วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์
Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 9 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2565)
E-ISSN: 2630-0362 Vol.9 No.8 (August 2022)

วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร.

บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศ์ภาพรรณ คูวิเศษแสง
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.มุกดาวรรณ พลเดช
วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
ดร.อุทัย เอกสะพัง
มหาวิทยาลัยทักษิณ
ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

♦ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ
นางสาวปุญญาดา จงละเอียด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

♦ ฝ่ายประสานงานและจัดการ
พระไกรศร ปิยสีโล
พระดิศรณ์ สิงห์เพียง
พระเดโช ปุญญวโร
พระบุริศร์ ศรีสุข
สามเณรศักดิ์นฤน อาษา
นายอนุชิต ปราบพาล

♦ ฝ่ายกฎหมาย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก
นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม
นายอนุชิต ปราบพาล

พิมพ์ที่
ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001
155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

เจ้าของ
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2565 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 9 **ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)** เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 8 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 23 เรื่อง บทความวิชาการ 3 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **กฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ** โดย *ศุภรดา กัณหเนตร* บทความฉบับนี้กล่าวถึง การศึกษาถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ กล่าวคือ การบัญญัติกฎหมายฉบับใหม่โดยเฉพาะ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริงและตรงจุด เนื่องจากปัญหาที่ประเทศไทยได้ประสบอยู่มาเป็นเวลาเนิ่นนานนั้น มักจะทำให้เกิดการสูญเสียอยู่เสมอ ซึ่งปัญหาเช่นนี้ ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือด้านความปลอดภัยในพื้นที่ดังกล่าว และนำไปสู่ความเสียหายด้านภาพลักษณ์ในการบริหารจัดการของทางภาครัฐ ซึ่งการที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุมนั้น ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถควบคุมความเสียหายและความสูญเสีย อันจะส่งผลให้เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวเสียหายตามไปด้วย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว พบว่า ต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นอย่างมาก โดยปรากฏอยู่ในกฎหมายที่บัญญัติมาเพื่อดูแลและป้องกันปัญหาด้านความปลอดภัยในบริเวณชายหาดสาธารณะโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นประเทศจาไมกา สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประเทศออสเตรเลีย หรือสหรัฐอเมริกา (รัฐฟลอริดา) เพื่อให้มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำสำหรับดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในบริเวณดังกล่าวควบคู่ไปกับการเติบโตของประเทศ ทั้งนี้ จากการศึกษา ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ข้อจำกัด และอุปสรรคของกฎหมายไทยแล้ว พบว่า ปัญหาของประเทศไทยเกิดจากการไม่มีกฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในบริเวณชายหาดสาธารณะเป็นการเฉพาะ จึงมีข้อเสนอแนะว่า จำต้องมี

การบัญญัติกฎหมายในเรื่องการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยตรง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่ดังกล่าว และผลประโยชน์ของประเทศไทยให้สูงที่สุด

กองบรรณาธิการ**วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์** ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

บทบาทของพยาบาลในการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาล่าช้าของเด็กปฐมวัยในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด–19 1

NURSE' ROLE IN THE DEVELOPMENTAL LANGUAGE DISORDER (DLD) IN EARLY CHILDHOOD DURING THE COVID -19 OUTBREAK

จีระวรรณ ศรีจันทร์ไชย และอรรถยาภรณ์ ทองมี

ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพต่อความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น 17

THE EFFECTS OF A HEALTH PROMOTION PROGRAM ON KNOWLEDGE AND SELF-CARE BEHAVIOR FOR PREGNANT TEENAGERS

อารมย์ โคกแก้ว, พัทธวรรณ ชูเลิศ และมนัสชนกฑ์ กุลพานิชย์

การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร: กรณีศึกษาโรงเรียนพระราชทาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 32

USE OF POWER OF SCHOOL ADMINISTRATORS FOR ORGANIZATIONAL CHANGES: A CASE STUDY OF ROYAL AWARD SCHOOLS UNDER KRABI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREAS

สุขสันต์ ยุบลชิต และเอกรินทร์ สังข์ทอง

ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 51

THE RELATIONSHIP BETWEEN GOOD GOVERNANCE AND CONFLICT MANAGEMENT OF STAFF AT A RAJABHAT UNIVERSITY

เอื้องฟ้า เขากลม

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ 64

A MODEL FOR STRENGTHENING PROFESSIONAL ETHICS OF ENGINEERS BUDDHIST INTEGRATION

พันกรณ์ ชีวะวุฒิวัฒนวิทย์

ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ 80
THE OPINIONS OF THE INVESTIGATOR POLICE OFFICERS UNDER THE PROVINCIAL POLICE NAKHON SAWAN PROVINCE TOWARDS THE PERFORMANCE OF HUMAN TRAFFICKING INCIDENTS
ณัฐภัทร กระต่ายน้อย และลลิตา นิพิฐประศาสน์ สุนทรวิภาต

การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรโดยการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับการนึกภาพ (Visualization) กับการสอนแบบปกติ 92
A STUDY OF MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITY AND MATHEMATICALREASONING ABILITY OF NINTH GRADE STUDENTS IN SURFACE AREAS AND VOLUMES USING COGNITIVE GUIDED INSTRUCTION WITH VISUALIZATION AND THE CONVENTIONAL METHOD
กมลทิพย์ เกตุศรี, ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี และรุ่งทิวา แย้มรุ่ง

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของภาครัฐ 108
POLITICAL MOVEMENTS OF THE STUDENT LEADERS ABOUT THE CONFIDENCE IN GOVERNMENT OPERATIONS
สิทธิพัฒน์ มารยาตร์ และภิรดา ชัยรัตน์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน 124
FACTOR AFFECTING THE CULTURAL INHERITANCE ON OUTDOOR PERFORMANCE OF ISAN PEOPLE
วุฒิฐกรณ์ สุนทรกิจจารักษ์ และธนิศร ยืนยง

แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา 138
THE GUIDELINE TO REHABILITATION AND CONSERVATION OF CHAK PHRA TRADITION IN AREA OF NAKHON SONGKHLA MUNICIPALITY
พระปริมินทร์ มาลคนฺโธ (พรมการ), ดิเรก นุ่นกล่ำ และกันตภณ หนูทองแก้ว

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 146
GUIDELINES FOR THE MANAGING LEARNING ENVIRONMENT OF DISTRICT SERVICE UNITS, UTTARADIT SPECIAL EDUCATION CENTER
อารีวรรณ เรือนพิบูลย์

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร 162
THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL TO RAISE LEARNER QUALITY OF BORABUWITTAYAKHAN SCHOOL
สมทรัพย์ ภูโสดา

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นต่อความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่น 183
IMPACTS OF THE IMPLEMENTATION OF A PACKAGE OF STRESS MANAGEMENT ACTIVITIES FOR ADOLESCENTS ON THEIR STRESS MANAGEMENT CAPABILITIES
สุธิดา พลชำนิ และเกศนีย์ อิ่นอ้าย

การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มหาวิทยาลัยรามคำแหง 200
COMPARISON OF ADMINISTRATION AND ASSESSMENT OF BACHELOR OF ARTS CURRICULUM IN ENGLISH (REVISED 2017) OF RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
ปราณีรัตน์ ปานประณีต, วรรณนิภา วงค์ปัญญา และสุกัญญา นิมิตวิไล

กฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ 213
LAW ON SAFETY AND SECURITY IN PUBLIC BEACH AREAS
ศุภรดา กัณหเนตร

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทย 228
LEGAL MEASURES TO PREVENT AND REDUCE THE PROBLEM OF PROSTITUTION IN THAILAND
ณภัทชา ธีรวงค์เนติกุล และธานี วรภัทร์

กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 249
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING TASK-BASED LEARNING TO ENHANCE LISTENING AND SPEAKING ENGLISH ABILITY OF SIXTH GRADE STUDENTS
ชนกนันท์ เกตุดี และวิเชียร ธำรงโสตถิสกุล

การวิเคราะห์ศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 264
THE POTENTIAL ANALYSIS OF ELDERLY MENTAL HEALTH CARE IN BANDOO SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, CHIANG RAI
ณิศรา ชัยวงค์, ยิ่งยง เทาประเสริฐ, กันยานุช เทาประเสริฐ และศิวพงษ์ ตันสุวรรณวงค์

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 276

THE SRATEGY TO PROMOTE THE EXCELLENCE OF MUSIC OF NONGKHAI WITTAYAKARN SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 21

เฉลียว สรสิทธิ์ และเชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา 292

LEADERSHIP CHANGES OF THE SUB-DISTRICT MUNICIPAL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF THE SUB-DISTRICT MUNICIPALITY IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

สมยศ รัตนปริยานุช

ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 309

LEADERSHIP AND PEOPLE'S PARTICIPATION AFFECTING THE LOCAL DEVELOPMENT IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ธีระชัย เทพนอก

รูปแบบการดำรงชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 327

THE LIFESTYLE FOR SELF-SUFFICIENCY ACCORDING TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AFTER THE COVID-19 EPIDEMIC MODEL OF PEOPLE'S BANMAIJUDTHAWA COMMUNITY MOO 10, KHUNTHALAY SUB-DISTRICT, MUANGSURATTHANI DISTRICT, SURATTHANI PROVINE

ปวีณ์กร จอดนอก

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 345

STRATEGIC MANAGEMENT MODEL WITH PARTICIPATION IN TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT TO DEVELOP STUDENT QUALITY IN THE 21st CENTURY OF WANKRU 2502 SCHOOL, PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

บังอร อยู่ยืน

รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ 360
PATTERNS AND POLITICAL PARTICIPATION OF THE PEOPLE AFFECTED LOCAL DEVELOPMENT OF THE LOWER NORTHEASTERN PROVINCES NAKORNCHAI BURIN
กิติพงศ์ พงศ์สุรเวท

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 376
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AFFECTING THE PERFORMANCE OF THE SUBDISTRICT HEADMAN AND VILLAGE HEADMAN IN MUEANG NAKHON RATCHASIMA DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE
จุฑาสัณห์ ตั้งตรีวีระกุล

การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา 395
PUBLIC PARTICIPATION AND PATTERNS OF PARTICIPATION AFFECTING THE LOCAL DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE
นัชชา ทิพเนตร

สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบล ในจังหวัดชัยภูมิ 414
LEADERSHIP COMPETENCIES OF MAYOR AFFECTING THE ADMINISTRATION EFFECTIVENESS OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES IN CHAIYAPHUM PROVINCE
ลัดดา ศิริรุ่งเรืองไกร

การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 430
THE DEVELOPMENT OF TEMPLES FOR CULTURAL TOURISM IN KLONG NOI SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE
พระภูวนัย ถาพร, พระครูสมุห์ดิฐภูมิ อินทชาติ, พระครูปริยัติธำรงคุณ (กำธร สญฺญโต/ทองประดู่)
พระปลัดภูริวิศิษฐ์ ชูประดิษฐ์ และพระครูธีรธรรมพิมล (ทองจันดา)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม 446
RESEARCH AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE LEARNING ACHIEVEMENT AT WAT PHO SRI SUKHARAM SCHOO
สุพัตรา คชสาร

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร **455**
THE ECOTOURISM MODEL IN TAI KIAM MARKET LAMAE DISTRICT CHUMPHON PROVINCE
พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, พระครูเนกขัมธรรมธาร, พระสมุห์ชวลิต สุวรรณจันทร์ ภัชลดา สุวรรณนวล และพระปลัดภูริวิศิษฐ์ ชูประดิษฐ์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน **ฏ**

บทบาทของพยาบาลในการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาล่าช้าของเด็กปฐมวัยในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด–19*

NURSE' ROLE IN THE DEVELOPMENTAL LANGUAGE DISORDER (DLD) IN EARLY CHILDHOOD DURING THE COVID -19 OUTBREAK

จีระวรรณ ศรีจันทร์ไชย
Jeerawan Srichanchai
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม
Srimahasarakham Nursing College
อรรถยาภรณ์ ทองมี
Atayapon Thongmee
โรงพยาบาลร้อยเอ็ด
Roi Et Hospital
E-mail: jeerawan@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

พัฒนาการในช่วงเด็กปฐมวัยมีความสำคัญ เนื่องจากสมองมีการเจริญเติบโตสูงสุด มีการสร้างวงจรประสาทและจุดเชื่อมต่อระหว่างเซลล์ประสาทมากที่สุด พร้อมเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว พัฒนาการด้านภาษาเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในเด็กวัยนี้ และมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ หากได้รับการช่วยเหลือช้าไม่ทันช่วงเวลาการเรียนรู้ที่สำคัญ อาจทำให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตได้เหมือนเด็กทั่วไป แต่ถ้าเด็กได้รับการบำบัดเมื่ออายุยังน้อยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้เด็กมีความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น โดยพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า มีส่วนร่วมในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และนำเด็กไปรับบริการที่โรงพยาบาลอย่างต่อเนื่อง แต่ในสถานการณ์ที่มีการระบาดของโรคโควิด-19 พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กไม่สามารถนำเด็กมารับบริการที่โรงพยาบาลได้ จึงเป็นบทบาทที่ท้าทายสำหรับพยาบาลประจำคลินิกเด็ก ในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้สอดคล้องกับบริบทและมีความต่อเนื่อง โดย 1) การให้ความรู้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในการใช้คู่มือประเมินพัฒนาการด้านภาษา 2) การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก 3) การใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิตอลเพื่อการสื่อสาร ในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก ให้มีความ

* Received January 18, 2022; Revised May 23, 2022; Accepted July 28, 2022

ต่อเนื่องที่บ้าน และ 4) การติดตามประเมินผลการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กโดยการมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัว สร้างโอกาสให้เด็กมีการสื่อสารโดยใช้ภาษาพูดและสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กได้
คำสำคัญ: บทบาทของพยาบาล, กระตุ้นพัฒนาการด้านภาษา, เด็กปฐมวัย, การระบาดของโรคโควิด–19

Abstract

Early childhood development is important where the brain has the highest growth, also neural circuits and connections between neurons are mostly formed which are ready to receive information and learn quickly. Development language disorder (DLD) is most commonly diagnosed in Early childhood. It is associated with intellectual development which affects various learning processes. This problem can cause the children to be unable to learn in the same capacity as normal children. However, if they receive treatment and continuous therapy as early as possible, it will be preferable for children to progress in language development. The involvement of parents or caregivers is needed to encourage and promote child development and accompany their child to the hospital. More importantly, during the outbreak of Covid-19, it is difficult for parents or caregivers to bring their children to the hospital. Consequently, It results in a challenge for nurses at child development clinics to develop effective activities to encourage and promote early childhood development in accordance with the context and continuity which include: 1) educating parents or caregivers to use Thai Early Developmental Assessment for Intervention (TEDA4I). 2) being active and promoting early childhood language development. 3) Using digital media technology for communication to promote language development at home. and 4) following-up and evaluation of the early childhood language development by the participation of family members which may increase their quality of life.
Keyword: nurses’ role, language development, early childhood, the Covid-19 outbreak

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญของสังคมและประเทศชาติ การดูแลเด็กช่วงอายุ 0-5 ปี นับเป็นเวลาสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสมองมีการพัฒนาสูงสุด ส่งผลต่อสติปัญญา บุคลิกภาพ และความฉลาดทางอารมณ์ หากผู้ดูแลเด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม เด็กจะสามารถพัฒนาความสามารถของตนได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้ง 5 ด้าน ที่เป็นรากฐานของชีวิต ได้แก่ กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (GM) กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา (FM) การเข้าใจภาษา (RL) การใช้ภาษา (EL) และการช่วยเหลือตนเองและสังคม (PS) ซึ่งการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นการกระตุ้น หรือสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่ (function) และวุฒิภาวะ (maturation) ของร่างกาย ทำให้สามารถทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น เพิ่มทักษะใหม่ๆและความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมได้ กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายในการส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย ให้ได้รับการพัฒนาตามวัยอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำคู่มือการประเมินพัฒนาการเป็นแนวทางสำหรับการดูแลสุขภาพเด็ก และเป็นกระบวนการในการติดตามพัฒนาการด้านต่างๆ เพื่อตัดสินว่าเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการอย่างไร ช่วยค้นหาเด็กที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดพัฒนาการผิดปกติให้ได้รับการวินิจฉัย และมีแนวทางในการช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม เครื่องมือที่ใช้ประเมินพัฒนาการเด็กช่วงปฐมวัยเช่น 1) คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance & Promotion Manual : DSPM) จะเน้นความสำคัญของพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย หากมีความผิดปกติก็สามารถค้นพบและแก้ไขได้ทันท่วงที ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้คำแนะนำและคัดกรองพัฒนาการเด็กเมื่อ อายุ 9, 18, 30, 42 เดือนตามลำดับ 2) คู่มือการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กกลุ่มเสี่ยง (Developmental Assessment For Intervention Manual : DAIM) เด็กกลุ่มเสี่ยงคือ ทารกแรกเกิดที่ขาดออกซิเจน (Birth Asphyxia) และ/หรือ มีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม (Low Birth Weight) เด็กกลุ่มนี้จะมีปัญหาความบกพร่องทางสติปัญญา พัฒนาการล่าช้า มีปัญหาการเรียนรู้และอาจเกิดความพิการทางสมอง และ 3) คู่มือประเมินเพื่อช่วยเหลือเด็กปฐมวัยที่มีปัญหาพัฒนาการ (Thai Early Developmental Assessment for Intervention : TEDA4I) ใช้เมื่อประเมินตามคู่มือ DSPM หรือ DAIM แล้วพบว่าเด็กมีพัฒนาการไม่สมวัย และเวลา 1 เดือนต่อมา มีการประเมินซ้ำด้วยคู่มือเดิม พบว่าพัฒนาการเด็กยังไม่ดีขึ้น ต้องส่งต่อไปเพื่อรักษา (กระทรวงสาธารณสุข, 2561)

จากการสำรวจในระดับประเทศของสถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ กรมอนามัย ในปี พ.ศ. 2560 พบว่าเด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน และ 2 ปี 6 เดือน มีพัฒนาการล่าช้าในด้านการเข้าใจภาษามากที่สุด (45.75% และ 83.05% ตามลำดับ) และเด็กอายุ 3-5 ปี มีพัฒนาการ

ด้านภาษาและการใช้ภาษาสมวัยน้อยที่สุด(79.40%) สอดคล้องกับการศึกษาของพัชราภา กาญจนอุดม ที่พบว่าเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการทางภาษาและการพูดช้ากว่าวัย เป็นความผิดปกติที่พบได้บ่อยในเด็กปฐมวัย โดยพบเด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาหรือพูดช้า ประมาณร้อยละ 5-8 ของเด็กอายุ 2-5 ปี ส่วนใหญ่พบในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง 2-3 เท่า ซึ่งเด็กปกติจะมีพัฒนาความเข้าใจภาษาประมาณ 8 เดือน และพูดได้ประมาณ 10-12 เดือน แต่เด็กที่อายุ 1 ปี 6 เดือน ยังไม่เข้าใจคำพูดอายุ 2 ปี ยังไม่พูดคำที่มีความหมาย หรือ 3 ปี ยังพูดเป็นประโยคไม่ได้ จะได้รับการวินิจฉัยด้านความผิดปกติของการสื่อสารว่าพูดช้ากว่าวัย มีลักษณะความบกพร่องที่สังเกตได้ คือไม่ค่อยเข้าใจคำพูด ไม่พูดหรือเริ่มพูดคำที่มีความหมายได้ช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน โดยอาจเกิดจากสติปัญญาบกพร่องหรือพัฒนาการช้า (Global Developmental Disorders) มีความบกพร่องหรือสูญเสียการได้ยิน (hearing loss) สมองพิการ (Cerebral Palsy) ออทิสติก (Autistic Spectrum Disorders) หรือเกิดจากขาดการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษา และการพูดคุยจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม (Under stimulated child) (พัชราภา กาญจนอุดม, 2562) ส่งผลให้เด็กเหล่านี้มีปัญหาพัฒนาการด้านภาษาและการพูดที่ช้ากว่าวัย หากไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ทันช่วงเวลาการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะในช่วง 6 ขวบปีแรกของชีวิต อาจทำให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตได้เหมือนเด็กทั่วๆไป แต่ถ้าเด็กได้รับการบำบัดเมื่ออายุยังน้อยอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการก้าวหน้าดีขึ้นได้ (เดือนฉาย แสงรัตนายนต์, 2559)

จากการศึกษาในเด็กพัฒนาการล่าช้าที่มารับบริการที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด กลุ่มงานการพยาบาลผู้ป่วยนอก คลินิกกระตุ้นพัฒนาการ ในระหว่างปี 2563-2564 พบว่าปัญหาที่ทำให้ผู้ปกครองนำเด็กมารับบริการที่โรงพยาบาลคือ ปัญหาไม่พูดและไม่รับฟังคำบอก จำแนกเป็นกลุ่มที่ไม่เข้าใจภาษา ร้อยละ 58.54 และกลุ่มที่ไม่สามารถใช้ภาษาได้ ร้อยละ 69.50 ของเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้าที่มารับบริการ สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เด็กมีภาวะพูดช้ากว่าวัยที่พบมากที่สุดคือ การคลอดก่อนกำหนด การเจ็บป่วยที่ต้องรับการรักษาภาวะวิกฤติในระยะแรกเกิด และการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ขาดการกระตุ้นทางภาษาและการพูดที่ถูกต้องเพียงพอ ทำให้เด็กไม่มีแบบอย่างในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาภาษาและการพูด ส่งผลให้เด็กพูดช้า ไม่พูด พูดน้อย หรือพูดได้ไม่สมวัย (ศิริลักษณ์ พนมเชิง, 2556) การส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กที่มีการรับรู้ และมีความเข้าใจในการดูแลเด็กจะยิ่งตระหนักถึงความสามารถของตนเอง และเป็นแรงผลักดันในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ดีได้ แต่หากพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับเด็ก ย่อมส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการดูแลเด็กได้ (ชรินทร์พร มะชะรา และคณะ, 2564) แต่เนื่องจากในปี พ.ศ.2563-2564 เกิดสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-

19 (Covid-19) องค์การอนามัยโลกประกาศให้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) และให้ทุกประเทศเร่งรัดการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรค สำหรับประเทศไทยได้ประกาศให้โรคโควิด-19 เป็นโรคติดต่ออันตราย มีการกำหนดมาตรการควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งในระดับตัวบุคคลหน่วยงานและระดับชุมชน โดยเน้นการทำงานและความร่วมมือของทุกภาคส่วน โรงพยาบาลร้อยเอ็ดได้ดำเนินการให้บริการด้านสุขภาพ ภายใต้มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยกำหนดกิจกรรมการพยาบาลและหัตถการเท่าที่จำเป็น เพื่อควบคุมและป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 จึงส่งผลกระทบต่อการเข้ารับบริการด้านสุขภาพของผู้รับบริการ โดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า จะขาดโอกาสในการเข้ามารับบริการกับพยาบาลผู้เชี่ยวชาญโดยตรง ทำให้ไม่มีความต่อเนื่องในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการ พยาบาลประจำคลินิกกระตุ้นพัฒนาการเด็ก ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพเด็ก จึงแสวงหารูปแบบในการให้ความรู้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กและฝึกทักษะปฏิบัติของเด็กผ่านเครื่องมือสื่อสารต่างๆเช่น การใช้โทรศัพท์ติดตามอาการ สอบถามและให้คำชี้แนะ การจัดทำคลิปสอนการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาเด็กรายบุคคล การสอนเทคนิคการกระตุ้นพัฒนาการผ่าน You-tube ให้การบ้านเด็กและผู้ปกครอง และส่งผลงานทางไลน์ทั้งเป็นคลิปหรือผลงานที่มอบหมาย รวมทั้งการให้ความรู้ เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงแก่พยาบาลในโรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) โดยคาดหวังว่าเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการด้านภาษา จะได้รับการกระตุ้นพัฒนาการอย่างถูกต้อง และต่อเนื่องจากพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ส่งผลให้พัฒนาการด้านภาษาของเด็กสามารถสื่อสาร มีความเข้าใจภาษา มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล คลายความวิตกกังวลของบุคคลในครอบครัว รวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

พัฒนาการด้านภาษาล่าช้าในเด็กปฐมวัย

การเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กปฐมวัย จะแตกต่างไปจากวิธีการเรียนรู้ภาษาของผู้ใหญ่ เนื่องจากระดับวุฒิภาวะทางสติปัญญาของเด็กยังพัฒนาไม่เต็มที่ เด็กยังไม่สามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ไม่สามารถใช้อวัยวะทุกส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางภาษาได้อย่างเต็มที่ ความสามารถเหล่านี้ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย และเนื่องจากภาษามีคุณสมบัติที่เป็นนามธรรม จึงต้องใช้สัญลักษณ์พิเศษแทนความหมาย ซึ่งเด็กเล็กๆ จะเรียนรู้ภาษาได้จากการได้ยินได้ฟังการพูดของพ่อแม่หรือผู้ดูแล หรือจากการดำรงชีวิตประจำวันเมื่ออยู่ที่บ้าน (สุนีย์ มงคลศิวกุล, 2557) พัฒนาการด้านภาษาเริ่มจากการรับรู้และเข้าใจภาษาก่อนการใช้ภาษา ซึ่งพัฒนาการด้านการใช้ภาษา ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ และการเรียนรู้จาก

สิ่งแวดล้อม การเลียนแบบเสียงที่ได้ยิน เชื่อมโยงจากความเข้าใจคำที่รู้จักซ้ำๆ เกิดความจำและพูดอย่างถูกความหมายได้ (พิชญ์ยุทธ์ สุนทรถิรพงศ์, 2562) สำหรับเด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า อาจมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายๆอย่าง ทั้งที่เกิดจากความผิดปกติในระยะแรกเกิด ภาวการณ์เจ็บป่วย รวมถึงขาดการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาที่เหมาะสมจากผู้ดูแล ดังนั้น การจะให้เด็กได้เรียนรู้ด้านภาษาเป็นไปตามพัฒนาการ ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องจัดประสบการณ์ด้านภาษาที่หลากหลาย เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ด้านภาษาอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

พัฒนาการด้านภาษาล่าช้า หรือภาวะพูดช้าในเด็ก (Child’s delayed language or speech development) หมายถึง เด็กอายุ 2 ปีแล้วยังไม่เริ่มพูดเป็นคำที่มีความหมาย หรือเด็กอายุ 18 เดือนยังไม่พูดเป็นคำที่มีความหมาย ร่วมกับยังไม่สามารถทำตามคำสั่งง่ายๆได้ โดยพบเด็กพัฒนาการภาษาล่าช้าหรือพูดช้าร้อยละ 5-8 ของเด็กอายุ 2-5 ปี ส่วนใหญ่พบในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง 2-3 เท่า (พัชราภา กาญจนอุดม, 2562) ซึ่งพัฒนาการด้านภาษาหรือการพูดปกติตามวัยของเด็ก คือ อายุ 4-6 เดือน หันหาที่มาของเสียงหัวเราะ ส่งเสียงอ้อแอ้ เล่นน้ำลาย อายุ 7-9 เดือน ตอบสนองเมื่อถูกเรียกชื่อ ส่งเสียงยังไม่เป็นภาษา อายุ 10-12 เดือน ทำท่าตามคำสั่งที่มีท่าทางประกอบ พูดเป็นคำที่มีความหมาย อายุ 18 เดือน ชี้รูปภาพ/อวัยวะตามคำบอกได้ ทำตามคำสั่ง 1 ขั้นได้ พูดคำ 1 พยางค์ได้ 10 คำ อายุ 2 ปี พูดคำ 2-3 คำติดต่อกันได้อย่างมีความหมาย และอายุ 3 ปี พูดเป็นประโยคได้ เล่าเรื่องได้เข้าใจร้อยละ 50 เป็นต้น เด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า อาจมีสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายๆ สามารถสรุปได้ (สถาบันราชานุกูล, 2563) ดังนี้

1. การได้ยินผิดปกติ พัฒนาการด้านภาษาที่ล่าช้าจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของการได้ยินผิดปกติ อายุที่เริ่มมีอาการและระยะเวลาที่มีอาการ ถึงแม้เด็กอาจจะมีปัญหาเพียงแค่การได้ยินลดลงเล็กน้อย แต่ถ้าขาดความสนใจในการดูแล เด็กก็สามารถเกิดปัญหาล่าช้าด้านภาษาได้

2. ปัญญาอ่อน เป็นความผิดปกติด้านสติปัญญาและความบกพร่องของทักษะการปรับตัวและแสดงอาการก่อนอายุ 18 ปี ซึ่งภาวะปัญญาอ่อนมักจะมีร่วมกับความพิการอย่างอื่นๆด้วย

3. ออทิสติก เด็กในกลุ่มออทิซึมจะมีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า และมีความผิดปกติในการพัฒนาด้านสังคม และพฤติกรรมโดยมีพฤติกรรมซ้ำๆ มักวินิจฉัยได้ก่อนอายุ 3 ปี

4. สมองพิการ คือภาวะที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว และท่าทางการทรงตัว ซึ่งเกิดจากพยาธิสภาพของสมอง เด็กสมองพิการส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องการใช้ภาษาและการพูดร่วมด้วย

5. พัฒนาการด้านภาษาผิดปกติ ทั้งด้านการพูดและหรือการใช้ภาษา แต่พัฒนาการด้านอื่นปกติ ความสามารถทางสติปัญญามักเป็นปกติ ส่วนใหญ่จะมีประวัติครอบครัวมีคนพูดช้า เป็นต้น

6. การเลี้ยงดูไม่เหมาะสมและขาดการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพูดช้าได้เช่น ผู้เลี้ยงดูไม่ค่อยพูดปล่อยให้เด็กเล่นของเล่น เล่นโทรศัพท์ หรือดูโทรทัศน์ วีดีโอตามลำพัง เป็นต้น

พัฒนาการเด็กเป็นรากฐานของการพัฒนามนุษย์ ซึ่งพัฒนาการด้านภาษาของเด็กปฐมวัยพบว่ามีความล่าช้ามากที่สุด โดยสาเหตุที่สำคัญคือความผิดปกติตั้งแต่แรกคลอดของเด็ก การเจ็บป่วยและพฤติกรรมการเลี้ยงดูของครอบครัว หากเด็กได้รับการรักษาช่วยเหลือที่รวดเร็ว มีการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาที่ต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของผู้ดูแล จะส่งผลดีต่อพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก และเกิดสัมพันธภาพที่ดีของครอบครัวได้

บทบาทของพยาบาลในการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาล่าช้าของเด็กปฐมวัย

พยาบาลเด็กมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างสมรรถนะในเด็กปฐมวัย ให้มีความฉลาด คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ รวมทั้งมีเป้าหมายในชีวิต ซึ่งเป็นการทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระของพยาบาล (ศิราณี อิ่มน้ำขาว และจีระวรรณ ศรีจันทร์ไชย, 2564) สำหรับการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาล่าช้าของเด็กปฐมวัยถือเป็นบทบาทที่ท้าทาย เนื่องจากเด็กมีระดับพัฒนาการที่แตกต่างกัน จึงต้องจัดกิจกรรมให้การช่วยเหลือที่มีความเฉพาะของรายบุคคล และมีความต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัว จากการศึกษาของ จิราภรณ์ แสงพารา เรื่อง ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กอายุ 2-3 ปี ต่อพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนน การเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา หลังเข้าร่วมโปรแกรมเด็กอายุ 2-3 ปี มีคะแนนการเข้าใจภาษา และการใช้ภาษาสูงขึ้นก่อนได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p=0.01) ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินตามขั้นตอนในโปรแกรมประกอบด้วย การให้ข้อมูล ผ่านการสอน การสาธิต การฝึกทักษะ และการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาเป็นกลุ่ม การประเมินปัญหาที่พบขณะปฏิบัติเพื่อนำมาแก้ไข รายบุคคล และการติดตามผล หลังสิ้นสุดชุดการเรียนรู้ทุกสัปดาห์ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา (จิราภรณ์ แสงพารา, 2561) พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กนับว่าเป็นบุคคลสำคัญต้องรับภาระการดูแลที่หนักและยากลำบาก ส่งผลกระทบต่อผู้ดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สัมพันธภาพในครอบครัวและเศรษฐกิจ ทั้งนี้ขึ้นกับระยะเวลาในการดูแลเด็ก และระดับความผิดปกติทางพัฒนาการของเด็ก (Plant, K.M., & Sanders, M.R., 2007) พยาบาลจึงจำเป็นต้องสนับสนุนพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กให้มีส่วนร่วมในการต่อสู้กับปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น สร้างความเชื่อมั่นตนเองของพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในการดูแลเด็กที่มี

พัฒนาการด้านภาษาล่าช้า จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (Covid-19) ส่งผลกระทบต่อการมารับบริการที่โรงพยาบาลของเด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า ขาดความต่อเนื่องในการกระตุ้นพัฒนาการ พยาบาลประจำคลินิกกระตุ้นพัฒนาการเด็ก มีความตระหนักถึงความสำคัญ ในการส่งเสริมศักยภาพของพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ในการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก อย่างต่อเนื่องที่บ้าน จึงได้มีแนวปฏิบัติในการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาล่าช้าของเด็กปฐมวัยในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด–19 ดังนี้

1. การให้ความรู้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในการใช้คู่มือประเมินพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก

การประเมินพัฒนาการด้านภาษาของเด็กปฐมวัยควรประเมินแบบไม่เป็นทางการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตหรือการสนทนากับเด็กแล้วบันทึกอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ควรเรียนรู้วิธีใช้เครื่องมือในแต่ละประเภทและเลือกใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถสะท้อนการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กอย่างแท้จริง ซึ่งกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ที่จะทำให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยนั้น เด็กทุกคนควรได้รับการเฝ้าระวังโดยครอบครัว พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก และเมื่อเด็กมารับบริการที่คลินิกสุขภาพเด็กดี จะมีการเฝ้าระวังและค้นหาปัญหาพัฒนาการ เพื่อจะแยกเด็กที่พัฒนาการตามวัยและเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้า โดยการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual : DSPM) ในเด็กปกติทั่วไป ใช้คู่มือประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กกลุ่มเสี่ยง (Developmental Assessment For Intervention Manual : DAIM) ในเด็กกลุ่มเสี่ยง หากพบว่าเด็กมีพัฒนาการไม่สมวัยให้ประเมินซ้ำ ซึ่งพยาบาลจะให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่พ่อแม่หรือผู้ดูแล ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพื่อให้เด็กได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลา 1 เดือน เมื่อเด็กกลับมารับบริการจะประเมินซ้ำด้วยคู่มือเดิม หากพบว่าพัฒนาการเด็กยังไม่ดีขึ้น จะต้องได้รับการดูแลต่อโดยใช้คู่มือประเมินเพื่อช่วยเหลือเด็กปฐมวัยที่มีปัญหาพัฒนาการ (Thai Early Developmental Assessment for Intervention : TEDA4I)

การนำคู่มือประเมินเพื่อช่วยเหลือเด็กปฐมวัยที่มีปัญหาพัฒนาการไปใช้นั้น ผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการประเมิน จึงจะทำให้ผลการประเมินเด็กมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ต้องอาศัยความอดทน ความทุ่มเทความเข้าใจในตัวเด็กด้วย ดังนั้นพยาบาลจึงมีบทบาทในการให้ความรู้และฝึกทักษะการประเมินพัฒนาการเด็กให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก สร้างความเชื่อมั่นแก่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่องที่บ้าน ถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาด้านภาษาของเด็ก โดยมีแนวทางในการดำเนินการ คือ

1. สถานที่ : ควรเป็นห้องหรือมุมที่เป็นสัดส่วน ไม่คับแคบเกินไป ปลอดภัย และอากาศถ่ายเทสะดวก เพื่อให้เด็กรู้สึกสุขสบาย ไม่หงุดหงิด และให้ความร่วมมือในการประเมิน รวมทั้ง

ควรมีการจัดเบาะ โต๊ะ หรือเก้าอี้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินในแต่ละช่วงวัยให้เหมาะสม ไม่ควรมีสิ่งกระตุ้นหรือเร้าความสนใจของเด็ก เช่น คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ วิทยุ รูปหรือวัตถุที่มีสีสันฉูดฉาด และควรเป็นห้องที่ไม่มีเสียงดังรบกวน หรือมีคนอื่นผ่านไปมา เพราะจะทำ ให้เด็กไม่มีสมาธิ

2. อุปกรณ์ : มีการเตรียมไว้ให้ครบถ้วน และใช้อุปกรณ์ครั้งละ 1 ชุด เมื่อใช้เสร็จแล้วให้เก็บอุปกรณ์นั้น แล้วจึงใช้อุปกรณ์ชุดใหม่ เพื่อให้เด็กสนใจในอุปกรณ์เฉพาะในส่วนที่ต้องการจะใช้ประเมินเท่านั้น และหลังการใช้งานต้องทำความสะอาดอุปกรณ์ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค

3. ช่วงเวลา : ไม่ควรนานเกิน 30 นาที เพราะความสนใจของเด็กจะลดลง และไม่ประเมินขณะเด็กป่วย หิว ง่วง หรือเหนื่อย เนื่องจากเด็กจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการประเมิน

4. ขั้นตอนการประเมิน

4.1 พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก จะต้องคำนวณอายุเด็ก จากวันเดือนปีเกิด

4.2. เริ่มประเมินพัฒนาการ โดยเริ่มในข้อพัฒนาการที่ต่ำกว่าอายุจริง 1 ช่วงอายุโดยเริ่มจากทักษะด้านใดก่อนก็ได้

4.3 ในกรณีที่เด็กผ่านการประเมินตั้งแต่เริ่มต้น ให้ใส่ผลการประเมิน (เครื่องหมาย) ✓ในช่อง ☐ ผ่าน แล้วประเมินในข้อที่อยู่ในช่วงอายุที่สูงขึ้นต่อไป จนเด็กไม่ผ่านการทดสอบ ใส่ผลการประเมิน (เครื่องหมาย) x ในช่อง ☐ ไม่ผ่าน แล้วหยุด

4.4 ในกรณีที่เด็กไม่ผ่านการทดสอบตั้งแต่เริ่มต้น ให้ใส่ผลการประเมิน (เครื่องหมาย) ✓ในช่อง ☐ ไม่ผ่าน แล้วถอยไปประเมินในช่วงอายุที่ต่ำกว่าต่อไป เด็กผ่านการประเมิน ใส่ผลการประเมิน (เครื่องหมาย) ✓ในช่อง ☐ ผ่าน แล้วหยุด

4.5 ในช่วงอายุใดที่มีข้อประเมินทักษะ 2 ข้อ หากเด็กไม่ผ่านข้อใดข้อหนึ่งให้ถือว่าไม่ผ่านในช่วงอายุนั้น

4.6 การประเมินแต่ละครั้ง พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก สามารถประเมินในแต่ละด้านตามความพร้อมและความสนใจของเด็ก ตามความเหมาะสม ไม่ควรใช้เวลานานเกินไป แต่ควรให้เวลาแก่เด็กได้คิดและตัดสินใจในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยพ่อแม่หรือผู้ดูแลไม่ต้องช่วยเหลือหรือชี้แนะเด็ก เพื่อให้เด็กได้ใช้ความสามารถของตนอย่างแท้จริง

4.7 ควรประเมินพัฒนาการเด็กทุก 3 เดือน เพื่อติดตามดูความก้าวหน้า

5. ขั้นการสรุป

5.1 หากเด็กผ่านทุกข้อทักษะในอายุพัฒนาการและ/หรือช่วงอายุพัฒนาการที่อายุและ/หรือช่วงอายุใด ให้สรุปผลว่า เด็กมีพัฒนาการในทักษะด้านนั้นเท่ากับอายุพัฒนาการ และ/หรือช่วงอายุพัฒนาการนั้นๆ เช่น กรณีเด็กอายุจริง 12 เดือน ประเมินทักษะ

ด้านการเคลื่อนไหวผ่านที่อายุ 10 เดือน จะ สรุปผลการประเมินพัฒนาการว่า เด็กมีอายุพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวเท่ากับเด็กอายุ 10 เดือน เป็นต้น

5.2 นำอายุพัฒนาการที่ได้มาสร้างกราฟสรุปผลการประเมินพัฒนาการ

การให้ความรู้ในการประเมินพัฒนาการแก่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ถือเป็นหัวใจสำคัญที่มีผลอย่างยิ่งต่อการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก เนื่องจากพ่อแม่หรือผู้ดูแลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดู จะสังเกตเห็นพฤติกรรมของเด็กมาอย่างต่อเนื่อง แต่บางครั้งอาจมีอคติคิดว่าเป็นภาวะปกติของเด็ก หรือคิดว่าเมื่อโตขึ้นจะเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้นการใช้เครื่องมือประเมินพัฒนาการ จะช่วยสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจของผู้ปกครองโดยปราศจากอคติ นำไปสู่การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการและการช่วยเหลืออย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2. การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก

เด็กเรียนรู้ภาษาและการสื่อสารจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และการเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นสำคัญซึ่งในช่วงวัย 1-2 ปี เป็นวัยที่มีการพัฒนาด้านภาษาของเด็ก ส่วนใหญ่เด็กจะพูดคำที่มีความหมายคำแรกเมื่ออายุประมาณ 1 ปี และ เมื่ออายุ 2 ปี เด็กจะพูดได้ประมาณ 50-200 คำ ร่วมกับพูด 2-3 คำติดกันได้ หากได้รับการกระตุ้นส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เด็กจะมีพัฒนาการด้านภาษาอย่างเหมาะสม ดังนั้นการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กจึงเป็นบทบาทที่สำคัญของพยาบาลเด็ก แต่มีข้อจำกัดคือพยาบาลจะสามารถให้การพยาบาลได้เฉพาะในช่วงที่เด็กไปรับบริการที่โรงพยาบาลหรือสถานที่บริการอื่นๆ ส่วนความต่อเนื่องที่บ้านเป็นบทบาทของพ่อแม่และผู้ดูแล ซึ่งพยาบาลสามารถให้คำแนะนำการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาล่าช้า ดังนี้ (สุธีรา คุปวานิชพงษ์, 2563)

2.1 พูดคุยกับเด็กบ่อยๆ โดยผ่านกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมที่เด็กคุ้นเคย สอดแทรกคำถามเพื่อการกระตุ้นการคิดและการมีส่วนร่วมของเด็กให้มากขึ้น เช่น “แม่ไปล้างมือให้หนูนะ มือเปื้อน”โดยอาจเน้นคำบางคำที่เป็นเสียงที่น่าสนใจและออกเสียงตามได้ เช่น ไป , มือ เป็นต้น

2.2 พูดช้าๆ ออกเสียงชัดเจน ให้เด็กเห็นรูปปาก โดยเริ่มจากเสียงพยัญชนะได้แก่เสียง “ม” “พ” “บ” “ป” จึงเพิ่มคำง่ายๆในชีวิตประจำวัน เช่น นม น้ำ ข้าว ชื่อคำเรียกคนในครอบครัว คำกริยา เช่น กิน นอน นั่ง อาบน้ำ, สอนชี้และเรียกชื่ออวัยวะภายในร่างกาย เป็นต้น

2.3 พูดในสิ่งที่เด็กสนใจหรือกำลังทำอยู่ ในเหตุการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ดีต่อมาเมื่อเสียงที่ได้ยินตรงกับสิ่งที่เด็กสนใจ ร่วมกับฝึกให้เด็กทำตามคำสั่ง โดยในช่วงแรกถ้าเด็กยังฟังไม่เข้าใจ อาจจะจับมือทำพร้อมกับพูดไปด้วย เพื่อ

ช่วยให้เด็กหัดเชื่อมโยงคำพูดกับสิ่งของและการกระทำต่อไป จะได้เข้าใจในสิ่งที่พูดและเปิดโอกาสให้เด็กเลียนการเปล่งเสียงตาม

2.4 การสื่อสารใช้ทั้งคำพูดร่วมกับท่าทาง เพื่อให้เด็กเข้าใจและสามารถที่จะเลียนแบบภาษาท่าทางไปใช้ร่วมด้วย และเมื่อเด็กใช้ท่าทางบอกความต้องการ ควรลองให้เด็กพยายามออกเสียงบอกก่อน

2.5 สร้างโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาเพิ่มขึ้นผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การชี้ชวนให้ดูหนังสือที่มีรูปภาพประกอบ การอ่านหนังสือนิทาน การเล่นสมมติ การร้องเพลง และกิจกรรมอื่นๆร่วมกัน ซึ่งจะทำให้การสื่อสารเป็นเรื่องที่สนุก สร้างความสุข และสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี ส่วนเด็กพัฒนาการทางภาษาล่าช้าที่มีประวัติในการใช้เวลาในการดูโทรทัศน์มาก ควรลดเวลาในการดูโทรทัศน์ตามลำพังของเด็กลงโดยเฉพาะเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี ไม่ควรให้เด็กดูสื่อใดๆ เพราะเด็กเล็กๆไม่สามารถเรียนรู้ภาษาจากสื่อได้

2.6 ฝึกให้เด็กพูดในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ โดยสนทนากับเด็กในสิ่งที่กำลังสนใจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยเทคนิคต่างๆ ต่อไปนี้ (นิตยา คชภักดี และคณะ, 2559)

2.6.1 การตั้งคำถาม ควรใช้คำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่กำลังสนใจร่วมกัน เช่น เด็กเล็กอายุประมาณ 2-3 ปี อาจใช้คำถามง่ายๆ เช่น “เรียกว่าอะไร” “กำลังทำอะไรอยู่” “อยู่ที่ไหน” ส่วนเด็กที่มีพัฒนามากขึ้น อาจใช้คำถามที่ซับซ้อนขึ้น ได้แก่ “ เอาไว้ทำอะไร” “แล้วจะเกิดอะไรขึ้นอีก” “ ทำไม” เป็นต้น

2.6.2 เป็นผู้ฟังที่ดี ให้ความสนใจทุกครั้งเมื่อเด็กพยายามสื่อสาร ให้เวลาในการตอบคำถามของเด็กและฟังอย่างตั้งใจ โดยการมองหน้า อ่านภาษาท่าทางและพฤติกรรมเด็ก ร่วมกับให้แรงเสริมทางบวก เช่น ยิ้ม กอด ชมเชย ตบมือ หรือให้ของที่เด็กต้องการ ถ้าฟังคำตอบเด็กไม่เข้าใจให้ย้อนถามคำถามด้วยท่าทางที่เป็นมิตร ไม่คุกคามหรือเร่งรัดเด็ก หากเด็กตอบคำถามไม่ได้หรือตอบไม่ตรงคำถาม ให้ถามคำถามที่จำเพาะเจาะจงหรือขยายความให้กระจ่างมากขึ้น เช่น “หนูคิดว่าต่อไปจะเกิดอะไรขึ้น” อาจถามใหม่เป็น “หนูคิดว่าต่อไปจะเกิดอะไรขึ้นหลังจาก หนูเล่นของเล่นแล้วไม่เก็บเข้าที่” เป็นต้น

2.6.3 ขยายความในคำตอบของเด็ก โดยรวบรวมส่วนคำตอบของเด็กให้เป็นประโยคที่ สมบูรณ์ขึ้น ร่วมกับให้แรงเสริม หรือคำชมแก่เด็กเมื่อเด็กสื่อสารอย่างเหมาะสม และให้โอกาสเด็ก ซักถามหรือตั้งคำถามต่อเพื่อให้เกิดการสนทนาในเรื่องเดียวกันอย่างต่อเนื่อง เช่นเมื่อเด็กพูดสื่อสาร คำว่า “ข้าว” ควรขยายความตอบสนองโดยพูดว่า “ใช่กินข้าว” เป็นต้น

2.6.4 ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้คำศัพท์ที่เขาเรียนรู้มาใหม่ ในสถานการณ์ต่าง ๆ และสร้างโอกาสให้เด็กเห็นถึงความสำคัญของการสื่อความหมายโดยใช้ภาษาพูด ให้การสนองต่อความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม

2.7 การให้ความช่วยเหลือเด็ก เพื่อฝึกให้เด็กทำทักษะต่าง ๆ ได้สมวัย สามารถนำ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้อุปกรณ์หรือของเล่นที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือตามบริบทของพื้นที่มาประยุกต์ใช้ และให้การช่วยเหลือเด็กตามแนวทางการช่วยเหลือเป็นระยะเวลา 3 เดือน หากเด็กยังไม่ดีขึ้น ให้ส่งต่อตามระบบเพื่อทำการวินิจฉัยหรือให้ความช่วยเหลือโดยสหวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งพยาบาลจะมีบทบาทในการช่วยเหลือ
ร่วมกับพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ดังนี้

2.7.1 พยาบาลจะชี้แจงให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก เกิดความตระหนักว่าพัฒนาการของเด็กจะดีขึ้นได้นั้นส่วนสำคัญคือ การได้รับการกระตุ้นพัฒนาการจากพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กที่บ้าน

2.7.2 คำพูดที่ใช้ควรง่าย สั้น ชัดเจน และคงที่

2.7.3 ให้เวลาเด็กปฏิบัติตาม 3-5 วินาที ถ้าเด็กยังไม่ได้ทำ ให้พูดซ้ำ (ข้อความเหมือนเดิม) พร้อมให้การช่วยเหลือเด็กทำจนเสร็จ

2.7.4 ให้ความช่วยเหลือเด็กเท่าที่จำเป็น ลดการช่วยเหลือลงเมื่อเด็กทำได้ ซึ่งอาจช่วยเหลือโดย ทางกาย: จับมือทำ แตะข้อศอกกระตุ้น ทางวาจา: บอกให้เด็กทราบทางท่าทาง: ชี้ผงกศีรษะ ส่ายหน้า

2.7.5 ให้แรงเสริมเมื่อเด็กทำได้ถูกต้องหรือพยายามที่จะทำแม้ไม่ถูกต้อง เช่น ชมเชย ยิ้ม ปรบมือ สัมผัส ให้ขนม แต่ควรคำนึงถึงแรงเสริมควรเหมาะสมกับวัย เป็นสิ่งที่เด็กชอบ ควรให้แรงเสริมบ่อย ๆ เมื่อต้องการให้เกิดทักษะหรือพฤติกรรมใหม่ และลดแรงเสริมลงเมื่อเด็กทำ ได้แล้ว เป็นต้น

2.8 ไม่ควรบังคับให้เด็กพูด เพราะพัฒนาการภาษาที่ดี จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กอยากพูดสื่อสารด้วยตัวเอง แต่พ่อแม่หรือผู้ดูแลต้องสร้างโอกาส และเป็นแบบอย่างที่ดีในการพูดของเด็ก

การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาที่ถูกต้องและต่อเนื่อง มีความสำคัญต่อการพัฒนาด้านภาษาของเด็กที่มีปัญหาด้านภาษา ดังนั้นควรส่งเสริมให้ครอบครัวและผู้ดูแลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาเช่น การเล่านิทานให้เด็กฟังทุกวัน เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาที่ทำได้ง่าย ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านการเข้าใจและการใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี (ชรินทร์พร มะชะรา และคณะ, 2564)

3. เทคนิคการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กผ่านเครื่องมือสื่อสารในยุคดิจิตอล

การที่ทำให้เด็กที่มีปัญหาพัฒนาการด้านภาษา มีพัฒนาการที่ดีขึ้นและสามารถนำทักษะต่างๆที่พยาบาลหรือผู้ดูแลเลี้ยงดูกระตุ้นส่งเสริมไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น เป็นสิ่งที่ยากและท้าทายมาก ยิ่งในช่วงที่มีสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (Covid-19) พ่อแม่หรือผู้ดูแลไม่สามารถพาเด็กมารับบริการได้ พยาบาลจึงใช้รูปแบบการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กผ่านเครื่องมือสื่อสาร คือ โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟน โดยมีกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

3.1. สร้างสัมพันธภาพกับเด็กและพ่อแม่หรือผู้ดูแล โดยการทักทายสวัสดี แนะนำตัวเองด้วยท่าทีเป็นมิตร ใช้ภาษาท้องถิ่นให้เด็กและพ่อแม่หรือผู้ดูแลเกิดความเข้าใจและไว้วางใจ

3.2. บอกวัตถุประสงค์ของการติดต่อสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ ด้วยโทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟน เพื่อให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเข้าใจและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม

3.3. ประเมินพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก ตามแบบประเมิน TEDA4I โดยการสอบถามพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ติดตามความก้าวหน้าผลการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาของเด็กและชิ้นงานที่มอบหมายในช่วงเวลาที่ผ่านมา

3.4. การกล่าวทักทายเด็ก ผ่านเครื่องมือสื่อสารนั้นๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยอย่างต่อเนื่องเรียนรู้ เข้าใจและเข้าถึงเด็ก ซึ่งเรียกว่า “ จีบกันให้ติด” เพราะเมื่อจีบติดแล้วสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อเด็กและครอบครัว

3.5. สรุปพัฒนาการด้านภาษา และพฤติกรรมที่ประเมินได้ ให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก รับทราบ และสะท้อนความรู้สึก รวมทั้งปัญหาอุปสรรค ในการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก

3.6. นำเสนอกิจกรรมกระตุ้นพัฒนาการใหม่ๆ หรือสิ่งที่เด็กสนใจมาฝึกผ่านระบบออนไลน์โดยใช้โทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟน เพื่อให้เด็กมีสมาธิ มีการจดจ่อได้นานขึ้น สนใจคำสั่ง ทำตามคำสั่งได้ และสามารถพูดสื่อสารโต้ตอบได้ดีขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กทุกขั้นตอน

3.7. ให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กสาธิตย้อนกลับการฝึกพัฒนาการเด็ก โดยพยาบาลที่ฝึกจะให้คำชี้แนะ เป็นกำลังใจ และปรับรูปแบบการฝึกพัฒนาการเด็กให้เหมาะกับบริบทของเด็กรายบุคคล

3.8. พยาบาลที่ฝึกพัฒนาการ ส่งมอบคลิปวีดีโอ เกี่ยวกับวิธีการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก และชี้แนะการเข้า YOU-TUBE ครูเป๊าะแป๊ะ channel

ซึ่งเป็นคลิปที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้และนำเสนอวิธีการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาในเด็ก

4. การติดตามประเมินผลการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก

การติดตามประเมินผลการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก เป็นการติดตามผลการนำความรู้เรื่องการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่ผู้ดูแลได้รับไปปฏิบัติจริง แล้วเกิดผลลัพธ์ของพัฒนาการด้านภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับพัฒนาการที่ผ่านมา ซึ่งเป็นบทบาทที่ท้าทายของพยาบาลที่ฝึกทักษะและผู้ดูแลซึ่งต้องมีความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (Covid-19) พยาบาลที่ฝึกทักษะเด็กไม่สามารถติดตามและประเมินผลด้านพัฒนาการเด็กได้โดยตรง จึงมีรูปแบบในการติดตามและประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมของพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ดังนี้

4.1 มอบหมายให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก จดบันทึกกิจกรรมที่ได้กระตุ้นส่งเสริมด้านภาษาของเด็ก พฤติกรรมการแสดงออกของเด็กและคำพูดที่เด็กสามารถพูดได้อย่างมีความหมาย

4.2 ให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กถ่ายคลิปวีดีโอ พฤติกรรมการใช้ภาษาและการเข้าใจภาษาของเด็กส่งทางไลน์ให้พยาบาลที่ฝึกพัฒนาการได้รับรู้ความก้าวหน้า และรับข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็ก

4.3 พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ประเมินพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก โดยใช้เครื่องมือที่แตกต่างไปตามสภาพที่เป็นจริงของเด็ก เช่น การประเมินพัฒนาการด้านภาษา (Denver II) และประเมินการเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา (TEDA4) เป็นต้น

4.4 พยาบาลที่ฝึกทักษะจะมีการติดตามประเมินผล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กถ่ายรูปผลการประเมินพัฒนาการตามคู่มือประเมินพัฒนาการที่ได้รับ

4.5 เปิดโอกาสให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ซักถามปัญหาอุปสรรค หรือความต้องการการช่วยเหลือต่างๆ ในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก

4.6 กล่าวชื่นชมและให้กำลังใจเด็กและพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ในความมุ่งมั่นตั้งใจ พัฒนาทักษะด้านภาษา และนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง การดูแลเด็กปฐมวัยให้มีโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาตามวัย จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการปกติ สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า ต้องได้รับการประเมินปัญหาและให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว โดยการมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัว ซึ่งพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็ก มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคนิคการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาที่สอดคล้องกับ

บริบทของเด็กรายบุคคล สร้างความเชื่อมั่นให้กับพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก เกิดความหวังมีพลังในการดูแลช่วยเหลือเด็กอย่างเต็มศักยภาพ

สรุป

เด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้าหรือภาวะพูดช้า คือเด็กอายุ 2 ปีแล้วยังไม่เริ่มพูดเป็นคำที่มีร่วมกับยังไม่สามารถทำตามคำสั่งง่ายๆได้ ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาและภาวะสุขภาพที่เบี่ยงเบนจากปกติ ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ต่างๆและความสามารถในการดูแลตนเองของเด็ก หากได้รับการช่วยเหลือช้าและไม่ทันช่วงเวลาการเรียนรู้ที่สำคัญ อาจทำให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตได้เหมือนเด็กทั่วไป ดังนั้นพยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา โดยการให้ความรู้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กในการใช้คู่มือประเมินพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินพัฒนาการของเด็ก สอนทักษะการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กรายบุคคลที่สอดคล้องตามบริบทของเด็ก ซึ่งในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด -19 มีการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิตอลเพื่อการสื่อสารในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กอย่างต่อเนื่องที่บ้าน และติดตามประเมินผลการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก โดยการมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัว นับว่าเป็นรูปแบบการให้บริการแบบองค์รวมโดยยึดผู้รับบริการเป็นสำคัญ ส่งผลให้เด็กกลุ่มนี้มีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น และสติปัญญาพร้อมเปิดรับการเรียนรู้ในระยะยาว สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความมั่นใจในตนเองอยู่ร่วมกับสังคมได้ มีทักษะชีวิต และเกิดความปลอดภัยในชีวิต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2561). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

จิราภรณ์ แสงพารา. (2561). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก อายุ 2-3 ปี :การศึกษาเบื้องต้น. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชรินทร์พร มะชะรา และคณะ. (2564). ความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของผู้ดูแลและพัฒนาการด้านภาษาของเด็กอายุ 2-5 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เขตเทศบาลแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี. วารสารศูนย์อนามัยที่, 9, 15 (38), 574-587.

เดือนฉาย แสงรัตนายนต์. (2559). ประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกพูดเด็กพูดช้า โดยใช้คู่มือฝึกพูดสำหรับผู้ปกครอง. วารสารราชานุกูล, 31 (1), 1-12.

นิตยา คชภักดี และคณะ. (2559). แนวทางเวชปฏิบัติการดูแลรักษาเด็กที่มีภาวะพูดช้า. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2564 จาก http://www.thaipediatrics.org/Media/media-20161208104845.pdf

พัชราภา กาญจนอุดม. (2562). พัฒนาการภาษาล่าช้าหรือภาวะพูดช้าในเด็ก (Child's delayed language or speech development). เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2564 จาก http://kidshealth.org/parent/emotions/behavior/not_talk.html

พิชญ์ยุทธ์ สุนทรถิรพงศ์. (2562). พัฒนาการทางภาษาและการพูด. เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2564 จาก http://rajanukul.go.th/new/_admin/download/20-5923-1482492733.pdf

ศิราณี อิ่มน้ำขาว และจีระวรรณ ศรีจันทร์ไชย. (2564). บทบาทของพยาบาลในการเสริมสร้างทักษะ EF (การคิดเชิงบริหารและจัดการชีวิต) ในเด็กปฐมวัย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8 (1), 229-244.

ศิริลักษณ์ พนมเชิง. (2556). ปัจจัยที่สัมพันธ์ในเด็กที่มีภาวะพูดช้ากว่าวัย (Delayed Speech) แผนกผู้ป่วยนอกและคลินิก Well Baby แผนกส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลบางละมุง. วารสารกุมารเวชศาสตร์, 52 (1), 44-55.

สถาบันราชานุกุล. (2563). เด็กพูดช้า. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2564 จาก https://th.rajanukul.go.th/preview-3649.html

สุธีรา คุปวานิชพงษ์. (2563). การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2564 จาก https://www.synphaet.co.th/

สุนีย์ มงคลศิวกุล. (2557). เด็กปฐมวัยพัฒนาการภาษาล่าช้า (ภาวะพูดช้า). เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2564 จาก https://wbsc.dusit.ac.th/login/index.php

Plant, K.M., & Sanders, M.R. (2007). Predictors of care-givers stress in families of preschool-aged children with developmental disabilities. Journal of Intellectual DisabilityResearch, 51(2), 109-124.

ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพต่อความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น*

THE EFFECTS OF A HEALTH PROMOTION PROGRAM ON KNOWLEDGE AND SELF-CARE BEHAVIOR FOR PREGNANT TEENAGERS

อารมย์ โคกแก้ว
Arrom Kokkaew
โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย
Danmakhamtia hospital, Thailand
พัทธวรรณ ชูเลิศ
Pattawan Choolert
มนัสชนกฑ์ กุลพานิชย์
Manatchanok Kulaphanich
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช สถาบันพระบรมราชชนก
BoromarajonaniCollege of Nursing, Chakriraj, Praboromarajchanok Institute, Thailand
E-mail: pattawan@ckr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ชนิดกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุไม่เกิน 20 ปีนับถึงวันกำหนดคลอด ที่มาฝากครรภ์ในคลินิกฝากครรภ์ โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้ค่า KR-20 = 0.71 และแบบวัดพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค = 0.74 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสถิติที ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น หลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ (M= 13.40, S.D. = 1.42) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม (M = 14.90, S.D. = 0.30) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .00 (t = -6.04, p<.000, d*f* = 29) คะแนนพฤติกรรมการ

* Received March 12, 2022; Revised May 20, 2022; Accepted June 28, 2022

ดูแลสุขภาพตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น หลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ (M = 2.40, S.D. = 0.20) สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ (M = 2.81, S.D. = 0.07) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.00 (t = -9.98, p<.000, *df* = 29) จากผลการวิจัย คะแนนความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพสูงกว่าก่อนการทดลอง ดังนั้น ควรส่งเสริมให้มีการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อเพิ่มความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและใช้เป็นแนวทางพัฒนาสำหรับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับกลุ่มอื่นต่อไป

คำสำคัญ: โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ, ความรู้, พฤติกรรมการดูแลตนเอง, หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

Abstract

The objectives of this research article were to pregnancy behavior and self-care behaviors of adolescent pregnant teenagers before and after using a health promotion program. This is quasi-experimental research with a One group Pre-Posttest design. The sample by purposive sampling 30 people consisted of adolescent pregnant teenagers aged under 20 years continuing until the expected date of delivery who attended the antenatal care clinic at Danmakhamtia hospital, Kanchanaburi Province. The research instruments consisted of health promotion programs, knowledge assessment about behavior during pregnancy (KR-20 = 0.71), and self-care behaviors of pregnant teenagers (Cronbach's alpha coefficient = .74) The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and t-test. The results showed that the knowledge score of pregnant teenagers after receiving The Health Promotion Program in post-test (M = 13.40, SD = 1.42) than pre - test (M = 14.90, SD = 0.30) at. 00 (t = -6.04, p<.000, df = 29) of significantly and self-care behavior scores of adolescent pregnant women post-test (M = 2.40, SD =0.20) than pre-test (M = 2.81, SD = 0.07) at (t = -9.98, p<.000, df = 29) of significantly as well. The findings of this research found that the knowledge and self-care behaviors scores of pregnant teenagers after receiving The Health Promotion Programs were higher than before the experiment. Therefore, the use of Health Promotion Programs should be promoted. To increase knowledge and self-care behaviors of pregnant teenagers and use this program as a guideline for further development of health promotion programs for other groups.

Keywords: Health Promotion Program, Knowledge, Self-Care Behavior, Pregnant teenagers

บทนำ

ปัจจุบันวัยรุ่นจำนวนมากที่ต้องเผชิญกับปัญหาการตั้งครรภ์และมีแนวโน้มสูงเพิ่มขึ้นในทั่วโลก โดยในทุกๆปี องค์การอนามัยโลกจึงได้กำหนดมาตรฐานการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ต่อประชากรวัยรุ่น 1,000 คน และองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้การลดอัตราการคลอดในวัยรุ่นเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่นานาชาติต้องบรรลุให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2573 (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ในประเทศไทย การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อายุ 15 - 19 ปี ในปี พ.ศ. 2562 คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 169 คน โดยมีวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 15 ปี คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 6 คน เปรียบเทียบกับ ปี พ.ศ. 2543 พบว่าวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 240 คน และในอายุต่ำกว่า 15 ปี คลอดบุตรวันละ 4 คน (กรมอนามัย สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2563) การตั้งครรภ์วัยรุ่นเป็นเกณฑ์หนึ่งที่จัดไว้ในการตั้งครรภ์กลุ่มเสี่ยงซึ่ง เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ขึ้นจะเกิดปัญหาและภาวะแทรกซ้อนทั้งต่อมารดาและทารก โดยทารกอาจเกิดภาวะเจริญเติบโตช้าในครรภ์ คลอดก่อนกำหนด ภาวะโลหิตจางและมีโอกาสเสียชีวิตในครรภ์ ส่วนในมารดาอาจเกิดภาวะครรภ์เป็นพิษ เสี่ยงต่อการติดเชื้อจากการมีเพศสัมพันธ์ไม่ป้องกันหรือการทำแท้งผิดกฎหมาย ปัญหาเรื่องความสมบูรณ์ของร่างการและปัญหาด้านจิตใจ (สมชาย ธนวัฒนาเจริญ, 2562) เช่นการศึกษาของ ทองเหรียญ มูลชีพ ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลการตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ที่มาคลอดในโรงพยาบาลลำพูน พบว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีการฝากครรภ์ก่อน 12 สัปดาห์ น้อยกว่า การฝากครรภ์ครบตามเกณฑ์น้อยกว่า ค่าดัชนีมวลกายน้อย (BMI < 18.5) มากกว่า ภาวะโลหิตจางมากกว่า มีเจ็บการคลอดก่อนกำหนดมากกว่า พบทารกแรกคลอดมีน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 มากกว่า (ทองเหรียญ มูลชีพ, 2561) สอดคล้องกับการศึกษาของ นวลอนงค์ วงศ์ขันแก้ว, และคณะ ที่พบหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการเกิดภาวะโลหิตจาง 2.13 เท่า การคลอดเกินกำหนดในวัยรุ่น 4.28 เท่า และภาวะทารกน้ำหนักตัวน้อย (<2,500 กรัม) 1.34 เท่า (นวลอนงค์ วงศ์ขันแก้ว, และคณะ, 2564)

ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่กล่าวว่าข้างต้น จะพบสาเหตุมาจากหลายปัจจัย โดยส่วนใหญ่เกิดจากหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์มักขาดความสนใจในการดูแลสุขภาพตนเอง มีการฝากครรภ์ช้าหรือไม่มีการฝากครรภ์ ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนได้ทั้งในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด ภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ ได้แก่ ภาวะโลหิตจาง ภาวะโภชนาการ ภาวะความดันโลหิตสูงระหว่างการตั้งครรภ์ การแท้งบุตร และการคลอดก่อนกำหนด (Patricia

W. et al., 1994) อีกทั้งหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นบางรายขาดแรงสนับสนุนจากครอบครัว โดยเฉพาะสามีและมารดา ส่งผลให้มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองขณะตั้งครรภ์ไม่เหมาะสม ซึ่งการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับดีจะช่วยส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีพฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในระดับดีขึ้นด้วย (Pender, N. J., 1987) อย่างไรก็ตาม ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานเกี่ยวข้องควรดำเนินการป้องกันและแก้ไขด้วยความร่วมมืออย่างจริงจัง ในการให้การดูแลส่งเสริมสนับสนุนหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนแก่มารดาและทารก รวมทั้งใช้การสนับสนุนทางสังคมของบุคคลในครอบครัว ร่วมให้การสนับสนุน ดูแลช่วยเหลือ เพื่อภาวะสุขภาพดี แก่มารดาและทารก ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) ที่เน้นการพัฒนากลุ่มวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธ์ที่ดีในกลุ่มประชากรวัยรุ่นและเยาวชน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2559) สอดคล้องกับการศึกษาของ ธนวัฒน์ รุ่งศิริวัฒนกิจ; อ้อมใจ พลกายา เกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น และการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดา ที่พบว่ารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่วยส่งเสริมความรู้ พฤติกรรมการดูแลตนเอง ทัศนคติและบทบาทการเป็นมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ (ธนวัฒน์ รุ่งศิริวัฒนกิจ, 2561); (อ้อมใจ พลกายา, 2559)

เขตบริการสุขภาพที่ 5 จังหวัดกาญจนบุรี มีสถิติหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ในปี พ.ศ. 2559 อยู่อันดับ ที่ 3 รองจากจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ และสมุทรสาคร จังหวัดกาญจนบุรี พบอัตรามารดาคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี 4 ปี ย้อนหลัง (ปีงบประมาณ 2559 - 2561) มีแนวโน้มลดลง คือ ร้อยละ 53.74, 39.28, 32.70, และ 17.02 ตามลำดับ ส่วนในปีงบประมาณ 2563 (เดือน ตุลาคม 2562 - มิถุนายน 2562) มีมารดาคลอดทั้งหมด 21,691 คน พบมารดาคลอดอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 419 คนคิดเป็นร้อยละ 19.32 ต่อประชากรหญิงอายุ 15 - 19 ปี 1,000 คน นอกจากนี้ยังพบมารดาอายุ 15 - 19 ปี ตั้งครรภ์ซ้ำ จำนวน 126 คน คิดเป็นอัตราการตั้งครรภ์ซ้ำ ร้อยละ 20.28 สูงกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเช่นเดียวกัน เกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 10 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี, 2563) โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย เป็นโรงพยาบาลชุมชนที่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี มีขนาด 30 เตียง ให้บริการงานอนามัยแม่และเด็กตามมาตรฐานงานอนามัยแม่และเด็ก โดยงานห้องคลอดให้บริการดูแลหญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่อายุครรภ์ 28 สัปดาห์ ขึ้นไป นอกจากนี้ยังให้บริการดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ ดูแลมารดาคลอดปกติ และส่งต่อมารดาที่มีภาวะเสี่ยง/เกินศักยภาพในการรักษาไปยังโรงพยาบาลแม่ข่ายซึ่งอยู่ห่าง 30 กิโลเมตร จำนวนผู้คลอดเฉลี่ย 12 - 16 รายต่อเดือน จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการอนามัยแม่และเด็ก โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย 5 ปีที่ผ่านมา (2559 - 2563) พบว่า มีอัตราการคลอดมี

ชีพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น 20.73 ,18.70, 14.06, 25.49 และ 18.05 ตามลำดับ ซึ่งมีอัตราสูงกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่กำหนดให้การคลอดบุตรในมารดาที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ไม่เกินร้อยละ 10 และจากข้อมูลหญิงตั้งครรภ์และคลอดบุตรในอำเภอด่านมะขามเตี้ย ปี พ.ศ. 2563 พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 15 - 19 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษา ไม่ได้ศึกษาต่อ และมีอาชีพแม่บ้าน/รับจ้าง พบปัญหาเรื่องซีด ร้อยละ 37.5 คลอดก่อนกำหนด ร้อยละ 18.73 และทารกน้ำหนักตัวน้อย ร้อยละ 6.25 (หน่วยงานห้องคลอด โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย, 2563)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้และพฤติกรรมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยการปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทของหญิงตั้งครรภ์ในพื้นที่ อันจะส่งผลให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในพื้นที่ได้รับการ ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของตนเองในระยะตั้งครรภ์ได้อย่างเหมาะสมและเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น อันจะส่งผลให้ลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นระหว่างก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

2.เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว ก่อนและหลังการทดลอง เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและพฤติกรรมการดูแลตนเองในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุไม่เกิน 20 ปี นับถึงวันกำหนดคลอด ที่มาฝากครรภ์ในคลินิกฝากครรภ์ โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี กำหนดเกณฑ์ในการคัดเข้าดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)

1. หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุไม่เกิน 20 ปีนับถึงวันกำหนดคลอด ที่มาฝากครรภ์ในคลินิกฝากครรภ์ โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างเดือน 19 ตุลาคม - 30 มิถุนายน 2564

2. มีสติสัมปชัญญะดี อ่าน - ออก เขียนได้

3. เป็นคนไทย

4. ไม่มีภาวะแทรกซ้อนและยินดีเข้าร่วมตลอดกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่าง คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุไม่เกิน 20 ปีนับถึงวันกำหนดคลอด ที่มาฝากครรภ์ในคลินิกฝากครรภ์ โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 - 30 มิถุนายน 2564 จำนวน 30 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการวิเคราะห์ power analysis กำหนดค่าอิทธิพลขนาดกลาง (Effect size) = 0.5 ค่าความคลาดเคลื่อน (Type I error: α) =.05 และค่า Power = 0.8 ได้กลุ่มตัวอย่าง 27 คน ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 ได้กลุ่มตัวอย่าง 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นสำหรับใช้ในโรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย โดยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นแบ่งเป็น 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) การประเมินความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเอง 2) การทบทวนความรู้และพฤติกรรมตนเอง 3) การให้ความรู้เรื่องการดูแลตนเองในระยะตั้งครรภ์ตามไตรมาส 1 - 3 4) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติในการดูแลตนเองที่เหมาะสม 5) การติดตาม/ประเมินผลลัพธ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีจำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย อายุ ครรภ์ที่อายุครรภ์ในปัจจุบัน อายุครรภ์ที่มาฝากครรภ์ครั้งแรก ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว รายได้ของตนเอง ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส การอาศัยอยู่กับบุคคลในครอบครัวและความตั้งใจมีบุตรในครั้งนี้

2.2 แบบทดสอบความรู้ในการปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการทบทวนเนื้อหาจากตำรา เอกสารเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวขณะตั้งครรภ์ จำนวน 15 ข้อ คำตอบแบ่งเป็น 2 ข้อเลือก คือ ใช่ หรือ ไม่ใช่ คำถามตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน แบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ ตามแนวคิดของบลูม (Bloom, B. S., 1971)

ระดับความรู้ดี หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 13 - 15 คะแนน

ระดับความรู้ปานกลาง หมายถึงค่าคะแนนระหว่าง 9 - 12 คะแนน

ระดับความรู้ไม่ดี หมายถึง ค่าคะแนนระหว่าง 0 - 8 คะแนน

2.3 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองขณะตั้งครรภ์ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบสอบ

ถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นของ (ธนวัฒน์ รุ่งศิริวัฒนกิจ, 2561)ร่วมกับประยุกต์ใช้ทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพของ (Pender, N. J., 1996) มาใช้ โดยแบ่งพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ด้านโภชนาการ ด้านกิจกรรมทางกาย ด้านการจัดการกับความเครียด และด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับความถี่ในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ เป็นประจำ บางครั้ง น้อย จำนวน 30 ข้อ โดยเกณฑ์การให้คะแนน 3,2,1 ตามลำดับ

การประเมินผลจัดระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองแบ่งได้เฉลี่ย (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553)

ระดับไม่ดี	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.07
ระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68 - 2.34
ระดับดี	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.35 - 3.00

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

1. โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ ผู้วิจัยนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลด้านสูติศาสตร์ 1 ท่าน พยาบาลด้านสูติศาสตร์ 1 ท่าน อาจารย์ด้านการพัฒนาสื่อสารสนเทศ 1 ท่าน หลังจากผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ก่อนทดลองใช้กับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ราย เพื่อประเมินการเข้าใจในเนื้อหา ความเหมาะสมของลำดับขั้นตอน หากพบว่ามีความเข้าใจในเนื้อหาเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงนำไปใช้ในการวิจัย

2. แบบทดสอบความรู้การปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ใช้สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน โดยเป็นสูติแพทย์ 1 คน พยาบาลด้านสูติศาสตร์ 1 คน และอาจารย์พยาบาลด้านสูติศาสตร์ 1 คน เพื่อให้ได้ข้อคำถามตรงตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหา

3. นำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งใช้วิธีหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 นำไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลในจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย จำนวน 30

คน โดย แบบทดสอบความรู้การปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์โดยหาค่าความเชื่อมั่น คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (KR20) = 0.71 และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) = 0.74

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช ภายใต้หนังสือรับรองเลขที่ 15/2564 และผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการประเมินตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการวิจัย และสิทธิ์ที่จะขอถอนตัวจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ พร้อมทั้งให้ความมั่นใจกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลนี้ต่อบุคคลอื่นว่าเป็นข้อมูลของใคร เพื่อปกป้องสิทธิของกลุ่มตัวอย่างไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการเข้าร่วมวิจัย และผลงานวิจัยจะรายงานเป็นภาพรวมขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียม

1. ผู้วิจัยทำเรื่องขอเก็บข้อมูลการวิจัยจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย เพื่อขออนุญาตในการดำเนินการวิจัย

2. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจรับฟังรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์

3. เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์เข้าร่วมโครงการครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

4. ผู้วิจัยทำการอธิบายความเป็นมาของปัญหา ชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการวิจัย ตลอดจนการพิทักษ์ให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ พร้อมลงลายมือชื่อยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

5. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง อธิบายกระบวนการวิจัย ขั้นตอนการทำกิจกรรมตามโปรแกรมให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ พร้อมสอบถามและตอบข้อสงสัยหากกลุ่มตัวอย่างมีข้อคำถาม

ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น สำหรับใช้ในโรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่

1. การประเมินความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

2. การทบทวนความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

3. การให้ความรู้ เรื่องการดูแลตนเองในระยะตั้งครรภ์ไตรมาสที่ 1 - 3 โดยการสอน/บรรยาย

4. การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติในการดูแลตนเองที่เหมาะสม

5. การติดตาม/ประเมินผลลัพธ์

โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. สัปดาห์ที่ 1 แผนกฝากครรภ์ ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง กิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1.1 แนะนำตัวและสร้างสัมพันธภาพ

1.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์

1.3 ชี้แจงสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย

1.4 ขอเบอร์โทรศัพท์สำหรับการติดต่อและจัดทำเป็นทะเบียนรายชื่อหญิงตั้งครรภ์ที่เข้าร่วมโปรแกรม

1.5 ประเมินความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนเริ่มโปรแกรม โดยใช้เวลา 15 นาที

1.6 ประเมินพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของหญิงตั้งครรภ์ใช้เวลา 15 นาที

1.7 แจกคู่มือการดูแลตนเองในระยะตั้งครรภ์

1.8 ให้ความรู้รายบุคคลเรื่องการดูแลตนเองในระยะตั้งครรภ์ (ไตรมาสที่ 1 - 3) ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ในหัวข้อดังต่อไปนี้

1.8.1 ด้านความรู้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในขณะตั้งครรภ์ ความสำคัญของการฝากครรภ์ อาการที่อาจพบในระยะตั้งครรภ์ อาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน การรักษาความสะอาดของร่างกาย การมีเพศสัมพันธ์ การนับลูกดิ้น การจัดการความเครียด และอาการที่ผิดปกติที่ควรมาพบแพทย์ ใช้เวลา 30 นาที

1.8.2 ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ, ด้านโภชนาการ ด้านกิจกรรมทางกาย ด้านการจัดการความเครียด ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ใช้เวลา 30นาที

2. สัปดาห์ที่ 2, 3, 4 โทรศัพท์ติดตามเยี่ยมใช้เวลา 15 นาที ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

2.1 ทบทวนความรู้การปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

2.2 ทบทวนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

2.3 เปิดโอกาสให้ซักถาม ชมเชย และให้กำลังใจ

3. สัปดาห์ที่ 5 แผนกฝากครรภ์ ใช้เวลา 45 นาที กิจกรรมประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ประเมินความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนเริ่มโปรแกรม ใช้เวลา 15 นาที

3.2 ประเมินพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของหญิงตั้งครรภ์ใช้เวลา 30 นาที

3.3 กล่าวขอบคุณและสิ้นสุดการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของหญิงตั้งครรภ์ใช้ค่าเฉลี่ย ความถี่และร้อยละ

2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้การปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพโดยใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มสัมพันธ์กัน (Pair T - test)

3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพโดยใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มสัมพันธ์กัน (Pair T - test) โดยมีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการแจกแจงข้อมูลเป็นปกติ (Test of Normality) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยใช้สถิติ Shapiro - Wilk พบว่ามีการแจกแจงข้อมูลเป็นปกติ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อายุ 18 ปี ร้อยละ 30 รองลงมา อายุ 16 ปี ร้อยละ 26.7 มีอายุเฉลี่ย 16.9 ปี อายุน้อยสุด 14 ปี ร้อยละ 13.3 อายุครรภ์ในปัจจุบันอยู่ในช่วง 21 - 28 สัปดาห์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือ กลุ่มอายุครรภ์ 13 - 20 สัปดาห์ ร้อยละ 36.7 ส่วนใหญ่มาฝากครรภ์ครั้งแรกในอายุครรภ์ต่ำกว่า12 สัปดาห์ ร้อยละ 86.7 รองลงมา อายุครรภ์ 12 สัปดาห์ขึ้นไป ร้อยละ 13.3 รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 60 รองลงมาคือ น้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 40 ในส่วนของรายได้ตนเอง พบว่า ส่วนใหญ่ ไม่มีรายได้ ร้อยละ 66.7 มีรายได้ของตนเอง ร้อยละ 33.3 ระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 70 รองลงมา คือ เรียนแต่หยุดชั่วคราว ร้อยละ 30 วุฒิการศึกษาสูงสุด ระดับชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 63.3 รองลงมา คือระดับประถมศึกษา ร้อยละ 33.3 สถานภาพการสมรส ส่วนใหญ่ อยู่คู่กับสามี ร้อยละ 86.7 ไม่ได้อยู่คู่สามี ร้อยละ 13.3 ปัจจุบัน อาศัยอยู่กับครอบครัวเท่ากับ อาศัยอยู่กับครอบครัวสามี ร้อยละ 50 ส่วนความตั้งใจมีบุตรในครรภ์นี้ พบว่าส่วนใหญ่ ไม่ได้ตั้งใจแต่พร้อม จำนวน 14 คน ร้อยละ 46.7 รองลงมา คือ ตั้งใจและพร้อม ร้อยละ 40

2. คะแนนความรู้ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์ก่อนและหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

ตารางที่ 1 คะแนนความรู้ก่อนและหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

คะแนน	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		ระดับ
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	
9-12	9	30	0	0	**ปานกลาง**
13-15	21	70	30	100	**ดี**

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนความรู้ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์ก่อนใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 30 และในระดับดีร้อยละ 70 และหลังใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี ร้อยละ 100

3. คะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

ตารางที่ 2 คะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

คะแนน	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		ระดับ
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	
1.68 - 2.34	6	20	0	0	**ปานกลาง**
2.35 - 3.00	24	80	30	100	**ดี**

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ก่อนใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 20 และในระดับดีร้อยละ 80 และหลังใช้โปรแกรมส่งเสริสุขภาพอยู่ในระดับดี ร้อยละ 100

4. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{x}$	S.D.	t	df	p
ก่อนการทดลอง	13.40	1.42	-6.04	29	.00
หลังการทดลอง	14.90	0.30			

p-value =.05

จากตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นหลังการการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .00

5. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{x}$	S.D.	t	df	p
ก่อนการทดลอง	2.40	0.20	-9.98	29	.00
หลังการทดลอง	2.81	0.07			

p-value =.05

จากตารางที่ 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นหลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .00

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นระหว่างก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ ผลการวิจัย พบว่า หลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนขณะตั้งครรภ์อยู่ในระดับดี โดยค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 14.90 จากคะแนนเต็ม 15 สอดคล้องกับการศึกษาของ อ้อมใจ พลกายา พบว่าโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความรู้ พฤติกรรมการดูแลตนเองและการสนับสนุนของครอบครัวในการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและ กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการให้บุคลากรทางสาธารณสุข / แพทย์ / พยาบาลและครอบครัวเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองในระยะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น (อ้อมใจ พลกายา, 2559)

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นก่อนและหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลตนเองในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นหลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ เท่ากับ 2.81 อยู่ในระดับดีและสูงกว่าก่อนใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของ นันทนา จุลจงกล และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการสงเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภที่มารับบริการฝากครรภใน

โรงพยาบาลสงเสริมสุขภาพตำบลบานมาหนิกและศรีสุนทร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ระหวางเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม พ.ศ. 2563 พบว่า การไดรับคำแนะนำจากบุคลากรทางการแพทยมีความสัมพันธเชิงบวกกับพฤติกรรมการสงเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภอยางมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) (นันทนา จุลจงกล และคณะ, 2564) และ การศึกษาของ เพ็ญพยงค์ ตาระกา เกี่ยวกับผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์ ที่พบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรกหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมและสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ (เพ็ญพยงค์ ตาระกา และคณะ, 2562)สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ (Pender, N. J., 1996) ที่ว่าพฤติกรรมที่ปฏิบัติจนเป็นนิสัย และพฤติกรรมต่างๆ ที่ได้รับมามีอิทธิพลต่อความเชื่อด้านสุขภาพ ความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคล และการปฏิบัติพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ บุคคลมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่มากขึ้น เมื่อได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ และครอบครัว เพื่อน และบุคลากรทางสุขภาพ เป็นแหล่งของอิทธิพลระหว่างบุคคล (interpersonal influence) ที่สำคัญมีผลต่อความมุ่งมั่นในการปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพทั้งในทางเพิ่มขึ้นหรือลดลง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพสามารถส่งเสริมความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ ดังนั้นควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นให้มีพฤติกรรมการดูแลตนเอง เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบที่ตามมาจากการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ไม่ถูกต้องในระหว่างการตั้งครรภ์ และหากมีการจัดทำโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพควรครอบคลุมทุกประเด็นทั้งในด้านความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองและมีการทดสอบความรู้ก่อนและหลังในแต่ละแผนการสอนจะสามารถประเมินระดับความรู้ที่เพิ่มขึ้นของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ตรงประเด็นมากขึ้น และควรมีการศึกษาติดตามผลการคลอด การปฏิบัติตนหลังคลอด เพื่อประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพว่าหญิงหลังคลอดจะสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องและมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองเพิ่มมากขึ้นในทุกระยะของการตั้งครรภ์ นอกจากนี้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพดังกล่าวอาจนำไปปรับใช้สำหรับส่งเสริมให้ความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ในกลุ่มอื่น ๆ ด้วยเพื่อส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับความรู้และมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมตลอดระยะของการตั้งครรภ์ การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ดังนั้น อาจมีปรับรู้แบบ

กิจกรรม เช่น การให้ความรู้ด้วยระบบออนไลน์และมีระบบการติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. (2563). รายงานประจำปี 2563. นนทบุรี: สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์.

ทองเหรียญ มูลชีพ. (2561). การศึกษาเปรียบเทียบผลการตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ที่มาคลอดในโรงพยาบาลลำพูน. วารสารส่งเสริมสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อมล้านนา, 8(1), 38-45.

ธนวัฒน์ รุ่งศิริวัฒนกิจ. (2561). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น จังหวัดเพชรบุรี. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการส่งเสริมสุขภาพ. มหาวิทยาลัยเกริก.

นวลอนงค์ วงศ์ขันแก้ว, และคณะ. (2564). อายุมารดากับผลลัพธ์การตั้งครรภ์ในโรงพยาบาลแพร่. ใน วารสารโรงพยาบาลแพร่. 2564: 29(1), 1- 15.

นันทนา จุลจงกล และคณะ. (2564). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านม่านิกและศรีสุนทร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ตระหว่างเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม พ.ศ. 2563. วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 63(2), 287-300.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.

เพ็ญพยงค์ ตาระกา และคณะ. (2562). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถแห่งตนต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครรภ์แรก. วารสารแพทย์นาวี, 4(46), 319-335.

สมชาย ธนวัฒนาเจริญ. (2562). ความเสี่ยงของการตั้งครรภ์วัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2564 จาก https://chulalongkornhospital.go.th/kcmh/line/ความเสี่ยงของการตั้งครรภ์วัยรุ่น

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี. (2563). ผลการดำเนินงานอนามัยแม่และเด็ก เขตสุขภาพที่ 5 ปี 2563. กาญจนบุรี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2559). แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านสาธารณสุข. นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย. (2563). สถิติการคลอดของแม่วัยรุ่นประเทศไทยปี พ.ศ. 2561. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2560). ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภในวัยรุนระดับชาติ พ.ศ. 2560 - 2569 ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปญหาการตั้งครรภในวัยรุน พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวานิสย์.

หน่วยงานห้องคลอด โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย. (2563). รายงานแม่และเด็กไทย. กาญจนบุรี: โรงพยาบาลด่านมะขามเตี้ย.

อ้อมใจ พลกายา. (2559). การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 25(3), 55-67.

Bloom, B. S. (1971). Handbook on formative and summative evaluation of student learning. New York: McGraw–Hill.

Patricia W. et al. (1994). Essentials of Maternal-Newborn Nursing Orem, D.E. (2001). Nursing: Concepts and Practice. (6thed.). St. Louis: Missouri: Mosby.

Pender, N. J. (1987). Health Promotion in Nursing Practice. (2 nd) ed. Stam-ford, CT: Appleton & Lange.

Pender, N. J. (1996). Health Promotion in Nursing Practice (3rd ed.). Connecticut: Appleton & Lange.

บทความวิจัย

การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร: กรณีศึกษา โรงเรียนพระราชทาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่*

USE OF POWER OF SCHOOL ADMINISTRATORS FOR ORGANIZATIONAL CHANGES: A CASE STUDY OF ROYAL AWARD SCHOOLS UNDER KRABI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREAS

สุขสันต์ ยุบลชิต
Suksun Yubonchit
โรงเรียนบ้านสุไหงโก-ลก
Ban Sungai Kolok School, Thailand
เอกรินทร์ สังข์ทอง
Ekkarin Sungtong
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Faculty of Education of Prince of Songkhla University, Thailand
E-mail: suksun-y@live.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเจตจำนงของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร 2) ศึกษาการใช้อำนาจเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนบ้านศาลาด่าน โรงเรียนบ้านเกาะลันตาใหญ่ โรงเรียนบ้านอ่าวลึก 1 โรงเรียนบ้านอ่าวลึก 2 และโรงเรียนบ้านลำทับ (นามสมมติ) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยออกแบบการวิจัยโดยใช้กรณีศึกษา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เน้นการเจาะลึกการสัมภาษณ์ หาคุณภาพของเครื่องมือโดยการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความเหมาะสมของภาษา และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างความน่าเชื่อถือของการวิจัยโดยใช้หลักสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การใช้เวลาในพื้นที่อย่างเพียงพอ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร

* Received March 14, 2022; Revised May 11, 2022; Accepted July 29, 2022

สถานศึกษาส่วนใหญ่มีเจตจำนงในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร ได้แก่ 1) การสร้างคนคุณภาพเพื่อสร้างชุมกำลังในอนาคต 2) การสร้างชื่อเสียงให้กับสถานศึกษา 3) การตอบสนองความคาดหวังของชุมชน และผู้รับบริการ 4) การพัฒนาครูให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และศูนย์รวมของชุมชน ในส่วนของเจตจำนงอื่น ๆ ได้แก่ การรักษาโรงเรียนให้พ้นจากสภาพการถูกยุบ และการใช้อำนาจเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การใช้อำนาจแบบการมีส่วนร่วม 2) การใช้อำนาจตามลำพัง 3) การใช้อำนาจแบบบูรณาการ

คำสำคัญ: เจตจำนงของผู้บริหาร การใช้อำนาจเพื่อการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนพระราชทาน

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) examine administrators' intentions for organizational change management and 2) use of power for organizational change management of 10 school administrators from Ban Saladan School, Ban Koh Lanta Yai School, Ban Ao Luek School 1, Ban Ao Luek School 2 and Ban Lam Thap School (Pseudonyms). The participants were recruited by using a purposive sampling technique. This research tool used in the study was a semi-structured interview protocol and validated by judgement of three experts for its congruence with the research objectives as well as its language appropriateness. The researchers collected the data via face-to-face in-depth interviews. The grounded theory technique was used for data analysis. The trustworthiness of the study was promoted by using rapport and prolonged engagement in the fields. The results showed that the intentions for organizational change management of school administrators included 1) building quality of people for future human resource empowerment 2) building a good reputation for organization 3) responding to community and customers' expectations 4) developing teachers to become lifelong learners 5) developing educational institutions as a learning center and the center of the community and other intentions included maintaining the status quo of schools and for not to be merged with other schools. This study also founded that use of power of administrators for organizational change management included 1) participatory power, 2) individual power and 3) integrated power.

Keywords: Administrators' intention, Use of power for organizational, Royal award schools

บทนำ

ในสภาวะสังคมปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร การลื่นไหลของข้อมูลที่มีมาก จากข้อจำกัดของการเข้าถึงข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด กลายเป็นการเข้าถึงแบบไร้พรมแดน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านตามมา โดยเฉพาะการศึกษา ซึ่ง (พจนา วลัย, 2559) ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงบางครั้งก้าวหน้าและบางครั้งก็ถดถอยจนเข้าสู่ภาวะวิกฤติ กล่าวคือ ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ประเทศไทยจะยังคงประสบสภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหา ผลิตภาพการผลิต ความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ดังนั้น การจัดการกับปัญหาและความท้าทายที่จะตามมา คือ การสร้างคุณภาพการศึกษาที่สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและผลิตพลเมืองที่เข้มแข็ง ช่วยแก้ไขวิกฤติความขัดแย้ง และพัฒนาประเทศที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนคนส่วนใหญ่ได้ ตามเจตนารมย์ของการปฏิรูปการศึกษาปัจจุบัน (สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558) ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สิ่งที่เป็นแนวคิดในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้อยู่รอดและประสบความสำเร็จ คือการบริหารการเปลี่ยนแปลง (ภาระวี ศุขโรจน์ และคณะ, 2565)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แม้จะเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ในสภาวะปกติ แต่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานของผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานแบบใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการนำระบบและวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นผลตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการสามารถเลือกใช้อำนาจได้ในการบริหารงานเพื่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการเลือกใช้อำนาจที่นำไปสู่การบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีความเหมาะสม เป็นความพยายามในการกระทำให้บุคคลอีกฝ่ายกระทำการหรือไม่กระทำการตามที่ตัวเองตั้งเป้าหมายเอาไว้ โดยมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงออกของอีกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายอีกด้วย

และถึงแม้ว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จะมีทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการใช้เลือกอำนาจที่หลากหลายรูปแบบ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเลือกใช้อย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาของตัวเองแล้ว สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคือ การมีเจตจำนงในการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและเป็นจริง (Realistic) เพื่อเป็นเครื่องมือและเป้าหมายของบุคลากรในสถานศึกษาให้เห็นร่วมกันว่าสถานศึกษาจะขับเคลื่อนโดยใช้กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างไร โดยอาศัยความร่วมมือและความเป็นหนึ่งเดียวจากสมาชิกทุกคนผนวกกับเจตจำนงของผู้บริหารที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงตามบริบทขององค์กร ซึ่งปัจจุบันจะพบว่าผู้บริหารหลาย ๆ โรงเรียนเผชิญกับความท้าทายในการนำเจตจำนงของตนลงสู่การปฏิบัติเนื่องด้วยเหตุผลของวัฒนธรรมขององค์กรหรือความพร้อมของชุมชนรวมถึงการขาดปัจจัยหนุนเสริมอื่น ๆ ในการขับเคลื่อนการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะโรงเรียนพระราชทานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่เป็นโรงเรียนที่ได้รับความนิยมและมีชื่อเสียง ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากความพร้อมของสถานศึกษาและการที่ผู้บริหารมีมุมมองในการบริหารที่ดี รู้จักการใช้เครื่องมือทางการบริหารเพื่อการสร้างความเปลี่ยนแปลงและมีความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาโรงเรียนจนได้รับรางวัลพระราชทานซึ่งย่อมสะท้อนให้เห็นถึงแนวปฏิบัติที่รวมถึงการมีความมุ่งมั่นของผู้บริหารที่เป็นระบบและชัดเจน

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาอย่างเป็นเรื่อง “การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร: กรณีศึกษาโรงเรียนพระราชทานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลจากการศึกษาจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงเจตจำนงและความมุ่งมั่นของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร รวมถึงการใช้อำนาจเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้กำหนดนโยบายหรือนักการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดหรือวิธีการของผู้บริหารที่ได้จากการวิจัยไปสู่การขยายผลหรือการส่งเสริมให้มีความเป็นเลิศอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตจำนงของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร

2. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรในโรงเรียนพระราชทาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาเฉพาะกรณีโดยอาศัยกลุ่มตัวอย่างไม่มากนัก ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนบ้านศาลาด่าน โรงเรียนบ้านเกาะลันตาใหญ่ โรงเรียนบ้านอ่าวลึก 1 โรงเรียนบ้านอ่าวลึก 2 และโรงเรียนบ้านลำทับ (นามสมมติ) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลอย่างรอบด้านในประเด็นที่ทำการศึกษา เป็นงานวิจัยที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละอย่าง มิได้เป็นผลมาจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมที่ซับซ้อน ประสบการณ์ และความเข้าใจที่นักวิจัยมีต่อปรากฏการณ์นั้น ๆ (Dash, N. K., 2015) โดยในการวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษา การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร กรณีศึกษา โรงเรียนพระราชทาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบนี้จะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเจตจำนงในการบริหาร รวมถึงการใช้อำนาจของผู้บริหาร และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการอ้างอิงได้ต่อไป (รัตนะ บัวสนธ์, 2556)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview protocol) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เน้นการเจาะลึกของการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นสำคัญ โดยก่อนนำไปใช้ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหาร ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา ให้การตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวิจัย โดยก่อนการนำไปใช้ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับแก้ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่ามีความสอดคล้องหรือเหมาะสมกับเนื้อหาหรือไม่ ก่อนทำการจัดพิมพ์เพื่อใช้ในงานวิจัย

2. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือแนวทาง เอกสารการประชุม และเอกสารที่เกี่ยวข้องที่อธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่เกิดจากแนวนโยบายทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำสถานศึกษาให้เป็นไปตามเจตจำนงที่ตั้งไว้ ซึ่งผลจากการที่ผู้บริหารตั้งเจตจำนง หรือความคาดหวังไว้นั้น อาจจะปรากฏในร่องรอยของเอกสารต่าง ๆ ที่มีการบันทึกไว้ เช่น รายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินงาน รายงานผลการดำเนินกิจกรรม หรือแม้กระทั่งเอกสารแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็นเอกสารประกอบการสัมภาษณ์และให้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา

3. ผู้วิจัย คือผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงต่อการดำเนินการวิจัย จัดได้ว่า ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างมากชนิดหนึ่งในการทำการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ วินินทร สุภาพ ยังได้กล่าวว่า ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยจะเป็นผู้เดินประเด็นโดยการระบุปัญหา หรือความต้องการ ด้วยการตั้งคำถามในการวิจัย (Research question) ซึ่งจะเกี่ยวโยงถึงกระบวนการของการวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปเกี่ยวกับงานวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (วินินทร สุภาพ, 2556)

4. โทรศัพท์มือ ซึ่งใช้เพื่อบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เนื่องจากในการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลประกอบการวิจัย เพื่อความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่อ้างอิงได้จากการบันทึกในพื้นที่จริงของข้อมูล

ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้เป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ใน โรงเรียนบ้านศาลาด่าน โรงเรียนบ้านเกาะลันตาใหญ่ โรงเรียนบ้านอ่าวลึก 1 โรงเรียนบ้านอ่าวลึก 2 และโรงเรียนบ้านลำทับ ซึ่งชื่อเรียกสถานศึกษาดังกล่าว เป็นชื่อสมมติในงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ทำโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เวลาในการสัมภาษณ์แต่ละโรงเรียน ประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที - 2 ชั่วโมง เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมที่สุด ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ สถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิค การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสนทนาโดยมีจุดมุ่งหมายอยู่แล้ว แต่ต้องค่อย ๆ ตะล่อมถามไปเรื่อย ๆ เน้นการถามความคิดเห็น เหตุผล และมุมมอง ไม่ใช่ถามแบบบังคับให้ตอบว่า “ใช่ - ไม่ใช่” “ถูกต้อง - ไม่ถูกต้อง” ต้องเป็นมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ไม่ใช่มุมมองของผู้วิจัย (รุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล, 2563)

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น คู่มือแนวทาง เอกสารการประชุม และเอกสารที่เกี่ยวข้องที่อธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรที่เกิดจากแนวนโยบายทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบคำให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยดังกล่าวใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory techniques) (Robert, T., & Kathy, C., 2014) เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเริ่มต้นจากการเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จัดแยก ประเภทข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หารูปแบบ (Patterns) หรือใจความหลัก (Themes) ก่อนที่จะมีการสร้าง สมมติฐานและกรอบแนวคิดสำหรับคำอธิบายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่ศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวถึง

หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive approach) ซึ่งอาศัยข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ เลือกมาตามระเบียบวิธีแล้วจึงทำการวิเคราะห์หาข้อสรุป (Generalization) หรืออธิบาย เชิงทฤษฎีจาก ลักษณะหรือบริบทโดยทั่วไป (a particular context) ไปสู่ข้อสรุป (to a conclusion) เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

จากการศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร กรณีศึกษาโรงเรียนพระราชทาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร

1. เจตจำนงของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร

1.1 การสร้างคนคุณภาพ สร้างขุมกำลังในอนาคต จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า นักเรียนที่จบการศึกษาจะต้องได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นตามเจตจำนงของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งการศึกษาจะเป็นพื้นฐานในการสร้างคนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดต่อการพัฒนาในอนาคต ดังบทสนทนาการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ที่จริงแล้วย้อนกลับไปนิดนึงว่า เมื่อก่อนเคยเป็นครูที่เกาะปอ ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นครูเนี่ยมันก็มีปัจจัยหนึ่งตรงที่ว่า เป็นครูเกาะ อยู่ 7 ปีเนี่ย เปลี่ยนผู้บริหาร 7 คน บาง

คนมา 19 วันย้าย เพราะถ้าถามว่าในฐานะที่เราเป็นครูเนี่ย พอเปลี่ยนผู้บริหารทีนึงก็นโยบายก็เปลี่ยน งานอะไร ระบบอะไรก็เปลี่ยนตาม ทีนี้มา 19 วัน มาก็เปลี่ยนเราไปแล้ว อีกคนมา 3 เดือนเปลี่ยนเราไปแล้ว เลยคิดว่ามีโอกาสสอบผู้บริหารได้ ก็จะกลับมาที่เกาะ แล้วก็จะพยายามอยู่ให้นานที่สุด เพื่อที่เราก็จะทำอะไรได้มากกว่าที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเรื่องของ คุณภาพเด็ก คุณภาพโรงเรียน จากเมื่อก่อนที่เราอยู่อาจจะไม่ชื่อเสียงเท่าไร ก็ต้องพยายามสร้าง นี่คือขุมกำลังของเราในอนาคต" (บัญชา แสงไชยศรี, 2564)

"เด็กของเราเรียนต่อเพราะการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ถ้าเค้าเป็นเด็กมีคุณภาพเขาสามารถพัฒนาบ้านเกิดของเขา เขาสามารถสร้างงาน สร้างเงิน สร้างรายได้ สร้างความสุข ได้" (อมรรัตน์ นาคทอง, 2564)

1.2 การสร้างชื่อเสียงให้กับสถานศึกษา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้บริหารมีเหตุผลทางความคิดที่แตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียนและบริบทของพื้นที่ โดยถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารต้องการสร้างการยอมรับจากชุมชน โดยการสร้างชื่อเสียงด้วยรางวัลสูงสุด ดังเช่น

"ในส่วนของโรงเรียน ก็คือฝันไว้หลายอย่าง บางอย่างก็ประสบความสำเร็จแล้ว ฝันอยากมีอาคารใหม่ ฝันอยากมีนี่นั่น ในเรื่องของคุณภาพเด็กก็เหมือนกัน โรงเรียนรางวัลพระราชทานเอยก็ฝัน นักเรียนรางวัลพระราชทานก็ฝัน เราก็เดินไปสู่ฝันที่สมหวัง" (นพรัตน์ กอหลัง, 2564)

แต่ในอีกมุมมองต่อโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพ และความพร้อม ผู้บริหารจะเน้นการสร้างแรงศรัทธาที่ดียิ่งขึ้นอีก ซึ่งจะช่วยหนุนนำความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษาของโรงเรียน และตามแนวนโยบายของโรงเรียนชั้นนำ หรือต้นแบบต่าง ๆ ดังเช่น

"โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และเป็นโรงเรียนพิเศษของจังหวัด (กรณีพิเศษ 1 อำเภอ 1 โรงเรียน) มีจำนวนนักเรียนและครูเยอะ ฉะนั้นในการบริหารก็จะมุ่งมั่นในการบริหารการศึกษา คือ จะเน้นหนักด้านการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ เพราะมันเป็นความมุ่งหวังของชุมชน มีนักเรียนจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัด ด้วยความศรัทธาในโรงเรียน และความเชื่อมั่นในครู มีความตั้งใจจะบริหารโรงเรียนให้มีมาตรฐานที่ดียิ่งขึ้น ให้สมความตั้งใจของชุมชน" (อาจินต์ ภูมาวงศ์, 2564)

1.3 การตอบสนองความคาดหวังของชุมชน และผู้รับบริการ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้บริหารมองเห็นถึงความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนในการพัฒนาและจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับนักเรียน โดยมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการบริหารงานจากเสียงสะท้อนมิใช่จากตัวชี้วัดในระบบ เช่น การฟังเสียงสะท้อนจากผู้รับบริการ การสร้างความรู้สึกไว้วางใจในรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก หรือขนาดใหญ่ และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในโรงเรียนบางแห่งที่มีกลุ่มผู้รับบริการที่เป็นชาว

ชนบท หรือชุมชนชาวเล ชาวบ้านจะมีความคาดหวังกับโรงเรียนที่ไม่ใช่รูปแบบของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ แต่จะเป็นในเรื่องของทักษะการใช้ชีวิต และอื่น ๆ เป็นสำคัญ ดังเช่น

"ระดับของคุณภาพของเด็ก คือ.....ถ้าเกิดมีเสียงสะท้อนจากภายนอก ลูกฉันไปเรียนที่โรงเรียน ฉันโอเคมากเลย ลูกฉันอ่านออก รำเป็น เล่นกีฬาเป็น ลูกฉันมีสัมมาคารวะ ลูกฉันรู้จักบทบาทหน้าที่ กลับมาโน่นนี่นั้น การให้ชุมชนเป็นเสียงสะท้อน คือโจทย์ปลายสุดก็คืออยู่ตรงนั้นไม่ได้ตั้งเป้าหมายเลยว่า เด็กเรา O-NET 100 คะแนน ต้องมีคะแนนโน้นนี่นั้น ผู้รับบริการเป็นตัวตั้งเลย" (พรชัย สัสดีเดช, 2564)

"ในความคิดของพี่น่ะ ที่นี่เราเน้นเรื่องสุขภาพ เรามีความเชื่อว่า ถ้าคนมีสุขภาพเราจะทำอะไรก็ได้ ถ้าเรามีความรู้สุขภาพไม่ดี มันก็ไปไม่ได้ ฉะนั้นเราต้องมาเน้นที่สุขภาพก่อน ถึงแม้เรามีความรู้ รวย แต่สุขภาพไม่ดี มันก็เป็นไปไม่ได้ จุดแรกต้องเอาสุขภาพก่อน เมื่อเด็กมีสุขภาพกายใจดี สิ่งอื่นก็จะตามมา" (มิตร คำเลี้ยง, 2564)

1.4 การพัฒนาครูให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้บริหารมองว่าจะช่วยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความเชื่อ เจตคติ เพื่อช่วยในการเปลี่ยนแปลงการทำงาน ซึ่งเป็นไปตามเจตจำนงของผู้บริหารที่วางไว้ แยกย่อยได้ 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาตามนโยบายของต้นสังกัด ผู้บริหารจะคัดเลือกตามภารกิจที่สอดคล้องกับครู 2) การพัฒนาตามความสมัครใจของครู ครูเป็นผู้เลือกและตัดสินใจเลือกพัฒนาตนเอง ตามความสนใจและความต้องการ 3) การพัฒนาตามความต้องการของผู้บริหาร ซึ่งเป็นไปตามเจตจำนงที่ตั้งไว้ก่อนอยู่แล้ว โดยผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีเหตุผลสนับสนุนคือ การตอบวัตถุประสงค์ของงาน หรือกิจกรรมของโรงเรียนแต่ละแห่งตามบริบทของตนเอง ซึ่งผู้บริหารมีความพยายามในการสร้างจุดเน้นให้กับสถานศึกษา 4) การส่งเสริมให้ใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา โดยใช้กิจกรรมในการส่งเสริม 2 รูปแบบ คือ การส่งเสริมการพัฒนาผ่านนักเรียน สำหรับครูที่ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง โดยการส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันและให้ครูรับผิดชอบ ดังเช่น

"พัฒนาครูมันต้องพัฒนาผ่านเด็ก เพราะเมื่อก่อนครูนำเด็กไปร่วมการแข่งขันไปประกวดรายการต่าง ๆ นา ๆ ครูโรงเรียนนี้ไม่ทำ แม้แต่ชวนทำวิทยฐานะ สำหรับรุ่นก่อนๆ เค้าเกษียณกันไปหมดแล้วนะเค้าก็ไม่ทำเค้าให้เหตุผล ผอ. ว่าจริง ๆ แล้ว ผอ. พร้อมที่จะช่วยทำแต่ไม่ใช่ทำให้นะ คือถ้าเค้าจะทำเราพร้อมที่จะช่วย แต่เค้าบอกว่าเค้าอยู่สบายดีแล้ว จะไปปล้ำตัวให้ปวดหัวทำไม โอเคถ้างั้นก็อย่าไปยุ่งกับเขา เออ.....แต่เราก็ใช้วิธีการพัฒนาผ่านนักเรียนก็เลยเอาเด็กเข้าแข่งขันทุกรายการหมดทุกรายการ เด็กที่นี่ถ้ามีการแข่งขันทักษะทางวิชาการ จะจัดส่งแข่งขันทั้งโรงเรียนแพ้ชนะไม่เกี่ยว พอเอาเด็กไปแข่ง คุณครูก็จะได้ 1)ได้ออกไปดูเพื่อน อ๋อ..... ว่าเราแบบนี้ เราก็ทำได้ 2)ได้รู้ด้วยว่าฝีมือขนาดไหน เด็กเราได้ที่เท่าไหร่ที่ 2 หรือ 3 หรือว่าท้ายสุด หรืออย่างไร เพราะฉะนั้นการนำเด็กสู่โลกภายนอกมันทำให้เกิดการพัฒนาทั้งเด็กและครู" (ลักษณา เพ็ชรพวง, 2564)

และการเปิดโอกาสและทางเลือกในวิชาชีพ ให้ความสำคัญต่ออนาคต โดยการสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

1.5 การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สามารถแยกย่อยได้ 2 ด้าน คือ 1) การสร้างกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมตามเจตจำนงของผู้บริหารที่ต้องการ สามารถมาเป็นส่วนเติมเต็มในสิ่งที่ขาดหายไปได้ 2) การดึงศักยภาพของชาวบ้านเพื่อการจัดการศึกษา บนพื้นฐานของความขาดแคลนซึ่งทรัพยากรและบุคคล ซึ่งจะช่วยในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับชุมชน

เจตจำนงอื่น ๆ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การรักษาโรงเรียนให้คงอยู่ให้พ้นจากเกณฑ์การถูกยุบควบรวมตามเกณฑ์ปกติ เป็นเจตจำนงที่สำคัญของผู้บริหารในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับชุมชน โดยการทำให้โรงเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพที่ต้นสังกัดตั้งไว้ โดยเฉพาะการสร้างหรือการแสดงศักยภาพของนักเรียนให้ปรากฏว่า โรงเรียนนี้จัดการเรียนการสอนได้ประสิทธิภาพ ซึ่งหากมองในการเป็นรูปธรรม คือ การการันตีด้วยรางวัลอันทรงคุณค่า แม้ว่าจะอยู่ในเกณฑ์การถูกยุบ แต่ก็สามารถทำให้ผู้บังคับบัญชาชะลอด้วยเหตุผลของคุณภาพ ตามนโยบายของต้นสังกัดเหนือขึ้นไป

2. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรในโรงเรียนพระราชทาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

2.1 การใช้อำนาจแบบการมีส่วนร่วม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเลือกใช้อำนาจแบบการมีส่วนร่วม ผู้บริหารจะเน้นการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชน เพื่อต้องการเอื้อผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนกับโรงเรียน โดยผู้บริหารเห็นถึงประโยชน์และโอกาสที่จะได้รับจากชุมชน ดังเช่น

“ผมทำงานไม่ยึดทฤษฎี ไม่เคยอ้างทฤษฎีนั่นนี่กับคุณครู จะอาศัยสภาพความเป็นจริงประสบการณ์บริบทแต่ละโรงเรียน โดยมีหลักการบริหารง่าย ๆ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม คิดที่จะทำ คิดเองทำเอง คุณภาพจะออกมาดีจริง” (อาจินต์ ภูมาวงศ์, 2564) และนอกจากนั้นยังเป็นความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของชาวบ้าน โดยใช้รูปแบบและวิธีการดึงเข้ามามีส่วนร่วม

2.2 การใช้อำนาจตามลำพัง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเลือกใช้อำนาจตามลำพังของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการเปลี่ยนแปลง จะเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านแนวนโยบาย และจุดเน้นหลักที่โรงเรียนต้องการ โดยการใช้อำนาจตามลำพัง ผู้บริหารจะตัดสินใจใช้อำนาจเพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงที่ต้องการ โดยไม่ได้

คำนึงถึงการรักษาความสัมพันธ์ หรือความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชาในกล่าวอย่างเข้าใจง่าย ๆ คือ เรื่องงาน และเรื่องส่วนตัว คนละเรื่องกัน ดังเช่น

"การบริหารเราต้องมีอำนาจตามระเบียบที่เรามีอยู่ นอกจากอำนาจตามระเบียบ โดยนิตินัย เราก็มีอำนาจของเรา (พฤตินัย) มีหลายวิธี เช่น อำนาจสั่งการ สั่งให้คนนั้นไปทำอะไรนั้นๆ มันก็เป็นการใช้อำนาจ ผ่านวิธีการใช้อำนาจอีกอย่าง คือ ขอความร่วมมือ ขอความคิดเห็น ส่วนใหญ่ผมจะใช้ขอความร่วมมือ ขอความคิดเห็น แล้วมาร่วมมือแก้ไขโดยจะไม่ใช้วิธีสั่งการให้ทำเลย ยึดระเบียบเป็นหลักตามกฎหมายเพราะเราเป็นหัวหน้าส่วนราชการ ระเบียบต้องมาก่อนแต่ระเบียบมันก็ต้องคู่กับคุณธรรมด้วย" (อรญา ดวงน้ำแก้ว, 2564)

2.3 การใช้อำนาจแบบบูรณาการ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเลือกใช้อำนาจแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการเปลี่ยนแปลง จะเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของครู โดยผู้บริหารคำนึงถึงเหตุผลของแต่ละคนประกอบ โดยไม่ดึงหรือหย่อนจนเกินไป ซึ่งมองว่าการเลือกใช้อำนาจแบบบูรณาการนั้นจะยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์ และการถนอมน้ำใจ ความเข้าอกเข้าใจกัน ดังเช่น

"เชื่อว่า ทุกคนมีเหตุผล มันขึ้นอยู่กับเหตุผลที่เขากระทำมากกว่า ขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละคน ความจำเป็น ไม่ว่า ผอ. ไม่ว่าครู เมื่อมีความจำเป็นเราก็ต้องอะลุ่มอล่วยกัน อย่าบอกว่าทุกอย่างต้องเป๊ะ ๆ สมมติว่า มีคุณครูคนหนึ่งเนี่ยเขามาสาย ถามว่าทำไมคุณมาสาย เขาบอกว่าไปส่งแม่โรงพยาบาลอย่างเนี่ย เราในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ต้องว่าเออ เป็นผู้บริหาร เป็นมนุษย์ด้วยกันเนี่ยจะว่าอะไร ก็ลูกเขาอยู่โรงพยาบาล ต้องเอาข้าวไปให้ลูกก่อนแล้วจึงจะมาโรงเรียน นั่นถือว่านั้นเขาเสียสละจากที่เขาต้องหยุดโรงเรียนเพื่อไปดูลูก แค่เอาข้าวเอาอาหารไปให้แล้วกลับมา กลับมาทำงานเนี่ย น่าจะชื่นชมเขามากกว่า" (นพรัตน์ กอหลัง, 2564)

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในกรณีที่เป็นเหตุของความบกพร่องทางศีลธรรม ผู้บริหารก็เลือกใช้อำนาจตามกฎหมายได้เช่นกัน ยกตัวอย่าง เช่น กรณีของครูมาสายบ่อย ๆ ผู้บริหารอาจจะต้องใช้อำนาจด้วยวิธีการบังคับ เพื่อให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ในขณะเดียวกัน กรณีของครูมาสาย เนื่องมาจากเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น ต้องดูแลแม่ป่วยหนักที่โรงพยาบาล ผู้บริหารอาจจะต้องใช้อำนาจอย่างอื่นในกรณีเดียวกัน เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปราย ได้ดังนี้

1. เจตจำนงของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร

1.1 การสร้างคนคุณภาพ สร้างขุมกำลังในอนาคต จากผลการวิจัยพบว่า เจตจำนงที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การสร้างคนคุณภาพ สร้างขุมกำลังในอนาคต

ซึ่งผู้บริหารมองว่า นักเรียนที่จบการศึกษาจะต้องได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพ สอดคล้อง ธีรวี ทองเจือ และปรีดี ทุมเมฆ ที่กล่าวว่า เป็นเป้าหมายสูงสุดประการหนึ่งของการพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งต้องประกอบด้วยความรู้ความสามารถ สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเอง มีศักยภาพที่จะปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้น คนที่มีคุณภาพไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็จะนำพาให้เกิดการพัฒนาทั้งแก่ตนเอง และสังคม โดยเฉพาะในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง (ธีรวี ทองเจือ และปรีดี ทุมเมฆ, 2560)

1.2 การสร้างชื่อเสียงให้กับสถานศึกษา จากผลการวิจัย พบว่า การสร้างชื่อเสียงให้กับสถานศึกษา และชุมชน โดยการนำโรงเรียนเข้ารับการประเมินโรงเรียนรางวัลพระราชทาน โดยผู้บริหารมีเจตจำนงต้องการสร้างการยอมรับจากชุมชน ด้วยการสร้างชื่อเสียงด้วยรางวัลสูงสุด ซึ่งจะช่วยในการสร้างแรงศรัทธาต่อโรงเรียนด้วยรางวัลที่โดดเด่น และสร้างการยอมรับในวงสังคมให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวว่า รางวัลพระราชทาน เป็นรางวัลที่มีเกียรติและเป็นสิริมงคล และที่สำคัญนักเรียนและสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ถือเป็นรางวัลที่ทรงคุณค่าและเป็นเกียรติประวัติต่อผู้รับอย่างสูงสุด คุณความดีจะถูกประกาศและเผยแพร่ไปยังสาธารณะชนทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

1.3 การตอบสนองความคาดหวังของชุมชน และผู้รับบริการ จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ได้มองในมิติเพียงคุณภาพของนักเรียนเพียงมิติเดียว แต่ยังมองถึงความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ซึ่งตัวชี้วัดของความสำเร็จไม่ได้อยู่ที่คะแนนผลสัมฤทธิ์ต่าง ๆ แต่เป็นการฟังเสียงสะท้อนจากผู้รับบริการทางการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อความรู้สึกในมอบความไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย สว่างเรือง และอรทัย ทองอยู่ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ในมิติของการส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ผ่านกิจกรรมประสบการณ์ทางการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจและมอบความไว้วางใจในการส่งบุตรหลาน และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนต่อไป (วินัย สว่างเรือง และอรทัย ทองอยู่, 2557)

1.4 การพัฒนาครูให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.4.1 การพัฒนาตามนโยบายของต้นสังกัด จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารจะเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกตามภารกิจที่สอดคล้องกับครูที่สอดรับกับแนวนโยบายและจุดเน้นตามที่ต้นสังกัดต้องการ ตามหลักการของการส่งเสริมการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพครู แม้ว่าการพัฒนาตามแนวนโยบายของต้นสังกัด อาจจะไม่ตอบโจทย์กับบริบทของโรงเรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ แต่ต้องคำนึงว่า ระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันของประเทศไทยถูกควบคุมโดยรัฐ ดังที่ (จักรวุฒิ ชนะพันธ์ และคณะ, 2558) ที่กล่าวถึง

แนวนโยบาย หรือจุดเน้นที่ต้องการ การพัฒนา อาจจะเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่ต้องการ แต่ก็ต้องปฏิบัติตามแนวนโยบายดังกล่าว

1.4.2 การพัฒนาตามความสมัครใจของครู จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารจะเปิดโอกาสให้ครูเป็นผู้เลือกและตัดสินใจเลือกพัฒนาตนเอง ตามความสนใจและความต้องการ ทั้งนี้ อาจจะมีงบประมาณสนับสนุนให้บางส่วนจากสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารเห็นว่า เรื่องที่ไปพัฒนาหรืออบรมนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษา จุดเน้นของสถานศึกษา และผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้บริหารส่วนหนึ่งยังนำเอาประสบการณ์ของตนเองที่ขาดหายไปในอดีตมาใช้เป็นแรงผลักดันให้ครูพัฒนาตนเองด้วย ด้วยเหตุเพราะผู้บริหารไม่ต้องการให้ครูขาดโอกาสเหมือนตัวผู้บริหารเองในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสอดรับกับ อรรณพ จีนะวัฒน์ ที่กล่าวถึงการพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู ว่า การสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึก หรือทัศนคติทางบวกในการ จัดการกับการเปลี่ยนแปลง การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตนเอง คือการพัฒนา และการปรับปรุงตนเอง โดยได้รับแรงสนับสนุนจากผู้บริหาร (อรรณพ จีนะวัฒน์, 2559)

1.4.3 การพัฒนาตามความต้องการของผู้บริหาร จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีแนวนโยบายรองรับ หรือจุดเน้นในการพัฒนาครูมาเป็นหลักไว้ก่อนอยู่แล้ว ดังนั้นการจะตอบแนวนโยบาย หรือจุดเน้น หรือเพื่อต้องการแก้ปัญหาบางประการที่ขัดแย้งกับเจตจำนง โดยผู้บริหารจะให้ครูได้เข้าร่วมพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นรูปธร รมตามเจตจำนงที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ อุ่นเรือง อ่ำบุญ ที่กล่าวถึงการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาคนอย่างเป็นระบบควบคู่ไปด้วย เพื่อพัฒนางานให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ เพราะคนคือทรัพยากรที่มีค่าสูงสุด (อุ่นเรือง อ่ำบุญ, 2558)

1.4.4 การส่งเสริมใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารมีแนวทางในการส่งเสริม อยู่ 2 รูปแบบ คือ การส่งเสริมการพัฒนาผ่านนักเรียน และการเปิดโอกาสและทางเลือกในวิชาชีพ

1.4.4.1 การส่งเสริมการพัฒนาผ่านนักเรียน จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารจะใช้เป็นรูปแบบของการพัฒนาที่เหมาะสำหรับการพัฒนาครูที่ไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ซึ่งเกิดมาจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ โดยให้ผ่านกิจกรรมการแข่งขันของนักเรียนหรือกิจกรรมทักษะทางวิชาการ ซึ่งผู้บริหารมองว่า จะได้รับการพัฒนา 2 ประเด็นคือ 1) การออกไปดูสภาพภายนอกในเรื่องของคุณภาพของนักเรียนของเราและของเขา ซึ่งเป็นการประเมินคู่แข่งกับตัวเองเพื่อการกลับมาพัฒนา 2) การประมาณการฝีมือของตัวเอง และการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สามารถแข่งขันกับโรงเรียนอื่น ๆ ได้ ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมของครูว่า จะพัฒนาอย่างไร โดยที่ครูมุ่งเน้นไปที่ตัวนักเรียน แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาตัวเองไปโดยไม่รู้ตัว ซึ่งหลักการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น

ซึ่ง ฐิตพัฒน์ สตางค์จันทร์ ได้กล่าวอย่างน่าสนใจว่า การส่งเสริมการพัฒนาจะเป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับการสร้างความสนใจในการแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลาและการเรียนรู้เพื่อการประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานจริง ตามเจตจำนงที่ผู้บริหารต้องการ (ฐิตพัฒน์ สตางค์จันทร์ และคณะ, 2561)

1.4.4.2 การเปิดโอกาสและทางเลือกในวิชาชีพ จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่ออนาคต โดยการสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ซึ่งการเปิดโอกาสและทางเลือกให้ครูได้พัฒนาตนเอง ไม่มีการบังคับ ใด ๆ ทั้งนี้ไม่เกี่ยวว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือส่วนรวม มันคือความก้าวหน้า สอดคล้องกับ ธีรวี ทองเจือ และปรีดี ทุมเมฆ ที่แสดงทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองว่า การพัฒนาตน คือ การสร้างคนใหม่ในตนเอง ให้มีความรู้ สุขภาพที่แข็งแรง สุขภาพจิตดี มีทักษะในด้านกำลังใจและจุดมุ่งหมาย และที่สำคัญการพัฒนาต้องฝึกหัดอบรมตนเองด้วยตนเองและประเมินผลสำเร็จด้วยตนเอง ห้ามปิดกั้นคำแนะนำจากผู้บริหาร เพื่อพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ เพราะฉะนั้น การศึกษาอบรม พัฒนาตนเองจึงเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ที่สุด แตกต่างกันที่จุดมุ่งหมายเท่านั้นเอง (ธีรวี ทองเจือ และปรีดี ทุมเมฆ, 2560)

1.5 การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้

1.5.1 การสร้างกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน จากผลการวิจัย พบว่า การสร้างกิจกรรมร่วม เป็นความเจตจำนงที่มีความท้าทายอย่างมากของผู้บริหารในการสร้างกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบนสภาวะของความขาดแคลน โดย รุ่งทิพย์ เข็มทิศ กล่าวว่าการสร้างกิจกรรมร่วมเป็นการวางแผนการบริหารงาน ติดต่อประสานความร่วมมือชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน บุคคลในชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจและสร้างความรู้สึกว่า โรงเรียนเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาที่ชุมชนสามารถให้การช่วยเหลือได้เป็นอย่างมากทีเดียว (รุ่งทิพย์ เข็มทิศ, 2559)

1.5.2 การดึงศักยภาพของชาวบ้านเพื่อการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บนพื้นฐานของความขาดแคลนซึ่งทรัพยากรและบุคคลที่จะมาช่วยในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพแล้ว ชุนชมยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับชุมชน และชาวบ้าน ซึ่งการดึงศักยภาพเพื่อการสร้างเครือข่าย แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรณพ คุณเศรษฐ พบว่า ในการบริหารงาน สถานศึกษาควรมีบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติ ส่งเสริมความเข้าใจ จัดการงานความสัมพันธ์ โดยการดึกศักยภาพของชุมชน ซึ่งจะเกิดผลดีหลายประการ เช่น การได้รับ

การบริการจากชุมชน การได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนจากชุมชน อาจจะผ่าน ในรูปแบบของคณะกรรมการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ (อรรณพ คุณเศรษฐ, 2556)

เจตจำนงอื่น ๆ

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กมองว่า การรักษาโรงเรียนให้คงอยู่ให้พ้นจากเกณฑ์การถูกยุบ ควบรวมตามเกณฑ์ปกติ คือ การทำให้โรงเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพที่กำหนด ซึ่งหากมองในการเป็นรูปธรรม คือ การการันตีด้วยรางวัลอันทรงคุณค่า แม้ว่าจะอยู่ในเกณฑ์การถูกยุบ แต่ก็สามารถทำให้ผู้บังคับบัญชาชะลอด้วยเหตุผลของคุณภาพ ตามนโยบายของต้นสังกัดเหนือขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐกุล รุณผาบ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลกระทบทางสังคมจากการยุบเลิกโรงเรียนขนาดเล็ก และแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกยุบ ประกอบด้วย การสร้างความเชื่อมั่น การเพิ่มจำนวนนักเรียน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การระดมทรัพยากร การสร้างความสัมพันธ์ และการพัฒนาร่วมด้านวิชาการ ซึ่งทั้งหมดจะยังผลให้โรงเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน (ณัฐกุล รุณผาบ, 2557)

2. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรในโรงเรียนพระราชทาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

2.1 การใช้อำนาจแบบการมีส่วนร่วม ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารจะเน้นการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชน เพื่อต้องการเอื้อผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนกับโรงเรียน และนอกจากนั้นยังเป็นเจตจำนงของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของชาวบ้าน โดยใช้รูปแบบและวิธีการดึงเข้ามามีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ ชัย โสกันทัต ที่ได้กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ว่า เป็นการมุ่งเน้นโดยการที่ผู้บริหาร ผู้ใต้บังคับบัญชา ชุมชน สังคม องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำร่วมรับผิดชอบ ร่วมภาคภูมิใจ ยิ่งผู้บริหารสนับสนุนให้มี การร่วมมือกันเท่าไร ยิ่งเพิ่มพูนอำนาจและความศรัทธาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้นเท่านั้น มากกว่า การที่ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่ตามลำพัง เพราะว่าผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาต้องทำงาน กันเป็นทีมซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเสนอแนะแนวทางการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามเจตจำนงที่ผู้บริหารตั้งไว้ (ชัย โสกันทัต, 2565)

2.2 การใช้อำนาจตามลำพัง ผลการวิจัย พบว่า การเลือกใช้อำนาจตามลำพังของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการเปลี่ยนแปลง จะเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านแนวนโยบาย และจุดเน้นหลักที่โรงเรียนต้องการ เช่น ต้องการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การรักษาคุณภาพทางการศึกษา เน้นการไปสู่เป้าหมายของงานเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤสรณ์ ส่งเสริม และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน

ตามทัศนะครู ซึ่งได้กล่าวว่า การใช้อำนาจตามลำพัง ผู้บริหารมีสิทธิตามกฎหมาย สามารถควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทันที และการใช้อำนาจของผู้บริหารเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เหมาะสม ดังนั้น การเลือกใช้อำนาจตามลำพังของผู้บริหาร จึงมีความสำคัญอยู่พอสมควรที่ต้องการเปลี่ยนแปลงตามภารกิจ แนวนโยบาย และจุดเน้นที่ต้องการ เพราะหากใช้อำนาจด้วยรูปแบบอื่น ๆ เช่น อำนาจแบบการมีส่วนร่วม อาจจะทำให้ล่าช้า หรือมีแนวคิดไปในทางที่หลากหลายที่ไม่สามารถหาข้อสรุปได้ ซึ่งมุมมองที่มีต่อการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอาจจะไม่เหมือนกับมุมมองของครู (นฤมล ส่งเสริม และคณะ, 2564)

2.3 การใช้อำนาจแบบบูรณาการ ผลการวิจัย พบว่า การเลือกใช้อำนาจแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง จะเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของครู โดยผู้บริหารคำนึงถึงเหตุผลของแต่ละคนประกอบ โดยไม่ดึงหรือหย่อนจนเกินไป ซึ่งมองว่าการเลือกใช้อำนาจแบบบูรณาการนั้นจะยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์ และการถนอมน้ำใจ ความเข้าอกเข้าใจกัน ในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่ทำงานร่วมกันด้วย ยกตัวอย่าง เช่น กรณีของครูมาสายบ่อย ๆ ผู้บริหารอาจจะต้องใช้อำนาจด้วยวิธีการบังคับเพื่อให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ในขณะเดียวกัน กรณีของครูมาสาย เนื่องมาจากเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น ต้องดูแลแม่ป่วยหนักที่โรงพยาบาล ผู้บริหารอาจจะต้องใช้อำนาจอย่างอื่นในกรณีเดียวกัน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤสรณ์ ส่งเสริม และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะครู ซึ่งได้กล่าวว่า การบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารอาจใช้อำนาจประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งประเภทก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เหมาะสม ดังนั้น การเลือกใช้อำนาจ ผู้บริหารก็ควรคำนึงถึงเหตุผลของแต่ละคนประกอบ โดยไม่ดึงหรือหย่อนจนเกินไป ที่สำคัญการใช้อำนาจแบบบูรณาการนั้น ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงเหตุผลประกอบด้วยจริยธรรมประกอบเป็นอย่างมาก เพราะเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันอย่างที่ยกตัวอย่างข้างต้น หากไม่มีเหตุผลที่ดีพอ จะเป็นจุดที่ทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่าเป็นการใช้อำนาจแบบสองมาตรฐาน (นฤมล ส่งเสริม และคณะ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการนำสถานศึกษาเข้าสู่การประเมินโรงเรียนเพื่อเข้ารับรางวัลพระราชทาน สามารถกำหนดเจตจำนงของการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงไว้ล่วงหน้า ซึ่งผลการวิจัยได้ปรากฏเจตจำนงไว้หลายด้านที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ตามสภาพบริบทของสถานศึกษา ซึ่งการกำหนดเจตจำนงจะทำให้ผู้บริหารสามารถวางแผนการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งรูปแบบของการใช้อำนาจ ต้องคำนึงถึงบริบทของ

สถานศึกษา บรรยากาศภายในองค์การว่า มีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อกำหนดรูปแบบของการใช้อำนาจ ซึ่งผลการวิจัยมีรูปแบบอยู่ 3 รูปแบบคือ การใช้อำนาจแบบการมีส่วนร่วม การใช้อำนาจตามลำพัง การใช้อำนาจแบบบูรณาการ ใน 3 รูปแบบดังกล่าว เป็นรูปแบบของการใช้อำนาจที่เน้นคน เน้นงาน และแบบผสมผสาน ความดึง ความหย่อน จึงมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ผู้บริหารควรจะต้องมีการศึกษาความคิดเห็นของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกด้าน เช่น ในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นต้น เพื่อกำหนดความสอดคล้องระหว่างเจตจำนงของผู้บริหาร และความคาดหวังจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีการศึกษารูปแบบการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ควรใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะศึกษามุมมอง หรือความคิดเห็นถึงเหตุผลของการไม่เลือกใช้อำนาจนั้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

จักรวุฒิ ชนะพันธ์ และคณะ. (2558). รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11(2), 157-165.

ชัย โสกันทัต. (2565). ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหาร แบบมีส่วนร่วม. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2565 จาก https://sites.google.com/a/loei2.go.th/rongreiyn-ban-hwy-thray-kha2/o35-kar-mi-swn-rwm-khxng-phu-brihar

ฐิตพัฒน์ สตางค์จันทร์ และคณะ. (2561). การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. วารสารศิลปากร, 11(1), 343-365.

ณัฐกุล รุณผาบ. (2557). การศึกษาผลกระทบทางสังคมจากการยุบเลิกโรงเรียนขนาดเล็ก และแนวทางพัฒนาความเข้มแข็งของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1. วารสารวิชาการ, 7(2), 304-316.

ธีรวี ทองเจือ และปรีดี ทุมเมฆ. (2560). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในศตวรรษที่ 21: มิติด้าน การศึกษา. วารสารสนั ติศึกษาปริทรรศน์มจร, 5(3), 389-403.

นพรัตน์ กอหลัง. (15 มกราคม 2564). เจตจำนงในการบริหารงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง. (สุขสันต์ ยุบลชิต, ผู้สัมภาษณ์)

นฤมล ส่งเสริม และคณะ. (2564). การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 13(3), 35-39.

บัญชา แสงไชยศรี. (15 มกราคม 2564). เจตจำนงในการบริหารงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง. (สุขสันต์ ยุบลชิต, ผู้สัมภาษณ์)

พจนา วลัย. (2559). การศึกษาไทยกับการรับมือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประชาไท. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2564 จาก https://prachatai.com/journal/2016/01/63691

พรชัย สัสดีเดช. (15 มกราคม 2564). เจตจำนงในการบริหารงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง. (สุขสันต์ ยุบลชิต, ผู้สัมภาษณ์)

ภาระวี ศุขโรจน์ และคณะ. (2565). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาเอกชนสู่ความเป็นเลิศ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(4), 76 - 84.

มิตร คำเลี้ยง. (14 มกราคม 2564). เจตจำนงในการบริหารงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง. (สุขสันต์ ยุบลชิต, ผู้สัมภาษณ์)

รัตนะ บัวสนธ์. (2556). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2563 จาก http://dept.npru.ac.th/

รุ่งทิพย์ เข็มทิศ. (2559). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

รุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล. (2563). วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2563 จาก http://thesis4u2000.com

ลักษณา เพ็ชรพวง. (14 มกราคม 2564). เจตจำนงในการบริหารงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง. (สุขสันต์ ยุบลชิต, ผู้สัมภาษณ์)

วินัย สว่างเรือง และอรทัย ทองอยู่. (2557). ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

วินินทร สุภาพ. (2556). วิจัยเชิงคุณภาพ ไม่ยากอย่างที่คิด. พิษณุโลก: คอมม่าดีไซน์แอนด์พริ้นท์.

สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). การปฏิรูประบบการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2564 จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/P12/Book_Plan12.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา.

อมรรัตน์ นาคทอง. (15 มกราคม 2564). เจตจำนงในการบริหารงานเพื่อการเปลี่ยนแปลง. (สุขสันต์ ยุบลชิต, ผู้สัมภาษณ์)

อรญา ดวงน้ำแก้ว. (4 กุมภาพันธ์ 2564). การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง. (สุขสันต์ ยุบลชิต, ผู้สัมภาษณ์)

อรรณพ คุณเศรษฐ. (2556). การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. ชัยภูมิ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.

อรรณพ จีนะวัฒน์. (2559). การพัฒนาตนของผู้ประกอบปวิชาชีพครู. วารสารศิลปากร, 9(2), 1379-1395.

อาจินต์ ภูมาวงศ์. (4 กุมภาพันธ์ 2564). เจตจำนงในการบริหารงาน และการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง. (สุขสันต์ ยุบลชิต, ผู้สัมภาษณ์)

อุ่นเรือง อ่ำบุญ. (2558). การบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงาน-เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

Dash, N. K. (2015). Module: Selection of the Research Paradigm and Methodology. Retrieved March 7, 2019, from http://www.celt.mmu.ac.uk/research methods/Modules/Selection_of_methodology

Robert, T., & Kathy, C. (2014). Qualitative Data Analysis. London: Sage Publications.

ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ*

THE RELATIONSHIP BETWEEN GOOD GOVERNANCE AND CONFLICT MANAGEMENT OF STAFF AT A RAJABHAT UNIVERSITY

เอื้องฟ้า เขากลม
Uangfa Khaoklom
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
E-mail: uangfacharee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการศึกษาคือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 756 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 262 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา โดยแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามส่วนงานและเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบบังเอิญ ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษา พบว่า 1) การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด หลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ 2) การจัดการความขัดแย้งของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การจัดการความขัดแย้งแบบการเอาชนะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงคือ การจัดการความขัดแย้งแบบการผสมผสาน การจัดการความขัดแย้งแบบการประนีประนอม การจัดการความขัดแย้งแบบการยอมตาม และการจัดการความขัดแย้งแบบการหลีกเลี่ยง อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการ

* Received May 9, 2022; Revised June 26, 2022; Accepted July 1, 2022

ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงาน, หลักธรรมาภิบาล, การจัดการความขัดแย้ง, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

The objectives if this research were to 1) study the process of good governance of staff at a Rajabhat university, 2) investigate conflict management of staff at a Rajabhat university and 3) investigate the relationship between good governance and conflict management of staff at a Rajabhat university using a quantitative research approach. The population in the study was 756 staff at a Rajabhat university. The participants of this research were 262 staff. Using a quota sampling method by dividing the sample by segments and selecting the participants by accidental sampling. The instrument used to collect the data was questionnaire. The data obtained were analyzed by mean, percentage, standard deviation and Pearson product-moment correlation. The results of the research revealed that 1) the overall score of the process of good governance was at the highest level. All principle were at the highest level. It was found that the principle of moral was the most average, followed by principle of law, principle of transparency, principle of participation, principle of responsibility, and principle of value. 2) The overall score of conflict management was at high level, it was found that dominating was the most average and the most level. Secondly Integrating, compromising, Obliging and avoiding ,all the highest level. And 3) the relationship between good governance and conflict management of staff at a Rajabhat university found that it was low positive relationship statistically significance difference at 0.01.

Keywords: relationship between operations, good governance , conflict management, Rajabhat university

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการกำกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เนื่องมาจากการบริหารจัดการที่ผ่านในอดีตจนถึงปัจจุบันยัง

ขาดประสิทธิภาพ จนเกิดภาวะวิกฤตทางการบริหารจัดการในหลายด้าน เช่น ปัญหาการทุจริตคอรัปชั่น ปัญหาการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ปัญหาการเรียกรับผลประโยชน์ ปัญหาการใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่า หรือปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง จนก่อให้เกิดผลเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) โดยเน้นการเปิดโอกาสให้องค์การเอกชนและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงานมากขึ้น ซึ่งต่อมาในปัจจุบันแนวทางการบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทยถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) มุ่งเน้นการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพ และประชาชนได้มีส่วนร่วม ซึ่งหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักสำคัญในการบริหารกิจการภาครัฐ และสามารถนำไปใช้ในการบริหารงานในภาคเอกชนและภาคประชาชนได้อีกด้วย การนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางหลักในการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมีการใช้หลักนิติธรรมอันเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจและไม่ให้ก่อความวุ่นวายได้ (กันตภณ สุคันธพงษ์, 2558) ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้คนดีมีศีลธรรม ยึดมั่นอยู่ในความถูกต้องดีงามตามหลักคุณธรรมเข้าไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมือง เปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานให้มีความชัดเจน สร้างความไว้วางใจกันระหว่างภาครัฐและประชาชนตามหลักความโปร่งใส เน้นการทำงานที่สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนของประชาชนให้ความสำคัญกับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการมีส่วนร่วม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทั้งระดับนักการเมือง ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน และสร้างจิตสำนึกในการคิดแก้ไขปัญหาสาธารณะอันเกิดขึ้นในสังคมตามหลักความรับผิดชอบ เพิ่มการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและร่วมกันรักษาทรัพยากรอย่างยั่งยืนตามหลักความคุ้มค่า (เอื้องฟ้า เขากลม, 2562)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานของรัฐบาลหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผู้บริหารของสถานศึกษาจะมีความรู้ในทางด้านวิชาการและมีความรู้ในการบริหารจัดการให้องค์การสามารถขับเคลื่อนไปตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจที่ได้วางไว้ ภายใต้การสร้างความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในทุกหน่วยงาน โดยการมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับความสามารถของ

บุคลากร และผู้บริหารจะต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยในระบบแห่งหนึ่งภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทำหน้าที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิต ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูประบบการศึกษา มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้นักศึกษาเป็นคนดี มีความสามารถตามความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นองค์การที่มีการทำงานร่วมกันทั้งบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการ แบ่งเป็นหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีการบริหารงานระดับย่อยที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากภารกิจของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน บุคลากรในหน่วยงานมีความแตกต่างกันหลายด้าน ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีการศึกษาสูงแต่ก็มีบุคลากรในบางตำแหน่งงานมีความรู้น้อย ทำให้เกิดความแตกต่างกันทางด้านความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ ความคิดเห็น หรือความยึดมั่นถือมั่นในตนเอง สิ่งเหล่านี้อาจทำให้บุคคลเกิดความขัดแย้งระหว่างการทำงานได้ ซึ่งปัจจุบันความขัดแย้งในสถานศึกษามีมากยิ่งขึ้น และมีแนวโน้มจะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (คณิต เรืองขจร, 2557) สังเกตได้จากเหตุการณ์ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ความขัดแย้งเหล่านี้อาจส่งผลต่อกระบวนการทำงานของบุคลากรและทำให้สถานศึกษาเสื่อมเสียชื่อเสียงอีกด้วย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงนโยบายการดำเนินงานภายในมหาวิทยาลัยในรูปแบบเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรให้มีมากยิ่งขึ้น เกิดการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานให้มีความคล่องตัว อีกทั้งเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงทำให้บุคลากรต้องมีการปรับตัวในการทำงาน อาจก่อให้เกิดความไม่พอใจ เกิดความรู้สึกไม่ได้รับความยุติธรรม ความรู้สึกสูญเสียผลประโยชน์ หรือไม่ยอมรับแนวทางการดำเนินงานของผู้บริหาร จนเกิดการแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการทำงานได้ (สุปรียา วงศ์พรต, นันจิรา สังวาล และเอื้องฟ้า เขากลม, 2564)จากสถานการณ์ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดำเนินงานตามหลักธรรมภิบาลและการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน วางแผนรับมือกับผลกระทบจากการจัดการความขัดแย้งหรือสร้างแนวทางการป้องกันความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรของในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง จำนวน 756 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโรยามาเน่ที่ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 262 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) โดยแบ่งสัดส่วนตามส่วนงาน เมื่อได้จำนวนตัวอย่างแบบโควต้าตามสัดส่วนของส่วนงานแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกผู้ตอบแบบสอบถามแบบบังเอิญที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และทำงานประจำในส่วนงาน
- เป็นผู้ที่สื่อสารภาษาไทยได้ดี
- เป็นผู้สมัครใจและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
- สามารถตอบแบบสอบถามให้จบครบทุกข้อ
- มีความสบายใจหรือไม่ลำบากใจในการตอบแบบสอบถาม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามปลายเปิด-ปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประเภทสายการปฏิบัติงาน ประเภทของการจ้างงาน ประสบการณ์ในการทำงาน และส่วนงานที่สังกัด มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล มีจำนวน 30 ข้อ ประกอบไปด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามรูปแบบของ (Likert, R., 1932)โดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนตามระดับความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมในการทำงานดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ความหมาย
ระดับ 5	ท่านมีพฤติกรรมในการทำงานบ่อยมากที่สุด
ระดับ 4	ท่านมีพฤติกรรมในการทำงานบ่อยมาก
ระดับ 3	ท่านมีพฤติกรรมในการทำงานปานกลาง
ระดับ 2	ท่านมีพฤติกรรมในการทำงานน้อย
ระดับ 1	ท่านมีพฤติกรรมในการทำงานน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร มีจำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดการ ความขัดแย้งแบบ การเอาชนะ การหลีกเลี่ยง การยอมตาม การผสมผสาน และการประนีประนอม เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามรูปแบบของ Likert Scale (Likert, 1932) โดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนตามระดับความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมที่เจอความขัดแย้งในการทำงานดังนี้

ระดับ 5 ท่านมีพฤติกรรมเมื่อเจอความขัดแย้งในการทำงานบ่อยมากที่สุด
ระดับ 4 ท่านมีพฤติกรรมเมื่อเจอความขัดแย้งในการทำงานบ่อยมาก
ระดับ 3 ท่านมีพฤติกรรมเมื่อเจอความขัดแย้งในการทำงานปานกลาง
ระดับ 2 ท่านมีพฤติกรรมเมื่อเจอความขัดแย้งในการทำงานน้อย
ระดับ 1 ท่านมีพฤติกรรมเมื่อเจอความขัดแย้งในการทำงานน้อยที่สุด

3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ได้ทำการตรวจสอบเพื่อหาความสอดคล้อง และใช้สถิติหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยตรวจสอบประเด็นความสอดคล้องในแต่ละข้อโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งการแปลความหมาย พิจารณาจากค่า IOC ที่มีค่าระหว่าง –1 ถึง 1 สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้ (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, 2547)

+1 หมายถึง คำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามศัพท์
-1 หมายถึง คำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามศัพท์
0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามศัพท์

เกณฑ์การแปลความหมาย มีดังนี้

ค่า IOC ≥ 0.05 หมายความว่า คำถามนั้นตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามศัพท์
ค่า IOC ≥ 0.05 หมายความว่า คำถามนั้นไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือนิยามศัพท์ ควรปรับแก้ข้อคำถามใหม่

หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรในกลุ่มที่คล้ายคลึงกับประชากรแต่มิใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายในแบบสอบถามของครอนบาค (Cronbach’s

Alpha) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นมีค่า 0.827 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นระดับดี (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อดำเนินการเก็บเข้าเก็บข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามตามส่วนงานต่าง ๆ โดยแจ้งให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบว่า การตอบแบบสอบถามไม่มีผลใด ๆ ต่อการประเมินผลการปฏิบัติงาน แต่เนื่องจากเป็นช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 แต่ละส่วนงานขอรับแบบสอบถามไปแจกให้กับบุคลากรเอง แล้วนัดวันให้ผู้วิจัยเข้าไปรับแบบสอบถามในภายหลัง

4.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์การประเมินค่าระดับของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร วิเคราะห์โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาลและการจัดการความขัดแย้งของบุคลากร วิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s product moment correlation coefficient) (ชัยวิชิต เชียรชนะ, 2562) และทำการแปลผลระดับความสัมพันธ์ใช้เกณฑ์ (Hinkle, D.E., William, W. & Stephen G.J., 1998) ดังนี้

ช่วงความสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
0.90 – 1.00	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
0.70 – 0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.50 – 0.70	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

0.30 – 0.50 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

0.00 – 0.30 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏได้นำเสนอผลการวิจัย เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.37 มีอายุระหว่าง 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.57 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 41.22 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 56.11 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 20.23 ประเภทสายการปฏิบัติงานเป็นบุคลากรสายสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 61.07 ประเภทการจ้างงานเป็นลูกค้าชั่วคราว คิดเป็นร้อยละ 30.15 มีประสบการณ์การทำงานที่ 1-3 ปี และ 16-18 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.68 และส่วนงานที่สังกัดสำนักงานอธิการบดี คิดเป็นร้อยละ 27.48

1.2 ผลการศึกษาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด หลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในมหาวิทยาลัย (n= 262)

การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. หลักนิติธรรม	4.52	0.47	มากที่สุด	2
2. หลักคุณธรรม	4.53	0.60	มากที่สุด	1
3. หลักความโปร่งใส	4.46	0.64	มากที่สุด	3
4. หลักการมีส่วนร่วม	4.45	0.61	มากที่สุด	4
5. หลักความรับผิดชอบ	4.41	0.68	มากที่สุด	5
6. หลักความคุ้มค่า	4.28	0.67	มากที่สุด	6
การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในภาพรวม	4.44	0.64	มากที่สุด	

2. ผลการศึกษาการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า การจัดการความขัดแย้งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดการความขัดแย้งแบบการเอาชนะอยู่ในระดับมากที่สุด การจัดการความขัดแย้งแบบหลีกเลี่ยง การจัดการความขัดแย้งแบบการยอมตาม การจัดการความขัดแย้งแบบการผสมผสาน และการจัดการความขัดแย้งแบบการประนีประนอม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่า การจัดการความขัดแย้งแบบการเอาชนะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การจัดการความขัดแย้งแบบการผสมผสาน การจัดการความขัดแย้งแบบการประนีประนอม การจัดการความขัดแย้งแบบการยอมตาม และการจัดการความขัดแย้งแบบการหลีกเลี่ยง ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัย (n=262)

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. การจัดการความขัดแย้งแบบการเอาชนะ	4.41	0.90	มากที่สุด	1
2. การจัดการความขัดแย้งแบบการหลีกเลี่ยง	3.63	1.53	มาก	5
3. การจัดการความขัดแย้งแบบการยอมตาม	3.73	0.99	มาก	4
4. การจัดการความขัดแย้งแบบการผสมผสาน	4.12	0.82	มาก	2
5. การจัดการความขัดแย้งแบบการประนีประนอม	4.06	1.18	มาก	3
การจัดการความขัดแย้งในภาพรวม	3.99	1.15	มาก	

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล (X) กับการจัดการความขัดแย้ง (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ρ = .391) โดยการดำเนินงานตามหลักความโปร่งใสและหลักความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับการจัดการความขัดแย้งมีค่าสูงที่สุด (ρ = .323) รองลงมาคือ หลักการมีส่วนร่วม (ρ = .320) หลักความคุ้มค่า (ρ = .309) หลักนิติธรรม (ρ = .302) โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ และหลักคุณธรรม (ρ = .258) มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและการจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัย

การจัดการความขัดแย้ง	การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล						
	นิติธรรม	คุณธรรม	ความโปร่งใส	การมีส่วนร่วม	ความรับผิดชอบ	ความคุ้มค่า	X
การเอาชนะ	.199*	.256*	.288*	.307*	.228*	.156	.305*
การหลีกเลี่ยง	.184*	.159	.144	.120	.161*	.122	.189*
การยอมตาม	.101	.055	.134	.067	.095	.201*	.140
การผสมผสาน	.216*	.169*	.202*	.265*	.250*	.234*	.285*
การประนีประนอม	.205*	.131	.217*	.225*	.245*	.241*	.270*
Y	.302*	.258*	.323*	.320*	.323*	.309*	**.391***

หมายเหตุ - * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

- X แทนภาพรวมการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล, Y แทนภาพรวมการจัดการความขัดแย้ง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องด้วยมหาวิทยาราชภัฏเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ดำเนินงานมายาวนาน ความเป็นหน่วยงานรัฐบาลทำให้ต้องยึดเรื่องของกฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามกฎของหน่วยงานและมีการให้ความสำคัญกับการอ้างอิงกฎระเบียบต่าง ๆ ค่อยข้างมาก ซึ่งข้อปฏิบัติของบุคลากรนั้นอยู่ภายใต้หลักธรรมาภิบาลอันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานเทศบาลตำบลบางเดื่อ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี (เบญยาศิริ งามสะอาดและคณะ, 2565)พบว่าระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีหลายคณะและหลายส่วนงานทำให้โครงสร้างองค์การและโครงสร้างการทำงานมีความซับซ้อนซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ง่ายตามกระบวนการเกิดความขัดแย้งตามแนวคิดของ Roibbins (Robbins, S. P. , & Judge,T. A., 2013)ที่กล่าวว่า โครงสร้างขององค์การเป็นสภาพชี้นำที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยโครงสร้างที่มีขนาดใหญ่และต้องใช้ความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญในการทำงานมากจะยิ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งมากขึ้นเท่านั้น อีกทั้งในมิติบุคลากรนั้นพบว่า มีความแตกต่างกันหลากหลายมิติ ทั้งด้านความรู้ความเชี่ยวชาญ ระดับการศึกษา ความเชื่อ หรือค่านิยม เมื่อมาทำงานร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้น เช่นเดียวกันแนวคิดของ (รัตติ

กรณ์ จงวิศาล, 2560)กล่าวว่า ความขัดแย้งในองค์การมาจากความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้านบุคลิกภาพ นิสัยส่วนตัว ค่านิยมหรือการรับรู้ส่วนบุคคล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการจัดการความขัดแย้งแบบการเอาชนะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาการจัดการความขัดแย้งแบบการผสมผสานอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการดำเนินงานแต่ละวันนั้น บุคลากรจะทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานกลุ่มเดิมและมักจะเกิดปัญหากับคนกลุ่มเดิม เป็นปัญหาที่พบเจออยู่บ่อยครั้ง ทำให้บุคลากรเลือกวิธีการจัดการความขัดแย้งแบบเอาชนะ เพื่อต้องการความเด็ดขาดในข้อขัดแย้งนั้น ไม่ต้องการให้เกิดปัญหาขึ้นซ้ำแบบเดิม และไม่ให้มีปัญหาสืบเนื่องต่อไปในอนาคต โดยมีการอ้างกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ มาเป็นหลักฐานการอ้างอิงหรือข้อมูลสนับสนุน ซึ่งแตกต่างงานวิจั เรื่องการจัดการความขัดแย้งจากการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดตรัง (ปรารถนา หลีกภัย, 2564)พบว่าเมื่อข้าราชการครูทำงานในโรงเรียนและมีความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการทำงานแล้ว ข้าราชการครูในจังหวัดตรังมีวิธีการจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอมมากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับการจัดการความขัดแย้งในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากในการดำเนินงานของบุคลากรต้องดำเนินงานกับเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้างานกลุ่มเดิม น้อยครั้งที่จะทำงานร่วมกับคนกลุ่มใหม่ ทำให้ความขัดแย้งที่สั่งสมยังไม่ถูกแก้ไขปัญหาก็เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น หรือการดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลบางอย่างอาจไปกระทบกับผลประโยชน์ของผู้ร่วมงานจนนำไปสู่ความขัดแย้ง ดังนั้นผู้บริหารของมหาวิทยาลัยควรจะต้องมีการปลูกฝังทางด้านจริยธรรม มุ่งเน้นการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล และการปรับทัศนคติของบุคลากรให้เกิดความประนีประนอมแต่ยังคงมุ่งแก่ประโยชน์ของมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ เพื่อให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนำไปสู่ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อมหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องกลไกทางจริยธรรมของผู้นำเพื่อการจัดการความขัดแย้งในองค์การ (วุฒิชัย อารักษ์โพชฌงค์ และลักขิกา วารีสมบูรณ์, 2561)พบว่าการเสริมสร้างจริยธรรมในองค์การเป็นการพัฒนาความคิด ความรู้สึกภายในจิตใต้สำนึกของสมาชิกในองค์การให้มีความประพฤติที่ดี ถูกต้องบรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคมถือเป็นต้นทุนที่ผู้บริหารองค์การสามารถพัฒนาเป็นแนวทางหรือประยุกต์ตามความเหมาะสมเพื่อการบริหาร องค์การและการจัดการปัญหาความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ ทั้งในมิติการป้องกันและป้อมปราม และการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่อาจเป็นปัจจัยในการทำให้องค์การไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด การจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการจัดการความขัดแย้งแบบเอาชนะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่ไม่กระทบหรือหลีกเลี่ยงเหตุการณ์อันจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคลากรในการดำเนิน ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอมหรือแบบผสมผสานซึ่งถือว่าเป็นการจัดการความขัดแย้งที่แก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง และในการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายปรากฏการณ์หรือเหตุผลเชิงบุคคลให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กันตภณ สุคันธพงษ์. (2558). ทัศนคติเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของผู้มาติดต่อราชการกับสำนักงานเลขาธิการสภาพผู้แทนราษฎร. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสยาม.

คณิต เรืองขจร. (2557). กรณีศึกษาบุคลากรคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 4 . ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาเอกการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ชัยวิชิต เชียรชนะ. (2562). สถิติสำหรับการวิจัย: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เบญยาศิริ งามสะอาดและคณะ. (2565). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานเทศบาลตำบลบางเดื่อ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 48-61.

ปรารถนา หลีกภัย. (2564). การจัดการความขัดแย้งจากการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดตรัง. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 19(1), 93-113.

ระเบียบสำนักนายรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีพ.ศ. 2542. (2542). ใน ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอน 63ง. หน้า 24-31.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2560). มนุษยสัมพันธ์: พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์. (2547). ระเบียบวิธีการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.

วุฒิชัย อารักษ์โพชฌงค์ และลักขิกา วารีสมบูรณ์. (2561). กลไกทางจริยธรรมของผู้นำเพื่อการจัดการความขัดแย้งในองค์การ. วารสาร RMUTT GLOBAL BUSINESS AND ECONOMICS REVIEW, 13(2), 17-34.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2561 จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่แปด (พ.ศ. 2540-2544). เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2561 จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3783

สุปรียา วงศ์พรต, นันจิรา สังวาล และเอื้องฟ้า เขากลม. (2564). ความขัดแย้งและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลนครนครศรีธรรมราช อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 12(1), 260-267.

เอื้องฟ้า เขากลม. (2562). หลักธรรมาภิบาล การจัดการความขัดแย้ง และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, 36(2), 102-124. Hinkle, D.E., William, W. & Stephen G.J. (1998). Applied Statistics for the Behavior Sciences . (4th ed.). New York: Houghton Miffin.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22 (140), 1-55.

Rahim, M. A. (1985). A strategy for managing conflict in complex organizations. human relations. Human Relations,, 38(1), 81-89.

Robbins, S. P. , & Judge,T. A. (2013). เรียกใช้เมื่อ 5 May 2016 จาก Organizational Behavior: http://bba12.weebly.com/uploads/9/4/2/8/9428277/organizational_behavior_15e__stephen_p_robbins__timothy_a_judge_pdf_qwerty.pdf.

บทความวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร เชิงพุทธบูรณาการ*

A MODEL FOR STRENGTHENING PROFESSIONAL ETHICS OF ENGINEERS BUDDHIST INTEGRATION

พันกรณ์ ชีวะวุฒิวัฒนวิทย์
PunkornCheewawutwatanawit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: psccmd2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ1) เพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติหน้าที่ จรรยาบรรณวิศวกรสภาพปัญหาและกรณีศึกษาตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการจรรยาบรรณสภาวิศวกร ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร และ3. เพื่อเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน และศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเพื่อหาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมมาเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า ยังมีวิศวกรจำนวนหนึ่งปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ยึดหลักจรรยาบรรณและจริยธรรม กล่าวคือจรรยาบรรณยังไม่เข้มแข็งเพียงพอเพราะยังมีวิศวกรที่ขาดจริยธรรมยังทำผิดจรรยาบรรณวิชาชีพอยู่มาก จึงจำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมมาเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้ ไตรสิกขา หิริโอตตัปปะ อิทธิบาท4 โยนิโสมนสิการ สติสัมปชัญญะ และสัมมาอาชีวะ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความซื่อสัตย์สุจริตใช้หลัก ไตรสิกขา หิริโอตตัปปะ และสัมมาอาชีวะ 2) ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ใช้หลักพุทธธรรม ไตรสิกขา อิทธิบาท4 สติสัมปชัญญะ และโยนิโสมนสิการ และ3) ด้านทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ใช้หลักพุทธธรรม ไตรสิกขา และหิริโอตตัปปะ องค์ความรู้รวมสามด้านที่ได้จากการวิจัยได้

* Received May 28, 2022; Revised June 13, 2022; Accepted July 1, 2022

ความสัมพันธ์ คือ $Y=a_1X_1+a_2X_2+a_3X_3+X_4+a_5X_5+X_6$ ผลการวิจัยมีประโยชน์ต่อสังคมวิศวกรอย่างมาก คือ ทำให้วิศวกรประกอบวิชาชีพควบคู่หลักพุทธธรรม เป็นวิศวกรที่ดี มีศีลธรรม ผดุงไว้ซึ่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และเป็นที่ยอมรับในสังคม

คำสำคัญ:จรรยาบรรณวิชาชีพ, วิศวกร, พุทธบูรณาการ

Abstract

A research paper titled “A model for strengthening professional ethics of engineers Buddhist integration” has research objectives as follow: 1) to study practices, duties, code of ethics, and case studies in accordance with decision of etiquette committee from Council of Engineers, 2) to study Buddhadhammaprinciples to reinforce their strength on engineers’ code of ethics, and 3) to propose a model that helps strengthening professional ethics of engineers with Buddhist integration. This paper is qualitative research using documents and in-depth interview with 17 professionals, and analyze data by adopting content analysis, as well as descriptive analysis presentation.The result of a research indicates that some engineers still perform their duties by not adhering the code of ethics, which means that current engineers’ code of ethics may not be strong enough as many engineers still break the code of ethics. Therefore, Buddhadhamma principles are important to reinforce a strength on engineers’ code of ethics more completely by applying The Threefold Training, Moral Shame/Moral Dread, Four Iddhipada, YonisoManasikara, Consciousness, and Right Livelihood Principles.A framework for strengthening professional ethics of engineers Buddhist integration consists of 3 aspects; 1) honesty by integrating the Treefold Training, Moral Shame/Moral Dread, and Right Livelihood principles. 2) work competency by integrating Buddhadhamma, the Threefold Training, Four Iddhipada, Consciousness, and YonisoManasikara principles, and 3) interaction by integrating Buddhadhamma, the Threefold Training, and Moral Shame/Moral Dread principles. A researcher designed a relationship formula $Y = a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3 + X_4 + a_5X_5 + X_6$. Eventually, results from this research are massively beneficial to engineers’ society such as helping engineers perform their duties under code of ethics as well as Buddhadhamma principles, and being a moral

engineer with trust and reliability. So that engineers can maintain their pride and dignity, as well as being accepted in the society
Keywords: Professional ethics, Engineers, Buddhist integration.

บทนำ

วิศวกรเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติสังคมให้การยอมรับนับถือเพราะวิศวกรมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติอย่างมาก สร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่าง ๆมากมายรวมทั้งงานก่อสร้างอาคารและวิทยาการสมัยใหม่ทั้งหลาย วิศวกรจำเป็นต้องมีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรมเพื่อเป็นสิ่งยึดถือว่าเป็นความดีงามที่วิศวกรพึงปฏิบัติ งานวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์เรื่องรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการถ้าวิศวกรไม่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตนเองจะเป็นเหตุให้มีการประพฤติมิชอบ เกิดปัญหาในการประกอบวิชาชีพของวิศวกร มีผลเสียโดยตรงทั้งต่อปัจเจกบุคคล คือ วิศวกร ผู้เกี่ยวข้อง ผลเสียสะท้อนถึงสภาวิศวกร และต่อสังคมประเทศชาติ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของวิศวกรมีหลายด้าน เป็นปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงกับวิศวกรเองและเกิดขึ้นกับผู้รับบริการหรือองค์กรผู้ว่าจ้างวิศวกรถือเป็นอาชีพหนึ่ง ที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะทาง และศึกษาเล่าเรียนมาโดยตรง ในสายงานวิศวกรซึ่งเป็นวิชาชีพวิศวกรรมนั้น เช่นวิศวกรรมโยธา (civil engineering) เป็นศาสตร์ของสาขาหนึ่งในทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ ครอบคลุมการก่อสร้างตึก ตึกระฟ้า อาคาร สะพาน ถนน และระบบขนส่งอื่น ๆ รวมถึงระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551) ปัจจุบันมีการออกข้อบังคับตามกฎหมายเพื่อคุ้มครองวิชาชีพนี้โดยเฉพาะ คือ ข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2559 (ราชกิจจานุเบกษา, 2559). ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากสภาวิศวกร (วริยา ชินวรรโณ, 2546). ได้สรุปว่าความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพไว้ว่า ผู้ที่ประกอบวิชาชีพเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนมีความรู้ความชำนาญสูงเกินกว่าคนธรรมดาสามัญ ดังนั้น หากผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมไม่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตนเองจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายหรือเกิดการทุจริตได้ เช่น กรณีตัวอย่างที่สะท้อนให้เกิดปัญหาในสังคมเนื่องจากขาดจิตสำนึก ขาดจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเช่น กรณีโรงแรมรอยัลพลาซ่าถล่ม เมื่อเวลา 10.12 น. วันศุกร์ที่ 13 สิงหาคม 2536 ที่ โคราชนครราชสีมา (สยามรัฐออนไลน์, 2562) หรือ คอนโดหรู แชมเพลน ทาวเวอร์ (Champlain Tower) ความสูง12 ชั้น ที่เมืองเซิร์ฟไซด์ ในเขตไมอามี สหรัฐอเมริกา พังถล่มลงมาบางส่วนในวันพฤหัสบดีที่ 24 มิ.ย. 2564 (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) เป็นต้น

จะเห็นว่า การกระทำของวิศวกรที่ขาดไร้จรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกรรมจะส่งผลเสียหายต่อ ร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินต่อส่วนรวมจำนวนมากได้ ดังนั้นจรรยาบรรณวิชาชีพ

วิศวกรรมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหลักยึดสำหรับการประกอบอาชีพให้ได้รับความไว้วางใจและมีเกียรติศักดิ์ในสังคม

วิศวกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ในบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศชาติสร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมทั้งงานก่อสร้างอาคารและวิทยาการสมัยใหม่ทั้งหลายปัญหาการประพฤติผิดจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และสามารถกล่าวได้ว่า การกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพเพียงอย่างเดียวไม่สามารถใช้สำหรับการควบคุมได้ทั้งหมด เพราะยังมีวิศวกรทำผิดจรรยาบรรณอยู่มาก ดังนั้น ควรมีหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทาง เป็นหลักชัยในการดำเนินชีวิตของบุคคลจากการวิเคราะห์งานศึกษาของ (สิงห์ชัย อรุณวุฒิพงศ์, 2549) และ (พระอธิการภัทรชา พงษ์สิริภทฺโท, 2560) ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและการสร้างความสำเร็จต่อการประกอบวิชาชีพมีหลักการสำคัญหลายประการ แต่ก็ยังขาดประเด็นที่เกี่ยวกับการนำพุทธธรรมมาสำหรับการพัฒนาวิชาชีพวิศวกรรมให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องงานวิจัยของ (ตวงเพชร สมศรี, 2556). และงานวิจัยของ (วารีพร อยู่เย็น, 2562) .ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมระดับวุฒิวิศวกรโยธามีความสนใจว่า รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการควรจะมีลักษณะเป็นอย่างไรและมีความสนใจเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับประกอบวิชาชีพของวิศวกรและสามารถนำมาเป็นรูปแบบในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมได้อย่างไร จึงขอนำเสนองานวิจัยใน “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ” ดังจะได้นำเสนอ โดยลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติหน้าที่ จรรยาบรรณวิศวกรสภาพปัญหาและกรณีศึกษาตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการจรรยาบรรณ สภาวิศวกร ในพระบรมราชูปถัมภ์

2.เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร

3.เพื่อเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) จากการวิจัยเชิงเอกสาร(Document Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ด้านรายบุคคล (Individual depth interview)

ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนแห่งการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

-คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และอรรถกถาภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2556หนังสือ เอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

-การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) เป็นการวิจัยภาคสนามจากการคัดเลือกโดยเฉพาะเจาะจงซึ่งผู้วิจัยมีหลักการในการคัดเลือกดังนี้คือ

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกรรม ได้แก่ ประธานกรรมการจรรยาบรรณ กรรมการไต่สวนจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ มีผลงานด้านวิชาการและเชี่ยวชาญด้านจรรยาบรรณ จำนวน 3 ท่าน

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิศวกรประกอบวิชาชีพวิศวกรรมซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ระดับสูง ได้แก่ วุฒิวิศวกร คณาจารย์ระดับ ศ. ดร., รศ. ดร., ผศ. ดร., และเจ้าของกิจการซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม จำนวน9 ท่าน

1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ มีผลงานด้านวิชาการและเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5รูป/ท่าน

2. ศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกรรม โดยรวบรวมข้อมูลจากองค์กรหรือสภาวิศวกร ในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย รวมถึง หนังสือและบทความวิชาการ

3. ศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบวิชาชีพของวิศวกรว่ามีปัญหาและสาเหตุที่สำคัญอะไรบ้าง

4.ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร

5.รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ได้ข้างต้น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์โดยมีกระบวนการวิจัย (Research Process)ดังนี้ คือ

ก. วิเคราะห์ปัญหาของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ประเภทของปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมทั้งสามด้าน คือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ความสามารถ และด้านทักษะสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ

ข. วิเคราะห์ แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ค. ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ใช้บูรณาการกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร จากพระไตรปิฎกคือ (1) ไตรสิกขา (2) หิริโอตตัปปะ (3) อิทธิ

บาท4(4) โยนิโสมนสิการ (5) สติสัมปชัญญะ และ(6) สัมมาอาชีวะเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร

ง. สร้างรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ จากข้อมูลจากภาคเอกสารและภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์

จ.นำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาสรุปผลเสนอองค์ความรู้ใหม่คือ $Y = a_1X_1+a_2X_2+a_3x_3+X_4+a_5X_5+X_6$ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร

ฉ. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. แนวคิด หลักการและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

การศึกษาเกี่ยวกับหลักการของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ต้องเข้าใจความหมายและที่มาของนิยามของสิ่งนั้น ๆ ว่ามีความสำคัญต่อการรับรู้และเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติอย่างไร

1.1 ความหมายของวิชาชีพวิศวกรรม

วิศวกรรม คือ การนำเอาความรู้ทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ส่วนวิศวกรคือ ผู้ประกอบการงานวิศวกรรม

ผู้วิจัยสามารถสรุปคำจำกัดความว่า วิชาชีพวิศวกรรม หมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ความชำนาญทางวิศวกรรมศาสตร์เป็นการเฉพาะ มีมาตรฐานในการนำไปประกอบวิชาชีพของวิศวกรในแต่ละสาขา ต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างเพียงพอทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

1.2 ความหมายของจรรยาบรรณ

จรรยาบรรณ คือ ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (ราชบัณฑิตสถาน พจนานุกรมไทย : 2554)และเป็นประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นมีการกำหนดขึ้นจากองค์กรหรือสมาคมวิชาชีพนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ 3 ประการได้แก่

1. เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพยึดถือปฏิบัติอย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้วิชาชีพคงฐานะ ได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม
3. เพื่อผดุงเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

จรรยาบรรณในวิชาชีพวิศวกร เป็นประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรจะต้องประพฤติปฏิบัติ เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อผดุงเกียรติและสถานะของวิชาชีพนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่มีความรู้ในศาสตร์อย่างเชี่ยวชาญ มีความซื่อสัตย์ เที่ยงตรงต่อวิชาชีพรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆลักษณะสำคัญของการเป็นวิชาชีพ ได้แก่1) มีองค์ความรู้เฉพาะตน ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเข้ารับการศึกษา ฝึกอบรมให้มีความรู้ในศาสตร์เฉพาะของวิชาชีพนั้นๆ2) มีความเป็นอิสระในการประกอบวิชาชีพ เป็นการประกอบวิชาชีพที่มีมาตรฐานการปฏิบัติเป็นการเฉพาะสำหรับวิชาชีพนั้นๆ โดยมีองค์ความรู้เป็นพื้นฐาน บุคคลอื่นไม่สามารถจะมาสั่งการให้ปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้ได้ นอกจากนี้ยังมีการปกครองกันเองภายในวิชาชีพเดียวกันยังเป็นอิสระจากการควบคุมของคนนอกวิชาชีพ3) มีกฎหมายรองรับการประกอบวิชาชีพ หมายถึง จะต้องมีการขึ้นทะเบียนเพื่อขออนุญาตประกอบวิชาชีพ ได้แก่ ใบประกอบวิชาชีพ4) มีจรรยาบรรณซึ่งตราขึ้นเพื่อผู้ประกอบวิชาชีพดำรงตนหรือประพฤติตนอยู่ในความถูกต้อง ดีงามต่อผู้รับบริการ ต่อเพื่อนผู้ร่วมวิชาชีพ ต่อตนเอง และต่อสังคมส่วนรวม และ 5) มีสำนึกที่จะให้บริการ เมื่อถูกเรียกร้องการบริการจะต้องเต็มใจที่จะให้บริการแก่ผู้มารับบริการได้เสมอ บางครั้งอาจจะต้องสละความสุขส่วนตัวและมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตน ผู้กระทำผิดจรรยาบรรณ จะต้องได้รับโทษโดยว่ากล่าว ตักเตือน ถูกพักใบอนุญาต หรือถูกยกเลิกใบประกอบวิชาชีพได้

1.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร

จากการศึกษาค้นคว้าและสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิด้านปัญหาและอุปสรรคจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรสามารถสรุปได้ 3 ด้านคือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและด้านทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

1.3.1 ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความซื่อสัตย์สุจริต

จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคของจรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกร คือ ความไม่รู้ การละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ยึดหลักจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม ขาดจริยธรรม ขาดคุณธรรม ไม่มีมาตรฐานการให้บริการ ไม่มีหลักการประพฤติปฏิบัติงานที่ดี และไม่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการประกอบวิชาชีพของวิศวกรลดน้อยลง ผู้วิจัยขอนำเสนอหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม คือ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา หลักหิริ โอตตัปปะ และหลักสัมมาอาชีวะ เพื่อนำหลักธรรมที่กล่าวมาทั้งสามหลักธรรมมาบูรณาการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวศวกรเพราะเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องสามารถนำมาผสมผสานและสอดแทรกเข้ากับ

จรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรในด้านความซื่อสัตย์สุจริตได้อย่างสอดคล้องและลงตัวได้เป็นอย่างดี

1.3.2 ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคด้านจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพของวิศวกร คือ ขาดความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน ซึ่งวิศวกรต้องรักษาไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถ และความชำนาญทางวิชาชีพ สามารถทำให้ลูกค้า หรือผู้ว่าจ้าง ได้รับบริการทางวิชาชีพที่ถึงพร้อมด้วยวิวัฒนาการล่าสุดในวิธีการหรือเทคนิคการปฏิบัติงานหรือตามกฎหมาย และมาตรฐานการประกอบวิชาชีพและพร้อมด้วยศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีความละอายต่อการกระทำความผิดและเกรงกลัวในการกระทำความผิดในการปฏิบัติหน้าที่ มีความไตร่ตรองพิจารณาอย่างรอบคอบ มีความสุจริตในการประกอบวิชาชีพแห่งตน และมีสติ สัมปชัญญะ จึงจะสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอนำเสนอหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาท ๔ หลักโยนิโสมนสิการ และหลักสติสัมปชัญญะ โดยเน้นการปลูกฝังจริยธรรมในใจก่อน จึงไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามได้ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคล และพัฒนาสังคมต่อไป รวมทั้งสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้

1.3.3 ผลการวิเคราะห์การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของวิศวกรด้านทักษะในด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้ว่าจ้างผู้ร่วมวิชาชีพวิศวกรด้วยกัน และองค์กรสาธารณะต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในด้านความสัมพันธ์กับผู้ว่าจ้างได้แก่ การละทิ้งงานของวิศวกรโดยไม่มีเหตุผล การเปิดเผยความลับของผู้ว่าจ้างในงานที่วิศวกรรับทำ รับดำเนินการทำงานชิ้นเดียวกันให้แก่ผู้ว่าจ้างรายอื่น และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมวิชาชีพวิศวกรด้วยกันได้แก่ การแย่งงานวิศวกรท่านอื่นเพื่อผลประโยชน์ของตนหรือคนอื่นโดยมิชอบ รับทำงานหรือตรวจสอบงานชิ้นเดียวกับวิศวกรท่านอื่นที่ทำอยู่ คัดลอกแบบ รูป แผนผัง หรือเอกสารงานที่เกี่ยวกับงานของวิศวกรท่านอื่น อ้างผลงานของวิศวกรท่านอื่นมาเป็นของตน ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับองค์กรสาธารณะต่างๆ ได้แก่ การให้การสนับสนุน ส่งเสริมหรือเป็นตัวการในการทุจริตในโครงการงานของรัฐหรือเอกชน จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้นทำให้สภาวิศวกรต้องกำหนดข้อบังคับสภาวิศวกร ว่าด้วยจรรยาแห่งวิชาชีพวิศวกรในกาวิส่วนของจรรยาบรรณต่อผู้ว่าจ้าง จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อสาธารณะขึ้นมาเพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพของวิศวกรให้

อยู่ในกรอบแห่งจรรยาบรรณต่อผู้ว่าจ้าง ต่อผู้ร่วมวิชาชีพและต่อสาธารณะผู้วิจัยขอนำเสนอหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา และหิริโอตตัปปะ โดยเน้นปลูกฝังจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพและนำมาใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรด้านทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ได้

2. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร

ผู้วิจัยใช้หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมเป็นกรอบสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร ประกอบด้วย 6 หลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา หลักหิริ โอตตัปปะ หลักอิทธิบาท4 หลักโยนิโสมนสิการ หลักสติ สัมปชัญญะ และหลักสัมมาอาชีวะ ซึ่งหลักพุทธธรรมทั้ง 6 หลักนี้ ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตและการประกอบวิชาชีพได้อย่างดี ผลการวิจัยพบว่า

ไตรสิกขากับการสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรนั้น วิศวกรต้องมีหลักธรรมไตรสิกขาในจิตใจของตนและนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตของตนเองเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรต่อสังคมและต่อสังคมส่วนรวม ไตรสิกขา คือ สิกขาสาม, ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง คือ อธิสีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญาวิศวกรต้องมีศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติทางกาย วาจาให้สุจริตในวิชาชีพวิศวกร ซึ่งต้องประกอบวิชาชีพวิศวกรรมด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ต้องดำรงตนในสังคมให้มีระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และรับผิดชอบในหน้าที่ในงานที่ตนรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพวิศวกร รับผิดชอบต่อสังคม และรับผิดชอบและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพด้วยกัน จิตสิกขา ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกร ควรฝึกฝนคุณภาพจิตใจ พัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนเองได้ มีจิตที่สงบ สะอาด ผ่องใส ทำจิตใจให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดผิดจรรยาบรรณวิศวกรการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเกินความสามารถและความเชี่ยวชาญที่ตนมีอยู่ และปัญญาสิกขา ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกร ต้องฝึกฝนปัญญาให้เกิดความรู้ เกิดปัญญา บริสุทธิ์แจ่มแจ้งตรงตามสภาพความเป็นจริงไม่เป็นความรู้ที่ความเข้าใจที่บิดเบือน คลุมเครือ ทำให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรได้ถูกต้องโปร่งใส สามารถคิดพิจารณาแก้ไขปัญหาในวิชาชีพวิศวกรรมได้เป็นอย่างดี

หิริ โอตตัปปะ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรนั้น วิศวกรต้องสามารถแยกแยะ ระงับยับยั้งชั่งใจได้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรกระทำ โดยใช้หลักคุณธรรม หิริ โอตตัปปะ ซึ่ง หิริ คือความอายบาป และ โอตตัปปะ คือความกลัวบาป (ที.ม. (ไทย) 11/304/253)ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรควบคุมต้องประกอบวิชาชีพวิศวกรรมด้วยความซื่อสัตย์สุจริต วิศวกรต้องมีความละอายต่อการกระทำความผิดในวิชาชีพของตน ซึ่งหมายถึง การทุจริต เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของตน ซึ่งในที่นี้วิศวกรต้องเริ่มต้นด้วยการ

พัฒนาจิตใจตนเองเป็นพื้นฐาน มีความรู้สึกละอายแก่ใจและเกรงกลัวต่อการทุจริตในวิชาชีพ ทำให้วงการวิชาชีพวิศวกรเกิดความสงบสุข เป็นต้น

อิทธิบาท 4 กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งตรงกับจรรยาบรรณวิศวกรที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่และการรักษามาตรฐานในวิชาชีพวิศวกรอย่างเต็มที่ ในการทำงานให้สำเร็จได้ด้วยดี หลักธรรมนี้นำมาส่งเสริมความสำเร็จต่อผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต ซึ่ง อิทธิบาท4(คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ) เป็นหลักพุทธธรรมสำหรับการบูรณาการเพื่อสร้างความสำเร็จในการประกอบอาชีพของนักบัญชี คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย4 ประการ คือ (1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ (2) วิริยะ ความเพียร คือ ความขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นไม่ท้อถอย (3) จิตตะตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและตั้งใจทำสิ่งนั้น และ (4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงซึ่งตรงกับหลักจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมต้องปฏิบัติงานตามหลักปฏิบัติและวิชาการ

โยนิโนมนสิการ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร จำเป็นต้องมีการคิดพิจารณาอย่างแยบคาย รอบคอบแล้วกระทำให้เกิดผลในทางดีคุ้มค่าทางเศรษฐกิจตามหลักวิศวกรรมศาสตร์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การออกแบบอาคารแต่ละประเภท การกำหนดระยะห่างของเสา การกำหนดรายละเอียดวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการก่อสร้าง เพื่อให้อยู่ในงบประมาณที่เจ้าของโครงการตั้งไว้ตามข้อกำหนดที่มีอยู่ให้คุ้มค่าการลงทุนและได้ผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งใช้สอยอาคารแต่ละประเภทตามประโยชน์ต่าง ๆ กัน จึงจำเป็นต้องยึดหลักโยนิโสมนสิการนี้ในการประกอบวิชาชีพของวิศวกร ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งโยนิโส แปลว่า ถูกต้องแยบคาย มนสิการ แปลว่า ทำไว้ในใจ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำไว้ในใจโดยแยบคาย หรือการคิดถูกต้องตามความเป็นจริง โดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งวิศวกรสามารถนำหลักนี้มาใช้ในหลักการปฏิบัติงานและวิชาการได้ การคิดเป็นขั้นต่อเนื่องเป็นลำดับ หมายถึง การคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับก่อนหลังอย่างไม่สับสน การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดตามเหตุปัจจัย วิศวกรสามารถนำมาใช้ในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมได้ ถ้าวิศวกรนำหลักโยนิโสมนสิการ ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการประกอบวิชาชีพวิศวกร จะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกรได้เป็นอย่างดี

สติ สัมปชัญญะกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร โดยใช้หลักพุทธธรรมสติ สัมปชัญญะซึ่งสติสัมปชัญญะ หมายถึง ความระลึกได้ความหวนระลึก กิริยาที่ระลึก(อภิ.วิ. (ไทย) 35/524/393) เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาคีวิศวกรไม่อ่านข้อบังคับ

ข้อกฎหมายที่กำหนดขอบเขตของการออกแบบเสาที่สูงได้ไม่เกิน 5 เมตรไม่ศึกษารายละเอียดให้ดี อ่านข้อบังคับ ข้อกฎหมายไม่ละเอียด อ่านแบบไม่ครบถ้วน ไม่มีสติ สัมปชัญญะ ทำผิดข้อบังคับเพราะคิดว่าทำได้ จึงออกแบบเสาสูงเกิน 5 เมตร เกินขอบเขตอำนาจตน จำนวน 1 ต้น เมื่อส่งไปที่เจ้าหน้าที่เขตก็ไม่มีสติในการทบทวนตรวจสอบในสิ่งที่ส่งไป ทำให้เกิดข้อผิดพลาดและเป็นความผิด ซึ่งเกิดจากการพลั้งเผลอ ถ้าวิศวกรมีสติในการทำงานและมีสัมปชัญญะประกอบก็จะมีปัญญาสมาธิตามมา การทำรายการคำนวณโครงสร้างและส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างอาคารนั้นจะผิดพลาดไม่ได้เป็นอันขาด เพราะเกิดความเสียหายมากมายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมต้องมี สติ สัมปชัญญะกำกับตนอยู่ตลอดเวลา

สัมมาอาชีวะ กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรจำเป็นอย่างยิ่งต้องประกอบวิชาชีพด้วยเจตนาบริสุทธิ์ ปราศจากความทุจริต คือประกอบอาชีพชอบ เลี้ยงชีพชอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมสัมมาอาชีวะและจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของวิศวกร ต้องประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต การประกอบวิชาชีพสุจริตเป็นสิ่งสำคัญมากสัมมาอาชีวะ หมายถึง การดำรงชีวิตถูกต้อง เช่น การเป็นภิกษุนักเรียน ก็ต้องมีสัมมาอาชีวะในการดำรงชีวิตนั้น ๆ(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540)ซึ่งสัมมาอาชีวะเป็นหลักธรรมพื้นฐานในวิชาชีพเฉพาะด้าน เช่น วิศวกร เพราะข้อกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกรรม ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต หลักสัมมาอาชีวะตรงกับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ซึ่งสามารถนำมาเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกัน วิศวกรต้องปูพื้นฐานจิตใจให้มีสัมมาอาชีวะในการประกอบอาชีพสุจริต ไม่คิดเบียดเบียนใคร ทำให้เป็นวิศวกรที่ดีประกอบวิชาชีพอย่างมีความรู้ความสามารถ สามารถเลี้ยงชีพชอบบนพื้นฐานแห่งสัมมาอาชีวะด้วยความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็นการเสริมสร้างกันทำให้เกิดความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรได้เป็นอย่างดี

3. รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ

ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยคือ “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ”ดังแผนภาพ

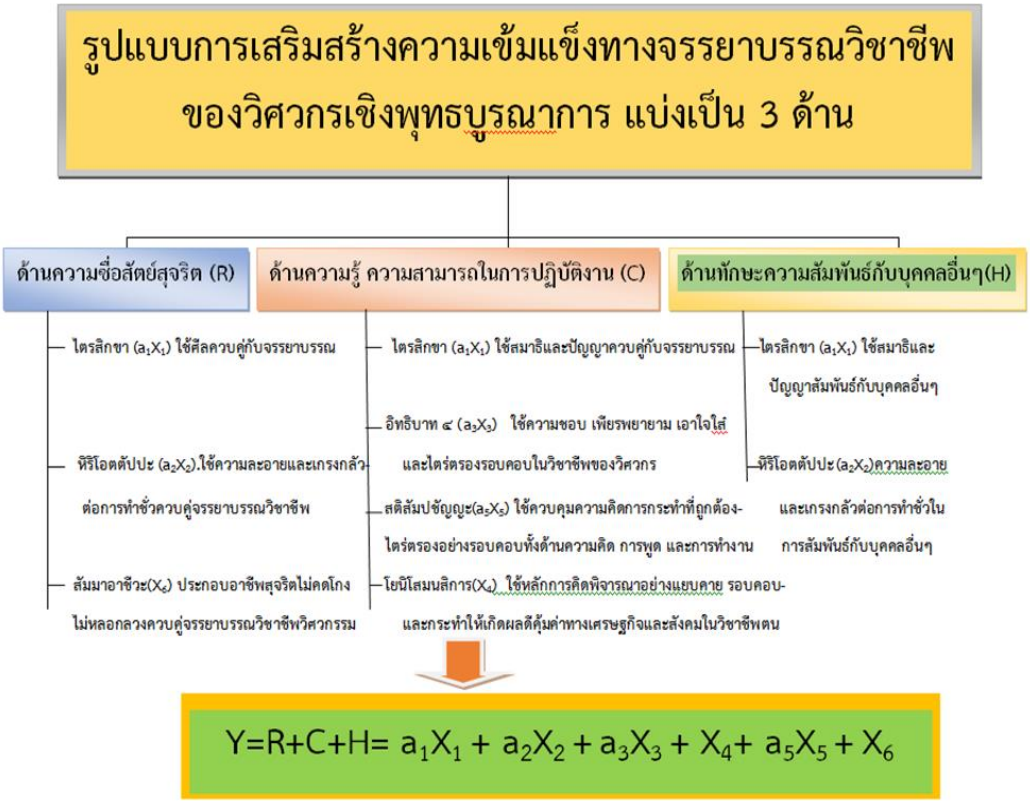

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความซื่อสัตย์สุจริต (R : Royalty) ซึ่งต้องใช้หลักไตรสิกขา(a_1X_1) หลักหิริโอตตัปปะ(a_2X_2) และหลักสัมมาอาชีวะ(X_6) มาแก้ปัญหาดังกล่าวได้ความสัมพันธ์คือ $R = a_1X_1+a_2X_2+X_6$

2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน (C : Competancy) ซึ่งต้องใช้หลักไตรสิกขา(a_1X_1) หลักอิทธิบาท4(a_3X_3) หลักโยนิโสมนสิการ(X_4) และหลักสติสัมปชัญญะ(a_5X_5) มาแก้ปัญหาดังกล่าวได้ความสัมพันธ์คือ $C = a_1X_1+a_3X_3+X_4+a_5X_5$

3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ(H : Human relationship)ซึ่งต้องใช้หลักไตรสิกขา(a_1X_1) และหลักหิริโอตตัปปะ(a_2X_2) มาแก้ปัญหาดังกล่าวได้ความสัมพันธ์คือ $H = a_1X_1+a_2X_2$

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรทั้ง 3 ด้าน ซึ่งเป็นชื่อดุษฎีนิพนธ์ คือ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ (Y) กล่าวคือ Y = R+C+H หรือเท่ากับ $a_1X_1+a_2X_2+a_3x_3+X_4+a_5X_5+X_6$หรือ

$$Y = a_1X_1+a_2X_2+a_3x_3+X_4+a_5X_5+X_6$$

โดยที่ Y = รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ

a_1 = ศีล สมาธิ ปัญญา, X_1= (The threefold training) = ไตรสิกขา

a_2 = หิริ(ความละอายต่อบาป) และโอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป)

X_2 = หิริโอตตัปปะ (Moral shame),(Moral fear)

a_3 = ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

X_3 = อิทธิบาท ๔ (The Four Paths of Accomplishment)

X_4 = โยนิโสมนสิการ

a_5 = สติและสัมปชัญญะ, X_5 = สติสัมปชัญญะ

X_6 = สัมมาอาชีวะ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ ผู้อภิปรายขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักปฏิบัติหน้าที่ จรรยาบรรณวิศวกร สภาพปัญหาและกรณีศึกษา พบว่า การที่วิศวกรไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต เกิดจากความโลภ ความไม่สุจริตต่อวิชาชีพหวังผลประโยชน์ส่วนตน ขาดจริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรมในใจ เป็นเหตุให้เกิดการคดโกง หลอกลวงในวิชาชีพตนเอง ไม่ยึดจรรยาบรรณเป็นแนวปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งหลักจรรยาบรรณต่อวิชาชีพได้กำหนดไว้ ต่อมาผู้วิจัยได้ศึกษา หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร ซึ่งในด้านความซื่อสัตย์สุจริตนี้ ได้นำหลักไตรสิกขา หลักหิริโอตตัปปะ หลักสัมมาอาชีวะ ซึ่งผู้วิจัยกลั่นกรองแล้วเห็นว่าสอดคล้องและนำมาบูรณาการกับจรรยาบรรณด้านความซื่อสัตย์สุจริตได้อย่างเหมาะสม สามารถแก้ปัญหาด้านนี้ได้ การนำหลักพุทธธรรมแต่ละหลักดังกล่าวข้างต้นมาบูรณาการกับจรรยาบรรณด้านความซื่อสัตย์สุจริต สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิศวกรได้ เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้วิศวกรที่ยึดถือจรรยาบรรณเป็นหลักการปฏิบัติงานประกอบกับมีจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณธรรม ศีลธรรม มีจริยธรรมในประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

ไม่มีจิตที่คดโกง หลอกลวง เป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาชีพของวิศวกร ได้รูปแบบความสัมพันธ์ $R = a_1X_1+a_2X_2+X_6$ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตวงเพชร สมศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ พบว่าการพัฒนามนุษย์ด้วยหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนา (ตวงเพชร สมศรี, 2556)

ด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษา หลักการปฏิบัติหน้าที่ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม สภาพปัญหาและกรณีศึกษา พบว่าวิศวกรจำนวนหนึ่งไม่ยึดหลักการปฏิบัติงานตามหลักการปฏิบัติและวิชาการตามจรรยาบรรณ เกิดจากวิศวกรไม่รู้จักพัฒนาตนเอง ในด้านทักษะความรู้ความสามารถ และประสบการณ์จากการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานและปรับตัวอยู่เสมอเพื่อให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ซึ่งเป็นด้านจิตใจไม่ใฝ่เรียนรู้ กระตือรือร้นในวิชาชีพตนเอง ทั้งที่จรรยาบรรณวิชาชีพกำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อเนื่องถึงหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน พบว่า หลักไตรสิกขา คือสมาธิ และปัญญา หลักอิทธิบาท4 หลักสติสัมปชัญญะ และหลักโยนิโสมนสิการ (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548) คือ การคิดโดยถือหลักความจริง ความถูกต้อง จากการดูเหตุและผลที่จะเกิดขึ้น รู้จักสิ่งดี สิ่งชั่ว เป็นการคิดที่มีลักษณะการคิดที่สำคัญ คือ คิดอย่างถูกวิธี หมายถึง การคิดที่จะให้เข้าถึงความจริงการคิดหาวิธีการให้สอดคล้องตรงกับเป้าหมาย สามารถนำมาใช้ประกอบการเสริมสร้างด้านจิตใจควบคู่ไปกับหลักจรรยาบรรณด้านนี้ได้สอดคล้องและเหมาะสม ประโยชน์ที่ได้รับจากการนำหลักพุทธธรรมดังกล่าวมาเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาด้านการขาดความรู้ความสามารถของวิศวกรได้ ทำให้วิศวกรมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง การนำหลักพุทธธรรมดังกล่าวข้างต้นมาบูรณาการใช้กับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้รูปแบบความสัมพันธ์ คือ $R = a_1X_1++a_3X_3+X_4+a_5X_5$ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารีพร อยู่เย็น (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ โดยใช้หลักอิทธิบาท4 สำหรับพัฒนาจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเพื่อแก้ไขด้านการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ด้านทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการปฏิบัติหน้าที่ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม พบว่า การกระทำผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม ต่อผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมวิชาชีพ เป็นด้านการไม่มีทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เกิดจากความไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่ได้ ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ตนเอง การไม่สามารถสร้างความไว้วางใจหรือความเชื่อถือได้จากผู้ว่าจ้าง การเอาเปรียบเพื่อนร่วมวิชาชีพ การทำงานไม่เป็นทีม ทั้งมีข้อกำหนดในจรรยาบรรณวิชาชีพในด้านนี้ได้กำหนดไว้แต่ไม่ปฏิบัติตาม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาต่อไปอีกโดยเลือก

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้อง สามารถนำมาใช้ปลุกจิตสำนึกด้านจิตใจและนำมาบูรณาการใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณด้านทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆนี้ คือ หลักไตรสิกขา คือ นำสมาธิและปัญญา หลักหิริ โอตตัปปะ ความละอายและเกรงกลัวต่อการทำความชั่ว ทำให้เกิดประโยชน์ คือ เกิดความเข้มแข็งในใจด้านนี้ขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงได้วิศวกรที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีจิตใจที่ดีไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนร่วมวิชาชีพ รู้จักละอายแก่ใจไม่กระทำผิดต่อผู้อื่น อยู่ร่วมกันในสังคมได้ดี ทำให้สังคมแห่งวิชาชีพวิศวกรรมเกิดความสงบสุขทำงานร่วมกันได้อย่างสงบเรียบร้อยอยู่ในศีลธรรมอันดี เกิดความสามัคคี ยั่งยืนและมั่นคง ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อเนื่องพบว่าสามารถนำหลักธรรมไตรสิกขา และหิริโอตตัปปะ มาบูรณาการใช้กับหลักจรรยาบรรณด้านทักษะความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ เช่น ต่อผู้ว่าจ้างและต่อผู้ร่วมวิชาชีพ ได้รูปแบบความสัมพันธ์ คือ $R = a_1X_1+a_2X_2$ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตวงเพชร สมศรี (2556). ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ ข้อปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิต พัฒนาสังคม ในขั้นตอนจะมีสาระของไตรสิกขาผสมผสานบูรณาการอยู่ในรูปแบบต่างๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกร เพื่อนำมาประพฤติปฏิบัติ ฝึกฝน อบรม กาย วาจา ใจ เพื่อยกระดับสติปัญญาและศีลธรรมในใจได้เป็นอย่างดี ได้รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการทั้งสามด้านโดยเสริมสร้างในมโนสำนึกในใจของวิศวกรให้เข้มแข็งยึดมั่นในความดีความถูกต้อง เกิดการเปลี่ยนแปลงทางใจที่มีมโนสำนึกในคุณความดีเข้มแข็งขึ้น ตามความสัมพันธ์ $Y = a_1X_1+X_2+a_3X_3+X_4+a_5X_5+X_6$ รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจรรยาบรรณวิชาชีพของวิศวกรเชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ภายใต้จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรมและหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาประกอบกับผู้วิจัยเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในระดับวุฒิวิศวกรโยธา ได้มองเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจึงพยายามหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยการนำประสบการณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิศวกรผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจรรยาบรรณวิชาชีพวิศวกรรม และผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งคุณภาพทางด้านจิตใจเป็นสิ่งที่สำคัญมากต้องได้รับการปลูกฝัง ฝึกอบรมด้านความประพฤติ อบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ เมื่อเป็นวิศวกรแล้วสามารถประกอบวิชาชีพของตนเพื่อให้บริการวิชาชีพต่อองค์กรและสังคมได้ทันที ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและส่วนรวมได้เป็นอย่างดีจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบหัวข้อวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีความน่าสนใจในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป คือ ศึกษาหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา ๆ ในหลักอื่น ๆ นอกเหนือจากในงานวิจัย

เรื่องนี้ศึกษาด้านความพึงพอใจและการนำมาปรับใช้กับหลักพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาในการประกอบวิชาชีพของวิศวกรศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักพระพุทธธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างจรรยาบรรณในวิชาชีพอื่น ๆ เช่น สถาปนิก ทนายความ แพทย์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ตวงเพชร สมศรี. (2556). วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไทยรัฐออนไลน์. (2564). คอนโด 12 ชั้นในไมอามีพังถล่มบางส่วน ดับ 1 ศพ สูญหาย 99 คน. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2565 จาก https://www.thairath.co.th/news/foreign/

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). ขอบฟ้าแห่งความรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.

พระอธิการภัทรชาพงษ์สิริภทฺโท. (2560). ชาชีพการเงินการบัญชีในวิถีทางพระพุทธศาสนา. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 4(1), 84-93.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(ที.ม.(ไทย) 11/304/253), (อภิ.วิ. (ไทย) 35/524/393). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ.

ราชกิจจานุเบกษา. (2551). ข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมแต่ละระดับสาขาวิศวกรรมโยธา พ.ศ. 2551 หน้า 23. เล่ม 125. ตอนพิเศษ 178 ง.

ราชกิจจานุเบกษา. (2559). ข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรมและการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ พ.ศ. 2559 หน้า 6. เล่ม 133. ตอนพิเศษ 54 ง.

วริยา ชินวรรโณ. (2546). จริยธรรมในวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วารีพร อยู่เย็น. (2562). การพัฒนาจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเชิงพุทธบู(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)รณาการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สยามรัฐออนไลน์. (2562). วันนี้ในอดีต 26 ปีช๊อคโลก!! เรียกใช้เมื่อ 2565 มิถุนายน 19 จาก https://siamrath.co.th/n/96704

สิงห์ชัย อรุณวุฒิพงศ์. (2549). แนวทางการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพในประเทศไทย. ในดุษฎีนิพนธ์การจัดการธุรกิจ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

บทความวิจัย

ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์*

THE OPINIONS OF THE INVESTIGATOR POLICE OFFICERS UNDER THE PROVINCIAL POLICE NAKHON SAWAN PROVINCE TOWARDS THE PERFORMANCE OF HUMAN TRAFFICKING INCIDENTS

ณัฐภัทร กระต่ายน้อย
Nuttapat Kratainoi
ลลิตา นิพิฐประศาสน์ สุนทรวิภาต
Lalita Niphitprasart Soonthornvipart
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-mail: poster04@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ 2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนฯ ต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์จำแนกจากปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนฯ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหรือปรับปรุงนโยบาย แผนปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ คือ พนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ทั้งหมด 28 หน่วยงาน จำนวน 132 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนและการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, T-test, One way ANOVA และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน จากผลการศึกษาพบว่า 1) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัด

* Received May 6, 2022; Revised June 16, 2022; Accepted July 12, 2022

นครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีเพศที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 3) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ในการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, พนักงานสอบสวน, การปฏิบัติงาน, คดีการค้ามนุษย์

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the level of the opinions of investigator police officers with Nakhon Sawan Provincial Police which effected to the performance of human trafficking incident. 2) study and compare the opinions of investigator police officers which effected to the performance of human trafficking incident classified the factors personally. 3) study the relationship between law knowledge about Anti Human Trafficking in Persons Act and the opinions of investigator police officers which effected to the performance of human trafficking incident for use in the development or improvement of policies Effective action plan of investigators police officers with Nakhon Sawan Provincial Police. by using the quantitative research Use questionnaires as a tool to collect data. The population who we used in this research were investigator police officers with Nakhon Sawan Provincial Police from 28 institutes, 132 people by stratified random sampling proportionally and simple random sampling. We got 100 people as our sampling. statistical data analysis, percentage, average, T-test, One way ANOVA and Pearson Product Moment Correlation. The result of this study are as follows: 1) Law knowledge about Anti Human Trafficking in Persons Act is high overall. 2) The opinions of investigator police officers with Nakhon Sawan Provincial Police which effected to the performance of human trafficking incident overall are medium. The hypothesis test result found that investigator police officers with Nakhon Sawan Provincial Police was differed by genders statistically significant at 0.5 3) Law knowledge about Anti Human Trafficking in Persons Act is unrelated to the opinions of investigator police officers with Nakhon Sawan Provincial Police.

Keywords: Opinions, Investigator Police Officers, Performance, Human Trafficking Incident

บทนำ

จากการประกาศของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 เรื่องกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งอาศัยอำนาจตามมาตรา 10 (4) และมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 กำหนดให้เพิ่มเติม "คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์" (กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2), 2555) "ปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวน" หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อจะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหา และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (ระเบียบ ก.ตร. ว่าด้วยเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษสำหรับตำแหน่งผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวน, 2559) ซึ่งการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ดังกล่าวข้างต้น จึงถือเป็นบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญ โดยเฉพาะคดีที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ หรือคดีที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ หรือคดีที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำ ขององค์กรอาชญากรรมหรือคดีที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา จำเป็นต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษเพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาทำโทษตามกฎหมาย สมควรกำหนดให้เป็นคดีพิเศษ (พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ, 2547)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวน ที่มีต่อการปฏิบัติงานคดีการค้ามนุษย์ มีส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในคดีการค้ามนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะพนักงานสอบสวนในจังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ มีฐานะเทียบเท่ากองบังคับการในสังกัด ตำรวจภูธรภาค 6 (ตำรวจภูธรภาค 6, 2564) และมีจำนวนพนักงานสอบสวนในสังกัดมากเป็นกองบังคับการหนึ่งที่ขึ้นตรงต่อ ตำรวจภูธรภาค 6 (ตำรวจภูธรจังหวัด

นครสวรรค์, 2564) และจังหวัดนครสวรรค์ยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางตอนบน มีการคมนาคมที่หลากหลาย (สำนักงานขนส่งจังหวัดนครสวรรค์ กรมการขนส่งทางบก, 2564) เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อเสนอแนะ และนำไปใช้ประโยชน์ในการการพัฒนาหรือปรับปรุงนโยบาย การวางแผนการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม เพื่อให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติด้านบวก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ใช้รูปแบบการวิจัยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, T - test, One way ANOVA และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ พนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ทั้งหมด 28 หน่วยงาน จำนวน 132 คน (ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์, 2564) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนและการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระและพนักงานสอบสวน

ผู้ทรงคุณวุฒิ มาประยุกต์ใช้เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย คำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง อายุงานราชการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ผู้ศึกษาได้แบ่งข้อคำตอบเป็น ใช่ และไม่ใช่

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ 4 ด้าน คือ การปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ด้านความรู้ การปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ด้านการประสานงาน การปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ด้านการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ด้านงบประมาณ โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert, R., 1932)

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ เป็นส่วนที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยการนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบหาความตรงและความเชื่อมั่นโดย 1) การหาความตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระและพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบหาความตรงเชิงเนื้อหาของคำถามในแต่ละข้อ 2) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาไปทำการทดสอบ (Try - out) กับพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรภาค 6 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) และใช้วิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามมากกว่า 0.80 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปสำรวจเก็บข้อมูลจากพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 100 คน จากทั้งหมด 28 หน่วยงาน

โดยเก็บข้อมูลระหว่าง เดือน ธันวาคม 2564 - มีนาคม 2565 และเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาได้ จำนวน 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะแยกวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง อายุงานราชการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายระดับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการปราบปรามและป้องกันการค้ามนุษย์ และความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์

3. ค่าสถิติ T - test ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างด้านข้อมูลส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ โดยตัวแปรอิสระจำแนกเป็น 2 กลุ่มย่อย

4. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างด้านข้อมูลส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ โดยตัวแปรอิสระ จำแนกเป็น 3 กลุ่มย่อยขึ้นไป

5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient) ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการปราบปรามและป้องกันการค้ามนุษย์กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 97.00 มี อายุ 28 - 32 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 84.00 มีระดับตำแหน่ง รอง สว. (สอบสวน) เท่ากับ 55 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 อายุงาน 5 - 10 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 - 20,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00

2. ผลการวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ภาพรวม พบว่า มีระดับความรู้เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มาก จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 74.00 และมีระดับความรู้เกี่ยวกับ

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ปานกลาง จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประสานงาน ด้านงบประมาณ ($\bar{x}$ = 3.44, S.D. = 0.89) และด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 3.43, S.D. = 0.88) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ($\bar{x}$ = 3.26, S.D. = 0.78) สามารถวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ภาพรวม และรายด้าน

ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**
1. ด้านความรู้	3.26	0.78	ปานกลาง
2. ด้านการประสานงาน	3.44	0.89	มาก
3. ด้านการปฏิบัติงาน	3.43	0.88	มาก
4. ด้านงบประมาณ	3.44	0.89	มาก
เฉลี่ย	**3.39**	**0.86**	ปานกลาง

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ในการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ พบว่าความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ สามารถวิเคราะห์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ในการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์

ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์	ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P
1. ด้านความรู้	0.055	0.586
2. ด้านการประสานงาน	0.119	0.240
3. ด้านการปฏิบัติงาน	0.021	0.836
4. ด้านงบประมาณ	-0.035	0.731

5. ผลการศึกษา พบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน จำนวน 1 ข้อ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า พนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน จำนวน 6 ข้อ ดังนี้

สมมติฐานที่ 2 พบว่า พนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีอายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 พบว่า พนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 พบว่า พนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีระดับตำแหน่งที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เฉพาะในด้านงบประมาณ แต่ภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 พบว่า พนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีอายุงานราชการที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เฉพาะในด้านความรู้ แต่ไม่แตกต่างกันในภาพรวม จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 6 พบว่า พนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ในการปฏิบัติงานในคดี

การค้ามนุษย์ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการประสานงาน ด้านงบประมาณ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านความรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ในด้านการปฏิบัติงานมีปริมาณงานค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับปริมาณงานในด้านอื่น และลักษณะงานสอบสวนนั้นเป็นงานที่มีขั้นตอนในการดำเนินการหลายขั้นตอนมีความยุ่งยาก และสลับซับซ้อนจึงต้องใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจดำเนินการแก้ปัญหาอย่างละเอียดรอบคอบ และยังมีงานด้านอื่น ๆ ประกอบกับการที่พนักงานสอบสวนได้รับคำสั่งในการโยกย้ายกันบ่อยครั้ง ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง เกิดความล่าช้า อีกทั้งผลจากสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ ทำให้คดีต่าง ๆ มีมากขึ้น และมีความสลับซับซ้อน พนักงานสอบสวนจึงต้องแบกภาระหน้าที่ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เมื่อปริมาณงานสอบสวนมีมากขึ้นและซับซ้อนขึ้น ทำให้ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ เช่น ยานพาหนะ น้ำมันเชื้อเพลิง และอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งยังขาดงบประมาณสนับสนุนในส่วนนี้ ส่วนในด้านความรู้ กฎระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน และด้านการประสานงาน พนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นว่า ปัญหาในด้านต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวพนักงานสอบสวนโดยตรงเมื่อเทียบกับด้านการปฏิบัติงาน และด้านงบประมาณ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนโดยตรง และเป็นปัญหาที่ต้องเผชิญเป็นประจำ

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์จำแนกจากปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พนักงานสอบสวนฯ ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะคดีการค้ามนุษย์เป็นคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ รวมถึงการใช้ความรุนแรง การกดขี่ การทารุณกรรม การบังคับขู่เข็ญ และการทำร้ายร่างกายและจิตใจ ที่นำไปสู่การทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งโดยปกติแล้วเพศหญิงเป็นเพศที่มีความอ่อนไหวกว่า

ผู้ชาย ดังนั้นทัศนคติ มุมมอง ต่อปัญหาและการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ย่อมแตกต่างกัน ในส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่น ๆ พบว่า ลักษณะเฉพาะบุคคลในเรื่องของ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง อายุงานราชการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์แตกต่างกัน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์นั้น มีขั้นตอนการปฏิบัติในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนที่ค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีความเกี่ยวข้องกับระเบียบและกฎหมายอื่นหลายฉบับ ทำให้ในการปฏิบัติหน้าที่ต้องใช้ทักษะความเชี่ยวชาญและความรู้ความสามารถในระดับที่ดี ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนนั้น ไม่สามารถหลีกเลี่ยงต่อการมอบหมายคดีได้ เพราะการเข้ามารับผิดชอบคดีของพนักงานสอบสวนทุกคน เป็นไปตามห้วงระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เวรสอบสวน ไม่มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น จึงมีมุมมองต่อการปฏิบัติหน้าที่ในคดีค้ามนุษย์ที่ใกล้เคียงกันและไม่แตกต่างกัน

3. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ เนื่องจากพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ เป็นเจ้าพนักงานซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานคดีที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อยู่ก่อนแล้ว จึงทำให้ไม่มีความสัมพันธ์กับการสอบสวนในคดีการค้ามนุษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญ มุ่งพาลชล ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการสำนักงานอัยการภาค 5 ในการดำเนินคดีการค้ามนุษย์ พบว่า ระบบและขั้นตอนการดำเนินคดีอย่างมีมาตรฐานพอสมควร อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับปัญหาการดำเนินคดีค้ามนุษย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากไม่ได้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดีการค้ามนุษย์ (มนูญ มุ่งพาลชล, 2555) อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ สุนทร ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์การเอาคนลงเป็นทาสและการบังคับใช้แรงงาน พบว่า ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์การเอาคนลงเป็นทาสไม่มีความสัมพันธ์กับการบังคับใช้แรงงาน เนื่องจากความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสตามกฎหมายไทย ยังคงมีความไม่ชัดเจนในเรื่องของขอบเขต ความหมายของคำว่าทาส และในฐานะคล้ายทาส ซึ่งความไม่ชัดเจนนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาในการพิจารณาปรับบทกฎหมายได้ (อมรรัตน์ สุนทร, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ สามารถสรุปได้ดังนี้ ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง อายุราชการ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ไม่แตกต่างกัน และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ซึ่งจากข้อสรุปในการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะและแนวทางในการนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงานตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้ 1) ในด้านความรู้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ควรจัดให้มีการอบรมหลักสูตรเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ให้กับพนักงานสอบสวนในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อทบทวนและเพิ่มพูนความรู้ใหม่เพิ่มเติมให้กับพนักงานสอบสวน 2) ในด้านการปฏิบัติงาน ควรจัดให้มีการรวบรวมองค์ความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ในคดีการค้ามนุษย์ในหน่วยงาน ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อรวบรวมรูปแบบขั้นตอนการปฏิบัติงานแบบฟอร์มในการปฏิบัติงาน เทคนิคการปฏิบัติงาน เนื้อหาสาระระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ และตัวอย่างการดำเนินคดีที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทบทวนความรู้ได้ตลอดเวลา 3) ในด้านงบประมาณ ควรเพิ่มเติมในเรื่องของการสนับสนุนงบประมาณด้านการใช้เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาเพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนมีความทันสมัย และปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็วเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการกระทำความผิดในคดีการค้ามนุษย์มีหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะทางสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ 4) ในด้านการจัดทำแผนงานประจำปี ควรมีการประชุมหารือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ และหาแนวทางแก้ไข เพื่อลดข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น และในการศึกษาครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบังคับการอื่นๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อปรับปรุงเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยงานให้สามารถดำเนินคดีค้ามนุษย์ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และควรมีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในรูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ของพนักงานสอบสวนที่มีต่อการปฏิบัติงานในคดีการค้ามนุษย์ ควบคู่ไปกับการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อได้

ข้อมูลในเชิงลึกและสามารถกำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในส่วนของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีค้ามนุษย์ได้ตรงเป้าหมายและความต้องการ

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2). (2555). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนที่ 35 ก หน้า 37-38 (20 เมษายน 2555).

ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์. (2564). ข้อมูลทั่วไปของตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565 จาก http://203.150.243.211/?p=2380

ตำรวจภูธรภาค 6. (2564). โครงสร้างหน่วยงานตำรวจภูธรภาค 6. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565 จาก http://www.police6.go.th/structure

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ. (2547). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนที่ 8 ก หน้า 7-8 (19 มกราคม 2547).

มนูญ มุ่งพาลชล. (2555). ปัญหาการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการสำนักงานอัยการภาค 5 ในการดำเนินคดีการค้ามนุษย์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ระเบียบ ก.ตร. ว่าด้วยเงินเพิ่มเป็นกรณีพิเศษสำหรับตำแหน่งผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวน. (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนพิเศษ 172 ง หน้า 1 (4 สิงหาคม 2559).

สำนักงานขนส่งจังหวัดนครสวรรค์ กรมการขนส่งทางบก. (2564). ศูนย์กลางการคมนาคมในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางตอนบน. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www. dlt.go.th/site/nakhonsawan/

อมรรัตน์ สุนทร. (2562). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานค้ามนุษย์การเอาคนลงเป็นทาสและการบังคับใช้แรงงาน. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Likert, R. (1932). “The Method of Constructing and Attitude Scale.”. In Reading in Fishbein, M. (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. (pp.90-95)). New York: Wiley & Son.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Ed. New York: Harper and Row Publications.

การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร โดยการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับการนึกภาพ (Visualization) กับการสอนแบบปกติ*

A STUDY OF MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITY AND MATHEMATICALREASONING ABILITY OF NINTH GRADE STUDENTS IN SURFACE AREAS AND VOLUMES USING COGNITIVE GUIDED INSTRUCTION WITH VISUALIZATION AND THE CONVENTIONAL METHOD

กมลทิพย์ เกตุศรี
Kamolthip Kadsri
ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี
Chommanad Cheausuwantavee
รุ่งทิวา แย้มรุ่ง
Rungtiwa Yamrung
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
E-mail: kamolthip.084@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ 2) เปรียบเทียบความสามารถใน การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ 3) เปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ 4) เปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ จำนวน 2 ห้องเรียน

* Received June 5, 2022; Revised June 20, 2022; Accepted July 11, 2022

เป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 39 คน และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการสอนโดยการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ 2) แผนการสอนโดยการสอนแบบปกติ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่าก่อนได้รับการสอน และสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่าก่อนได้รับการสอน และสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การสอนแนะให้รู้คิด, การนึกภาพ, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to compare the mathematical problem solving abilities of ninth grade students before and after receiving Cognitive Guided Instruction (CGI) together with visualization, 2) to compare the mathematical problem solving abilities of ninth grade students who received CGI together with visualization with those of students who have been taught normally, 3) to compare the mathematical reasoning abilities of ninth grade students before and after receiving CGI together with visualization, and 4) to compare the mathematical reasoning abilities of ninth grade students who received CGI together with visualization with those of students who had been taught normally. The sample were in this study consisted of two classroom of ninth grade student at Pibool Uppatham School, the participants chosen by Cluster Random Sampling and the experimental group and one control group were chosen by Simple Random Sampling. The tools used in the research were 1) teaching and learning management plans by CGI together with visualization, 2) normal teaching and learning management plans, 3) The test to measure mathematical problem solving abilities, and 4) The test to measure mathematical problem solving abilities. The data were statistically analyzed by using t-test. The results revealed that 1) after receiving CGI together with visualization, the

mathematical problem solving abilities of ninth grade students were better than before and better than those of students who had been taught normally with a statistical significance of 0.05. 2) After receiving CGI together with visualization, the mathematical reasoning abilities of ninth grade students were better than before and better than those of students who had been taught normally with a statistical significance of 0.05.

Keywords: Cognitively Guided Instruction, Visualization, Mathematical Problem-Solving ability, Mathematical Reasoning ability

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์การเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญวิชาหนึ่งที่ช่วยก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โลกปัจจุบันเจริญขึ้นเพราะการคิดค้นทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ อีกทั้งคณิตศาสตร์ยังมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แต่ในปัจจุบันพบว่านักเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนคณิตศาสตร์เท่าที่ควร จากโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Program for International Student Assessment หรือ PISA) พบว่า ผลการประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ตั้งแต่ปี 2000 จนถึง 2015 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความสามารถของนักเรียนในการใช้ความรู้และทักษะเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร อีกทั้งจากโครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับนานาชาติ (TIMSS) ซึ่งเป็นการประเมินผลระดับนานาชาติพบว่า ในปี 2011 ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์เท่ากับ 427 คะแนน เมื่อจำแนกตามเนื้อหาพบว่า เรื่องเรขาคณิตได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 415 คะแนน เมื่อจำแนกตามพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านการใช้เหตุผลเท่ากับ 429 คะแนน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) ซึ่งจะเห็นได้ว่าคะแนนการให้เหตุผล ทางคณิตศาสตร์และเนื้อหาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง และยังพบว่าคะแนนเรขาคณิตเป็นเนื้อหาที่มีคะแนนที่ต่ำที่สุดและลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาระการเรียนรู้เรื่องเรขาคณิตนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างยิ่ง ทั้งในธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจะเห็นได้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวล้วนประกอบด้วยรูปเรขาคณิตทั้งสิ้น แต่นักเรียนกลับละเลยไม่เห็นความสำคัญในการนำความรู้เรขาคณิตไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ใน

ชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควร นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาได้ดีเฉพาะโจทย์ที่ง่ายและค่อนข้างง่ายเท่านั้น แต่เมื่อนักเรียนไปพบกับโจทย์ที่ซับซ้อน ต้องใช้ความคิด ความรู้ ความเข้าใจในพื้นฐานเรื่องต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์มากขึ้นก็จะประสบกับปัญหาทันที (วิชัย พาณิชย์สวย, 2546) ดังที่ (ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี, 2561) กล่าวว่า การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นกระบวนการหาคำตอบของปัญหาซึ่งต้องใช้ความรู้ในเนื้อหาคณิตศาสตร์และกระบวนการคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เลือกใช้ยุทธวิธีในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของปัญหา โดยแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ครูอาจจะให้นักเรียนฝึกการวิเคราะห์ และนำความเข้าใจปัญหา วางแผนการทำงาน ดำเนินการตามแผนที่วางไว้และมีการตรวจสอบคำตอบและความสมเหตุสมผลในกระบวนการแก้ปัญหา อาจใช้เทคนิคต่าง ๆ ประกอบการคิด เช่น การทำผังความคิด การทำแผนภูมิ การทำตาราง การคิดย้อนกลับ วาดภาพ (ศศิธร แม้นสงวน, 2559) นอกจากความสามารถในการแก้ปัญหาแล้ว ความสามารถในการให้เหตุผลก็ถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนเรขาคณิต การที่นักเรียนจะเรียนเรื่องเรขาคณิตได้อย่างเข้าใจนั้น นักเรียนจะต้องมีความสามารถในการให้เหตุผลเพื่อให้นักเรียนมีวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถใช้เหตุผลประกอบในการตอบปัญหาได้อย่างสมเหตุสมผลและอธิบายกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ดังที่ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547) กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น เพราะการให้เหตุผลจะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาสมอง นอกเหนือไปจากการจดจำข้อเท็จจริง กฎ สูตร และการดำเนินการ การเน้นทักษะกระบวนการด้านการให้เหตุผลช่วยให้นักเรียนเห็นว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องที่สามารถให้เหตุผลได้อย่างเป็นระบบและมีความหมายและตระหนักว่าทักษะการให้เหตุผลในคณิตศาสตร์สามารถประยุกต์ไปใช้ในสาขาอื่น ๆ ได้ ดังนั้นการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแก้ปัญหาสมบูรณ์ นักเรียนจะไม่สามารถเข้าใจปัญหา วิเคราะห์ปัญหาหรือวางแผนในการแก้ปัญหาได้หากปราศจากเหตุผล (Alice, et al., 1999)

จากการศึกษาวิธีการสอนต่าง ๆ พบว่า การสอนแนะให้รู้คิด (Cognitive Guided Instruction: CGI) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเองโดยอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจการคิดของนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะอาศัยความรู้ของนักเรียนแต่ละคนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ เป็นความรู้ความเข้าใจที่ครูจะต้องวินิจฉัยการคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนว่านักเรียนสามารถแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร โดยนักเรียนจะเลือกใช้วิธีการคิดในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลายตามศักยภาพของนักเรียน การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการพูดคุยนำเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาของตน ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อภิปรายรับฟังความ

คิดเห็นของผู้อื่น โดยครูจะไม่สอนวิธีการแก้ปัญหาให้นักเรียนแต่จะเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนสามารถหาแนวทางการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองและช่วยเหลือให้นักเรียนได้ค้นพบข้อผิดพลาดของตนเอง การจัดการเรียนการสอนเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองจนนำไปสู่ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน (Carpenter, P. et al., 1989) ดังที่ National Council of Teacher of Mathematics อ้างถึงใน (เกษณีย์ ยอดไฟอินทร์, 2556) ในการจัดการเรียนการสอน เรื่องเรขาคณิต นักเรียนจะต้องเริ่มเรียนจากการรับรู้และระลึกถึงรูปลักษณะหรือรูปทรงภายนอก จากนั้นวิเคราะห์สมบัติของรูปเรขาคณิตนั้น ๆ ต่อจากนั้นก็หาความสัมพันธ์ระหว่างเรขาคณิตลักษณะต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปแล้วนำสมบัตินั้นไปใช้ในการเหตุผลแบบนิรนัยต่อไป เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรขาคณิต สามารถใช้ความรู้และเชื่อมโยงความรู้เรขาคณิตกับความรู้แขนงอื่นๆได้ นักเรียนจะต้องได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเริ่มจากกิจกรรมง่าย ๆ ไปสู่สถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย นักเรียนจะต้องทำการสืบค้น ทดลอง และสำรวจสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น ฝึกการมองภาพ วาดภาพ และเปรียบเทียบรูปร่างในตำแหน่งต่าง ๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2545) สอดคล้องกับปิแอร์ แวนฮีลี่ และไดน่า แวนฮีลี่ อ้างถึงใน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) ที่กล่าวว่า การนึกภาพเป็นการส่งเสริมด้านการคิดซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความคิดทางเรขาคณิต มีบทบาทที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้ เนื่องจากการนึกภาพทางคณิตศาสตร์เป็นการบรรยายการสร้างภาพภายในที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย (Presmeg, N., 2006) และควรมีการพัฒนาความสามารถในการนึกภาพทางคณิตศาสตร์ว่าควรใช้ในวิชาคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง (Guzman, M. d., 2002) ดังที่ (อัมพร ม้าคนอง, 2559) กล่าวว่าความสามารถในการมองภาพที่เกิดจากความสัมพันธ์ลักษณะต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่นั้นดีพอที่จะคิดต่อ เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วง

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและ การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอนในเนื้อหาทางเรขาคณิต ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร โดยการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับการนึกภาพ (Visualization) กับการสอนแบบปกติ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเรขาคณิตเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ก่อนและหลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ก่อนและหลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ

4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียน 190 คน ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนโดยคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 77 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม จากนั้นสุ่มอย่างง่าย เพื่อจัดเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 39 คน และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 38 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการสอนโดยการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพจำนวน 13 แผน ซึ่งสร้างให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร แล้วนำแผนการสอนเสนอต่ออาจารย์

ที่ปรึกษา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00

2. แผนการสอนโดยการสอนแบบปกติ จำนวน 13 แผน ซึ่งสร้างให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร แล้วนำแผนการสอนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.48 – 0.62 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.31 – 0.40 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.95

4. แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.53 – 0.63 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.28 – 0.41 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.87

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแบ่งเป็นทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คาบ และทดสอบความสามารถในการให้เหตุผล จำนวน 1 คาบ

2. ดำเนินการสอนกับกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ และกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการสอนแบบปกติ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร โดยใช้เวลาทั้งสิ้น 13 คาบ คาบละ 50 นาที

3. ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแบ่งเป็นทดสอบความสามารถใน การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คาบ และทดสอบความสามารถในการให้เหตุผล จำนวน 1 คาบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับ การสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples

2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test for Independent Samples

3. เปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับ การสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples

4. เปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test for Independent Samples

ผลการวิจัย

การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร โดยการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ กับการสอนแบบปกติมีผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	n	$\overline{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนได้รับการสอน	39	5.21	2.50	52.112*	<0.001
หลังได้รับการสอน	39	27.97	5.15		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่าก่อนได้รับการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test for Independent Sample

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	n	$\overline{X}$	S.D.	t	p-value
การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับการนึกภาพ (Visualization) (กลุ่มทดลอง)	39	27.97	5.15	3.159*	.014
การสอนแบบปกติ (กลุ่มควบคุม)	38	24.82	5.80		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples

ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์	n	$\overline{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนได้รับการสอน	39	2.13	1.0	45.441*	<0.001
หลังได้รับการสอน	39	14.03	2.55		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่าก่อนได้รับการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test for Independent Sample

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	n	$\overline{X}$	S.D.	t	p-value
การสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับการนึกภาพ (Visualization) (กลุ่มทดลอง)	39	14.03	2.55	1.947*	.001
การสอนแบบปกติ (กลุ่มควบคุม)	38	12.08	2.57		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพกับการสอนแบบปกติ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร หลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่าก่อนได้รับการสอน และสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

เนื่องจากการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาความสามารถใน การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยเป็นกระบวนการสอนบนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจของนักเรียน มีกรอบแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา (Carpenter, P. et al., 1989); (Fennema, M. L. F. et al., 1993); (เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร, 2551) โดยขั้นตอนในการสอนแนะให้รู้คิด มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอปัญหา ผู้วิจัยนำเสนอปัญหาหรือสถานการณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งอยู่ในรูปข้อความที่เป็นนามธรรมโดยใช้สื่อสามมิติประกอบ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ลักษณะภายนอกของรูปทรงเรขาคณิตผ่านการมอง สังเกตและสัมผัส ขั้นที่ 2

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและแก้ปัญหา เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ เน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจโดยการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันภายในกลุ่มถึงวิธีการแก้ปัญหา โดยครูจะเป็นผู้ชี้แนะแนวทางกระตุ้นการคิดของนักเรียนให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหาและสื่อสารออกมาเป็นรูปธรรมผ่านการวาดภาพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายบนพื้นฐานความเข้าใจการคิดของนักเรียน เช่น ของจริง สื่อรูปธรรม รูปภาพ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ มองภาพความสัมพันธ์ต่าง ๆ อันนำไปสู่การแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 ขั้นรายงานคำตอบและวิธีการแก้ปัญหา นักเรียนนำเสนอแนวคิด วิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหานั้น ๆ ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปอภิปรายคำตอบ นักเรียนร่วมกันอภิปรายหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบที่ถูกต้อง จากนั้นขยายแนวคิดเพื่อสรุปประเด็นนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าขั้นตอนในการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสอดคล้องกับทฤษฎีของบรูนเนอร์ที่กล่าวถึงขั้นพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนว่านักเรียนจะเริ่มเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยการสัมผัสจับต้องด้วยมือ ต่อมานักเรียนจะเริ่มใช้รูปภาพแทนของจริงโดยไม่จำเป็นต้องแตะต้องหรือสัมผัสของจริง สามารถที่จะสร้างจินตนาการหรือมโนภาพ และขั้นสุดท้ายนักเรียนสามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือความคิดรวบยอดที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) การนึกภาพเป็นการแปลงความคิดจากรูปธรรมให้เป็นนามธรรม มองความสัมพันธ์ลักษณะต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่นั้นดีพอที่จะคิดต่อเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วง ในทางตรงกันข้าม ถ้านักเรียนไม่สามารถมองภาพที่เกิดจากความสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิตจะทำให้ไม่เข้าใจสถานการณ์หรือปัญหาจึงไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้ (อัมพร ม้าคนอง, 2559) การนึกภาพจะช่วยให้นักเรียนนึกถึงหรือวิเคราะห์ภาพหรือรูปเรขาคณิตต่าง ๆ ในจินตนาการ เพื่อคิดหาคำตอบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สุธารัตน์ สมรรถการ, 2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิดเรื่องวิธีการเรียงสับเปลี่ยนและวิธีจัดหมู่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิดสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับการสอนแบบปกติ พบว่า ความสามารถในแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่านักเรียนที่ได้รับ การสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (วิมลพันธ์ ทรายทอง, 2561) ที่กล่าวว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และ

ความยึดมั่นผูกพันในการเรียนหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร หลังได้รับการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพสูงกว่าก่อนได้รับการสอน และสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 และ 4 ตามลำดับ

เนื่องจากการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดของนักเรียน ฝึกให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์และให้เหตุผลได้ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและใช้ภาษาอธิบายหรือแสดงเหตุผลประกอบแนวคิดเพื่อตอบคำถามของทั้งจากครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกัน มีการวิพากษ์วิจารณ์กันในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนเห็นมุมมองที่แตกต่างและหลากหลายจากเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ ช่วยให้นักเรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น อันจะเป็นการปลูกฝังทักษะการให้เหตุผลของนักเรียนโดยไม่รู้ตัว (เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร , 2551) การจัดให้มีการอภิปราย ถามให้นักเรียนเล่าความคิด ชี้แจงเหตุผลประกอบ ซึ่งเป็นการแสดงเหตุผลอย่างง่าย ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เคยชินกับการคิดอย่างมีเหตุผล และการชี้แจงนี้เป็นโอกาสที่นักเรียนได้ย้อนกลับมาพิจารณาแนวคิดของตนเอง ทำความเข้าใจให้แจ่มชัดขึ้นและปรับแต่งแนวคิดได้อย่างมีเหตุผลเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผล (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภัทรอร อริยธนพงศ์, 2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิดที่มีต่อความสามารถความสามารถในการแก้ปัญหาและ การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัด การเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งสอดคล้องกับ (กุลวดี อำภาวงษ์, 2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร โดยการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ กับการสอนแบบปกติ สรุปผลการวิจัยได้ว่าการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพเป็นการจัดการเรียนการสอนที่อยู่บน พื้นฐานความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ให้นักเรียนวิเคราะห์

ปัญหาหรือสถานการณ์ผ่านกระบวนการมองภาพ ฝึกฝนให้นักเรียนได้มองหรือวิเคราะห์ภาพรูปเรขาคณิตต่าง ๆ แปลงความสัมพันธ์ของโจทย์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนอภิปรายถึงวิธีการในการแก้ปัญหาพร้อมเหตุผล เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง ช่วยส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น โดยข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยมีดังนี้ 1) การสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ ในขั้นการสร้างสถานการณ์ ครูควรสร้างสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนคณิตศาสตร์ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้น ๆ 2) ควรมีการใช้เทคโนโลยีหรือโปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน การใช้สื่อที่หลากหลายจะช่วยส่งเสริมการคิดการมองภาพและสร้างภาพในจินตนาการของนักเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจมองเห็นภาพความสัมพันธ์ลักษณะต่าง ๆ อันจะนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาได้ 3) ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ ในเนื้อหาอื่น ๆ เช่น รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ ความคล้าย ความเท่ากันทุกประการ เป็นต้น 4) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์กับความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและ การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร โดยการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการนึกภาพ กับการสอนแบบปกติ ของนางสาวกมลทิพย์ เกตุศรี นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กุลวดี อำภาวงษ์. (2562). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิด(CGI) ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารบัณฑิตศึกษา, 16(72), 147-154.

เกษณีย์ ยอดไฟอินทร์. (2556). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลเฟสเมท็อดคอมบิเนชันและกลยุทธ์การพัฒนาความคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีความสามารถในการให้เหตุผลและการนึกภาพทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2561). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: พี บาลานซ์ดีไซน์แอนปริ้นดิ้ง.

ภัทรอร อริยธนพงศ์. (2559). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(4), 266-277.

วิชัย พาณิชย์สวย. (2546). สอนอย่างไรให้เด็กเก่งโจทย์คณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.

วิมลพันธ์ ทรายทอง. (2561). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความยึดมั่นผูกพันในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร. (2551). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด(CGI) ที่ใช้ทักษะการให้เหตุผลและการเชื่อมโยงโดยบูรณาการสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การวิเคราะห์ข้อมูล กับ สิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตรศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศศิธร แม้นสงวน. (2559). พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ 2 = Teaching behavior in mathematics 2 CMA 4102 (TL 462) (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2545). เรขาคณิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาธุรกิจ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2547). การให้เหตุผลในวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: เอส. พี. เอ็น. การพิมพ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). รายงานผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2011 วิชาคณิตศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2562 จาก https://drive.google.com/file/d/0BwqFSkq5 b7zSbUdGWmU2QkQwT00/view?resourcekey=0-jD8uOJrQRS58ZKLVVwkFDg

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุธารัตน์ สมรรถการ. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด(CGI) เรื่อง วิธีการเรียงสับเปลี่ยนและวิธีจัดหมู่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัมพร ม้าคนอง. (2559). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ : การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Alice, et al. (1999). Mathematics Reasoning During Small-GroupProblem Solving. Developing Mathematical Reasoning in Grades K-12 1999 Yearbook. Virginia: The National Council of Teachers of Mathematics.

Carpenter, P. et al. (1989). Using knowledge of children’s thinking in classroom teaching: An experimental study. American Educational research Journal, 26(4), 499-531.

Fennema, M. L. F. et al. (1993). Using children’s Knowledge in Instruction. American Educational research Journal, 27(4), 556-583.

Guzman, M. d. (2002). The role of visualization: In teaching and learning of mathematical analysis. Paper presented at the 2nd International Conference on the Teaching of Mathematics (at the undergraduate level). Retrieved February 6, 2019, from ERIC (2002-July) Acc. No. ED472047

Presmeg, N. (2006). Research on visualization in learning and teaching mathematicsIn Handbook of research on the psychology of mathematics

education. Retrieved August 18, 2019, from https://www.researchgate.net /publication/241301299_Research_on_visualization_in_learning_and_teaching_mathematics.

Alice, et al. (1999). Mathematics Reasoning During Small-GroupProblem Solving. Developing Mathematical Reasoning in Grades K-12 1999 Yearbook. Virginia: The National Council of Teachers of Mathematics.

Carpenter, P. et al. (1989). Using knowledge of children's thinking in classroom teaching: An experimental study. American Educational research Journal, 26(4), 499-531.

Guzman, M. d. (2002). The role of visualization: In teaching and learning of mathematical analysis. Paper presented at the 2nd International Conference on the Teaching of Mathematics (at the undergraduate level). Retrieved February 6, 2019, from ERIC (2002-July) Acc. No. ED472047

Presmeg, N. (2006). Research on visualization in learning and teaching mathematicsIn Handbook of research on the psychology of mathematics education. Retrieved August 18, 2019, from https://www.researchgate.net /publication/241301299_Research_on_visualization_in_learning_and_teaching_mathematics

บทความวิจัย

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของภาครัฐ*

POLITICAL MOVEMENTS OF THE STUDENT LEADERS ABOUT THE CONFIDENCE IN GOVERNMENT OPERATIONS

สิทธิพัฒน์ มารยาตร์
Sittipat Marayart
ภิรดา ชัยรัตน์
Pirada Chairatana
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-mail: sittipat.mayart@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาและเพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของรัฐ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้จากนิสิตนักศึกษาที่เคยเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 35 คน วิธีการวิจัยเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อสร้างแนวคำถามเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาทุกคนสมัครใจและให้ความสำคัญกับการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยถือเป็นกิจกรรมที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่การกระทำที่เกินกว่าเหตุอาจได้รับโทษทางกฎหมายได้ รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองมีการใช้อินเตอร์เน็ตและสื่อสังคม ซึ่งเข้าถึงง่าย สะดวกและรวดเร็ว สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวนมากมีผลมาจากการถูกอำนาจรัฐลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ ปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้น การปฏิบัติงานของภาครัฐที่ไม่โปร่งใสไม่มีประสิทธิภาพและแก้ไข

* Received June 5, 2022; Revised June 25, 2022; Accepted July 22, 2022

ปัญหาที่ไม่ตรงจุด ก่อให้เกิดข้อสงสัยหลายด้านจนไม่มีความเชื่อมั่น โดยผลที่คาดหวังจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง คือ ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนาประเทศ หากภาครัฐได้นำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่มาปรับใช้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหวทางการเมือง, ความเชื่อมั่น, การปฏิบัติงานของภาครัฐ

Abstract

This research article aims to study the causes and operational factors of the government sector affecting the political movements of the student leaders and to study the patterns and strategies of the student leaders' political movements. student affecting political changes economic and social development and the efficient performance of duties of the state using a qualitative research model The sample consisted of 35 students who had participated in political movements by choosing a specific method. The research method was the study and analysis of documentary data together with the literature review and concepts related to social movements. and political participation To create a line of data collection questions using in- depth interviews. The data was analyzed for the content of the data. The results showed that All student leaders voluntarily and gave importance to political movements. This is considered an illegal activity. But acts in excess may be subject to legal penalties. Political movements use the internet and social media. accessible convenient and fast The reasons and factors that caused many people to come out in political movements resulted from the deprivation of the state's powers, rights and liberties. high cost of living problem The operation of the government that is not transparent is ineffective and solves the problem that is not on the point. causing doubts in many areas until there is no confidence The expected outcome of the political movement is the need for social change and national development. If the government has adopted the new government management concept, it will improve its efficiency.

Keywords: political movement, confidence, government performance

บทนำ

เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2563 ได้เกิดเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองที่สำคัญ โดยสหภาพนักเรียนนิสิตและนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนท.) สถานที่ลานปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลักษณะเป็น Flash mob โดยมีการกำหนดระยะเวลาเริ่มและสิ้นสุดการชุมนุมอย่างชัดเจน มีผู้เข้าร่วมชุมนุมประมาณ 1,000 คน ประเด็นหลักของการชุมนุมคือการแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยกับการยุบพรรคอนาคตใหม่ ตามมติคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยได้เพียงหนึ่งวัน ซึ่งนิสิตนักศึกษาและผู้เข้าร่วมการชุมนุมเชื่อว่า เป็นการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมและลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ (ไทยพีบีเอสออนไลน์, 2563) หลังจากนั้นได้เกิดการชุมนุมในลักษณะเดียวกันขึ้นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และขยายตัวไปยังมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น และอีกหลายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ มีจำนวนผู้เข้าชุมนุมเพิ่มขึ้นนับพันคน กระแสการชุมนุมขยายไปสู่โรงเรียนมัธยมระดับชั้นนำของประเทศหลายแห่ง ประเด็นหลักของการชุมนุมได้ขยายตัวไปสู่การต่อต้านเผด็จการ การเรียกร้องให้มีประชาธิปไตย และการขับไล่รัฐบาลประยุทธ์

สาเหตุสำคัญที่ทำให้มีนิสิตนักศึกษาออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากเกิดประเด็นปัญหาหลายอย่าง เช่น การปิดกั้นเสรีภาพทางการเมืองอย่างยาวนานของรัฐบาล ความล้มเหลวในการบริหารเศรษฐกิจของรัฐบาล ความไม่เป็นธรรมในการใช้อำนาจรัฐและการใช้อำนาจรัฐแบบ “ไร้มาตรฐาน” การทำลายตัวแทนทางความคิดและความหวังนำไปสู่ปฏิกิริยาการแสดงออกเพื่อตอบโต้กับอำนาจรัฐ

สำหรับประเทศไทยหากย้อนกลับไปในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่ผ่านมานั้น กลุ่มนิสิตนักศึกษาถือเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการขับเคลื่อนทางการเมือง และระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยด้วยความเชื่อและแนวคิดที่ว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) แต่ด้วยปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มนิสิตนักศึกษาเอง สภาพสังคม และเศรษฐกิจในอดีตไม่เอื้ออำนวยให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาเกิดความสนใจและการมีส่วนร่วมในการเมืองได้มากนัก การออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่ได้ศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น กลุ่มนิสิตนักศึกษาในต่างจังหวัดมีข้อจำกัดเรื่องการเดินทางประกอบกับอิทธิพลของครอบครัวที่ ปลูกฝังให้มุ่งเน้นการเรียนเพื่อมีงานทำ จึงไม่ได้มีความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร แต่ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม (Social media) ได้อย่างคล่องแคล่วกว่าประชากรกลุ่มอื่น กลุ่มนิสิตนักศึกษาเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการใช้อินเตอร์เน็ตและสื่อสังคม (ชไมพร กิติ, 2564) นิสิตนักศึกษาสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ติดตามสถานการณ์

และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น มีความสะดวกเข้าถึงและใช้งานได้ง่าย อีกทั้งยังมีเสรีภาพในการพูดคุยแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมือง ดังนั้นแกนนำกลุ่มนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นนำที่ออกมาเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวทางการเมืองจึงเริ่มใช้อินเตอร์เน็ตและสื่อสังคม (Social media) เกิดการรวมกลุ่มจัดตั้งเครือข่ายประสานงานระหว่างแกนนำนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ขยายวงกว้างในเวลาอันรวดเร็ว สร้างอิทธิพลนำเสนอข่าวสาร ข้อเท็จจริง การแลกเปลี่ยนความคิดมุมมอง ทัศนคติต่อนิสิตนักศึกษาและประชาชนในสังคม และมีการรวมกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างต่อเนื่องสามารถสร้างผลกระทบและแรงกดดันต่อการปฏิบัติงานของภาครัฐอย่างมาก

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังที่กล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของภาครัฐ” ถึงสาเหตุและปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง และรูปแบบและกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในส่วนของภาครัฐว่าเป็นอย่างไร เพื่อนำไปเสนอผู้บริหารและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการและบริหารภาครัฐแนวใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา

2. เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ของภาครัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของภาครัฐ” มีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี การศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา ข่าวสาร บทความ เอกสาร วารสารวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง (documentary research) กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และกำหนดแนวทางการศึกษารวมไปถึงการสร้างแนวคำถามในการ

สัมภาษณ์รูปแบบคำถามปลายเปิด เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงนำมาวิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผลต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาที่อายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เคยเข้าร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ในสถานการณ์การชุมนุม (Flash Mob) จริง หรือเคยเป็นแกนนำในการชุมนุมทางการเมืองในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 จำนวน 35 คน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2565 จนถึงวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - dept interview) ในกลุ่มตัวอย่างแกนนำนิสิต มีการพูดคุยสัมภาษณ์และถามรายละเอียดเพิ่มเติมถึงประเด็นที่ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นรายละเอียดข้อมูลเชิงลึก นำมาวิเคราะห์ในแนวทางที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ทฤษฎี แนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 สาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา

คำถามที่ 1. คุณเคยออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

จากบทสัมภาษณ์พบว่า ทุกคนเคยผ่านประสบการณ์การออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นการสมัครใจที่จะเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยไม่มีใครบังคับ ทุกคนล้วนให้ความสำคัญกับการเมือง อยากจะเห็นการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

“เคยออกมาเคลื่อนทางการเมือง มีความรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องของเราทุกคนและในปัจจุบันนี้นิสิตนักศึกษาจำนวนมากออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง และให้ความสำคัญกับการเมือง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 2565)

คำถามที่ 2. คุณมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองของกลุ่มนิสิตนักศึกษาทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา หรือจุดบริเวณสำคัญที่นัดหมายรวมกลุ่ม

จากบทสัมภาษณ์พบว่า ในปัจจุบันเศรษฐกิจไทยค่อนข้างมีปัญหาและมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ต้องออกมามีส่วนร่วมเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งทุกคนเห็นตรงกันว่ามีสิทธิเสรีภาพที่จะออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ รวมถึงคนรุ่นใหม่หันมาสนใจและติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเมือง การออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นเรื่องที่ไม่ผิด ในประเทศที่พัฒนาแล้วประชาชนทุกคนสามารถออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ แต่ถ้ามีการกระทำที่เกินกว่าเหตุ อาจได้รับโทษทางกฎหมายได้ ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

“เป็นอิสระทางความคิด ที่ทุกคนสามารถออกมาแสดงความคิดเห็นได้ เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย แต่หากแสดงความคิดเห็นนอกกรอบจนเกินไปอาจจะทำให้มีผลทางกฎหมายได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29, 2565)

คำถามที่ 3. สาเหตุ และ ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้คุณเลือกที่จะออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง

จากบทสัมภาษณ์พบว่า สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้แกนนำนิสิตออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง คือ ความไม่โปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ เกิดข้อสงสัยและขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของภาครัฐในหลายด้าน เช่น การได้มาซึ่งอำนาจของรัฐในปัจจุบัน การแก้ปัญหาของภาครัฐที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ตรงจุด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมโดยมักจะแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุมากกว่าปัญหาที่ต้นเหตุอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น พ่อค้าคนกลางควบคุมราคาผลผลิตของเกษตรกร กดราคาขายข้าวของชาวนาให้ต่ำกว่าทุนจนมีภาระหนี้สิน แต่เอื้อประโยชน์ให้กับนายทุนโดยไม่ได้แก้ไขปัญหาให้เกษตรกรอย่างจริงจัง การจัดการวัคซีนและผลกระทบของแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นเป็นวงกว้างอยู่ในหลายพื้นที่ ประชาชนจำนวนมากยังไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 อีกทั้งภาครัฐยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในการรับวัคซีนป้องกันโรคให้กับประชาชนว่าปลอดภัยและป้องกันโรคได้ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลไม่ได้รับความรู้และเข้าถึงการฉีดวัคซีน ข้อมูลและความรู้บางอย่างเข้าไม่ถึงพื้นที่ที่ห่างไกลทั้งที่ควรจะได้รับ จึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นให้แล้วเสร็จได้ รวมถึงปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำ คนจำนวนมากตกงาน ข้าวของมีราคาแพงขึ้น ความเหลื่อมล้ำในสังคม อีกทั้งคนที่มีอิทธิพลไม่เกรงกลัวกฎหมาย นิสิตนักศึกษาจำนวนมากไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหาร และการนำระบบทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง การรัฐประหารที่เกิดขึ้นจึงทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการ

ทำงานของภาครัฐ ล้วนเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ยอมรับจนถึงปัจจุบัน ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

"สาเหตุเพราะอยากให้เกิดความเปลี่ยนแปลง อยากให้ประเทศมันดีขึ้น เช่นการเรียกร้องให้รัฐบาลลาออก เพราะไม่โปร่งใส ขาดความเชื่อของภาครัฐ" (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20, 2565)

"การบริหารงานของรัฐบาลที่ไม่เป็นระบบ และแก้ปัญหาที่ปลายเหตุไม่ใช่ต้นเหตุ การแจกวัคซีนในช่วงโควิด ทำงานได้ช้ามาก ไม่มีรพ.เพียงพอต่อคนที่ติดโควิด ประชาชนต้องหาเตียงเองและวัคซีนที่นำมาให้ประชาชนเป็นวัคซีนที่ไม่มีคุณภาพ และถ้าอยากได้วัคซีนดีๆก็ต้องไปเสียเงินซื้อเองและมีราคาแพง ทั้งๆที่มันควรเป็นสวัสดิการการของรัฐที่ต้องทำให้ประชาชน" (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, 2565)

คำถามที่ 4. อธิบายถึงลักษณะ รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

จากบทสัมภาษณ์ พบว่า ในปัจจุบันยังมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่เรื่อย ๆ นิสิตนักศึกษาจำนวนมากยังคงให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่ด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด - 19 ที่เกิดขึ้นรุนแรงในปัจจุบัน รวมทั้งข้อจำกัดในบางพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยในการรวมตัวเคลื่อนไหวทางการเมือง ทำให้การรวมตัวของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษามีจำนวนลดลง แต่ปรับเปลี่ยนมาเคลื่อนไหวแสดงออกทางการเมืองผ่านสื่อสังคม (Social media) กันเป็นจำนวนมาก มีการรับส่งข้อมูลข่าวสารและรายละเอียดข้อมูลการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นปัจจุบัน เข้าถึงง่ายขึ้น ช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโรคโควิด-19 แต่ข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับจากสื่อสังคม (Social media) ยากที่จะตรวจสอบที่มาและเนื้อความว่าเป็นจริงหรือเท็จ และบ่อยครั้งข่าวสารมีเนื้อความที่บิดเบือนจากความจริง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและหลงเชื่อได้ ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

"ปัจจุบันก็มีการออกมาเรียกร้องผ่านม็อบแต่ด้วยสถานการณ์โควิด-19 ทำให้มีการเคลื่อนไหวผ่านโซเชียลมีเดียมากขึ้น" (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, 2565)

"มองว่าการแสดงความคิดเห็นผ่านโซเชียลที่สามารถทำได้ง่ายขึ้น และรับข่าวสารได้เร็ว รวมถึงการนัดชุมนุมที่สามารถทำได้ง่ายขึ้นเช่นกัน" (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, 2565)

คำถามที่ 5. คุณมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของภาครัฐในปัจจุบัน

จากบทสัมภาษณ์พบว่า การทำงานของภาครัฐในปัจจุบันค่อนข้างล่าช้า ไม่ทันสมัย ไม่มีระบบแบบแผนในการบริหาร ไม่มีการกระจายอำนาจ ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่โปร่งใส ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในภาครัฐ ขาดเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานและไม่มีการพัฒนาจากในอดีตนโยบายที่ออกมาเพื่อแก้ปัญหาไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่

ต้นเหตุได้ แต่มีแกนนำนิสิตและนักศึกษาบางส่วนให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของภาครัฐที่แตกต่างว่าการปฏิบัติงานของภาครัฐในปัจจุบันไม่ได้มีความล่าช้าเหมือนในอดีตแล้ว เพราะมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำให้เกิดความรวดเร็วขึ้นและง่ายต่อการตรวจสอบ แต่ปัญหาอยู่ที่ตัวบุคลากรที่ทำงานในภาครัฐบางคนยังมีความคิดและการทำงานแบบเดิม ไม่ปรับเปลี่ยนตามเทคโนโลยีที่มีเข้ามา ทำให้ยังเกิดความล่าช้าอยู่บ้าง ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

"การทำงานล่าช้า จำเจ ใช้เวลาเยอะ รอนาน แก้ปัญหาไม่ตรงจุดโดยส่วนใหญ่ แก้ปัญหาที่ปลายเหตุ" (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 32, 2565)

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 รูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของรัฐ

คำถามที่ 1. เป้าหมายที่แท้จริง หรือข้อเรียกร้องของการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน คุณคิดว่ามีประเด็น หรือกลยุทธ์อย่างไรบ้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมและการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของรัฐ

จากบทสัมภาษณ์พบว่า แกนนำนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นในประเด็นของเป้าหมายที่แท้จริงหรือข้อเรียกร้องของการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน คือ การเปลี่ยนตัวผู้นำประเทศ การเลือกตั้งผู้นำคนใหม่ให้ดีกว่าคนเดิม ต้องการผู้แทนที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริงและมาจากการเลือกตั้งที่โปร่งใสตรวจสอบได้ การเปลี่ยนตัวพรรคร่วมของรัฐบาล สัดส่วนของระบบคะแนนเสียงในสภาของสมาชิกวุฒิสภา ต้องการปฏิรูปหน่วยงานราชการ รัฐบาลทำงานล่าช้า ความไม่โปร่งใสของภาครัฐ การไม่จัดหาอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษาออนไลน์ การมีเส้นสายในการทำงาน การจัดการเกี่ยวกับโรคโควิดที่ไม่มีสวัสดิการและการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือไม่มีมาตรการป้องกันโรคโควิด-19 ราคาของที่แพงขึ้นไม่สอดคล้องเงินเดือนขั้นต่ำ ปัญหาการตกงานจนถึงการก่ออาชญากรรมและการฆ่าตัวตายจากการเพิกเฉยของภาครัฐ สิทธิความเท่าเทียมของคนรวยคนจนในประเทศ สวัสดิการของข้าราชการที่สูงกว่าประชาชนทั่วไป

กลยุทธ์ที่ใช้ในการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา คือ การออกมาเดินประท้วง การให้ข้อมูลข่าวสารออกมาเรียกร้องเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยใช้โซเชียลทำให้กลายเป็นเรื่องด่วนทันที เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนจับตามองและให้ความสนใจ การใช้พื้นที่สำหรับการออกมาเรียกร้องหรือการเคลื่อนไหวทางการเมือง ฝ่ายค้านสอบถามข้อเรียกร้องจากกลุ่มม๊อบนำเรื่องเข้าสู่สภา การเรียกร้องให้รัฐบาลรับฟังเสียงของกลุ่มคนที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองและประชาชนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น รัฐบาลควรแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดแก้ที่ต้นเหตุไม่ใช่ปลายเหตุ และทำงานให้เป็นระบบมากขึ้น แกนนำนิสิตนักศึกษาส่วนน้อย

มองไม่เห็นประเด็นหรือกลยุทธ์ใดใดเลย ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม การปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของรัฐ เพราะภาครัฐไม่รับฟังประชาชน จึงเชื่อว่าจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นแน่นอน ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

"มองว่ามีกลยุทธ์ที่ใช้ไปเยอะมาก ไม่ว่าจะเป็นการออกมาเดินประท้วง แต่ภาครัฐไม่ตอบสนองเลยต่อสิ่งที่ประชาชนต้องการ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองค่อนข้างน้อย รัฐบาลต้องรับฟังประชาชนมากกว่านี้ ถึงจะพัฒนาสังคม เศรษฐกิจได้มากกว่านี้" (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, 2565)

คำถามที่ 2. คุณคิดว่ารูปแบบในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบันมีแนวโน้มที่เป็นอย่างไร หรือได้การตอบรับจากภาครัฐอย่างไรบ้าง

จากบทสัมภาษณ์พบว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีแนวโน้มที่ดีขึ้นทั้งในรูปแบบการเคลื่อนไหวผ่านม็อบหรือการเคลื่อนไหวผ่านสื่อสังคม (Social media) คนรุ่นใหม่และนิสิตนักศึกษาจำนวนมากให้ความสำคัญกับการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่ในปัจจุบันยังคงมีการใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ภาครัฐอยู่ในหลายพื้นที่ เช่น การใช้ความรุนแรงสลายการชุมนุมทางการเมือง มีคนบางกลุ่มที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยความคึกคะนอง โดยไม่เข้าใจถึงจุดประสงค์ของการออกมาเคลื่อนไหวทางเมือง ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายจากกลุ่มคนเหล่านี้ ส่วนการตอบรับข้อเรียกร้องของการเคลื่อนไหวทางเมืองที่เกิดขึ้นของภาครัฐมีการนำไปปรับใช้และดำเนินการน้อยมาก เมื่อคิดโดยภาพรวมของการตอบรับจากภาครัฐ ยังถือว่ามีความนิ่งเฉยไม่มีการตอบรับและเปลี่ยนแปลงใดใดมากนัก จากการออกมาเรียกร้องของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาจำนวนมากทุกคนยังคงเฝ้ามองและจับตาดูการเปลี่ยนแปลงหลังการยื่นเรื่องให้กับภาครัฐได้รับไปปรับแก้ และที่สำคัญกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาทุกคนยังคงเฝ้าดูความโปร่งใสของการทำงานของภาครัฐที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองยังคงมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาเพื่อหวังว่าจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

"การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มที่ดีขึ้น คนรุ่นใหม่หันมาสนใจการเมืองและให้ความสำคัญกับการเมือง เพราะการเมือง คือ ชีวิต และการตอบรับจากภาครัฐค่อนข้างไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงเลยทุกอย่างยังคงเหมือนเดิม" (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29, 2565)

คำถามที่ 3. คุณคิดว่านโยบายการบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนการกำหนดนโยบายที่ตอบโจทย์ประชาชนโดยแท้จริง คุณคิดว่านโยบายนี้จะมีผลมากน้อยเพียงใดในการผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากบทสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษามีความเห็นว่าหากมีนโยบายการบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วม เกิดขึ้นจริงจะมีผลมากในการผลักดันให้

ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคม (Social media) บอกความต้องการให้ภาครัฐทราบ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น และนำไปปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของประชาชน จะทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของภาครัฐ แต่กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาส่วนน้อยมีความเห็นว่า นโยบายการบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วมมีผลน้อยในการผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะประชาชนไม่รู้หลักการมีส่วนร่วม อย่างในประเทศที่พัฒนาแล้วประชาชนไม่ต้องบอก แต่มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้าง ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

“นโยบายนี้มีผลมาก เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมในด้านอื่น ๆ ด้วย และประชาชนจะเกิดความเชื่อมั่น และแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ตรงจุดมากขึ้น เพราะเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนและภาครัฐ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, 2565)

คำถามที่ 4. คุณมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่ (New Public Management หรือ NPM)หรือไม่ คิดว่าสอดคล้องกับการดำเนินงานการบริหารของรัฐบาล ภาครัฐ และส่วนราชการไทยหรือไม่ อย่างไร

จากบทสัมภาษณ์พบว่า จำนวนนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่ (New Public Management หรือ NPM) แต่มีแกนนำนิสิตนักศึกษาเพียงบางส่วนที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่ ได้ให้ความคิดเห็นว่าหากมีการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่มาปรับใช้กับการดำเนินงานของภาครัฐ จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐให้ดีขึ้น และอาจทำให้สามารถตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้ เกิดความโปร่งใสมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีแกนนำนิสิตนักศึกษาบางส่วนที่มีความคิดเห็นแตกต่าง แม้ว่าภาครัฐจะพยายามนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่มาปรับใช้กับการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อให้การดำเนินงานของภาครัฐมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้พัฒนาและทันสมัยขึ้น แต่การกระทำดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากในภาครัฐยังมีบุคลากรคนรุ่นเก่าซึ่งมีความคิดว่าการทำงานแบบเดิมดีอยู่แล้วไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้นกว่าเดิม ยกตัวอย่างความคิดเห็นมีรายละเอียดดังนี้

“คิดว่าสอดคล้อง หากมี NPM เข้ามาภาครัฐอาจจะมีความตระหนักในการทำงานมากขึ้น รวมทั้งต้องปรับตัวให้ตอบโจทย์ประชาชนที่มากขึ้น และอาจมีการตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสมากขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, 2565)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สาเหตุและปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา พบว่า กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาทุกคนมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี (จาดุร อภิชาตบุตร, 2563) ที่กล่าวว่า ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะการให้ความเห็นหรือให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานภาครัฐและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจโดยตรง โดยเฉพาะในเรื่องนโยบาย (Participation) นิสิตนักศึกษาทุกคนให้ความสนใจและติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยถือเป็นกิจกรรมที่ไม่ผิดกฎหมาย เป็นเรื่องปกติที่ทุกคนสามารถออกมาได้แต่ต้องอยู่ในความพอดี ไม่ก่อให้เกิดความเดือนร้อนต่อตนเองและผู้อื่น หากการกระทำใดที่เกินกว่าเหตุอาจได้รับโทษทางกฎหมายได้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี (เจมส์ แอล. เครย์ตัน, 2551) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่าเป็นกระบวนการ ที่แสดงถึงความห่วงกังวล ความต้องการ และค่านิยมไว้ด้วยกันในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล เป็นการสื่อสารสองทางและเป็นความสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายทางการเมือง

สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้แกนนำนิสิตออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง เนื่องจากเกิดข้อสงสัยและขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของภาครัฐในหลายด้าน การได้มาซึ่งอำนาจของรัฐในปัจจุบัน การแก้ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของภาครัฐที่ไม่ตรงจุด พ่อค้าคนกลางควบคุมราคาผลผลิตของเกษตรกร กดราคาขายให้ต่ำกว่าทุนจนมีภาระหนี้สิน ผลกระทบของแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ยังมีประชาชนจำนวนมากไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ความเชื่อมั่นในการรับวัคซีนป้องกันโรคให้กับประชาชนว่าปลอดภัยและป้องกันโรคได้ รวมถึงปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ความเหลื่อมล้ำในสังคม คนที่มีอิทธิพลไม่เกรงกลัวกฎหมาย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี (ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ และชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, 2562)ที่กล่าวว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของชนชั้นหรือผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของคนจำนวนมากจากหลายกลุ่มหลายชนชั้น ผู้เรียกร้องที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวอาจไม่เรียกร้องผ่านกลไกของรัฐหรือกลไกทางการเมือง เนื่องจากการไม่เชื่อมั่นไม่ศรัทธาความจริงใจของรัฐ และความเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง เป้าหมายของการเรียกร้องต้องการสร้างกติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ ไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจของรัฐ ดังเช่นขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นมาในอดีต

เป้าหมายที่แท้จริงหรือข้อเรียกร้องของนิสิตนักศึกษา คือ การเปลี่ยนตัวผู้นำประเทศ การเลือกตั้งผู้นำคนใหม่ การปรับเปลี่ยนขั้วทางการเมืองของพรรคร่วมของรัฐบาล สัดส่วนของระบบคะแนนเสียงในสภาของสมาชิกวุฒิสภาที่มีจำนวนใกล้เคียงเมื่อเทียบกับสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาในสภา การปฏิรูปหน่วยงานราชการให้มีความไม่โปร่งใสและปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว การบริหารจัดการในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เช่น มาตรการป้องกันโรคโควิด-19 การจัดหาวัคซีนและการได้รับวัคซีนป้องกันโรคของประชาชน การสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษาออนไลน์ การจัดหาสวัสดิการและการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไม่สอดคล้องเงินเดือนขั้นต่ำ ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมคนตกงาน ก่ออาชญากรรมและฆ่าตัวตายตามมาจากการเพิกเฉยของภาครัฐ สิทธิความเท่าเทียมของคนรวยคนจนในประเทศ สวัสดิการของข้าราชการที่สูงกว่าประชาชนทั่วไป โดยมีกลยุทธ์ในการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง คือ การชุมนุมเดินประท้วง การใช้สื่อโซเชียลในการให้ข้อมูลข่าวสาร การไม่มีหรือไม่จัดให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการออกมาเรียกร้องหรือการเคลื่อนไหวทางการเมือง แม้ว่ารัฐบาลรับฟังเสียงเรียกร้องของกลุ่มคนที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองและฝ่ายค้านจะเข้าสอบถามข้อเรียกร้องจากกลุ่มม๊อบนำเรื่องเข้าสู่สภาแล้วก็ตาม รัฐบาลยังแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด สอดคล้องกับแนวคิด (เจมส์ แอล. เครย์ตัน, 2551) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการ ที่แสดงถึงความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ไว้ด้วยกันซึ่งอยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล เป็นการสื่อสารสองทางและเป็นความสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายทางการเมือง

2. รูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของรัฐ พบว่า ลักษณะรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบันของนิสิตนักศึกษา ยังมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา แต่ด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้น และการประกาศพระราชกำหนดฉุกเฉินในทุกพื้นที่ ทำให้การรวมตัวของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาปรับเปลี่ยนมาเคลื่อนไหวแสดงออกทางการเมืองผ่านสื่อสังคม (Social media) กันเป็นจำนวนมาก มีการรับส่งข้อมูลข่าวสารและรายละเอียดข้อมูลการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นปัจจุบัน เข้าถึงง่ายขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี (Tilly, C., 1995) ที่กล่าวว่า รูปแบบการเรียกร้องที่สามารถเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองได้โดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือสามารถใช้หลาย ๆ วิธีการร่วมกันได้ในการเรียกร้องทางสังคมและการเมือง ทั้งนี้ก็เพื่อเรียกร้องหรือปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มคนหรือปัจเจกบุคคลที่ควรจะได้รับ รวมทั้งช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโรคโควิด-19 แต่ข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับจากสื่อสังคม (Social media) ยากที่จะตรวจสอบที่มาและเนื้อความว่าเป็นจริงหรือเท็จ และบ่อยครั้งข่าวสารมีเนื้อความที่บิดเบือนจากความจริง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและหลงเชื่อได้ ในปัจจุบันการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้น จะพบเห็นการใช้ความรุนแรงสลายม็อบของเจ้าหน้าที่ภาครัฐอยู่ในหลายพื้นที่ เนื่องจากกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาบางกลุ่มมีความคึกคะนองไม่เข้าใจถึงจุดประสงค์ของการออกมาเคลื่อนไหวทาง

เมือง ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายในวงกว้างกลุ่มคนเหล่านี้ทำร้ายเจ้าหน้าที่ภาครัฐโดยการประทุษร้าย รวมถึงสร้างความแตกแยกให้กับคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิด (ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ และชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, 2562) ที่กล่าวว่า วิธีการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาเป็นการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์แบบใหม่ซึ่งมีความซับซ้อนและแหลมคมมาก มีการคัดเลือกประเด็น และใส่ความคิดสร้างสรรค์ลงไปในการเคลื่อนไหวเพื่อจุดประเด็นหรือจุดกระแสให้สังคมนำไปแสดงความคิดเห็นต่อ กลายเป็นการตีความเชิงสัญลักษณ์ต่อประเด็นดังกล่าว โดยมีสื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวเร่งในกระบวนการส่งต่อสาร (Share) และการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบของผู้รับสาร (Comment)

นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เรื่องแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่ (New Public Management หรือ NPM) แต่เชื่อว่าการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่มาปรับใช้กับการดำเนินงานของภาครัฐ จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐให้ดีขึ้น มีผลมากในการผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคม (Social media) บอกความต้องการให้ภาครัฐทราบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้แก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น และนำไปปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี (Gruening, 2001) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการภาครัฐใหม่หรือ NPM ไม่ได้จำกัดขอบเขตเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการนิยม (Manage rialism) เท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงเนื้อหาสาระในส่วนของประชาธิปไตยในแนวทางใหม่โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้มีการใช้คำว่า การบริหารจัดการภาครัฐใหม่ในความหมายที่กว้างขวางและครอบคลุมประเด็นต่างๆเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองมากขึ้น แม้ว่าการบริหารจัดการภาครัฐใหม่ ยังไม่มีประสิทธิภาพมากนักอาจเกิดจากในภาครัฐยังมีบุคลากรคนรุ่นเก่าซึ่งมีความคิดว่าการทำงานแบบเดิมดีอยู่แล้วไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สาเหตุและปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาจำนวนมากขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของภาครัฐในหลายด้าน เกิดข้อสงสัยการได้มาซึ่งอำนาจของรัฐไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหาร การแก้ปัญหาของภาครัฐค่อนข้างล่าช้าไม่ตรงจุด ใช้เวลานานขั้นตอนค่อนข้างมาก ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในภาครัฐ ขาดทันสมัยไม่มีประสิทธิภาพ ควรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานของภาครัฐ 2) ลักษณะรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษายังคงมีการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่อย่าต่อเนื่อง แต่ด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้น และการประกาศพระราชกำหนดฉุกเฉิน

ในทุกพื้นที่ ทำให้กลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษาปรับเปลี่ยนมาเคลื่อนไหวแสดงออกทางการเมืองผ่านสื่อสังคม (Social media) กันเป็นจำนวนมาก การรับส่งข้อมูลข่าวสารการเคลื่อนไหวทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย นิสิตนักศึกษามีความสนใจและติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น มีความคิดเห็นว่าการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นเรื่องที่ไม่ผิด ทุกคนสามารถออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ แต่ถ้ามีการกระทำที่เกินกว่าเหตุอาจได้รับโทษทางกฎหมายได้ ทั้งนี้ภาครัฐยังคงนิ่งเฉยไม่มีการตอบรับและไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดใดมากนักต่อข้อเรียกร้องทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา หากภาครัฐจะได้นำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่มาปรับใช้กับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในทุกมิติ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผ่านช่องทางสื่อสังคม (Social media) รวมทั้งควรจัดให้มีพื้นที่สำหรับประชาชนได้แสดงออกทางการเมือง ลดปัญหาและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ดีในอนาคตของประเทศต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากวิจัย คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเรียกร้องของประชาชนผ่านช่องทางการใช้อินเตอร์เน็ตและสื่อสังคม (Social media) ให้มากขึ้น เช่น ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก เป็นต้น และประชาชนควรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วยความรวดเร็วถูกต้องทันสมัย เช่น การได้รับวัคซีนป้องกันโรคของประชาชนที่มีความปลอดภัยและป้องกันโรคได้ เป็นต้น และควรจัดให้มีพื้นที่สำหรับการแสดงออกทางการเมือง เป็นพื้นที่ที่กว้างโล่งโปร่ง สามารถรวมกลุ่มได้จำนวนมาก 2) ข้อเสนอแนะชิงนโยบายการทำงานของภาครัฐควรมีการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐใหม่มาปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน รวมถึงการรับฟังข้อเรียกร้องข้อเสนอแนะของประชาชนที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างภาครัฐและประชาชน 3) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ด้วยข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้จึงควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มแกนนำการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีการรวมตัวตามพื้นที่ชุมนุมทั้งหมด ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติ ขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างให้มากยิ่งขึ้น ควรได้มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเปรียบเทียบการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตกับปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาการเคลื่อนไหวทางเมืองที่เกิดขึ้นว่ามีความแตกต่างระหว่างอดีตและปัจจุบันอย่างไรบ้าง เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จาดุร อภิชาตบุตร. (2563). หลักประชาธิปไตย:การมีส่วนร่วมของประชาชน. เรียกใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2563 จาก http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=10426

เจมส์ แอล. เครย์ตัน. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท.

ชไมพร กิติ. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 4(1), 48-58.

ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ และชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ. (2562). วิเคราะห์ขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549-2557. วารสารพัฒนาสังคม, 21(2), 216-234.

ไทยพีบีเอสออนไลน์. (2563). สนท.จัดแฟลชม็อบ หลังยุบพรรคอนาคตใหม่. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://news.thaipbs.or.th/content/289189

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14. (3 เมษายน 2565). รูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของรัฐ. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16. (8 เมษายน 2565). สาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18. (8 เมษายน 2565). รูปแบบและกลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของรัฐ. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2. (2 เมษายน 2565). สาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20. (2 เมษายน 2565). สาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22. (9 เมษายน 2565). สาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29. (10 เมษายน 2565). สาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 32. (23 เมษายน 2565). สาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7. (2 เมษายน 2565). สาเหตุ และปัจจัยทางการปฏิบัติงานของภาครัฐที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มแกนนำนิสิตนักศึกษา. (สิทธิพัฒน์ มารยาตร์, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

Gruening. (2001). New Public Management (NPM). Retrieved March 22, 2022, from http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_25602561/PDF/m8384/5.2%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf

Tilly, C. (1995). Popular Contention in Great Britain, 1758-1834. Oxford: Oxford University Press.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน*

FACTOR AFFECTING THE CULTURAL INHERITANCE ON OUTDOOR PERFORMANCE OF ISAN PEOPLE

วุฒิฐกรณ์ สุนทรกิจจารักษ์
Wutthakorn Sunthonkitcharak
ธนิศร ยืนยง
Thanisorn Yuenyong
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: Sayaporn.may@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน 2) เปรียบเทียบการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน 3) เสนอแนวทางในการการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน เป็นวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัด ละ 96 คน สุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสาน จำนวน 26 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว วิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอย และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านเครือข่าย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ และด้านประวัติศาสตร์ ตามลำดับ 2) ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยพื้นฐานในพื้นที่ ได้แก่ อายุ สถานภาพในจังหวัด ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน และด้านเครือข่าย ในทิศทางบวก ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการ

* Received September 23, 2021; Revised January 14, 2022; Accepted August 3, 2022

แสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง สร้างการรับรู้ให้เกิดความภาคภูมิใจ พร้อมทั้งการอนุรักษ์ การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน
คำสำคัญ การสืบทอดวัฒนธรรม การแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

Abstract

The objectives of this study were: 1) to examine culture inheritance on outdoor performance of Isan people, 2) to investigate factors affecting culture inheritance related to outdoor performance of Isan people, 3) to compare culture inheritance on outdoor performance of Isan people. The research methodology was mixed method. The population of the study consisted of 384 people living in Khon Kean, Mahasarakham, Chiyapoom, and Kalasin, 96 people per province. The 26 persons who had role and function related to Isan culture were interviewed by analyzing conclusive data. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and multiple regression. The results revealed that 1) level of culture inheritance on outdoor performance of Isan people as a whole were at very much level. When considering each aspect, all of them were at very much level and could be organized respectively by mean from high to low included religious and belief, network, economic, education, community relation, geographic, and history. 2) The comparison of culture inheritance on outdoor performance of Isan people as classified by personal data showed that people with different gender, age, marital status, and occupation had no difference. However, people with different domicile and status in the area showed difference in culture inheritance on outdoor performance with statistically significance of .05. 3) It suggested that government and local government should promote the importance of outdoor performance culture, create awareness to be pride, promote conservation and preservation of outdoor performance culture, praise honor and award.
Keywords: Culture inheritance, outdoor performance, Isan people

บทนำ

การสืบทอดวัฒนธรรมเป็นกระบวนการสืบสานผ่านวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมที่แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงออกในรูปแบบของการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ ซึ่งถือว่าเป็นมรดกของชุมชน และสังคมที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ซึ่งต้องมีการอนุรักษ์ และสืบทอดทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป การสืบทอดทางวัฒนธรรม (cultural inheritance) เป็นกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของมนุษย์เพื่อที่จะรักษาอัตลักษณ์ของแบบแผนของความคิด ความเชื่อ วิถีทาง และแนวปฏิบัติของตนเองไว้ โดยอาศัยกระบวนการในการ สืบทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นการไหลเวียนอย่างต่อเนื่องกันไปอย่างไม่รู้จบ การสืบทอดทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยแนวคิด (concept) รูปแบบ (form) เนื้อหา (content) และวิธีการ (method) ที่ใช้ในการสืบทอดวัฒนธรรม การสืบทอดทางวัฒนธรรมพิจารณาได้เป็น 3 มิติ คือ มิติบุคคล (human) เป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมจากบุคคลกลุ่มหนึ่ง ไปยังบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง มิติพื้นที่ (space) เป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมจากสถานที่หนึ่ง ไปยังสถานอีกที่หนึ่ง มิติเวลา (time) เป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมจากห้วงเวลาหนึ่งไปยังอีกห้วงเวลาหนึ่ง (ณัฐฐ์วัฒน์ สุทธิโยธิน, 2556) การสืบทอดวัฒนธรรมไทยจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งจะแสดงออกถึงวิถีความเป็นไทยทั้งด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อให้วัฒนธรรมได้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมย่อมมีช่องว่างระหว่างวัยเกิดขึ้น ระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่มีมุมมองแตกต่างกัน (ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง, 2558) กล่าวว่า มุมมองเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของคนต่างวัยยังมีช่องว่าง ดังนั้น จึงต้องคิดว่าจะมีวิธีใดที่จะสามารถลดช่องว่างในการมองวัฒนธรรมลงได้โดยการหาวิธีการที่เหมาะสมกัน ทั้งบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่กับเด็กรุ่นใหม่ที่มองว่าวัฒนธรรมมีคุณค่าแต่มีความล้าสมัยและไม่น่าสนใจ

จากที่กล่าวไว้ข้างต้น ภาวะของโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เกิดการเผยแผ่อย่างรวดเร็วไร้เขตแดน และสามารถเข้าถึงได้ทุกระดับ มีผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคสื่อของชาวอีสาน โดยวัฒนธรรมอีสานนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของความเฉพาะตัวในภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาว เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานแต่ละจังหวัดพื้นที่การศึกษา ตลอดจนนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

2. เพื่อเปรียบเทียบการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

3. เพื่อเสนอแนวทางในการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร คือ ประชากรที่เข้ามาร่วมชมการแสดงกลางแจ้ง หรือปรากฏตัวอยู่ในบริเวณพื้นที่ขณะทำการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ รวบรวมกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 96 คน รวมเป็น 384 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการหากลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้ เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยพบเจอขณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ เก็บกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 96 คน ทั้งหมด 384 คน

2. ทำการสัมภาษณ์จำนวน 26 ท่าน ใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งแบ่งเป็น ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน จังหวัดละ 2 ท่าน จำนวน 4 จังหวัด รวมเป็น 8 คน ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวอีสาน จังหวัดละ 2 ท่าน จำนวน 4 จังหวัด รวมเป็น 8 คน และประชาชนทั่วไป จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดละ 3 คน รวมเป็น 6 คน ส่วนจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดละ 2 คน รวมเป็น 4 คน ซึ่งคัดเลือกเป็นแบบเจาะจง ส่วนประชาชนทั่วไป ทำการสุ่มตัวอย่างง่าย โดยการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิลำเนาเกิด สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพในจังหวัด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน

แบบสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ จำนวน 26 คน ใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งแบ่งเป็น ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน 8 ท่าน ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวอีสาน 8 ท่าน และประชาชนทั่วไป 10 ท่านเป็นเป็นลักษณะปลายเปิด เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมกลางแจ้งของชาวอีสาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง การแสดงกลางแจ้ง และพื้นที่ใช้ในการทำการแสดงกลางแจ้ง โดยหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ระดับการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 4 จังหวัดที่กำหนดไว้ โดยหาค่าเฉลี่ย (mean : $\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale)

3. การเปรียบเทียบระดับการสืบทอดวัฒนธรรมของประชากร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทำการเปรียบเทียบการสืบทอดวัฒนธรรมของประชากร จำแนกตามเพศ ใช้การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อทำการเปรียบเทียบการสืบทอดวัฒนธรรมของประชากร จำแนกตาม อายุ ภูมิลำเนาเกิด สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพในจังหวัด เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจึงทำการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ่ (Scheffe’ method) และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis : MRA) การวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) และข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลและถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ

สร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe' method) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis : MRA) และการวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลแบ่งเป็น เพศ อายุ ภูมิลำเนาเกิด สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพในจังหวัด ของผู้ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน จำนวน 384 คน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 61.7 และเพศชาย จำนวน 147 คิดเป็นร้อยละ 38.3 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำแนกตามภูมิลำเนาเกิด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยอยู่จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ สถานภาพสมรส จำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ รับจ้าง/ลูกจ้าง จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ 10,001-20,000 บาท และเมื่อจำแนกตามสถานภาพในจังหวัด พบว่า สถานภาพในจังหวัดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ประชาชน/พลเมือง

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านเครือข่าย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ และด้านประวัติศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ สรุปผลได้ว่า “ประวัติศาสตร์มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมส่วนร่วมในกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งอย่างยิ่งเพราะการรับรู้ดังกล่าวสามารถสร้างความรู้สึกร่วม การเป็นเจ้าของร่วมกันของประชาชขนในท้องถิ่นได้”

3. การวิเคราะห์การสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน

โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม รองลงมาคือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการทำงานด้านภูมิปัญญา ด้านเข้าร่วมการสืบทอดการแสดงหมอลำ ด้านการถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัวและชุมชน ด้านเข้าร่วมการจัดประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น ด้านร่วมดำเนินงานประเพณีท้องถิ่น ด้านการปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีวิต และด้านร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน

4. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 ประชากรที่มีภูมิลำเนาเกิดและสถานภาพในจังหวัด ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน 2 ข้อ คือ ภูมิลำเนาเกิดและสถานภาพในจังหวัด ส่วนเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

4.2 ปัจจัยส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน ปัจจัยพื้นฐานในพื้นที่ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านการศึกษา และด้านศาสนาและความเชื่อ ไม่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน และด้านเครือข่าย ในทิศทางบวก ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. มีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นในอดีตสืบเนื่องมาปัจจุบัน พร้อมทั้งมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น และความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของท้องถิ่น

2. มีการส่งเสริมการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนผ่านกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนมิให้มีการดำเนินงานที่อาจจะส่งผลกระทบแก่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมนั้น โดยอาจสำรวจความต้องการดังกล่าวผ่านการทำแบบสอบถาม หรือการลงพื้นที่เพื่อทำการสอบถาม สัมภาษณ์กลุ่มดังกล่าว

3. มีการประกอบกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสังคมเพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชนให้เกิดขึ้น ตลอดจนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน กระทั่งนำไปสู่การเป็นเครือข่ายทางสังคมเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ

4. ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการเป็นสมาชิกในสังคมนั้น ๆ โดยสร้างความสามัคคีและการตระหนักรู้ในหน้าที่ของการเป็นสมาชิกของสังคมในการคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ฯลฯ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านเครือข่าย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ และด้านประวัติศาสตร์ จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าศาสนาและความเชื่อยังคงอยู่กับชาวอีสาน และส่งต่อสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมการแสดงกล่างแจ้งจึงต้องการสอดแทรกเนื้อหาพื้นบ้านและประวัติศาสตร์เพื่อให้การแสดงนั้นมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป สอดคล้องกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มก๋องปู่จา บ้านวังหม้อ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยสรุปได้เป็น 2 ประเด็น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, 2551) คือ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน และต้องมีการสร้างจิตสำนึก สร้างพลัง สร้างโอกาส สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างความรู้สึกร่วม และสร้างเครือข่าย 2) กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ พบว่า การสืบทอดวัฒนธรรมควรเริ่มจากครอบครัว เพราะเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนมีความรักและหวงแหน สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งนี้ จากการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน สามารถอภิปรายเป็นรายด้านได้ ดังนี้

1.1 ด้านประวัติศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของท้องถิ่น เนื่องจากบรรพบุรุษได้ปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่นในความเป็นเจ้าของท้องถิ่นบ้านเกิด และยังให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ดังที่เห็นประจักษ์ อย่างเช่นวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง ซึ่งทั้งคนรุ่นเก่ารุ่นใหม่ในอีสานให้ความสำคัญอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยา สายหู ที่กล่าวว่าความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของของประชาชนในหมู่บ้าน หรือสังคมนั้น ๆ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการหล่อหลอมสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันเป็นประเพณี วัฒนธรรม อันส่งผลต่อกันด้วยการสืบทอด ยึดถือกันมา ตลอดจนการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันยังก่อให้เกิดความคิด ความเชื่อ มีการกระทำที่ร่วมกันเป็นแบบแผนอีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้นจากเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ปรากฏดังกาลเวลานั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตประจำวันนั่นเอง (พิทยา สายหู, 2539)

1.2 ด้านภูมิศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ประชาชนคิดว่าการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งนี้จะสร้างความภูมิใจแก่ชาวภาคอีสานได้ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วม การเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในพื้นที่นั่นเอง

ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนโดยอาศัยความรู้สึกร่วมของคนในพื้นที่ และความเป็นอีสานประกอบกับเรื่องราวด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาอภิชาต ธมฺมาภินนฺโท กล่าวว่า การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเกิดจากการที่ประชากรที่มีภูมิศาสตร์เดียวกัน อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันย่อมเกิดการถ่ายทอดผ่านคนในชุมชน ในครอบครัว และมีการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต หรือวิถีการดำเนินชีวิต ฉะนั้น กล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วม การเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในพื้นที่นั่นเอง (พระมหาอภิชาต ธมฺมาภินนฺโท, 2559)

1.3 ด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ประชาชนคิดว่าวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น จะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ขึ้นภายในท้องถิ่น/ชุมชน อีกทั้ง ประชาชนที่มีความพร้อมหรือได้เปรียบทางเศรษฐกิจจะมีแนวโน้มในการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าผู้ที่ไม่มีความพร้อม ดังนั้น เมื่อกิจกรรมการแสดงกลางแจ้งเกิดขึ้น ก็จะเกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yang, Li ว่ากิจกรรมที่สร้างขึ้นเกี่ยวกับการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับชาติพันธ์ต่าง ๆ วัฒนธรรมดั้งเดิมจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมการเติบโตของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวจะต้องมีการกำหนดแผนการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมดังเดิมนั่นเอง (Yang, Li.,2007)

1.4 ด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การศึกษาเป็นไปเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ของท้องถิ่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมแสดงกลางแจ้ง เพื่อไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมกลางแจ้งอย่างมีคุณค่า ดังนั้นการศึกษาจะช่วยให้บุคคลทราบข้อมูลเชิงลึกของวัฒนธรรมการแสดงต่างๆ ก่อให้เกิดการต่อยอดความสนใจด้านวัฒนธรรมและนำไปสู่การสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฐิติรดา เปรมปรี ว่า การเผยแพร่ข่าวสาร การกระจายองค์ความรู้การศึกษาต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดการกระจายข่าวสารในหลากหลายรูปแบบ โดยจะก่อการส่งเสริมการร่วมมือในกิจกรรมนั้น ๆ ได้จากการรับรู้/การศึกษา (ฐิติรดา เปรมปรี, 2558)

1.5 ด้านศาสนาและความเชื่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ประชากรมีความคิดว่า วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชา มีความจำเป็นที่จะต้องยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เพื่อขวัญกำลังใจของชาวอีสาน ความเชื่อยังมีอิทธิพลมีผลต่อแนวความคิดในการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างยิ่ง หากกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งมีความสดคล้องกับความเชื่อและศาสนาที่บุคคลนั้นยึดถือก็จะทำให้เกิดการร่วมมือในกระบวนการดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลงานของ Tylor ที่กล่าวถึงวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนอันเกี่ยวข้องกับความรู้ ความเชื่อ อย่างมีอิทธิพลต่อคนในสังคม ฉะนั้น ปัจจัยด้านความ

เชื่อและศาสนานี้จึงมีอิทธิพลต่อการสืบวัฒนธรรมกลางแจ้ง เนื่องจากมีพื้นฐานแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนาอันมีการปลูกฝังให้ได้รับการถ่ายทอดแก่สมาชิกหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง (Taylor, E. J., 1993)

1.6 ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นในภาคอีสานส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นในชุมชนจากการเข้าไปมีส่วนร่วมใจกิจกรรมภายค่านิยมทางสังคมที่สมาชิกมีร่วมกัน ดังนั้น แสดงให้เห็นว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และบุคคลในสังคมมีอิทธิพลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน ซึ่งคนอีสานนั้นให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม พบปะญาติ มิตร สหาย ไม่ว่าเป็นช่วงเทศกาล งานบุญต่างๆ สอดคล้องกับผลงานของ Houston and Thit ซึ่งกล่าวว่าค่านิยมทางสังคมหนึ่ง ๆ มักจะทำให้สังคมได้มีกิจกรรมร่วมกัน และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในส่วนนี้เองจะเป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นในชุมชนจากการเข้าไปมีส่วนร่วมใจกิจกรรมภายค่านิยมทางสังคมที่สมาชิกมีร่วมกัน (Houston, M.J., & Thill, J.V., 1995)

1.7 ด้านเครือข่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า มีการคิดว่าการสร้างเครือข่ายผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งนี้จะทำให้บุคคลที่มีความชอบเหมือนกันมาพบเจอกัน และทำให้มีปฏิสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น และเครือข่ายจะทำให้เกิดการชักจูงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ฉะนั้น จึงจะมีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนได้ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจจะสำรวจลักษณะของประชาชนในท้องถิ่นที่มีความสนใจดังหรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน แล้วนำไปสู่การจัดกิจกรรมโดยกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วม ตลอดจนเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมให้เกิดขึ้นภายในกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความเป็นเครือข่าย การร่วมกันทำงานสามารถทำให้งานมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนพบว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมีส่วนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของผู้นำชุมชนอีกด้วย

2. ผลจากการศึกษาพบว่า การสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม รองลงมาคือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านเข้าร่วมการสืบทอดการแสดงหมอลำ ด้านการทำงานด้านภูมิปัญญา ด้านการถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัวและชุมชน ด้านเข้าร่วมการจัดประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น ด้านร่วมดำเนินงานประเพณีท้องถิ่น ด้านร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธีรา อะทะวงษา ทำการวิจัยเรื่อง การสืบทอดวัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหมและแนวทางการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์บริการการตลาดเพื่อสังคม

(สุธีรา อะทะวงษา, 2560) พบว่า การพัฒนารูปแบบและทักษะการฟ้อน การสอนและการฝึกอบรมเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ที่ให้ผลในเชิงประจักษ์ ส่วนแนวทางการพัฒนาการฟ้อนให้เป็นผลิตภัณฑ์บริการการตลาดเพื่อสังคมนั้นชุมชนควรมีการจัดตั้งกลุ่มช่างฟ้อนขึ้นและพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มโดยมีการแสดงฟ้อนเป็นผลิตภัณฑ์บริการการตลาด เพื่อสังคมในการเผยแพร่วัฒนธรรมการฟ้อนของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่สืบไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลการศึกษา และการอภิปรายผล การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีสาระดังนี้ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านประวัติศาสตร์ ในการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมมิจำเป็นต้องหาความเชื่อมโยงระหว่างบรรพบุรุษของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากอาจจะสร้างความรู้สึกอึดอัดกับผู้ที่ไม่มีบรรพบุรุษที่เคยทำงานเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง 2) ด้านภูมิศาสตร์ คิดว่าที่ตั้งของการแสดงในแต่ละครั้ง ควรมีความสะดวกต่อการเดินทางมารับชมวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้ง ฉะนั้น ควรจัดให้มีการตกแต่งสถานที่ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของจังหวัดนั้น ๆ อย่างชัดเจน เพื่อสร้างความดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว 3) ด้านเศรษฐกิจ ควรมีการก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานสำรวจข้อมูลเชิงลึก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสานที่มีอยู่เป็นฐานรากในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป 4) ด้านการศึกษา ควรให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงกลางแจ้งในภาคอีสาน แก่คนรุ่นใหม่ ในการแสดงกลางแจ้งในภาคอีสานของคนรุ่นใหม่ยังไม่ค่อยเป็นที่น่าสนใจนัก ฉะนั้นอาจส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวด้วยการจัดประกวดให้มีรางวัลที่น่าสนใจ หรือมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนในท้องถิ่น เป็นต้น 5) ด้านศาสนาและความเชื่อ ประชาชนมีความเชื่อในทางไสยศาสตร์ พิธีกรรมบูชา ภูตผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นจึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมมาผสานเข้ากับกิจกรรมทางศาสนา หรือความเชื่อของคนในพื้นที่ เพื่อสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้น 6) ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับคนในท้องถิ่นเพื่อช่วยให้ท้องถิ่นมีความเป็นหนึ่งเดียวมากยิ่งขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนให้มีกิจกรรมที่สามารถสร้างความสามัคคีแก่คนในท้องถิ่นได้ 7) ด้านเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการสร้างความเป็นเครือข่ายกับผู้อื่นนอกท้องถิ่น เพื่อสร้างความ

ตระหนักรู้ในการสร้างเครือข่าย อันจะมีผลต่อการดำเนินงานแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ การสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงกลางแจ้งของชาวอีสาน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านเข้าร่วมการจัดประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น การเข้าร่วมการจัดประกวดวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย ควรส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการประกวดวรรณกรรมท้องถิ่นเช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย โดยมีรางวัล ประกาศเกียรติคุณ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อเป็นแรงจูงใจ และเป็นขวัญกำลังให้ผู้เข้าประกวดในการเข้าร่วมในครั้งต่อๆไป 2) ด้านเข้าร่วมการสืบทอดการแสดงหมอลำ การร่วมสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาหมอลำกับการประกวดวงหมอลำสร้างสรรค์ ควรมีการส่งเสริมให้มีการประกวดวงหมอลำอย่างสร้างสรรค์เพื่อเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสืบสานและเผยแพร่แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป 3) ด้านการทำงานด้านภูมิปัญญา ควรจัดให้มีการส่งเสริมการทำหน้าที่ หรือการเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมด้านภูมิปัญญาเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกัน 4) ด้านการถ่ายทอดความรู้ ควรจัดให้มีกิจกรรมที่ผู้ที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมได้แสดงศักยภาพ และเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าวแก่ผู้อื่นในท้องถิ่นผ่านการประชาสัมพันธ์ การอบรม การสอน ฯลฯ 5) ด้านร่วมดำเนินงานประเพณีท้องถิ่น ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการวางแผนการดำเนินงานประเพณีท้องถิ่นนั้นประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ไม่มีความซับซ้อน 6) ด้านร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน ควรจัดให้มีการส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจ โครงการ กิจกรรมต่างๆ ระหว่างประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้การบริหารงาน การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 7) ด้านการถ่ายทอดผ่านคนในครอบครัวและชุมชน ครอบครัวควรเป็นคลังองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดจากคนในครอบครัวเป็นอันดับแรก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านคนในครอบครัวและชุมชน โดยการบอกเล่า บอกกล่าว จากรุ่นสู่รุ่น 8) ด้านการปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำรงชีวิต โดยการร่วมสร้างสรรค์การละเล่น การร้องรำทำเพลงเพื่อผ่อนคลาย และสร้างความสัมพันธ์ต่อกันภายชุมชน จนเป็นการละเล่นและเพลงพื้นบ้าน ที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการส่งเสริมการละเล่นท้องถิ่น การสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นได้แม้จะไม่ได้มีการจัดกิจกรรมที่จำเพาะขึ้น แต่ให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของชาวอีกสาน ด้วยเห็นผลดังกล่าวจะทำให้วัฒนธรรมของชาวอีสานนั้นจะอยู่กับชาวอีสานไปชั่วลูกชั่วหลาน 9) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ควรจัดให้มีการประกวดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น จัดให้มีการแต่งกายย้อนยุคที่ถูกต้อง เหมาะสมตามวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยเป็นมาแต่ในอดีต และมีการให้ความรู้ ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ อันทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ ธำรงรักษาไว้แก่คนรุ่นหลังสืบไป

เอกสารอ้างอิง

ชนาวี ดลรุ้ง และคณะ. (2560). การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมบุญสงกรานต์ เพื่อพัฒนาการศึกษาตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา. วารสารชุมชนวิจัย, 1(3), 95-109.

ชาลี ถาวรานุรักษ์. (2534). สู่ทิศทางการบริหารวัฒนธรรมปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว.

ฐิติรดา เปรมปรี. (2558). การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีรำผีฟ้าเพื่อส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา : กรุงเทพฯ.

ณัฐธ์ฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2556). การสืบทอดทางวัฒนธรรม (Cultural Inheritance) ที่ประสบความสำเร็จ. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2562, จาก http://nattawats.blogspot.com/2013/04/cultural-inheritance.html.

เบญจวรรณ นาราสัจจ์. (2551). เอกสารประกอบการสอน (ปรับปรุงครั้งที่ 2) วิชา 418 212 ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาอีสาน. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เบญจมาศ ณ ทองแก้ว และคณะ. (2550). ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลคันธุลี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิจัยการพัฒนาพื้นที่ 9(2), 106-121.

ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. (2558). โลกาภิวัตน์กับการจัดการวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2562, จาก http://www.oknation.net/blog/thaitourismsociety/2013/10/04/entry-1.

พระมหาอภิชาติ ธมฺมาภินนฺโท (งันลาโสม). (2559). มิติทางวัฒนธรรมของการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านหนองช้าง ตำบลหนองช้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 9(2), 126-141.

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2552). การอนุรักษ์และการจัดการมรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage Conversation and Management). กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. (2551). รายงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มก๋องปู่จา บ้านวังหม้อ ตำบลดันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. ลำปาง.

สุธีรา อะทะวงษา. (2560). การจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารสมาคมนักวิจัย. 22(1), 137-149.

เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2538). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย : แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, หน่วยงานศึกษานิเทศก์.

เอื้องฟ้า ถาวรรักษ์. (2555). การอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง “รำตง” อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี. กาญจนบุรี : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี.

Houston, M.J., & Thill, J.V. (1995). Marketing. (2 nd ed.). London: McGraw-Hill.

Taylor, E. J. (1993). Factors Associated with Meaning in Life Among People with Recurrent Cancer. Oncology Nursing Forum, 20(9), 1399-1407.

Yang, Li. (2007). Planning for Ethnic Tourism: Case Studies from Xishuangbanna, Yunnan, China. Ontario, Canada: University of Waterloo.

บทความวิจัย

แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา*

THE GUIDELINE TO REHABILITATION AND CONSERVATION OF CHAK PHRA TRADITION IN AREA OF NAKHON SONGKHLA MUNICIPALITY

พระปริมินทร์ มาลคนฺโธ (พรมการ)
Phra Parimin Malakunto (Promkan)
ดิเรก นุ่นกล่ำ
Direk Nunklam
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
กันตภณ หนูทองแก้ว
Kantaphon Nuthongkaew
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokaraja Branch, Thailand
E-mail: parimin2213@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีชักพระ ในเขตเทศบาลนครสงขลา 2) เพื่อศึกษาการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระ ในเขตเทศบาลนครสงขลา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระ ในเขตเทศบาลนครสงขลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า: 1) ประเพณีชักพระของชาวจังหวัดสงขลาเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามของศิลปะ และประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชาวบ้านชุมชนที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมานับแต่ครั้งโบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน 2) การฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา ประกอบด้วยประโยชน์ คุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพุทธศิลป์ศิลปะ เรือพระในเขตเทศบาลนครสงขลา จึงถือได้ว่าเป็นงานพุทธศิลป์ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยความรักสามัคคีและพลังศรัทธาของชุมชน จนนำไปสู่การเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวเขตเทศบาลนครสงขลา 3) แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระนั้นมีค่ามากมายนัก เพราะเป็นแนวทางที่อยู่คู่กับประเพณีชักพระ และคนไทยมาช้านานเป็นการฝึกอบรม พัฒนาจิต ประเพณีชักพระแต่เดิมจุดประสงค์ของการสร้างประเพณีนี้ขึ้นก็เพราะต้องการสื่อถึง

* Received February 24, 2022; Revised May 26, 2022; Accepted August 1, 2022

หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้นำมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดความสงบในสังคม แนวทางทั้งหลายที่มีมาในประเพณีชักพระ ประมาณค่าไม่ได้จึงกล่าวได้เพียงว่าเป็นประเพณีที่ควรรักษาให้คงอยู่ และอยู่คู่กับเขตเทศบาลนครสงขลาตลอดไป
คำสำคัญ การฟื้นฟู, อนุรักษ์, ประเพณีชักพระ

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1. To study the history of Chak Phra Tradition in Songkhla Municipality 2. To study the revival and conservation of Chak Phra Tradition in Songkhla Municipality 3. To study the way to restore and preserve Chak Phra Tradition in Songkhla Municipality This research is a qualitative research. The results of the research were as follows: 1. Chak Phra Tradition of the people of Songkhla Province for a long time It is a tradition that reflects the the beauty of art and the good cultural traditions of the villagers and communities that have been carried on since from ancient times to the present. 2. Restoration and conservation of Chak Phra tradition. in Songkhla Municipality Consisting of benefits, values, local wisdom and Buddhist art, the art of amulets in Songkhla municipality can be regarded as Buddhist art that was created with love, unity and faith in the community. Until leading to a great tradition of the people of Songkhla municipality . Guidelines for restoration and conservation The Chak Phra tradition is very valuable because it is the same way that the Chak Phra tradition. and Thai people come to me For a long time, it was a training, mental development, Chak Phra tradition. Originally, the purpose of creating this tradition was because he wanted to convey the teachings of the Buddha for future generations to practice bring peace in society All the ways that come in the Chak Phra tradition cannot be estimated, so it can only be said that it is a tradition that should be preserved and stay together with Songkhla municipality forever.
Keywords: restoration, conservation, Chak Phra Tradition

บทนำ

ประเพณีชักพระหรือลากพระมีผู้สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นในประเทศอินเดียตามลัทธิของศาสนาพราหมณ์ที่นิยมนำเทวรูปออกแห่ในโอกาสต่าง ๆ ต่อมาชาวพุทธได้นำมาดัดแปลงให้

ตรงกับศาสนาพุทธ ประเพณีชักพระหรือลากพระได้ถ่ายทอดมาถึงประเทศไทยภาคใต้ได้รับและนำไปปฏิบัติจนกลายเป็นประเพณีสืบมาจนถึงปัจจุบัน โดยชาวใต้มีความเชื่อว่าการลากพระจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลหรือเป็นการขอฝน เพราะผู้ประกอบพิธีส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม “การชักพระหรือลากพระของชาวใต้มี 2 ประเภท คือ ลากพระทางบกกับลากพระทางน้ำ” **การลากพระทางบก** คือ การอันเชิญพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรขึ้นประดิษฐานบนนมพระ (คือยานพาหนะที่ใช้ประดิษฐานพระพุทธรูปในการลากพระทางบก) หรือบุษบกแล้วแห่ไปยังจุดหมาย การลากพระทางบกเหมาะกับวัดที่อยู่ห่างไกลแม่น้ำลำคลอง **การลากพระทางน้ำ** คือ การอันเชิญพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร ขึ้นประดิษฐานบนเรือพระแล้วแห่ไปยังจุดหมาย การลากพระทางน้ำเหมาะกับวัดที่อยู่ใกล้แม่น้ำ (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2542) ในวันชักพระหรือลากพระจะมีการตักบาตรหน้าล้อ โดยชาวบ้านจะเตรียมอาหารมาใส่บาตร ซึ่งบาตรนั้นจะเตรียมไว้หน้าพระลาก การตักบาตรหน้านมพระเรียกว่า “บาตรหน้าล้อ” หลังจากตักบาตรเสร็จแล้วจะอันเชิญพระลากประดิษฐานบนบุษบก และเมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้วชาวบ้านจะนำขนมต้ม (ขนมชนิดหนึ่งทำด้วยข้าวเหนียวและห่อด้วยใบพ้อ) มาใส่บาตรและแขวนไว้หน้านมพระ และเมื่อมีการลากพระถึงหน้าบ้านใครคนในบ้านนั้นก็จะนำขนมต้มออกมาใส่บาตร (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2548) ประเพณีชัดพระจึงถือได้ว่ามีความสำคัญต่อคนในสังคมเป็นอย่างมาก โดยแต่ละประเพณีจะมีความแตกต่างกันแต่ละท้องถิ่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องไปบริบทของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านภูมิประเทศ ที่ตั้งของชุมชน ด้านการประกอบอาชีพที่มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องที่ประเพณีจึงถือเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าความสำคัญของประเพณีคือเป็นแบบแผนที่คนในสังคมกำหนดขึ้นเพื่อใช้ร่วมกัน และคนส่วนใหญ่เห็นชอบ แล้วนำไปปฏิบัติ

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ และเป็นจังหวัดหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับประเพณีท้องถิ่น อย่างประเพณีลากพระเป็นอย่างมาก โดยการสืบสารประเพณีลากพระเป็นประจำทุกปี และประชาชนต่างให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับประเพณีลากพระเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการประดิษฐ์เรือพระได้งดงาม วิจิตรบรรจงมากเป็นอันดับต้นๆ ของภาคใต้ ซึ่ง กว่าจะได้เรือพระอย่างที่เห็นนั้นต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้าน และยังต้องใช้เวลากว่าแรมเดือน (สมเกียรติ ภูมิศิริไพบูลย์, 2541) ซึ่งประเพณีลากพระมีการแบ่งประเภทของเรือพระออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เรือพระบกและเรือพระน้ำ หากท้องถิ่นใดมีพื้นที่ที่ติดกับน้ำอย่างอำเภอระโนด จะมีการประดิษฐ์เรือพระน้ำเพื่อลากเรือพระไปทางน้ำซึ่งจะง่ายและสะดวกมากกกว่าการลากเรือพระบก ส่วนเรือพระบกโดยมากแล้วจะอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม การลากพระทั้ง 2 ประเภทนี้นอกจากจะมีการประดิษฐ์ให้ออกมาอย่างงดงามแล้ว จะต้องมีเชือกเส้นใหญ่ที่ยาวพอประมาณติดกับเรือพระ เพื่อใช้สำหรับ

ให้พระพุทธศาสนิกชนลากเรือพระ และในส่วนของการลากเรือพระบก ปัจจุบันมีการนำรถกระบะมาประดิษฐ์เป็นเรือพระ ถือเป็นการอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนอีกทางหนึ่ง สะท้อนให้เป็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในยุคของโลกไร้พรหมแดนอย่างเห็นได้ชัด

เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสารประเพณีลากพระ เทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน กำหนดจัดงานประเพณีลากพระและตักบาตรเทโว เป็นประจำทุกปี โดยจัดให้มีกิจกรรมพิธีสมโภช-แห่ผ้าห่มองค์เจดีย์หลวงเขาตังกวน พิธีตักบาตรเทโว การประกวดเรือพระ (ประเภทประเพณีนิยม และประเภทอนุรักษ์ท้องถิ่น) ขบวนแห่เรือพระ ชิงถ้วย ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ณ บริเวณเชิงบันไดเขาตังกวน บริเวณลานดอกแก้ว และบริเวณสระบัว แหลมสมิหลา สงขลา สำหรับการจัดงานประเพณีลากพระฯ จัดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีลากพระให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาวใต้สืบไป อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนและพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ได้รู้สึกหวงแหนและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาให้เป็นที่รู้จักทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังนั้น ผู้ทำการวิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำวิจัยเรื่อง แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลนครสงขลา เพื่อเป็นแนวทางฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระโดยชุมชนเข้ามาส่วนร่วม ช่วยอนุรักษ์ช่วยคิดและช่วยสืบสานประเพณีชักพระให้อยู่คู่กับชาวภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีชักพระ ในเขตเทศบาลนครสงขลา
2. เพื่อศึกษาการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระ ในเขตเทศบาลนครสงขลา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระ ในเขตเทศบาลนครสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร (Ducument Study) และการศึกษาภาคสนาม (Fide Study) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ประเพณีชักพระ จากผู้ที่มีส่วนร่วมในประเพณีนี้ ทั้งประชาชนที่มาทำเรือพระ พระภิกษุสามเณร ส่วนราชการ และประชาชนผู้ที่ร่วมสืบสารประเพณี ในเขตเทศบาลนครสงขลา ประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระ ข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานจากผู้ที่ทำเรือพระ พระภิกษุ

สามเณร ผู้นำชุมชน ส่วนราชการ และชาวบ้านที่เข้าร่วมประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา จำนวน 15 รูป/คน

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ เรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา " สรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา ผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็น ดังนี้

วัฒนธรรม หมายถึง แนวทางปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันของบุคคลในชุมชนแต่ละชุมชนที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อนที่ส่งต่อมาสู่คนรุ่นหลัง พร้อมทั้งสะท้อนถึงตัวตนที่ชัดเจน เช่น เอกลักษณ์ประจำชาติของคนไทยที่มีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งการใช้ภาษา อุปนิสัยใจคอที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีกิริยามารยาทที่อ่อนหวาน นุ่มนวล มีน้ำใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ประเพณีลากพระ หรือชักพระของชาวจังหวัดสงขลาเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามของศิลปะ และประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชาวบ้านชุมชนที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมานับแต่ครั้งโบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน โดยในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำแทนของประเพณีนี้ว่า “ประเพณีชักพระ” ซึ่งเป็นคำที่คนส่วนใหญ่มักนิยมเรียกกัน

คุณค่าและความสำคัญเรือพระนั้นนอกเหนือจากมีความสำคัญในฐานะสัญลักษณ์ในงานประเพณีชักพระ ที่สร้างเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นพุทธบูชาแสดงความเสื่อมใศรัทธาในพุทธศาสนา ยังมีคุณค่าและความสำคัญในฐานะที่เป็นจุดศูนย์รวมของภูมิปัญญาเชิงช่างท้องถิ่น ฝีมืองานศิลปกรรมของคนในท้องถิ่นและยังเป็นสื่อกลางที่ดึงให้คนในชุมชนชุมมาพบปะสังสรรค์ มีการสานสัมพันธ์ในรูปแบบชุมชนสามัคคีอีกด้วย

องค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกี่ยวเนื่องกับประเพณีวัฒนธรรมการในเขตเทศบาลนครสงขลา ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่เกี่ยวการสร้าวสรรค์เรือพระบก เรือพระน้ำ การทำตะโพน หรือการทำขนมต้มเพื่อประกอบประเพณีชักพระ ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม

ชาวภาคใต้ และเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ชาวภาคใต้ทุกคนต้องตระหนักเห็นความสำคัญและอนุรักษ์สืบทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นหลัง

กิจกรรมสำคัญที่มีอยู่ในประเพณีวัฒนธรรมในเขตเทศบาลนครสงขลา ล้วนมีความสำคัญมีที่มาที่ไปและมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เป็นกิจกรรมดีงามที่ควรสานต่อ แต่เนื่องด้วยในสังคมปัจจุบันที่ทุกคนต่างมุ่งประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีวิต จึงไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ครบถ้วน ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่ต้องร่วมมือกันต่อไปทั้งเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามต่อไป

2. เพื่อศึกษาประโยชน์และคุณค่าของการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

คุณค่า หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์ หรือมีมูลค่าสูง คุณค่าของสรรพสิ่งในโลกนี้มีอยู่มากมาย มนุษย์จะกำหนดขอบเขตในเรื่องของคุณค่าของสรรพสิ่งนั้น กระทำได้ยาก เพราะแต่ละคนแต่ละสังคมย่อมมีการกำหนดคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน คุณค่าอาจแบ่งได้เป็นคุณค่าสูง คุณค่าต่ำ หรือคุณค่าที่เป็นส่วนปัจเจกบุคคลและคุณค่าส่วนสังคม หรืออาจแบ่งเป็นคุณค่าภายใน คุณค่าภายนอก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่สั่งสมกันมาจากรุ่นสู่รุ่นผ่าน ความเชื่อ พฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยน พัฒนา ตลอดเวลาเพื่อทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตในขณะนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมี ความหลากหลายเนื่องจากสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันไป จึงไม่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ไขปัญหาได้ดีเหมือนกันในทุกท้องถิ่นแต่สามารถดัดแปลงมาใช้ได้ทั้งนี้ประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละคน และสภาพแวดล้อมแต่ละท้องถิ่นด้วย

ศิลปะ หรืองานพุทธศิลป์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในพระพุทธศาสนา เพราะศิลปะนั้นต้องใช้การดำรงชีวิตและพระพุทธองค์ก็ทรงตรัสสรรเสริญผู้ที่มีศิลปะ เรือพระในเขตเทศบาลนครสงขลา จึงถือได้ว่าเป็นงานพุทธศิลป์ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยความรักสามัคคีและพลังศรัทธาของชุมชน จนนำไปสู่การเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวเขตเทศบาลนครสงขลา (พระครูประภัศรธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร (บูรณะ), 2564)

การอนุรักษ์ หมายถึง การคงสภาพไว้ การบำรุงรักษา การดูแล การสงวน รวมถึงการหวงแหนสิ่งที่ดีงาม การป้องกันไว้มิให้สูญหายไป การมองเห็นคุณค่าของความรู้และสิ่งที่ได้คิดสร้างสรรค์ไว้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ต่อเศรษฐกิจและสังคม เช่นวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมและการพัฒนาสิ่งที่ดีงามที่มีอยู่ให้ยั่งยืนต่อไป

3. แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลา จากการศึกษาวิเคราะห์การนำแนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระในเขตเทศบาลนครสงขลาผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

ประเพณีชักพระเป็นคำเรียกง่าย ๆ ของชาวเขตเทศบาลนครสงขลาที่เป็นคำเรียกแบบพื้นบ้านไม่ต้องมีพิธีอะไรมาก เป็นการสื่อถึงการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตของคนในแต่ละพื้นที่ การชักพระ หรือลากเรือชักพระนั้น มีแนวทางทางด้านจิตใจเป็นอย่างมากสำหรับ พุทธศิลป์ในเรือพระในเขตเทศบาลนครสงขลา จึงมีแนวทางทางสุนทรียะอย่างเต็มเปี่ยม เพราะไม่ว่าจะมองหรือพิจารณาในแง่มุมมิติใด ก็จะปรากฏให้เห็นถึงแนวทางทางพุทธศิลป์ และด้วยมุมมองในเชิงแนวทาง ผู้วิจัยมองว่า ก็สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดประโยชน์สุขอย่างแท้จริงได้

ความสามัคคีเป็นสิ่งที่มากับประเพณีเรือพระ เพราะการทำเรือพระต้องมีความสามัคคีร่วมมือช่วยเหลือกันจึงจะทำเรือพระสำเร็จ แม้ยังไม่ถึงวันประเพณีชักพระความสามัคคีก็ยังมาก (เอกรินทร์ ชัยจะโปะ, 2564) และเมื่อถึงวันชักพระชาวบ้านในชุมชนของตนเองจะมาช่วยกันมาก ฉะนั้น ประเพณีชักพระจึงแสดงให้เห็นถึงแนวทางของความสามัคคีที่แฝงมาด้วยและทำให้เกิดความปรองดองกลมเกลียวของคนในเขตเทศบาลนครสงขลาที่ให้ความสำคัญกับประเพณีทีเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

ประเพณีชักพระของเขตเทศบาลนครสงขลาเป็นประเพณีที่ทุกคนให้ความสนใจเป็นอย่างมากถึงแม้อยู่ไกลก็มาเที่ยวมาชมเรือพระ ประเพณีชักพระเป็นกุศโลบายที่ให้ชาวบ้านเข้าวัดทำบุญด้วยการเสียสละสิ่งของ ซึ่งเป็นการทานหรือจะเรียกว่าถวายทานก็ได้ด้วย ข้าว น้ำ ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม ของลูบไล้ ที่นอน ที่พัก เครื่องประทีป ฯ เป็นต้น และยังมีทานอย่างอื่นที่ไม่ต้องใช่วัตถุด้วย แนวทางของทานทีปรากฏในประเพณีชักพระนั้นมีค่ามากมายนักเพราะเป็นแนวทางที่อยู่คู่กับประเพณีชักพระ และคนไทยมาช้านานเป็นการฝึกอบรม พัฒนาจิต ประเพณีชักพระแต่เดิมจุดประสงค์ของการสร้างประเพณีนี้ขึ้นก็เพราะต้องการสื่อถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้นำมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดความสงบในสังคม แนวทางทั้งหลายที่มีมาในประเพณีชักพระ ประมาณค่าไม่ได้จึงกล่าวได้เพียงว่าเป็นประเพณีที่ควรรักษาให้คงอยู่ และอยู่คู่กับเขตเทศบาลนครสงขลาตลอดไป

การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมนั้น มีคุณค่าอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นประเพณีวัฒนธรรมในรูปแบบใด ต่างก็มีคุณค่าและมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น ถึงเวลาแล้วที่ทุกฝ่ายต้องหันหน้ามาร่วมมือกัน ไม่ปล่อยให้เป็นภาระหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง หากแต่ทุกคนทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์เพื่อให้ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของเราสามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระ ในเขตเทศบาลนครสงขลา ถือได้ว่ามีประโยชน์มีคุณค่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นพุทธศิลป์ มีศิลปะ ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยความรักสามัคคีและพลังศรัทธาของชุมชน นำไปสู่การเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชาวเขตเทศบาลนครสงขลา

เป็นการต้องการสื่อถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้นำมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดความสงบในสังคม จึงกล่าวได้เพียงว่าเป็นประเพณีที่ควรรักษาให้คงอยู่ และอยู่คู่กับเขตเทศบาลนครสงขลาตลอดไป ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า ผู้เกี่ยวข้องควรจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของประเพณีเรือพระที่มีความสำคัญต่อบริบทในสังคม จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้เห็นเป็นรูปธรรมในการสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรมการรักษาประเพณีให้ปรากฏเด่นชัดในสังคมของคนในพื้นที่เพื่อร่วมแปลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมกันโดยการจัดเสวนาเพื่อร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปะของกันและกัน ที่สะท้อนถึงการอนุรักษ์พุทธศิลป์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และความเอาใจใส่ ควรส่งเสริมและการสืบสาน อนุรักษ์ประเพณีชักพระดีงามให้คู่สังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์. (2542). ญาณวิทยา, (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2548). ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พระครูประภัศรธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร(บูรณะ). (2564). แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระ. (พระปริมินทร์ มาลคนฺโธ (พรมการ), ผู้สัมภาษณ์)

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

สมเกียรติ ภูมิศิริไพบูลย์. (2541). การศึกษาการทำเรือพระในจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). เรือพระ. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2542, (เล่ม 14). กรุงเทพมหานคร: สยามเพรส แมเนจเม้น.

เอกรินทร์ ชัยจะโปะ. (2564). แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีชักพระ. (พระปริมินทร์ มาลคนฺโธ (พรมการ), ผู้สัมภาษณ์)

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

GUIDELINES FOR THE MANAGING LEARNING ENVIRONMENT OF DISTRICT SERVICE UNITS, UTTARADIT SPECIAL EDUCATION CENTER

อารีวรรณ เรือนพิบูลย์
Areewan Rueanphibun
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
Uttaradit Rajabhat University
E-mail: areewan.yuy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ และเพื่อหาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้ ประชากรกลุ่มที่ 1) ได้แก่ ครูและพี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอ รวมทั้งหมด 34 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 1 โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ประชากรกลุ่มที่ 2) ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ นักวิชาการการศึกษาพิเศษ อาจารย์มหาวิทยาลัย และหัวหน้างานช่วยเหลือระยะแรกเริ่มภายนอก รวมทั้งหมด 8 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 โดยการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ นักเรียนออทิสติก และด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้แก่ การจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพความพิการของ

* Received April 25, 2022; Revised June 13, 2022; Accepted July 11, 2022

นักเรียนแต่ละบุคคล การแบ่งมุมที่เน้นการปฏิบัติจริง การจัดลานเพื่อกระตุ้นประสาทสัมผัส และการคำนึงถึงลักษณะความพิการเพื่อจัดหาโต๊ะเรียนที่มีลักษณะพิเศษ รวมถึงการจัดทำทางลาด ราวจับ หลังคาคลุมทางเดินเพื่อความปลอดภัยและเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น

คำสำคัญ: การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้, หน่วยบริการประจำอำเภอ, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstracts

This research article aims to study the problems and demands of the learning environment within Uttaradit Special Education Center and develop management approaches to address these problems. The study was conducted using qualitative research methods. Research populations were divided into two groups. The first group consisted of 34 people, including teachers, and caregivers of disabled children. During the study's first phase, the data collection was based on structural interviews with this group of populations and content analysis. The second group had a total of 8 people including executives of the Special Education Center, Special Education scholars, university professors, and external assistance supervisors. Data collection of the study's second phase was proceeded by a group discussion and content analysis. The results showed that the problems and demands were found in two sections. The first section was the arrangement of the learning environment within the classroom for children with mental retardation, children with disabilities or physical movement, and children with autism. The other section was the arrangement of the learning environment outside the classroom. Thus, the management approaches for the learning environment enhancement in Uttaradit Special Education Center are to arrange the suitable space for individual student's disability conditions, to allocate space for practicality, to provide a special desk for students with different disability characteristics, to arrange space to help stimulate student's senses and lastly, to provide ramps, handrails, canopies covering walkways for safety reasons and facilities for students using wheelchairs.

Keywords: Managing learning environment, District service units, Special education center

บทนำ

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553, 2553) และให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551, 2551)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ มีบทบาทหน้าที่หลักในการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early intervention) และการเตรียมความพร้อมของคนพิการ เพื่อเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะความพิการ ศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์, 2555ง) ตามหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2563 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองให้ได้เทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับเด็กทั่วไปในวัยเดียวกัน ผ่านการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยและศักยภาพของแต่ละบุคคล และเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นไปตามเอกลักษณ์ที่ว่า สะอาด บรรยากาศ น่าเรียนรู้ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์, 2563ก) และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ในมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ ประเด็นพิจารณาที่ 5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์, 2563ข)

การจัดสภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่สามารถพัฒนาความสามารถได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ได้ด้วยวิธีการปกติตามธรรมชาติ เนื่องจากข้อจำกัดบางประการที่มีอยู่ในตัวเด็กทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา พฤติกรรม อารมณ์ หรือสัมพันธภาพทางสังคม (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์

เรขา, 2560) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการพิเศษที่แตกต่างจากเด็กปกติ ต้องอาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มขีดความสามารถ ความสะดวก ปลอดภัยในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ลดอุปสรรคในการทำกิจกรรม เช่น ทางลาด ที่จอดรถคนพิการ ป้ายและสัญลักษณ์คนพิการ และห้องน้ำสำหรับคนพิการ ทั้งนี้หน่วยบริการประจำอำเภอของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้ง 5 แห่ง มีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ยังไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและนักเรียนออทิสติกมีผลการพัฒนาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์, 2563ค) อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพที่ใช้รถเข็นในการเคลื่อนย้ายร่างกาย เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนไม่เอื้อต่อการใช้อุปกรณ์สำหรับเด็กพิการ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อนำแนวทางไปปรับใช้กับการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้ง 5 แห่ง ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนมีพัฒนาการตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. เพื่อหาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 42 คน แบ่งเป็น

1.1 ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเชียงราย จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1 คน และรองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 คน

1.2 นักวิชาการการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน และศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน

1.3 อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จำนวน 1 คน

1.4 หัวหน้างานช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมภายนอก ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 1 คน

1.5 ครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 26 คน ได้แก่ ครูประจำอำเภอเมือง จำนวน 7 คน ครูประจำอำเภอตรอน จำนวน 4 คน ครูประจำอำเภอพิชัย จำนวน 4 คน ครูประจำอำเภอน้ำปาด จำนวน 5 คน และครูประจำอำเภอท่าปลา จำนวน 6 คน

1.6 พี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 8 คน ได้แก่ พี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอเมือง จำนวน 2 คน พี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอตรอน จำนวน 2 คน พี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอพิชัย จำนวน 2 คน พี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอน้ำปาด จำนวน 1 คน และพี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอท่าปลา จำนวน 1 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 26 คน และพี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอ จำนวน 8 คนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 ต่อไป โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้
2. เลือกรูปแบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
3. ร่างประเด็นข้อคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์
4. นำร่างประเด็นคำถามไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และเลือกประเด็นคำถามที่มี IOC $\geq$ 0.5 ขึ้นไป
5. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
6. นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำประเด็นปัญหาและความต้องการจากระยะที่ 1 มากำหนดกรอบและประเด็นเพื่อทำการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 4 คน นักวิชาการการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน และหัวหน้างานช่วยเหลือระยะแรกเริ่มภายนอก จำนวน 1 คน โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้
2. เลือกแนวคำถามการสนทนาแบบมีโครงสร้าง
3. สร้างแบบบันทึกประเด็นการสนทนาเพื่อนำมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)
4. นำแบบบันทึกประเด็นการสนทนาไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนที่มีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม โดยการประมวลผลข้อมูลที่เก็บมาได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วรายงานผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ จากการสัมภาษณ์ครูและพี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอ จำนวน 34 คน ในระหว่างวันที่ 7-18 กุมภาพันธ์ 2565 ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ

1.1.1 ห้องเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า ภายในห้องเรียนมีขนาดพื้นที่ที่แคบจำกัดการทำกิจกรรม สภาพอากาศถ่ายเทไม่สะดวก

อีกทั้งไม่มีการแบ่งมุมที่ชัดเจนสำหรับการเรียนการสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงและการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1.1.2 ห้องเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ พบว่า ภายในห้องเรียนไม่มีโต๊ะและที่เก็บอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น ต้องการเบาะไว้รองพื้นห้องสำหรับกันกระแทกและการเคลื่อนไหวของนักเรียน รวมถึงขนาดพื้นที่ไม่กว้างพอสำหรับการฝึกและจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ

1.1.3 ห้องเรียนสำหรับนักเรียนออทิสติก พบว่า พื้นที่ในการจัดกิจกรรมค่อนข้างแคบจึงไม่สามารถแบ่งมุมกิจกรรมให้เป็นสัดส่วนได้ มีหน้าต่างมากเกินไป มีผนังห้องที่ใช้สีฉูดฉาดเป็นสิ่งเร้ากระตุ้นนักเรียนออทิสติก และไม่สามารถจัดเป็นห้องกระตุ้นประสาทสัมผัสหรือห้องปรับพฤติกรรมได้

1.2 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ พบว่า ภายนอกห้องเรียนไม่มีทางลาด ราวจับ ที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น อุปกรณ์เครื่องเล่น ลานส่งเสริมพัฒนาการหรือลานกระตุ้นประสาทสัมผัสยังไม่มีให้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและนักเรียนออทิสติก ต้องการให้มีการจัดตั้งหน่วยบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษสามารถบริหารจัดการได้เอง

2. แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ผลการหาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ จากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ นักวิชาการการศึกษาพิเศษ อาจารย์มหาวิทยาลัย และหัวหน้างานช่วยเหลือระยะแรกเริ่มภายนอก จำนวน 8 คน ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ

2.1.1 สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ดังนี้ 1) การจัดพื้นที่กิจกรรมให้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรจัดให้มีขนาดกว้างเพียงพอสำหรับกิจกรรมที่หลากหลาย คำนึงถึงช่วงอายุและลักษณะความพิการของนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนในแต่ละปีการศึกษาและต้องจัดให้มีความปลอดภัย 2) สภาพอากาศควรโปร่ง ถ่ายเทสะดวก ไม่แออัด มีแสงสว่างเพียงพอ และต้องไม่มีประตูหรือหน้าต่างมากเกินไปที่เป็นสิ่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนเบนความสนใจไปทางอื่น และ 3) การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่

บกพร่องทางสติปัญญาให้ได้ปฏิบัติจริง เน้นทักษะการดำรงชีวิตประจำวันและใช้สื่อของจริงมาฝึกปฏิบัติ มีการแบ่งมุมชัดเจนระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนกับกิจกรรมนันทนาการ โดยคำนึงถึงแนวทางการจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP)

2.1.2 สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ มีแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ดังนี้ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับนักเรียนพิการทางด้านร่างกายที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น (Wheelchair) คือ โต๊ะสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งไม่สามารถใช้ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้ ต้องมีการออกแบบเป็นพิเศษเป็นรายบุคคล ครูควรมีการวิเคราะห์ผู้เรียนร่วมกับนักกายภาพบำบัดและผู้ปกครองในการร่วมกันออกแบบอุปกรณ์สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพความพิการจำเป็นของนักเรียนแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน เช่น นักเรียนที่ใช้มือเขียน นักเรียนที่ใช้ปากเขียน หรือนักเรียนที่ใช้เท้าเขียน เป็นต้น ซึ่งโต๊ะนั้นสามารถผลิตเองได้จากวัสดุท้องถิ่น ให้มีโครงสร้างที่แข็งแรง มีน้ำหนักเบา สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก และสามารถถอดประกอบได้ด้วยมือเปล่า นอกจากนี้ นักเรียนที่มีความพิการทางด้านร่างกายยังมีอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการช่วยเหลือตนเอง เช่น ไม้เท้า (Cane) ไม้ค้ำยัน (Crutches) อุปกรณ์ช่วยเดิน 4 ขา มีล้อ (Wheeled walker) เป็นต้น ที่จะต้องจัดหามุมหรือที่จัดเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อยไม่เป็นที่กีดขวางทางเดินหรือการเคลื่อนไหวของนักเรียนพิการด้านร่างกาย 2) การจัดกิจกรรมทางกายภาพบำบัดหรือกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายควรต้องมีเบาะเพื่อใช้ในการกันกระแทกหรือกันการบาดเจ็บของนักเรียน ซึ่งต้องคำนึงถึงความปลอดภัย แข็งแรง มีสภาพพร้อมใช้งาน และสามารถผลิตได้โดยวัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น และ 3) ความกว้างของพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการฝึกนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ให้สามารถเคลื่อนย้ายตนเองโดยใช้เก้าอี้ล้อเข็นจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งอย่างอิสระ ด้วยตนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนได้เพิ่มกำลังของกล้ามเนื้อในส่วนที่ยังสามารถใช้ได้ ทั้งนี้ควรมีการแบ่งมุมแยกส่วนสำหรับกิจกรรมที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน และควรคำนึงถึงทางลาดเพื่อให้นักเรียนที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็นสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

2.1.3 สำหรับนักเรียนออทิสติก มีแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนออทิสติกต้องจัดกิจกรรมที่เป็นระเบียบเป็นกิจวัตรประจำวัน เนื่องจากลักษณะเฉพาะของนักเรียนออทิสติกไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงและชอบทำอะไรซ้ำๆ พื้นที่จึงไม่ควรกว้างเกินไปจะทำให้นักเรียนเกิดความสับสนเพราะไม่ทราบว่าจะได้ทำกิจกรรมใด จึงควรมีการกำหนดเขตพื้นที่อย่างชัดเจน เช่น สำหรับเรียน สำหรับเล่น สำหรับรับประทานอาหาร เป็นต้น การกำหนดเขตพื้นที่นี้จะกำหนดโดยใช้

เครื่องหมาย ได้แก่ สี รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ 2) ห้องเรียนที่มีประตูหน้าต่างมากเกินไปส่งผลให้นักเรียนเสียสมาธิ ควรปิดประตู ติดผ้าม่าน และจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคล โดยมีนักกิจกรรมบำบัดร่วมกับครูในการวางแผนการจัดห้องเรียนเพื่อลดพฤติกรรมและกระตุ้นประสาทสัมผัส และ 3) การจัดห้องกระตุ้นประสาทสัมผัส (Sensory Room) ควรจัดให้สามารถรองรับนักเรียนได้หลายประเภทความพิการ จัดให้เหมาะสมกับการกระตุ้นการรับรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรับสัมผัส และการเคลื่อนไหว ยึดความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีอุปกรณ์ครบครัน ทันสมัย และความมีปลอดภัย หากมีข้อจำกัดด้านขนาดของพื้นที่ อาจทำเป็นลานกระตุ้นพัฒนาการภายนอกห้องเรียน ทั้งนี้ ต้องอยู่ในความดูแลของนักกิจกรรมบำบัดที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการกระตุ้นประสาทสัมผัสรับความรู้สึก

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ มีแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ดังนี้ 1) ควรคำนึงถึงนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น สภาพแวดล้อมควรมีความสะดวกและปลอดภัยสำหรับเก้าอี้ล้อเข็น ได้แก่ ทางลาด หลังคาคลุมทางเดิน ราวจับ พื้นถนนที่เรียบไม่ขรุขระ ห้องน้ำคนพิการ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเอง 2) ภายนอกห้องเรียนควรมีลานเสริมพัฒนาการ ลานกระตุ้น และอุปกรณ์เครื่องเล่น ไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่นักเรียนทุกประเภทความพิการ เน้นความปลอดภัยและเหมาะสมกับสภาพความพิการของแต่ละบุคคล และ 3) หน่วยบริการควรตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ใกล้แหล่งชุมชน ใกล้นักเรียนที่มาใช้บริการ เป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์รวมที่ผู้ปกครองและชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาได้ หากขอใช้พื้นที่เดิมของโรงเรียนที่ยุบรวมจะสามารถบริหารจัดการต่อจากเดิมได้เลย นอกจากนี้ ควรพิจารณาถึงบุคลากรที่จะเข้ามามีบทบาทในการบริหารหน่วยบริการประจำอำเภอต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษ ครูการศึกษาพิเศษ และนักสหวิชาชีพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีปัญหาด้านขนาดของพื้นที่ สภาพอากาศ และไม่มีการแบ่งมุมการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดของหน่วยบริการประจำอำเภอที่ได้ไปขอใช้สถานที่ร่วมกับหน่วยงานอื่น เช่น องค์การบริหารส่วน

ตำบล เป็นต้น ซึ่งสามารถใช้ได้เพียงห้องเดียวจึงเกิดความแออัด มีสภาพอากาศไม่เหมาะสม และเป็นอุปสรรคต่อการจัดแบ่งมุมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ มีปัญหาด้านการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการด้านงบประมาณสำหรับการพัฒนาหน่วยบริการประจำอำเภอ การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอสำหรับนักเรียนออทิสติก มีปัญหาด้านการจัดห้องเรียนที่มีผลกระทบต่อการเร้าความสนใจ และไม่ได้จัดให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรที่ประจำหน่วยบริการยังไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และด้านกิจกรรมบำบัดจึง ส่งผลให้จัดสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมกับสภาพความพิการของนักเรียนออทิสติก และการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ มีปัญหาด้านพื้นที่ในบริเวณหน่วยบริการประจำอำเภอมีพื้นที่ขรุขระ ไม่มีทางลาด และไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่กระตุ้นพัฒนาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยบริการประจำอำเภอจัดตั้งอยู่ในหน่วยงานราชการที่ไม่ใช่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงไม่สามารถบริหารจัดการปรับปรุงทางลาด ทางเดิน ทางเชื่อม หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นใดให้แก่นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่อยู่ในความดูแลได้

2. จากการศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า

2.1 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ

2.1.1 สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรจัดให้มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่หลากหลาย มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงสว่างเพียงพอ และเน้นการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีซานา อับดุลเลาะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 “แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติ” (วีซานา อับดุลเลาะ, 2563) พบว่า แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ควรจัดวางวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ภายในห้องเรียนให้สามารถหยิบได้ง่าย สะดวกในการใช้ในห้องเรียน ให้ความสำคัญในการเลือกใช้สีในห้องเรียน ควรเลือกสีที่ให้ความรู้สึกสบาย น่าดึงดูดให้เข้ามาในห้อง น่าเรียนรู้ สำหรับอุณหภูมิ หากห้องเรียนมีการติดเครื่องปรับอากาศ ควรปรับอุณหภูมิในห้องเรียนให้เหมาะสมกับอากาศในปัจจุบัน การตกแต่งห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ควรตกแต่งห้องเรียนให้ช่วยกระตุ้นจินตนาการและแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ ได้ทำการศึกษา

เรื่อง การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2564) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนควรมีแสงสว่างเพียงพอโดยใช้แสงจากธรรมชาติเป็นแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ถ้าไม่เพียงพอต้องใช้แสงจากดวงไฟเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐภัค อุทโท ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพของโรงเรียนอนุบาลวัดช่องลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 (ณัฐภัค อุทโท, 2558) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพต้องมีการพัฒนาตามลำดับ คือ การจัดโรงอาหาร การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน และการจัดห้องสุขา ในการจัดห้องเรียนควรมีเครื่องปรับอากาศในห้องเรียน จัดโต๊ะเรียนใหม่ให้เป็นระเบียบ มีสีสันสวยงาม และมีความสะอาด

2.1.2 สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ ควรจัดให้มีโต๊ะที่ออกแบบพิเศษตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนแต่ละบุคคล จัดให้มีเบาะรองกันกระแทกในระหว่างการให้บริการทางกายภาพบำบัดหรือการฟื้นฟูสรรถภาพทางร่างกาย รวมถึงจัดให้มีพื้นที่กว้างพอสำหรับนักเรียนที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น ให้สามารถเคลื่อนย้ายตนเองได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา พุทธเจริญ ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 (ยุพา พุทธเจริญ, 2560) พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีแนวทางในการดำเนินการหลัก คือ ควรมีการจัดโต๊ะ เก้าอี้ให้สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างอิสระสะดวกในการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับครูที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน มีการจัดมุมหนังสือ ประสบการณ์ในห้องเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียนและสร้างสรรค์จินตนาการ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุมน อมรวิวัฒน์ ที่ว่า การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู มีความสะอาด มีเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้การเรียนของนักเรียนสะดวกขึ้น เช่น ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสม แสงเข้าถูกทาง และมีแสงสว่างเพียงพอ กระดานดำมีขนาดเหมาะสม โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับวัยนักเรียน โต๊ะเรียนและเก้าอี้ของนักเรียน ให้มีขนาดเหมาะสมกับรูปร่างและวัยของนักเรียน มีช่องว่างระหว่างแถวที่นักเรียนจะลุกนั่งได้สะดวก (สุมน อมรวิวัฒน์, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เกษม มานะรุ่งวิทย์ ที่ว่า กลุ่มเด็กผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหว กับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนไม่สัมพันธ์กันจึงส่งผลให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ การออกแบบโต๊ะเรียนสำหรับผู้บกพร่องด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวให้สามารถตอบสนองต่อการใช้งานได้กับพฤติกรรมการเรียนการสอน มีรูปลักษณ์ที่เหมาะสมต่อพฤติกรรมความบกพร่องของร่างกาย และต้องมีส่วนเว้าให้เก้าอี้ล้อเข็นเข้านั่งได้พอดีกับตัวเด็ก (เกษม มานะรุ่งวิทย์, 2561)

2.1.3 สำหรับนักเรียนออทิสติก มีการกำหนดเขตพื้นที่อย่างชัดเจน ห้องเรียนไม่มีประตูหรือหน้าต่างมากเกินไปเป็นการเร้าความสนใจ และควรมีการจัดห้องเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้แก่ ห้องกระตุ้นประสาทสัมผัสการรับความรู้สึก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาพร ตรีสูน ได้ทำการศึกษาเรื่องจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะต่อการเรียนรู้ สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติก (อาพร ตรีสูน, 2564) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะต่อการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กออทิสติกเรียนรู้ได้ดี คือ สภาพแวดล้อมที่มีระเบียบ มีความแน่นอน คาดเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น จะช่วยให้เด็กรับรู้และประมวลข้อมูล และสอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภัจฉรีย์ จันทนา ที่ว่า ขนาดของห้องเรียนควรเหมาะสมกับจำนวนของนักเรียน ควรจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนโดยพยายามลดสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดอุปสรรคในการเรียนรู้ เช่น ถ้าเด็กชอบจ้องมองพัดลมที่หมุน ควรจัดห้องเรียนที่ไม่ต้องใช้พัดลม หลอดไฟที่มีคุณภาพไม่กะพริบ เพราะเด็กออทิสติกบางคนจะทนต่อแสงกะพริบไม่ได้ (ศุภัจฉรีย์ จันทนา, 2564)

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ พบว่า ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ ควรคำนึงถึงปลอดภัย มีเครื่องเล่นหรือลานกระตุ้นพัฒนาการ ที่เหมาะสมกับนักเรียนทุกประเภทความพิการ ซึ่งสอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารสถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ได้กำหนดการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ได้แก่ ให้มีทางลาดในบริเวณพื้นที่ต่างระดับ โดยพื้นผิวเป็นวัสดุที่ป้องกันการลื่นไถล และติดตั้งราวกันตก ทางลาดด้านที่ไม่มีผนังกั้นให้ยกขอบสูงจากพื้นผิวของทางลาด มีราวจับทำด้วยวัสดุที่มีความมั่นคงและแข็งแรงตลอดทางลาด และให้มีที่จอดรถสำหรับคนพิการที่จัดไว้ใกล้ทางเข้าและออกอาคารให้มากที่สุด (กฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารสถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ.2555, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรปภา โพธิ์สุ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลบางกระดี สังกัดเทศบาลตำบลบางกระดี อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี (วรปภา โพธิ์สุ, 2556) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ควรจัดตกแต่งอาคารสถานที่สิ่งปลูกสร้างมีความมั่นคงแข็งแรง ปลอดภัย มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสะดวก อาคารเรียน อาคารประกอบห้องเรียน ห้องสมุดห้องปฏิบัติการ โรงอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ห้องน้ำ ห้องส้วมที่มีการดูแลความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ อุปกรณ์ในห้องเรียน สนามกีฬา อุปกรณ์กีฬามีเพียงพอเหมาะสมและปลอดภัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรพงศ์พันธ์ โภชัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารสภาพแวดล้อมใน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มลำภู-บางนาค สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 (อมรพงศ์พันธ์ โภชัย, 2558) พบว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษานั้นมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น การจัดสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ ควรมีการแสดงแผนผังเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ที่สะอาดร่มรื่นสวยงาม และมีการแบ่งบริเวณภายในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม มีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีสภาพการใช้งานได้ดี และอยู่ในสภาพที่ปลอดภัยในการใช้งาน อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวีณา โภควณิช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นของการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาเรียนรวมระดับประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี (ประวีณา โภควณิช, 2560) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมตามความต้องการจำเป็นมากที่สุด ดังนี้ 1) ด้านภูมิทัศน์ 2) ด้านความปลอดภัย 3) ด้านอาคารสถานที่ 4) ด้านการบริหารจัดการ 5) ด้านการเรียนการสอน 6) ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายในห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ นักเรียนออทิสติก และด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนของหน่วยบริการประจำอำเภอ แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สรุปได้ดังนี้ การจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพความพิการของนักเรียนแต่ละบุคคล การแบ่งมุมที่เน้นการปฏิบัติจริง การคำนึงถึงลักษณะความพิการเพื่อจัดหาโต๊ะเรียนที่มีลักษณะพิเศษ การจัดลานเพื่อกระตุ้นประสาทสัมผัส รวมถึงการจัดทำทางลาด ราวจับ หลังคาคลุมทางเดินเพื่อความปลอดภัยและเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียนเฉพาะความพิการ และโรงเรียนเรียนร่วมควรศึกษาบริบทของสถานศึกษาตนเอง เช่น ประเภทความพิการของนักเรียนเพื่อกำหนดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จำนวนนักเรียนพิการในแต่ละปีการศึกษา และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ด้านกายภาพบำบัด และด้านกิจกรรมบำบัด เป็นต้น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภทอื่น เช่น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความ

บกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ และบุคคลพิการซ้อน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เกษม มานะรุ่งวิทย์. (2561). โต๊ะเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องด้านร่างกาย เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2564. จากhttps://www.rmutp.ac.th/โต๊ะเรียนสำหรับเด็ก

กฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารสถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ 2555. (2555). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 130 ตอนที่ 4 ก หน้า 2 (16 มกราคม 2556).

ครูและพี่เลี้ยงเด็กพิการประจำอำเภอ. (2565). สภาพปัญหาและความต้องการการจัดภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. (นางอารีวรรณ เรือนพิบูลย์, ผู้สัมภาษณ์)

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2564). การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. งานนิพนธ์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2560). เด็กพิเศษ : ดูแลด้วยความรัก พัฒนาความด้วยเข้าใจ. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2564. จาก https://www.happyhomeclinic.com/sc04-special-child-care.html

ณัฐภัค อุทโท. (2558). การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพของโรงเรียนอนุบาลวัดช่องลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประวีณา โภควณิช. (2560). ความต้องการจำเป็นของการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาเรียนรวมระดับประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 45 (22 กรกฎาคม 2553).

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 (5 กุมภาพันธ์ 2551).

ยุพา พุทธเจริญ. (2560). แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 วันที่ 1 มีนาคม 2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

วรปภา โพธิ์สุ. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลบางกระดี สังกัดเทศบาล ตำบลบางกระดี อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยทองสุข.

วีซาน อับดุลเลาะ. (2563). การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 “แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติ”. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 7(2), 227-246.

ศุภัจฉรีย์ จันทนา. (2564). การศึกษาเพื่อคนพิเศษ Special Society. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2564 จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. (2555 ง). บทบาทหน้าที่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2564 จาก http://www.spe-utt.com/home/index.general.html

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. (2563 ก). หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระยะแรกเริ่ม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2563). อุตรดิตถ์: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. (2563 ข). มาตรฐานการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ประจำปีการศึกษา 2563. อุตรดิตถ์: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์. (2563 ค). รายงานการประเมินตนเองของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ประจำปีการศึกษา 2563. อุตรดิตถ์: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2564). จิตวิทยาสำหรับครู. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2564 จาก https://sites.google.com/site/group1class52557/5-kar-srang-brryakas-ni-chan-reiyn

อมรพงศ์พันธ์ โภชัย. (2558). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มลำภู-บางนาค สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์, 2(1), 34-45.

อาพร ตรีสูน. (2564). จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะต่อการเรียนรู้ สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติก. ศูนย์วิจัยออทิสติก โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบรบือวิทยาคาร*

THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL TO RAISE LEARNER QUALITY OF BORABUWITTAYAKHAN SCHOOL

สมทรัพย์ ภูโสดา
Somsarp Phusoda
โรงเรียนบรบือวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
Borabuwittayakhan School, The Secondary Educational Service Area Office Mahasarakham, Thailand
E-mail: supphu.bwk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือ วิทยาคาร 3) ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบรบือวิทยาคาร และ 4) ประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร โดยใช้ข้อมูลทางสถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน จุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน การยก ระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้พัฒนาสูงขึ้น สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหา 5 อันดับแรก ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2.2) การทำงานเป็นทีม 2.3) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2.4) กระบวนการบริหารงานวิชาการ 2.5) ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 3) ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2564 ด้านคุณภาพผู้เรียน อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

* Received May 19, 2022; Revised June 3, 2022; Accepted July 18, 2022

ของผู้เรียนสูงขึ้น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าระดับประเทศทุกรายวิชา และผู้เรียนมีผลงานเชิงประจักษ์ทุกรายการที่ได้เข้าประกวดและแข่งขัน 4) ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารงานวิชาการ, คุณภาพผู้เรียน, โรงเรียนบรบือวิทยาคาร

Abstract

This research aims to 1) study the current condition and academic administration problems of Borabuwittayakhan School 2) the development of academic administration model to enhance learners' quality of Borabuwittayakhan School 3) evaluate the implementation of the academic administration model to enhance learners' quality of Borabuwittayakhan School 4) assess the satisfaction of people involving with academic administration model to enhance learners' quality of Borabuwittayakhan School. The statistics used to analyze the data were percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D.). In the current condition of school, it is found that students' Ordinary National Educational Test (O-NET) result along with learners' achievement need to be improved. The academic administration problems is in average level with 5 problems as follow; students' learning process, the application of technology and development of teaching material in classroom, classroom research, curriculum development and educational supervision, respectively. The academic administration model comprised of 5 components which are 1) Academic leadership 2) Team work 3) The principles of participative management 4) Academic administration process 5) Academic administration framework. The evaluation of the implementation to enhance learners' quality towards the academic administration model, from school internal quality assessment, showed that learners' quality is at a highest level. The percentage of learning achievement and the desirable characteristics of learner assessment was higher and the result of Ordinary National Educational Test (O-NET) result showed higher than an average score level of a country score level in all subjects. The development of learners' quality also affected on the award-winning in academic

and excellent competitions. The satisfaction assessment of teachers, students and their parents towards the development of academic administration model is at a high level.

Keywords: Model Development, Academic Administration, Learner Quality, Borabuwittayakhan School.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลก และภูมิภาคทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดด สภาพภูมิอากาศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคและระดับโลก รูปแบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงเศรษฐกิจของโลกเข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดลดลง และเกิดสังคมผู้สูงวัย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่านิยม วิถีชีวิต รูปแบบเศรษฐกิจและปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย การศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้กับคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญร่วมกันของรัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษาการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกช่วงวัย เพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่ง “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญามีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษ และภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกร นักคิด ผู้ประกอบการเกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของ

ตนเอง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 ที่กล่าวถึงการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดสาระสำคัญให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งการจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเป็นพันธกิจที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ในโยบาย คือ 1) จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขัน 3) พัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะ ในศตวรรษที่21 4) สร้างโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทาง การศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม 5) พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ 6) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และ 7) ปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เพื่อพัฒนามุ่งสู่ Thailand 4.0 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ดังนั้นผลของการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่

สำคัญที่สุด มีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และขอบเขตวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยมีขอบเขตภารกิจในการบริหารและจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลไว้ 4 ด้าน

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและ การมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ซึ่งการดำเนินงานสถานศึกษานั้น การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนในการทำงาน สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ อันมีหลักการที่สำคัญๆ หลายประการ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถให้สู่ความเป็นเลิศ มีเป้าหมายให้บุคลากรทุกฝ่าย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมผลิตโดยคำนึงถึงคุณภาพและความประหยัดในการบริหารงานวิชาการที่จะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายนั้น ผู้บริหารจะต้องมีกระบวนการบริหารงานเป็นขั้นตอน หรือมีรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ (ธริศร เทียบปาน, 2562)

โรงเรียนบรบือวิทยาคาร เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เปิดทำการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1-3 ประเภทวิชาพาณิชย กรรม สาขาบัญชี ตั้งอยู่เลขที่ 59 หมู่ 3 ตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นโรงเรียนโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) รุ่นที่ 3 ในปี พ.ศ. 2561 เขตพื้นที่บริการประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลบรบือ ตำบลหนองสิม ตำบลวังไชย และตำบลวังใหม่ มีการบริหารและจัดการศึกษาเป็น 4 กลุ่มบริหาร ได้แก่ กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป จากสรุปผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาประจำปีการศึกษา 2562 มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครูจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียน เป็นไปตามมาตรฐาน และตัวชี้วัดของหลักสูตร การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนทุกตัวชี้วัด

อยู่ในระดับดี ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้เรียนมีความภูมิใจท้องถิ่น และความเป็นไทย และตัวชี้วัดที่ 3 ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย อยู่ในระดับดีเยี่ยม ส่วนตัวชี้วัดด้านอื่นๆ อยู่ในระดับดี โดยการบริหารจัดการศึกษาหรือทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต เน้นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ รวมทั้งการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความสามารถในการวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารและการมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน เจตคติที่ดีต่องานอาชีพ สำหรับด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด และมีสุขภาวะทางร่างกาย อารมณ์และสังคม ความภูมิใจในท้องถิ่น และความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการปรับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการในการพัฒนาและนโยบายการปฏิรูปการศึกษา พัฒนาวิชาการเน้นผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพสนับสนุนการอบรมเพิ่มความรู้และความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดกลุ่ม และนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ และจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มสาระ จัดหาสื่ออุปกรณ์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีการดำเนินการนิเทศ กำกับติดตามประเมินการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างเหมาะสมและชัดเจน (โรงเรียนบรบือวิทยาคาร, 2562)

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2554-2558) ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีระดับคุณภาพ พอใช้ โดยผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในระดับชั้น ม.3 และ ม.6 อยู่ในระดับพอใช้ และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศในระดับชั้น ม.3 และ ม.6 อยู่ในระดับต้องปรับปรุง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน), 2558) และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในปีการศึกษา 2562 ต่ำกว่าปีการศึกษา 2561 และภาษาอังกฤษ ปีการศึกษา 2562 ต่ำกว่าระดับประเทศ ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

และสังคมศึกษา ในปีการศึกษา 2562 ต่ำกว่าปีการศึกษา 2561 และภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ในปีการศึกษา 2562 ต่ำกว่าระดับประเทศ (โรงเรียนบรบือวิทยาคาร, 2562)

จากสภาพปัญหา และเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักเห็นความสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการศึกษาด้วยการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ ที่ต้องใช้ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นนวัตกรรมในการขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการสู่เป้าหมายที่สำคัญคือการยกระดับคุณภาพผู้เรียน ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติชั้นพื้นฐาน ผลงานเชิงประจักษ์ของผู้เรียน และเกิดด้านความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร
3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือ วิทยาคาร
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร จากรายงานการประเมินตนเอง ผลงานความสำเร็จในปีที่ผ่านมา และจากการประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มบริหารวิชาการจำนวน 28 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูในกลุ่มบริหารวิชาการ ที่ร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายใน โดยใช้ตัวแบบการวิเคราะห์ของแมคคินเซย์ (The 7s Mckinsey Model) และวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอก โดยใช้การวิเคราะห์เพสท์เทิล (PESTLE analysis) และใช้ SWOT Analysis

ส่วนที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร โดยศึกษาแนวคิด

ทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วยขอบข่ายการดำเนินงาน จำนวน 17 ด้าน เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู จำนวน 91 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูโรงเรียนบรบือวิทยาคาร จำนวน 110 คน แล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ เพื่อหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ผู้วิจัยดำเนินการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สร้างองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ผู้วิจัยนำประเด็นปัญหาสำคัญที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร และจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา แล้วนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ และจัดกลุ่มองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่คล้ายคลึงกัน ได้ 5 องค์ประกอบ จากนั้นรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 4 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อหาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ

ส่วนที่ 2 ตรวจสอบผลการร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ศึกษานิเทศก์ 1 และครูหัวหน้างานในกลุ่มบริหารงานวิชาการจำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ได้แก่ 1) ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 3)

ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 4) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของผู้เรียน (O-NET) 5) ผลงานเชิงประจักษ์ของผู้เรียน ประชากรได้แก่ นักเรียน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,042 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู นักเรียน และผู้ปกครองโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ปีการศึกษา 2564 รวมทั้งสิ้น 732 คน จำแนกเป็นครูจำนวน 86 คน นักเรียน จำนวน 323 คน และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 323 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร จากการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายใน และผลความสำเร็จในปีที่ผ่านมา จุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้พัฒนาสูงขึ้น และต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนได้นำองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรม เร่งพัฒนานักเรียนในการสร้างนวัตกรรมเพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ และการพัฒนาทักษะการแก้ปัญญาตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เกิดทักษะอาชีพ และพัฒนาความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ ตามความถนัด และความสามารถ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูบูรณาการการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในการใช้เทคโนโลยี และสร้างนวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน และโรงเรียนควรนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ส่งเสริมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาศักยภาพของด้านการทำงานวิจัยของครู และการใช้นวัตกรรมควบคู่กับเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่นักเรียน และชุมชนมากที่สุด

1.2 สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงปัญหาจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2) การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และ 5) การนิเทศการศึกษา

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีองค์ประกอบย่อย 7 ด้าน 2) การทำงานเป็นทีม มีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน 3) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน 4) กระบวนการบริหารงานวิชาการ มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน 5) ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ มีองค์ประกอบย่อย 9 ด้าน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือ วิทยาคาร การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2564 ด้านคุณภาพผู้เรียน อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ปีการศึกษา 2564 สูงขึ้นกว่าปีการศึกษา 2563 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทุกรายวิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ค่าเฉลี่ยรวม 33.80 สูงกว่าระดับเขตพื้นที่ สูงกว่าระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสูงกว่าระดับประเทศ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวม 30.43, 32.38 และ 31.75 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นทุกรายวิชา ผู้เรียนมีผลงานเชิงประจักษ์ 10 รายการที่ได้เข้าประกวด และแข่งขันทางวิชาการ

4. ความพึงพอใจของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือ วิทยาคาร สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ประการแรก คือสภาพปัจจุบัน จากการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายใน และผลความสำเร็จในปีที่ผ่านมา จุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้พัฒนาสูงขึ้น และต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนได้นำองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรม เร่งพัฒนานักเรียนในการสร้างนวัตกรรมเพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ และการพัฒนาทักษะการแก้ปัญญาตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เกิดทักษะอาชีพ และพัฒนาความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ ตามความถนัด และความสามารถ ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูบูรณาการการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในการใช้เทคโนโลยี และสร้างนวัตกรรมเพื่อการ

เรียนการสอน และโรงเรียนควรนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ส่งเสริมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาศักยภาพของด้านการทำงานวิจัยของครู และการใช้นวัตกรรมควบคู่กับเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ๆ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่นักเรียน และชุมชนมากที่สุด และประการที่สองสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก กลุ่มบริหารวิชาการขาดการนิเทศ ติดตามประเมินผล งานในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ครู และบุคลากรบางท่านมีภาระงานมาก ทั้งงานสอน งานพิเศษที่ได้รับมอบหมาย ขาดการนำระเบียบปฏิบัติไปใช้ในการดำเนินงานอย่างจริงจัง การกระจายงานอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอน ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ครูบางท่านมีภาระงานมาก ขาดการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง การกระจายสัญญาณอินเทอร์เน็ตยังไม่ครอบคลุม การเข้าถึงและใช้งานระบบอินเทอร์เน็ตไม่ต่อเนื่อง และสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ มีการวางแผนกลยุทธ์แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน การเสนอความคิดในทีมบางครั้ง เสียเวลาในการดำเนินการมาก จึงจะได้ข้อสรุปเป็นแนวเดียวกัน และครูบางกลุ่มสาระการเรียนรู้สอนไม่ตรงตามวิชาเอก ผู้บริหารไม่สามารถติดตามงานได้อย่างต่อเนื่อง ครูขาดทักษะในการจัดทำและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน ขาดทักษะการใช้สื่อ และเทคโนโลยี การทำวิจัยในชั้นเรียนยังไม่สมบูรณ์ และครูมีภาระงานมากทำให้ส่งงานไม่ทันตามกำหนดเวลา สอดคล้องกับผู้วิจัยหลายท่านที่พบว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (วรรณา อุ่นคำ, 2558; พนม วิลัยหล้า และคณะ, 2560)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงจากมากไปน้อย 5 อันดับแรกคือ 1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2) การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และ 5) การนิเทศการศึกษา โดยด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูยังขาดการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับผู้เรียนอย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดกิจกรรมขาดการเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ไม่ได้ดำเนินการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาอย่างต่อเนื่องทุกชั่วโมงการเรียนรู้ และด้านบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ยังไม่เป็นไปในแนวทาง

เดียวกันทั้งโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณา อุ่นคำ ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (วรรณา อุ่นคำ, 2558)

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีองค์ประกอบย่อย 7 ด้าน 2) การทำงานเป็นทีม มีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน 3) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน 4) กระบวนการบริหารงานวิชาการ มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน 5) ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ มีองค์ประกอบย่อย 9 ด้าน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สร้างองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ผู้วิจัยนำประเด็นปัญหาสำคัญที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรบือวิทยาคาร และจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา แล้วนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญและจัดกลุ่มองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่คล้ายคลึงกัน ได้ 5 องค์ประกอบ และรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และใช้รูปแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูหัวหน้างานในกลุ่มบริหารงานวิชาการ ส่งผลให้เกิดองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศ แก้วศรีนวล ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า องค์ประกอบเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นาทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาทีมงานวิชาการในกระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดดุลยภาพในสถานศึกษา และภารกิจขอบข่ายของงานวิชาการในสถานศึกษา รูปแบบที่มีความเหมาะสมจะส่งผลให้การทดลองใช้รูปแบบมีผลการดาเนินงานอยู่ในระดับดีมาก ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบในระดับมาก จึงส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีประสิทธิผล (นริศ แก้วศรีนวล, 2556) สอดคล้องกับชำนาญ บุญวงศ์ ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพโดย

ยึดหลักภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษามี 4 ด้าน คือ ด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา และด้านการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยกระบวนการบริหารวิชาการ ภาวะผู้นำ มีอิทธิพลตรงและส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ในด้านการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษามีอิทธิพล ทางอ้อมผ่านกระบวนการบริหารงานวิชาการ และส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งภาวะผู้นำมีอิทธิพลตรงและส่งพลต่อการทำงานเป็นทีม (ชำนาญ บุญวงศ์, 2557) และสอดคล้องกับธริศร เทียบปาน ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคใต้ พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่สร้างขึ้นประกอบด้วย ขอบข่ายการบริหารงาน วิชาการ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 3) ด้านการพัฒนาทีมงานวิชาการ 4) ด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดดุลยภาพ และ 5) ด้านขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้ โดยการนำคู่มือรูปแบบการบริหารงานวิชาการไปทดลองใช้กับโรงเรียนแจ้งวิทยา ได้ผลการประเมินคุณภาพการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการมีตัวบ่งชี้รายการประเมินทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับคุณภาพดี และดีมาก (ธริศร เทียบปาน, 2562)

3. ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือ วิทยาคาร

3.1 การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2564 ด้านคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับยอดเยี่ยม เมื่อพิจารณาประเด็นการพิจารณา 2 ประเด็นหลักประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอยู่ในระดับยอดเยี่ยม ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานวิชาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคารมีการพัฒนารูปแบบการบริหารงานที่มีแนวทางขับเคลื่อนชัดเจน โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูที่ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ การบริหารหลักสูตรและการบริหารจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู การส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน การบริหารจัดการสถานศึกษา การสร้างบรรยากาศทางกายภาพและสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และการบริหารตนเอง ทีมงาน และชุมชนในการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียนประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีค่าเฉลี่ยปีการศึกษา 2564 สูงขึ้นกว่าปีการศึกษา 2563 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ที่นำมาพัฒนาขับเคลื่อนงานวิชาการด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา ที่เน้นจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เน้นการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การสอนที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เน้นการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีดา บัวยก และคณะ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน พบว่ามี 4 องค์ประกอบ การพัฒนาหลักสูตร 6 ตัวบ่งชี้ การจัดการเรียนการสอน 7 ตัวบ่งชี้ การวัดและประเมินผล 8 ตัวบ่งชี้ และการนิเทศติดตาม 7 ตัวบ่งชี้ ด้วยวิธีการหมุนแกนองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (ปรีดา บัวยก และคณะ, 2564) สอดคล้องกับจามร จังหวัดกลาง และเข็มทอง ศิริแสงเลิศ ที่ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารวิชาการมีผลต่อการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของนักเรียน (จามร จังหวัดกลาง และเข็มทอง ศิริแสงเลิศ, 2561) และสอดคล้องกับเอกชัย หมอกไชย และคณะ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 บุรีรัมย์ พบว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน และองค์ประกอบย่อย รวม 37 ด้าน และผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าร่าง รูปแบบมีความเหมาะสม และเป็นไปได้ทุกข้อ (เอกชัย หมอกไชย และคณะ, 2559)

3.3 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ปีการศึกษา 2564 สูงขึ้นกว่าปีการศึกษา 2563 ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ที่นำมาพัฒนาขับเคลื่อนงาน

วิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เน้นพัฒนาคุณธรรม นำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา สอดคล้องกับงานวิจัยของภาณี สัจจาพันธ์ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ด้านเนื้อหาผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในสถานศึกษาเมื่อใช้รูปแบบ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือคุณภาพของสถานศึกษาที่ เกิดจากการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ภาณี สัจจาพันธ์, 2554) สอดคล้องกับสมศรี เณรจาที และวัชรี ชูชาติ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ การวางระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้โดยมีวิจัยเป็นฐาน การบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรูให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร และการพัฒนาระบบขอมูลและสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณ และผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ (สมศรี เณรจาที และวัชรี ชูชาติ, 2560) และสอดคล้องกับอุทัย ไทยกรรณ์ และคณะ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาประกอบด้วย 1) โครงสร้างการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ องค์ประกอบของบุคลากรและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ 2) ภาระงานวิชาการ แบ่งเป็น 3 กลุ่มงาน ได้แก่ ภาระงานหลัก ภาระงานสนับสนุน และภาระงานส่งเสริม 3) กระบวนการบริหารจัดการ และ 4) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ จากการศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการสังเกตและการตรวจสอบเอกสารการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร มีทักษะ และสมรรถนะวิชาชีพที่พึงประสงค์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันหรือใช้เป็น แนวทางในการเลือกอาชีพที่ถนัด สนใจ และใช้ประกอบอาชีพได้(อุทัย ไทยกรรณ์ และคณะ, 2562)

3.4 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทุกรายวิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ค่าเฉลี่ยรวม 33.80 สูงกว่าระดับเขตพื้นที่ สูงกว่าระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสูงกว่าระดับประเทศ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวม 30.43, 32.38 และ 31.75 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นทุกรายวิชา ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ที่นำมาพัฒนาขับเคลื่อนงานวิชาการทั้ง 5 องค์ประกอบ ที่มีรูปแบบ ขั้นตอนกระบวนการตามหลัก PDCA หรือ วงจรเดมิง Deming Cycle) มีหลักการทำงานที่ชัดเจน และการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และครูที่ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ จัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพครู เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน สร้างบรรยากาศทางกายภาพและสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในการพัฒนาการศึกษาของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรธิดา พูลถาวร ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ได้คะแนน O-NET สูงสุด ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านสัตหีบ ที่ส่งผลให้ได้คะแนน O-NET สูงสุด ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 สามารถสรุปเป็นประเด็น ตามลำดับความสำคัญได้ทั้งสิ้น 5 ประเด็น คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียน ในการกำกับดูแล วางแผน หลักสูตรและผลักดันโยบายต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน 2) ผู้อำนวยการโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ในการจัดสรรทรัพยากรนำเข้าอย่างที่ดี อีกทั้งการจัด ครูผู้สอนให้ตรงตามสาระการเรียนรู้และความสามารถจึงส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ส่งเสริมให้ครู ใช้ผลิต และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มทักษะ การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การจัดระบบนิเทศภายในเพื่อหาแนวทางการพัฒนางานร่วมกัน และ 5) โรงเรียนได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสอนของครู สรุป และวิเคราะห์ผลการประเมินภาพรวม (พรธิดา พูลถาวร, 2560) และสอดคล้องกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โรงเรียนนำรูปแบบเป้าหมายโครงการมีการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดร้อยเอ็ดโดยเริ่มจาก 1) วิเคราะห์ข้อมูล 2) กำหนดเป้าหมาย 3) การลงมือทำตามหลัก PLC 4) การประเมินผลด้วยตนเอง และ 5) จัดกิจกรรมเสริมเติมความรู้ก่อนสอบ ส่งผลให้สถานศึกษามีร้อยละของนักเรียนที่คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานแต่ละวิชาผ่านเกณฑ์เพิ่มขึ้น (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด, 2563)

3.5 ผู้เรียนมีผลงานเชิงประจักษ์ 10 รายการที่ได้เข้าประกวด และแข่งขันทางวิชาการ ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ที่นำมาพัฒนาขับเคลื่อนงานวิชาการทั้ง 5 องค์ประกอบ ที่มีรูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการ หลักการทำงานที่ชัดเจน เช่น การจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทุกด้าน มีการสร้างบรรยากาศทางกายภาพและสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพูนภัทรา พูลผล ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลก พบว่า แนวคิดการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน คือ 1) หลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การวัดและประเมินผล และ 5) การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ และเน้นการฝึกทักษะด้านความเป็นพลเมืองโลก เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำประโยชน์ให้กับ ประเทศ บ้านเกิด เมืองนอน และแผ่นดินบนโลกของเรา รวมถึงประยุกต์ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศและโลก (พูนภัทรา พูลผล, 2554) และสอดคล้องกับวารีรัตน์ แก้วอุไร ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพดีและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียน โดยองค์รวมทั้งด้านคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ ผลการทดลองใช้พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (วารีรัตน์ แก้วอุไร, 2554)

4. ความพึงพอใจของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ที่นำมาพัฒนาขับเคลื่อนงานวิชาการทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การทำงานเป็นทีม หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม กระบวนการบริหารงานวิชาการ และขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ สามารถแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการทั้งด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดผลต่อที่มีประสิทธิภาพต่อผู้เรียน ครู และสถานศึกษาที่เป็นเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตประสงค ทมะนันต และคณะ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีสวนรวมยุคใหม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล พบว่า ระดับความพึงพอใจผลการใชรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีสวนรวมยุคใหมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล รายดานและโดยรวมอยูในระดับมากที่สุด (จิต

ประสงค ทมะนันต และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับอุทัย ไทยกรรณ์ และคณะ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิชาการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวิชาการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อุทัย ไทยกรรณ์ และคณะ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถแก้ปัญหาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้เรียนมีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีผลงานเชิงประจักษ์ที่แสดงออกถึงการพัฒนาศักยภาพได้อย่างชัดเจน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบรบือวิทยาคาร สรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนมี 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การทำงานเป็นทีม หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม กระบวนการบริหารงานวิชาการ และขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ สามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียน ตามมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ 2) การนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ หรือกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนองค์กรให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสถานศึกษาต้องกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนรูปแบบที่ชัดเจน มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน ประกอบกับการใช้ข้อมูลสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และจะต้องจัดให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึง ต่อเนื่อง เป็นระบบ และเป็นกระบวนการ 3) สำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาองค์ประกอบ หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการที่เป็นเลิศตามบริบทเชิงพื้นที่ของแต่ละสถานศึกษา เพื่อการ

พัฒนาทักษะผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 และควรพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการที่เน้นการบริหารจัดการเรียนรู้ สู่การเป็นพลเมืองโลกที่สมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

จามร จังหวัดกลาง และเข็มทอง ศิริแสงเลิศ. (2561). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. วารสารราชพฤกษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 16(3), 37-44.

จิตประสงค ทมะนันต และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีสวนรวมยุคใหม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(3), 1202 – 1216.

ชำนาญ บุญวงศ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2565 จาก http://dspace.bru.ac.th/xmlui/handle/123456789/2073.

ธริศร เทียบปาน. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคใต้. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

นริศ แก้วศรีนวล. (2556). รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสานักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ปรีดา บัวยก และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารบัณฑิตวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 12(1), 15-29.

พนม วิลัยหล้า และคณะ. (2560). สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 8(2), 76-86.

พรธิดา พูลถาวร. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ได้คะแนน O-NET สูงสุด ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสัตหีบ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พูนภัทรา พูลผล. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลก. สืบค้นจาก http://backoffice.thaiedresearch.orguploads/paper/1ae55159263925ea9e79fa1128b773a8.pdf

ภาณี สัจจาพันธ์. (2554). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง. มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.

โรงเรียนบรบือวิทยาคาร. (2562). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา. มหาสารคาม : โรงเรียนบรบือวิทยาคาร.

วรรณา อุ่นคำ. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วารีรัตน์ แก้วอุไร. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้. สืบค้นจาก http://backoffice.thaiedresearch.org/uploads/paper/f0f14f9e5beeb9df326d9b4710fb6298.pdf.

สมศรี เณรจาที และวัชรี ชูชาติ. (2560). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 14(27), 10-20.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. สืบค้นจาก https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2018 /10/OBECPolicy62.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้น

พื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). (2558). ระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ.. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2565 จาก http://aqa.onesqa.-or.th/SummaryReport.aspx.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2563). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อยกผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดร้อยเอ็ด

อุทัย ไทยกรรณ์ และคณะ. (2562). รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 13(1), 88-104.

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นต่อความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่น*

IMPACTS OF THE IMPLEMENTATION OF A PACKAGE OF STRESS MANAGEMENT ACTIVITIES FOR ADOLESCENTS ON THEIR STRESS MANAGEMENT CAPABILITIES

สุธิดา พลชำนิ
Suthida Phonchamni
เกศนีย์ อิ่นอ้าย
Kesanee Inai
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lampang Rajabhat University, Thailand
E-mail: Suthida_phon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น และ 2) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นที่ได้รับและไม่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียด กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น 2) ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียด 3) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม 4) แบบทดสอบความสามารถในการจัดการความเครียดมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.912 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1.ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น พัฒนาขึ้นจากการศึกษาปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น และการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเครียดของวัยรุ่น ประกอบด้วย 1) กิจกรรมเตรียมความพร้อม 2) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านการเรียน 3) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 4) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านบุคลิกภาพ 5) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านเศรษฐกิจ 6) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม และ 7) กิจกรรมทบทวนตรวจสอบตน 2.การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย

* Received May 30, 2022; Revised June 13, 2022; Accepted July 12, 2022

ความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดสูงกว่าก่อนได้รับการฝึก ($\bar{x}$=3.83 SD=0.21) และมีคะแนนความสามารถในการจัดการความเครียดสูงกว่าวัยรุ่นที่ไม่ได้ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม, การจัดการความเครียด, วัยรุ่น

Abstract

This research aimed to 1) create a package of stress management activities for adolescents and 2) to compare the average score of stress management abilities of adolescents being treated and untreated with a package of stress management activities. The sample, recruited by means of multi-stage sampling, consisted of 60 Grade 9 students (Mathayomsuksa 3) under the auspices of Secondary Education Service Area Office 35, Lampang Province. The experimental and control groups had 30 students each. The research tools were 1) stress' factors questionnaire, 2) stress management activities, 3) behavioral observation form, and 4) stress management ability test was comfirmed with 0.912 realiability. The statistics for data analysis comprised mean, standard deviation, percentage and t-test. Research results could then be summarized as follows. 1. A package of stress management activities was developed on the basis of examination of adolescent stress factors as well as analysis and synthesis of knowledge from documents, textbooks and research related to adolescent stress management. Those activities covered the following areas: 1) preparatory activities 2) educational stress management activities, 3) interpersonal stress management activities, 4) personality stress management activities, 5) economic stress management activities, 6) environmental stress management activities, and 7) self-evaluation and review activities. 2. The average score of adolescents' stress management abilities were compared revealing that those being treated with a package of stress management activities had higher stress management ability scores in comparison to pre-treatment period. ($\bar{x}$ =3.83 SD=0.21). Moreover, they also had higher scores than their untreated counterparts at a statistical significance level of .01.

Keywords: a package activity, stress management, adolescents

บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นโดยมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์อย่างก้าวไกล เกิดการแข่งขันกันสูงในสังคมจากการให้ความสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมมากขึ้น รวมถึงการดำเนินชีวิตของบุคคลต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ การทำงานและการเรียน ส่งผลให้บุคคลเกิดเครียดตามมาได้ (รักเกียรติ จาริก, 2560) จากผลการสำรวจเกี่ยวกับความเครียด พบว่าประชากรช่วงวัยรุ่นส่วนใหญ่มีความเครียดสูง (ร้อยละ 56.60) และมีความเครียดรุนแรง (ร้อยละ 22.0) (สุจิตรา อู่รัตนมณี และสุภาวดี เลิศสำราญ, 2560) ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีเนื่องจากทำให้เกิดปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและการดำเนินชีวิตอย่างมาก เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในสภาวะเครียดจะส่งผลให้เสียดุลยภาพของชีวิตโดยจะมีปฏิกิริยาเกิดขึ้นกับร่างกายตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงขั้นรุนแรง (สืบตระกูล ตันตลานุกุล และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2560) ซึ่งส่งผลกระทบทางลบต่อการดำเนินชีวิตและสัมพันธภาพต่อผู้อื่นในสังคม หากบุคคลเผชิญกับภาวะเครียดเป็นระยะเวลานานโดยไม่สามารถจัดการสลายความเครียดได้ อาจก่อให้เกิดอาการเจ็บป่วยทางกายและทางจิตใจต่อไปได้

ความเครียดสามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะวัยรุ่นเป็นช่วงวัยหนึ่งที่ต้องเผชิญต่อปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดได้ เนื่องจากเป็นวัยที่มีพัฒนาการจากวัยเด็กไปสู่อีกวัยหนึ่งย่อมประสบกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตพร้อมกันหลายอย่างทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอันจะนำไปสู่การมีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมได้ นอกจากนี้ความวิตกกังวลในปัญหาส่วนตัวได้แก่ การมีโรคประจำตัว ค่าใช้จ่าย ภารกิจทางบ้าน ความคาดหวังของผู้ปกครอง งานที่ได้รับมอบหมาย การเตรียมสอบ การได้รับการปฏิบัติจากครู ปัญหาความสัมพันธ์และความขัดแย้งกับผู้อื่น วัยรุ่นที่ปรับตัวไม่ได้จึงมักขาดกำลังใจ รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เป็นตัวการทำให้เด็กเกิดความต้องการสูง และใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิด วัยรุ่นบางส่วนมองเทคโนโลยีเป็นเหมือนเพื่อนที่ปรึกษา ทำให้ห่างไกลจากการพูดคุยปรึกษาคนในครอบครัวเป็นสาเหตุทำให้วัยรุ่นเกิดความเครียดได้ (ชนิกานต์ ขำเหมือน และคณะ, 2559; ศุภจิรา นาคโต และคณะ, 2560) ฉะนั้นการส่งเสริมพัฒนาการวัยรุ่นให้มีความสามารถในการจัดการความเครียดที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ในช่วงวัยผู้ใหญ่เนื่องจากจะช่วยให้วัยรุ่นสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่นในสังคมและช่วยให้สามารถปรับตัวได้ดีต่อการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสภาพแวดล้อม อันจะทำให้วัยรุ่นสามารถพัฒนาตนไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสุขและมีความสำเร็จในชีวิตต่อไป

ดังนั้นจากปัญหาดังข้างต้นผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการความเครียดของวัยรุ่น พบว่าการเข้าร่วมฝึกฝนโดยใช้ชุดกิจกรรมจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น (ประณิตา ทองพันธ์, 2560; อัปสรสิริ เอี่ยมประชาและสุดารัตน์ เปรมชื่น, 2560) ทั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งตามการแบ่งช่วงวัยโดยนักจิตวิทยาอลิซาเบท เฮอร์ล๊อค ได้จัดให้บุคคลที่มีอายุระหว่าง 13-16 ปี อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น (Hurlock, E. B., 1982) ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เรียกว่าอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อโดยเริ่มประสบกับการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการเรียนตองตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตามที่ตนเองสนใจ ประกอบกับต่องพิจารณาถึงผลการเรียนของตนเองที่ผานมาเพื่อชวยในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตาง ๆ ซึ่งในการตัดสินใจในครั้งนี้ ยอมก่อใหเกิดความเครียดแกวัยรุ่นได ประกอบกับเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างรวดเร็วจึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นด้วยโดยมีความวิตกกังวลจากการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยจากการปรับตัวในสภาวะความกดดัน ความเครียดต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นตอนต้นควรเรียนรู้การจัดการกับสิ่งที่กอใหเกิดความเครียดได อยางถูกวิธี จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวใหเขากับสิ่งแวดล่อมในปจจุบันได และสามารถก่าวไปสู่การเปลี่ยนผ่านในวัยต่าง ๆ ได้อย่างเข้มแข็ง โดยเติบโตเปนผูใหญที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

จากความสำคัญและความเป็นมาที่ได้กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นในการสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นซึ่งเป็นเครื่องมือในการช่วยวัยรุ่นให้สามารถเผชิญกับสถานการณที่กดดันได้และฝึกฝนให้วัยรุ่นสามารถจัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม โดยมุ่งเน้นพัฒนาวัยรุ่นตอนต้น เนื่องจากเป็นช่วงวัยในการเตรียมความพร้อมสำหรับเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจเบื้องต้นต่อการเผชิญสภาวะความเครียดก่อนเข้าสู่ช่วงวัยต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าการสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นจะช่วยส่งเสริมให้วัยรุ่นเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการอดทน ปรับตัวต่อวิกฤตการณ์ โดยสามารถจัดการความเครียดของตนได้อย่างชาญฉลาดและเหมาะสมอันจะทำให้เกิดการพัฒนาตนในการทำงานและการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นแนวทางให้โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาสามารถนำไปใช้พัฒนาความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นที่ได้รับและไม่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ วัยรุ่นซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 โรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เขต 35 จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2560จำนวน 6,121 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ วัยรุ่นซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 โรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เขต 35 จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,574 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ได้แก่วัยรุ่นซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน วัยรุ่นซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน และวัยรุ่นซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน รวมจำนวน 6 โรงเรียน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ได้วัยรุ่นซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง จำนวน 1 โรงเรียน จากนั้นคัดเลือกนักเรียนที่มีระดับความสามารถในการจัดการความเครียดได้ในระดับน้อยและเรียงลำดับคะแนนจากน้อยไปหามาก เพื่อใช้ในการจัดกลุ่มจำแนก เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสอบถามปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น
2. ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น
3. แบบทดสอบความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่น
4. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม

ผู้วิจัยมีวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1. แบบสอบถามปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น

1.1 ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นโดยการรวบรวมและศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นในปัจจุบันจากเอกสารสื่อสารสนเทศ สื่อสิ่งพิมพ์ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 จัดทำร่างแบบสอบถามปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น และ กำหนดให้แบบสอบถามปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นมีลักษณะมาตราประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert ’s Scale type) มี 5 ระดับ ได้แก่ เครียดมากที่สุด เครียดมาก เครียดปานกลาง เครียดน้อย และ

ไม่รู้สึกเครียดมีจำนวนทั้งหมด 35 ข้อ และลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด มีจำนวน 2 ข้อ จากนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ย ตามเกณฑ์ ได้แก่ คะแนน < 0.01 หมายถึง ไม่รู้สึกเครียด คะแนน 0.01-1.50 หมายถึงเครียดน้อย คะแนน 1.51-2.50 หมายถึง เครียดปานกลาง คะแนน 2.51-3.50 หมายถึง เครียดมาก และ คะแนน 3.51-4.00 หมายถึง เครียดมากที่สุด

1.3 ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นโดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการทางด้านจิตวิทยา จำนวน 2 ท่าน และนักวิชาการด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และพฤติกรรม จำนวน 1 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับประเด็นที่ต้องการถาม จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC>0.50 โดยข้อคำถามในแบบสอบถามปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นมีจำนวน 35 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

2. ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

2.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและศึกษาเอกสาร ข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลการศึกษาปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น จากนั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวทางการสร้างชุดกิจกรรมและเครื่องมือการวิจัย

2.2 ร่างชุดกิจกรรมจัดการความเครียดของวัยรุ่น ประกอบด้วย กิจกรรมเตรียมความพร้อม กิจกรรมพัฒนาความสามารถในการจัดการความเครียด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียน 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ด้านบุคลิกภาพของตนเอง 4) ด้านเศรษฐกิจ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมทบทวนตรวจสอบตน โดยจะมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย 1) ชื่อกิจกรรม 2) สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์ 4) คำชี้แจง 5) เวลาที่ใช้ 6) กิจกรรม 7) สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ และ 8) แบบสะท้อนคิดท้ายกิจกรรม

2.3 นำเสนอร่างชุดกิจกรรมต่อผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี ได้แก่ นักวิชาการทางด้านจิตวิทยาจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของชุดกิจกรรม ผลการวิเคราะห์ทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าชุดกิจกรรมมีความตรงของเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติเพื่อจัดการความเครียดของวัยรุ่นได้

3. แบบทดสอบความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นใช้

3.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและศึกษาเอกสารข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 จัดทำร่างแบบทดสอบความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

3.3 ตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นโดยผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ จิตแพทย์ จำนวน 1 ท่าน นักวิชาการทางด้านจิตวิทยา จำนวน 1 ท่าน และนักวิชาการด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และพฤติกรรมจำนวน 1 ท่าน พิจารณาทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับประเด็นที่ต้องการถาม จากนั้นวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับประเด็นที่ต้องการถาม มีวิธีการดำเนินงานวิจัยโดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา โดยข้อคำถามมีจำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3.4 ผู้วิจัยกำหนดให้แบบทดสอบความสามารถความสามารถจัดการความเครียดของวัยรุ่นใช้สำหรับวัดความสามารถจัดการความเครียดของวัยรุ่นก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest-Posttest) ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert 's Scale type) มี 5 อันดับ ได้แก่ ขั้นน้อยที่สุด ขั้นน้อยมาก ขั้นปานกลาง ขั้นมาก และขั้นมากที่สุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ย ตามเกณฑ์ ได้แก่ คะแนน < 0.01 หมายถึง ไม่สามารถจัดการความเครียดได้ คะแนน 0.01-1.50 หมายถึง สามารถจัดการความเครียดได้ในระดับน้อยที่สุด คะแนน 1.51-2.50 หมายถึง สามารถจัดการความเครียดได้ในระดับน้อย คะแนน 2.51-3.50 หมายถึง สามารถจัดการความเครียดได้ในระดับปานกลาง คะแนน 3.51-4.50 หมายถึง สามารถจัดการความเครียดได้ในระดับมาก และคะแนน 4.51-5.00 หมายถึงสามารถจัดการความเครียดได้ในระดับมากที่สุดซึ่ง มีลักษณะการออกแบบเพื่อวัดความสามารถในจัดการความเครียดของวัยรุ่นตามองค์ประกอบร่วมของแนวคิดทฤษฎีซึ่งบูรณาการร่วมกับแนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น โดยผู้ตอบพิจารณาแต่ละข้อความว่าตรงกับตนเองในระดับใด

3.5 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถในการจัดการความเครียดไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 30 คน เพื่อทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.912

4. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม

4.1 ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นจากเอกสาร สื่อสารสนเทศ สิ่งพิมพ์ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 จัดทำร่างแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมซึ่งเป็นแบบบันทึกปลายเปิดสำหรับครูแนะแนวโดยใช้บันทึกพฤติกรรมของนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม และหลังเข้าร่วมกิจกรรม

4.3 ตรวจสอบแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยนำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นไปให้ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการทางด้านจิตวิทยา จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลพฤติกรรม จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบ ความถูกต้อง ความเหมาะสมการใช้ภาษา และความครอบคลุมของข้อมูลเนื้อหา พบว่าควรปรับประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมให้ชัดเจนขึ้น จากนั้นนำไปปรับปรุงตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ จนมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น ผู้วิจัยติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เขต 35 จังหวัดลำปาง ประจำปีการศึกษา 2560 จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน จากนั้นทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางในการทำแบบทดสอบการจัดการความเครียดของวัยรุ่น และขอความร่วมมือครูแนะแนวของโรงเรียนเป็นผู้เก็บข้อมูลและรวบรวมแบบสอบถามโดยผู้วิจัยเป็นผู้ไปรับแบบสอบถามที่โรงเรียนด้วยตนเอง

ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นที่ได้รับและไม่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดโดยใช้แบบแผนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นที่สร้างขึ้นเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีแบบแผนการทดลองศึกษาแบบสองกลุ่มวัดสองครั้ง (Pretest-Posttest Control Group Design)

2.1 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ดำเนินการในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดของงานวิจัย วัตถุประสงค์งานวิจัย ผลกระทบ การเก็บข้อมูลเป็นความลับ และอธิบายถึงการถอนตัวโดยไม่เกิดผลกระทบใดๆ และผู้วิจัยขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการยินยอมให้นักเรียนวัยรุ่นเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่าง และถามความสมัครใจของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำกิจกรรม

2.2 จากนั้นกำหนดตารางในการปฏิบัติงานเก็บข้อมูล โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนในการเก็บข้อมูล

2.3 การเตรียมพร้อมการดำเนินงานของทีมงาน ได้แก่ ผู้วิจัยและครูฝ่ายแนะแนวของสถานศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ประชุมทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินกิจกรรมและการเก็บข้อมูลสำหรับการทดลอง

2.4 กลุ่มตัวอย่างสำหรับทดลองการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบเพื่อคัดเลือกนักเรียนที่มีระดับความสามารถในการจัดการความเครียดได้ในระดับปานกลางถึงต่ำและเรียงลำดับคะแนนจากน้อยไปหามาก เพื่อใช้ในการจัดกลุ่มจำแนก เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน

2.5 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นโดยผู้วิจัยร่วมกับครูผู้นำกิจกรรม จากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติและวิธีการเชิงคุณภาพ และสรุปผลการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้ แบ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดวิธีการวิเคราะห์ในแต่ละตอน ดังนี้

1.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และ t-test

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1 วิธีการหาค่าความถี่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์สาระสำคัญเพื่อหาข้อสรุปร่วมกับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. การสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลและปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น พบว่า ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งตามการแบ่งช่วงวัยโดย นักจิตวิทยาอลิซาเบท เฮอร์ล๊อค ได้จัดให้บุคคลที่มีอายุระหว่าง 13-16 ปี อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เรียกว่าอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อโดยเริ่มประสบกับการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการเรียนต้องตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตามที่ตนเองสนใจ ประกอบกับต้องพิจารณาถึงผลการเรียนของตนเองที่ผ่านมาเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตาง ๆ ซึ่งในการตัดสินใจในครั้งนี้ ยอมก่อใหเกิดความเครียดแกวัยรุ่นได ประกอบกับเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างรวดเร็วจึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นด้วยโดยมีความวิตกกังวลจากการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยจากการปรับตัวในสภาวะความกดดัน ความเครียดต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นตอนต้นควรเรียนรู้การจัดการกับสิ่งที่กอใหเกิดความเครียดได้อยางถูกวิธี จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวให้เขากับสิ่งแวดล้อมในปจจุบันได้และสามารถก้าวไปสู่การเปลี่ยนผ่านในวัยต่าง ๆ ได้อย่างเข้มแข็ง

ในส่วนปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นจากข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นตามองค์ประกอบร่วมของแนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น พบว่า ปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นมีอยู่ 5 ด้าน ประกอบด้วยปัจจัยเกี่ยวกับการเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตนเอง ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

1.2 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับวิเคราะห์ปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น ได้ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น ดังภาพ

ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

หลักการ

การสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น วิเคราะห์จากผลการศึกษาเอกสารข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลการศึกษาปัจจัยความเครียดของวัยรุ่น จากนั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวทางการสร้างชุดกิจกรรมและสร้างชุดกิจกรรมจัดการความเครียดของวัยรุ่นซึ่งประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อกิจกรรม 2) สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์ 4) คำชี้แจง 5) เวลาที่ใช้ 6) กิจกรรม 7) สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ และ 8) แบบสะท้อนคิดท้ายกิจกรรม ทั้งนี้ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นจะเป็นแนวทางช่วยเหลือวัยรุ่นให้สามารถจัดการความเครียดเมื่อเผชิญกับสภาวะคุกคามที่ทำให้เกิดความกดดันและไม่สบายใจได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

กระบวนการ

ก) การทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest)

ข) การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่น (ใช้เวลากิจกรรมละ 50 นาที) ดังนี้

1) กิจกรรมเตรียมความพร้อม

2) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านการเรียน ได้แก่ กิจกรรม “กำลังใจพิชิตเครียด”และ“บทเพลงสร้างสุข”

3) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านความสัมพันธ์ของบุคคล ได้แก่ กิจกรรม “เพียงเราเข้าใจชีวีสดใส”

4) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านบุคลิกภาพของตนเอง ได้แก่ กิจกรรม “ฉันโอเค”

5) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กิจกรรม “พอเพียง เพียงพอ”

6) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กิจกรรม “พลิกใจเป็นบวก”

7) กิจกรรมทบทวนตรวจสอบตน

ค) การทดสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรม (Posttest)

ภาพที่ 1 ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นที่ได้รับและไม่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดไปทดลองใช้กับวัยรุ่น โดยจำแนกเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน จากนั้นเปรียบเทียบผลคะแนนจากแบบทดสอบความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นก่อนและหลังการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแบบทดสอบความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นในแต่ละด้าน

การจัดการความเครียดของวัยรุ่น	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
	ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
1.ด้านการเรียน	2.22	0.40	3.71	0.26	2.39	0.35	2.85	0.34
2.ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	2.40	0.47	3.86	0.40	2.07	0.29	2.82	0.43
3.ด้านบุคลิกภาพ	2.26	0.40	3.64	0.32	1.78	0.23	2.75	0.44
4.ด้านเศรษฐกิจ	2.40	0.41	4.28	0.38	1.79	0.38	1.79	0.38
5.ด้านสิ่งแวดล้อม	2.35	0.41	2.35	0.41	1.65	0.37	2.83	0.46
รวม 5 ด้าน	2.31	0.29	3.82	0.20	2.00	0.19	2.80	0.22

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังจากการฝึกชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีความสามารถในการจัดการความเครียดสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกกิจกรรมและมีคะแนนการจัดการความเครียดสูงกว่ากลุ่มควบคุมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านบุคลิกภาพ และด้านเศรษฐกิจ แต่มีคะแนนในระดับน้อยกว่ากลุ่มควบคุมใน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้โดยภาพรวมกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจัดการความเครียดสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นที่ได้รับและไม่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

รายการ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t-test	df	P
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD			
ก่อนใช้ชุดกิจกรรม	2.31	0.29	2.00	0.19	22.55**	58	0.00
หลังใช้ชุดกิจกรรม	3.82	0.20	2.80	0.22			

**p<.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง ได้แก่ วัยรุ่นที่ได้รับการฝึกชุดกิจกรรม มีคะแนนความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นจัดอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย ($\bar{x}$=2.31, SD=0.29) ภายหลังการทดลอง มีคะแนนความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงขึ้น ($\bar{x}$=3.83, SD=1.76) และมีคะแนนความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมได้แก่วัยรุ่นที่ไม่ได้รับการฝึกชุดกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากงานวิจัย มีประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.การสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

การสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากเอกสาร ข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวางกรอบชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์และกระบวนการ ได้แก่ ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมจัดการความเครียดของวัยรุ่น ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อกิจกรรม 2) จุดประสงค์ 3) สาระสำคัญ 4) เวลาที่ใช้ 5) ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 6) สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ 7) การประเมินผล และ 8) แบบสะท้อนคิดท้ายกิจกรรม โดยมีการจัดระบบชุดกิจกรรมอย่างเป็นกระบวนการและเป็นขั้นตอนให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้ร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเกิดการพัฒนาได้ครบตามกระบวนการ โดยสอดคล้องกับ อัปสรสิริ เอี่ยมประชาและสุดารัตน์ เปรมชื่น (อัปสรสิริ เอี่ยมประชาและสุดารัตน์ เปรมชื่น, 2560) ในการนำแนวคิดการพัฒนาชุดกิจกรรมมาดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม และนอกจากนี้มีการออกแบบกิจกรรมให้วัยรุ่นสามารถจัดการความเครียดในแต่ละด้านโดยการจัดระบบความคิดให้วัยรุ่นสามารถผ่านพ้นต่อภาวะวิกฤติในช่วงนั้นไปให้ได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอิริคสัน (Erikson, E. H., 1968) ในการเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่อาจทำให้บุคคลอ่อนแอแต่หากบุคคลสามารถเอาชนะและฟันฝ่าวิกฤตในแต่ละ

ขั้นได้สำเร็จจะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านจิตใจและสังคมที่สมบูรณ์จนสามารถดำเนินบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสม และสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยจัดเนื้อหาในกิจกรรมให้น่าสนใจและคำนึงถึงธรรมชาติและความต้องการตามวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow, A. H.,1954) ซึ่งให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ในด้านความต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม รวมถึงการตอบสนองความต้องการดังกล่าวซึ่งมีผลอย่างมากต่อการกระตุ้นให้เกิดการจูงใจในการดำเนินกิจกรรมหรือภารกิจต่าง ๆ

จากการศึกษาปัจจัยความเครียดของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่มีความเครียดอันดับแรกจากการเรียน รองลงมา คือ 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ด้านบุคลิกภาพของตนเอง 4) ด้านเศรษฐกิจ และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น มีการจัดกิจกรรมทั้งหมด 8 ครั้งๆ ละ 50 นาที โดยคำนึงถึงความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรม เตรียมความพร้อม มีจำนวน 1 ครั้ง เป็นการสร้างเจตคติที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรมและชี้แจงถึงความสำคัญและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้วัยรุ่นทราบหลักการวัตถุประสงค์ การดำเนินกิจกรรม ตลอดจนความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 2) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านการเรียนมีจำนวน 2 ครั้ง (มีจำนวนการจัดกิจกรรมมากกว่าด้านอื่นเนื่องจากวัยรุ่นมีความเครียดด้านการเรียนมากที่สุด) ได้แก่ 2.1) กิจกรรม กำลังใจพิชิตเครียด เป็นการสร้างกำลังใจและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้วัยรุ่นลดความเครียดในชีวิตประจำวัน และ 2.2) กิจกรรม บทเพลงสร้างสุข เป็นแนวทางการผ่อนคลายความเครียดโดยใช้ดนตรีบำบัด ทำให้วัยรุ่นสามารถเรียนรู้การผ่อนคลายความเครียดที่เหมาะสม ส่วน 3) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีจำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ กิจกรรม เพียงเราเข้าใจชีวีสดใส เป็นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำให้วัยรุ่นสามารถขจัดความเครียดในสัมพันธภาพทางลบระหว่างบุคคล 4) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านบุคลิกภาพภาพของตนเอง มีจำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ กิจกรรม ฉันโอเค เป็นการการสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง ทำให้วัยรุ่นสามารถขจัดความเครียดในข้อด้อยหรือข้อบกพร่องในตนเอง 5) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านเศรษฐกิจ มีจำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ กิจกรรม พอเพียง เพียงพอ เป็นการรู้จักตนเอง การยอมรับความจริง การพอเพียง รวมถึงการมีสติ ทำให้วัยรุ่นสามารถขจัดความเครียดในสภาวะเศรษฐกิจที่ไม่พึงประสงค์ 6) กิจกรรมการจัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อมมีจำนวน 1 ครั้ง ได้แก่ กิจกรรม พลิกใจเป็นบวกเป็นการมองบวก (Positive thinking) ทำให้วัยรุ่นสามารถขจัดความเครียดในด้านสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ และ 7) กิจกรรม ทบทวนตรวจสอบตน มีจำนวน 1 ครั้ง เป็นการส่งเสริมการคงอยู่ของความรู้และความเข้าใจในการจัดการความเครียดที่

เหมาะสม ทำให้วัยรุ่นได้ทบทวนความรู้ ความเข้าใจ สรุปผล รวมถึงประเมินผลความสามารถในจัดการเครียดของตนเองได้ ทั้งนี้จากการสร้างชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นดังกล่าวในภาพรวมสามารถส่งเสริมความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นได้

2.การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นที่ได้รับและไม่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น

ผลการทดลองการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น พบว่าโดยภาพรวมวัยรุ่นที่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดสูงกว่าก่อนได้รับการฝึก และมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดสูงกว่าวัยรุ่นที่ไม่ได้ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมษย์ หนกหลัง (สุเมษย์ หนกหลัง , 2560) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อการเผชิญความเครียดของวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และสูงกว่าวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธัญญา ประสิทธิศาสตร์ (ณัฐธัญญา ประสิทธิศาสตร์, 2561) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจภายในต่อทักษะการจัดการความเครียดของนักศึกษาพบว่าหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการความเครียดสูงกว่าก่อนเข้ารับโปรแกรมและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าบุคคลสามารถพัฒนาได้หากได้รับการเรียนรู้และฝึกฝนและสามารถพัฒนาตนเองได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับการเรียนรู้และฝึกฝน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาการส่งเสริมความสามารถในการจัดการความเครียดรายด้าน พบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยคะแนนในรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกด้วยชุดกิจกรรม และจัดอยู่ในเกณฑ์พัฒนาระดับมาก มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการจัดการความเครียดด้านการเรียน 2) ความสามารถในการจัดการความเครียดด้านสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ความสามารถในการจัดการความเครียดด้านบุคลิกภาพของตนเอง 4) ความสามารถในการจัดการความเครียดด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากการพัฒนาเจตคติของตนเองหลังเข้ารับการฝึกอบรมในชุดกิจกรรมมีการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อการพัฒนาตนเองจึงมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนในด้านการพัฒนาความสามารถในการจัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อมเป็นกิจกรรมที่วัยรุ่นที่ได้รับการฝึกมีค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดไม่ต่างจากก่อนเข้ารับการฝึก โดยจัดอยู่ในเกณฑ์พัฒนาระดับน้อย อาจเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง วัยรุ่นไม่สามารถพัฒนาเจตคติของตนได้ฝ่ายเดียวซึ่งแตกต่างจากการพัฒนาความสามารถในการจัดการความเครียด 4 ด้านดังข้างต้นที่เกิดจากการปรับเจตคติภายในตนเองเป็นส่วนมาก ดังนั้นในการพัฒนา

ความสามารถในการจัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อมจึงต้องมีการพัฒนาขึ้นโดยมีความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของวัยรุ่นเข้ามาช่วยเหลือวัยรุ่นเพิ่มขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแบบแผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (Pretest-Posttest Control Group Design) พบว่าก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง ได้แก่ วัยรุ่นที่ได้รับการฝึกชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นจัดอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย ภายหลังการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงขึ้น และมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมได้แก่วัยรุ่นที่ไม่ได้รับการฝึกชุดกิจกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากการฝึกชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่น กลุ่มทดลองมีความสามารถในการจัดการความเครียดสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกกิจกรรม และมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านบุคลิกภาพ และด้านเศรษฐกิจ และอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับก่อนเข้ารับการฝึกกิจกรรม ดังนั้นจากผลการวิจัยโดยภาพรวมแสดงว่าชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นสามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการความเครียดของวัยรุ่นได้ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 อาจารย์ฝ่ายแนะแนวของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ผู้นำกิจกรรมไปใช้ควรศึกษาศึกษาวิธีการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจอันดี อันจะทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จไปด้วยดี 1.2 ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นออกแบบเพื่อใช้กับวัยรุ่นตอนต้น (อายุระหว่าง 13-15 ปี) โดยมุ่งพัฒนาวัยรุ่นที่มีความเครียดในระดับที่คนปกติเครียด ผู้นำชุดกิจกรรมไปใช้กับวัยรุ่นที่มีความเครียดควรมีการสังเกตและกลั่นกรองวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมในระดับเบื้องต้น หากพบนักเรียนที่เข้าร่วมมีความเครียดในระดับลึกซึ้ง เช่น มีโรคซึมเศร้าแอบแฝง ควรส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ได้แก่ นักจิตวิทยาคลินิก หรือ จิตแพทย์ประเมิน วินิจฉัย และให้ความช่วยเหลือต่อไป 1.3 การใช้ชุดกิจกรรมการจัดการความเครียดของวัยรุ่นมีการส่งเสริมความสามารถในการจัดการความเครียดใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านความสัมพันธ์ของบุคคล ด้านบุคลิกภาพของตน ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม สามารถใช้พัฒนานักเรียนที่มีความเครียดเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งของนักเรียนที่มีความเครียดได้ 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรศึกษาบริบทความเครียดของวัยรุ่นตอนปลาย ความเครียดในวัยผู้ใหญ่ และวัยชรา เพื่อบำบัดภาวะเครียดและส่งเสริมความสามารถในการจัดการความเครียดที่เหมาะสมกับบริบทของช่วงวัยบุคคลให้ครอบคลุมต่อไป 2.2 การวิจัย

ความสามารถในการจัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อมของวัยรุ่น เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้การพัฒนาความสามารถในการจัดการความเครียดด้านสิ่งแวดล้อมของวัยรุ่นยังมีระดับคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความเครียดอยู่ในเกณฑ์น้อยกว่าด้านอื่น

เอกสารอ้างอิง

ชนิกานต์ ขำเหมือน อานนท์ วรยิ่งยง และ วิฑูรย์ โล่ห์สุนทร. (2559). ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์. ธรรมศาสตรเวชสาร,16 (4), 642-649.

ณัฐธัญญา ประสิทธิศาสตร์. (2561). ผลของโปรแกรมเสริมสร้างแรงจูงใจภายในต่อทักษะการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประณิตา ทองพันธ์. (2560). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตลออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รักเกียรติ จาริก. (2560). ความเครียดของคนไทย. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติด้านบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1 (63-74). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศุภจิรา นาคโต ครรชิต แสนอุบล นิธิพัฒน์ เมฆขจร และ เรืองเดช ศิริกิจ. (2560). การศึกษาองค์รวมแห่งตนของวัยรุ่นในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ กรุงเทพธนบุรี, 6 (1), 95-104.

สุเมษย์ หนกหลัง. (2560). ผลของโปรแกรมการศึกษานอกระบบด้วยกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อการเผชิญ ความเครียดของวัยรุ่นตอนต้นในชนบท. วารสารครุศาสตรอุตสาหกรรม, 16 (3), 201-208.

สุจิตรา อู่รัตนมณี และ สุภาวดี เลิศสำราญ. (2560). ความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าของนักเรียนวัยรุ่นที่เตรียมตัวสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย. วารสารพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 31(2), 78-94.

สืบตระกูล ตันตลานุกุล และ ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2560). ความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาพยาบาล. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 9(1), 81-92.

อัปสรสิริ เอี่ยมประชา และ สุดารัตน์ เปรมชื่น. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าของตนเอง. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 6(1), 159-170.

Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and crisis. New York: Norton.

Hurlock, E. B. (1982). Development Psychology. Metro Manila: McGraw-Hill International Book Company.

Maslow, A. H. (1954). Motivation and Personality. New York: Harper & Row.

การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มหาวิทยาลัยรามคำแหง*

COMPARISON OF ADMINISTRATION AND ASSESSMENT OF BACHELOR OF ARTS CURRICULUM IN ENGLISH (REVISED 2017) OF RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ปราณีรัตน์ ปานประณีต
Praneerat Panpraneet
วรรณนิภา วงค์ปัญญา
Wannipa Wongpunya
สุกัญญา นิมิตวิไล
Sukanya Nimitvilai
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University, Thailand
E-mail: praneerat.p@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลของบัณฑิตและคณาจารย์ และเพื่อเปรียบเทียบการจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มหาวิทยาลัยรามคำแหงในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยคือ รูปแบบการประเมินหลักสูตร CIPP กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยบัณฑิตและคณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ จำนวน 155 คนและ 7 คน ตามลำดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด ชุดแรกเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อหลักสูตร และชุดที่สองเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็นของคณาจารย์ต่อการบริหารการจัดการหลักสูตร โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจ

* Received June 15, 2022; Revised June 29, 2022; Accepted July 11, 2022

ต่อความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนการสอนและความเหมาะสมในการวัดและประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจต่อกระบวนการด้านการจัดการหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าในภาพรวมบัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา แต่มองว่าทั้งสองหมวดวิชายังขาดความทันสมัย

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, การวัดประเมินผล, หลักสูตร

Abstract

This research aims at studying the Bachelor of Arts Curriculum in English (Revised 2017) of Ramkhamhaeng University. The objectives are to compare the satisfaction of graduates and faculties on the educational management and assessment as well as on the program administration in the general English and linguistic courses. The CIPP evaluation model is adopted, and the participants are 155 graduates and 7 faculty members. The instrument includes two sets of questionnaires: graduates' satisfaction in the curriculum and faculties' satisfaction in the program administration. The questionnaires yield 0.86 reliability rate, and this research uses means and standard deviation as the statistical measurement. The results show that graduates and faculty are satisfied with the program management, and give overall satisfaction at the high level. Moreover, graduates and faculties are also highly satisfied with the program administration in the general English and linguistic groups with the highest rate on the consistency between subject contents and curriculum objectives. The results also show that graduates and faculties find the subject contents in both groups are appropriate as a whole, but not modernized.

Keywords: Educational Administration, Assessment, Curriculum

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นศาสตร์ที่มีความหลากหลายและมีความสำคัญมากในโลกปัจจุบัน เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารในสาขาวิชาอาชีพต่าง ๆ รวมถึงการ

สื่อสารทั่วไปในชีวิตประจำวัน ในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาภาษาอังกฤษให้มีคุณภาพสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สถาบันอุดมศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อตอบสนองในสองประเด็นข้างต้น

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีพันธกิจในการสนับสนุนและส่งเสริมการกระจายโอกาส ความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางการศึกษาหลากหลายรูปแบบและหลากหลายวิชาในลักษณะการศึกษาเพื่อปวงชนให้มีความรู้คู่คุณธรรม เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนคือ การให้ผู้รับบริการทางการศึกษามีคุณภาพและมีงานทำตรงตามความต้องการของนายจ้างและส่งเสริมให้บัณฑิตสามารถสร้างงานด้วยตนเองได้ ดังนั้น หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน

หลักสูตรที่ดีควรสนองตอบต่อความต้องการของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ปรับปรุงครั้งล่าสุด เมื่อปี พ.ศ. 2560 และจัดการเรียนการสอนมาครบระยะเวลา 5 ปีที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การบริหารจัดการหลักสูตรที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (หรือ สกอ.) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยรามคำแหงประกอบด้วยหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไป หมวดวิชาวรรณคดี หมวดวิชาภาษาศาสตร์และหมวดวิชาภาษาอังกฤษเฉพาะด้าน โดยมีการเรียนการสอนทั้งหมด 139 หน่วยกิต และจำแนกรายวิชาระดับหลักสูตรหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์ หมวดละ 39 หน่วยกิต

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์รูปแบบการประเมินหลักสูตร CIPP (Stufflebeam & Corny, 2014) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการประเมินดังกล่าวเป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่สอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ที่ได้กำหนดมาตรฐาน การดำเนินงานของหลักสูตรไว้ 5 ด้าน คือ ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน ด้านการวิจัยและนวัตกรรม ด้านการบริการ วิชาการ ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย และด้านการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) งานวิจัยนี้มุ่งเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล ตลอดจนเปรียบเทียบการจัดการหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์ ผลการศึกษาข้างต้นจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลของบัณฑิตและคณาจารย์

2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลของหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มหาวิทยาลัยรามคำแหง” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยบัณฑิตในหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 155 คนและคณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 7 คน ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิจัยหลักสูตร โดยประยุกต์ใช้รูปแบบประเมิน CIPP model (Stufflebeam & Corny, 2014) มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด คือ แบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามบัณฑิตเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง 2560) 3 ด้าน ได้แก่ สภาวะแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ ลักษณะข้อคำถามเป็นการประเมินระดับความเหมาะสมด้านต่าง ๆ ของหลักสูตร โดยการให้คะแนนแบบมาตราส่วน 5 ระดับ (rating scale) และแบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็นของคณาจารย์ต่อการบริหารจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) 3 ด้าน ได้แก่ สภาวะแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ ลักษณะข้อคำถามเป็นการประเมินระดับความเหมาะสมด้านต่าง ๆ ของหลักสูตร โดยการให้คะแนนแบบมาตราส่วน 5 ระดับ

ในการวิเคราะห์การให้คะแนนประเมินระดับความคิดเห็น ความเหมาะสมหรือความพึงพอใจต่อหลักสูตรจากค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยอ้างอิงเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1981) ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ความคิดเห็น ความเหมาะสมหรือความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ความคิดเห็น ความเหมาะสมหรือความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ความคิดเห็น ความเหมาะสมหรือความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ความคิดเห็น ความเหมาะสมหรือความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ความคิดเห็น ความเหมาะสมหรือความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. นำเครื่องมือวิจัยที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6-1.00 และปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำผลจากการตอบแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้การหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) และได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.86

5. จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับแก้ไขสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางพร้อมอธิบาย

ผลการวิจัย

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยออกเป็นสองส่วน คือ ผลการเปรียบเทียบกระบวนด้านการบริหารจัดการของหลักสูตร ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลของบัณฑิตและคณาจารย์ซึ่งจะแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1 และ 2 และผลการเปรียบเทียบกระบวนการด้านการจัดการหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มหาวิทยาลัยรามคำแหงในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์ซึ่งจะแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบกระบวนการด้านการจัดการเรียนการสอนของบัณฑิตและคณาจารย์

หัวข้อ	บัณฑิต		คณาจารย์	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. กระบวนการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาของหลักสูตร	4.26	.68	4.20	.45
2. กระบวนการเรียนการสอนกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.03	.83	3.80	.45
3. กระบวนการเรียนการสอนมีการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ และประกอบอาชีพ สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.19	.82	4.00	.71
4. กระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักศึกษาปรับตัวเข้าสู่สังคมในยุคปัจจุบัน	4.14	.88	4.00	.00
รวม	**4.16**	**.80**	**4.00**	**.40**

จากตารางข้างต้นพบว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายข้อของกระบวนการด้านการจัดการเรียนการสอนของบัณฑิตพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กระบวนการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ($\bar{x}$=4.26) รองลงมาคือ กระบวนการเรียนการสอนมีการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ และประกอบอาชีพ สามารถนำไปใช้ได้จริง ($\bar{x}$=4.19) และกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักศึกษาปรับตัวเข้าสู่สังคมในยุคปัจจุบัน ($\bar{x}$ =4.14) และค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ กระบวนการเรียนการสอนกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{x}$ =4.03)

ส่วนค่าเฉลี่ยสูงสุดของกระบวนการด้านการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คือ กระบวนการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ($\bar{x}$ =4.20) รองลงมาคือ กระบวนการเรียนการสอนมีการส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ และประกอบอาชีพ สามารถนำไปใช้ได้จริง และกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักศึกษาปรับตัวเข้าสู่สังคมในยุคปัจจุบันในระดับเท่ากัน ($\bar{x}$ =4.00) และค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ กระบวนการเรียนการสอนกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{x}$ =3.80)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบกระบวนการด้านการวัดประเมินผลของบัณฑิตและคณาจารย์

หัวข้อ	บัณฑิต		คณาจารย์	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. การวัดผลมีเกณฑ์ชัดเจน	4.35	.74	4.00	.71
2. วิธีการวัดผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของกระบวนวิชา	4.17	.75	4.40	.55
3. ผู้เรียนมีโอกาสประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอน	4.18	.79	4.40	.55
รวม	**4.23**	**.76**	**4.27**	**.60**

จากตารางข้างต้นพบว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมในการวัดประเมินผลในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายข้อของกระบวนการด้านการวัดประเมินผลของบัณฑิตพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การวัดผลมีเกณฑ์ชัดเจน ($\bar{x}$ =4.35) รองลงมาคือ ผู้เรียนมีโอกาสประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอน ($\bar{x}$ =4.18) และค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ วิธีการวัดผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของกระบวนวิชา ($\bar{x}$ =4.17)

ส่วนค่าเฉลี่ยสูงสุดของกระบวนการด้านการวัดประเมินผลของคณาจารย์คือ วิธีการวัดผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของกระบวนวิชาและผู้เรียนมีโอกาสประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอนในระดับเท่ากัน ($\bar{x}$ =4.40) และค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ การวัดผลมีเกณฑ์ชัดเจน ($\bar{x}$ =4.00)

จากตารางที่ 1 และ 2 สรุปได้ว่า ในภาพรวมการประเมินผลด้านกระบวนการด้านการจัดการเรียนการสอน บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจมากที่สุดในประเด็นเรื่องกระบวนการเรียนการสอนเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาของหลักสูตรและมีความพึงพอใจน้อยที่สุดในประเด็นเรื่องกระบวนการเรียนการสอนกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ส่วนผลการประเมินเรื่องกระบวนการด้านการวัดประเมินผลของบัณฑิตและคณาจารย์สรุปได้ว่า บัณฑิตมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านการวัดผลมีเกณฑ์ชัดเจน ในขณะที่คณาจารย์มีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านวิธีการวัดผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของกระบวนวิชาและด้านผู้เรียนมีโอกาสประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอนในระดับความพึงพอใจที่เท่ากัน ทั้งนี้ บัณฑิตมีความพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านวิธีการวัดผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของกระบวนวิชา ในขณะที่คณาจารย์มีความพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านการวัดผลมีเกณฑ์ชัดเจน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิตและคณาจารย์เกี่ยวกับหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไป

หัวข้อ	บัณฑิต		คณาจารย์	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.44	.72	4.54	.65
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับความต้องการของสังคม	4.35	.74	4.46	.82
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย	4.19	.79	4.06	.82
รวม	**4.33**	**.75**	**4.35**	**.76**

จากตารางข้างต้นพบว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจต่อกระบวนการด้านการจัดการหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายข้อของกระบวนการด้านการจัดการหลักสูตรในหมวดภาษาอังกฤษทั่วไปของบัณฑิตพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{x}$ =4.44) รองลงมาคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับความต้องการของสังคม ($\bar{x}$ =4.35) และค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย ($\bar{x}$ =4.19)

ส่วนค่าเฉลี่ยสูงสุดของกระบวนการด้านการจัดการหลักสูตรในหมวดภาษาอังกฤษทั่วไปของคณาจารย์คือความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{x}$ =4.54) รองลงมาคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับความต้องการของสังคม ($\bar{x}$ =4.46) และค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย ($\bar{x}$ =4.06)

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิตและคณาจารย์เกี่ยวกับหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาศาสตร์

หัวข้อ	บัณฑิต		คณาจารย์	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.27	.87	4.50	.72
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับความต้องการของสังคม	4.03	.86	4.30	.70

หัวข้อ	บัณฑิต		คณาจารย์	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย	4.03	.89	4.10	1.04
รวม	**4.11**	**.87**	**4.30**	**.82**

จากตารางข้างต้นพบว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจต่อกระบวนการด้านการจัดการหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาศาสตร์ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายข้อของกระบวนการด้านการจัดการหลักสูตรในหมวดภาษาศาสตร์ของบัณฑิตพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{x}$ =4.27) และค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับความต้องการของสังคมและความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัยในระดับความพึงพอใจที่เท่ากัน ($\bar{x}$ =4.03)

ส่วนค่าเฉลี่ยสูงสุดของกระบวนการด้านการจัดการหลักสูตรในหมวดภาษาศาสตร์ของคณาจารย์คือความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{x}$ =4.50) รองลงมาคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับความต้องการของสังคม ($\bar{x}$ =4.30) และค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย ($\bar{x}$ =4.10)

จากตารางที่ 3 และ 4 สรุปได้ว่า ในภาพรวมการประเมินผลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไป บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจมากที่สุดในประเด็นเรื่องความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีความพึงพอใจน้อยที่สุดในประเด็นเรื่องเนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย

ในทำนองเดียวกันกับผลการประเมินในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไป ผลการประเมินความคิดเห็นของบัณฑิตและคณาจารย์เกี่ยวกับหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาศาสตร์สรุปได้ว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจมากที่สุดในประเด็นเรื่องความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ในขณะที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดในประเด็นเรื่องความสอดคล้องของเนื้อหาสาระกับความต้องการของสังคมและประเด็นเรื่องเนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยข้างต้นมีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลของหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มหาวิทยาลัยรามคำแหงพบว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนการสอนและความต้องการของสังคมที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาในทั้งสองหมวด (หมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์) ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การดำเนินการของหลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะความรู้ไปใช้ได้จริง อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า เนื้อหาสาระของรายวิชาต่าง ๆ ในทั้งสองหมวดควรนำประเด็นร่วมสมัยต่าง ๆ มาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนรู้ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน ผลการวิจัยข้างต้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการประเมินหลักสูตรตามแนวทางที่ Stufflebeam & Corny (2014) นำเสนอเอาไว้ เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับการรวบรวมและ วิเคราะห์อย่างเป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ว่า หลักสูตรมีสัมฤทธิผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลจากการประเมินข้างต้นมีผลให้ผู้วิจัยทราบจุดเด่น จุดด้อย ตลอดจนข้อบกพร่องเพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจว่าเนื้อหารายวิชาในหมวดภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมากจากหลักสูตรได้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชาศึกษาทั่วไปกับวิชาพื้นฐานที่สามารถนำไปต่อยอดวิชาชีพของผู้เรียนในอนาคต (อุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์ และคณะ, 2549) นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ชลธิชา หอมฟุ้ง และคณะ (2558) ที่มองว่า หลักสูตรปริญญาตรีควรมีการปรับตัวให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม

2. การวัดประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจการวัดประเมินผลในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากหลักสูตรมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและผู้เรียนมีโอกาสประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ น้ำผึ้ง ปูรณะสุคนธ (2555) ที่นำเสนอเอาไว้ในทำนองเดียวกันว่า การประเมินวัดผลควรบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้และการประเมินควรเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและนำไปปรับปรุงให้สามารถนำไปใช้จริงได้ อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุดในหัวข้อเรื่อง “การเรียนการสอน

กระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นและเปลี่ยนเรียนรู้” ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากลักษณะการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหงเน้นการบรรยายให้กับคนหมู่มากเป็นหลัก อีกทั้งผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเข้าชั้นเรียนโดยสามารถศึกษาด้วยตนเองผ่านวีดิโอบันทึกการสอนที่อัปโหลดในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้บางครั้งผู้เรียนยังขาดพื้นที่และโอกาสในการแสดงความคิดเห็น

3. ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างด้านการจัดการหลักสูตร

ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์ในระดับมาก ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านกระบวนการของ วชิระ จันทรราช (2554) ที่พบว่า องค์ประกอบย่อยของกระบวนการจัดการหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ อาทิ การจัดการเรียนการสอนและพฤติกรรมผู้สอนได้รับผลความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด ในทำนองเดียวกันผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกระบวนการของรัตนศิริ เข็มราชและคณะ (2558) ที่พบว่านิสิตและอาจารย์มีความพึงพอใจในระดับมากต่อกระบวนการบริหารหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการวิจัยด้านค่าเฉลี่ยความพึงพอใจพบว่า หมวดวิชาภาษาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าหมวดภาษาอังกฤษทั่วไปในทุกหัวข้อ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและความทันสมัย ผู้วิจัยมองว่าสาเหตุของค่าคะแนนที่ต่างกันอาจมาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบัณฑิตสามารถเชื่อมโยงกับเนื้อสาระในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปได้มากกว่า เนื่องจากเป็นหมวดที่เน้นฝึกทักษะพื้นฐานด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษ ในขณะที่รายวิชาในหมวดวิชาภาษาศาสตร์มุ่งให้ความรู้เชิงทฤษฎีภาษามากกว่า จึงส่งผลให้ผู้เรียนที่เน้นการเก็บเกี่ยวทักษะการใช้ภาษาอังกฤษมากกว่าการวิเคราะห์ความเป็นมาและเหตุผลในการใช้ภาษาอาจไม่สามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารได้ตรงประเด็นเท่ากับรายวิชาภาษาอังกฤษทั่วไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลของหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) มหาวิทยาลัยรามคำแหงสรุปผลการวิจัยได้ว่า 1) บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก 2) บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการวัดประเมินผลในระดับมาก และ 3) บัณฑิตและคณาจารย์มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดการหลักสูตรในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์ในระดับมากเช่นกัน ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้มีดังนี้ 1) ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ตลอดจนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของประชาคมโลก 2) ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชั้นเรียน 3) ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยทุก 5 ปีเพื่อให้รายวิชาในหลักสูตรมีความทันสมัยและสนองตอบความต้องการของสังคมมากขึ้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้ 1) จากการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการเปรียบเทียบกระบวนการของบัณฑิตและคณาจารย์เท่านั้น ดังนั้น งานวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษากลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่อได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนในการนำไปพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพและครอบคลุมการดำเนินงานในทุกมิติต่อไป 2) งานวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบการจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษในหมวดวิชาภาษาอังกฤษทั่วไปและหมวดวิชาภาษาศาสตร์ ดังนั้น งานวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาเปรียบเทียบหมวดวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรเพิ่มเติม เช่น หมวดวิชาภาษาวรรณคดี เป็นต้น เพื่อให้ครอบคลุมทุกหมวดวิชาในหลักสูตร 3) งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยในครั้งต่อไปมีความลุ่มลึกและครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น ควรดำเนินงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งอาจเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชลธิชา หอมฟุ้ง และคณะ. (2558). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(2), 1812-1823.

รัตนศิริ เข็มราช และคณะ. (2558). การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะเป็นภาษาโลก ใน รายงานการวิจัย: มหาวิทยาลัยบรูพา.

วชิระ จันทรราช. (2554). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 3(1-2), 64-78.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). คู่มือการประกันคุณภาพสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

อุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์ และคณะ. (2549). การประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. วารสาร มฉก.วิชาการ, 10 (19), 36-55.

Best, J. W. (1981). Research in Education (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Stufflebeam, D. L. (2003a). The CIPP model for evaluation. In T. Kellaghan & D. L. Stufflebeam (Eds.), International handbook of educational evaluation .Norwell, MA: Kluwer.

Stufflebeam, D. L. & Corny, C. L. S. (2014). Evaluation Theory, Models, and Applications (2nd ed.). San Francisco, California: Jossy-Bass.

บทความวิจัย

กฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ*
LAW ON SAFETY AND SECURITY IN PUBLIC BEACH AREAS

ศุภรดา กัณหเนตร
Supharada Kunhanate
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University, Thailand
E-mail: supharada_k@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของกฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ กล่าวคือ การบัญญัติกฎหมายฉบับใหม่โดยเฉพาะ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริงและตรงจุด เนื่องจากปัญหาที่ประเทศไทยได้ประสบอยู่มาเป็นเวลาเนิ่นนานนั้น มักจะทำให้เกิดการสูญเสียอยู่เสมอ ซึ่งปัญหาเช่นนี้ ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือด้านความปลอดภัยในพื้นที่ดังกล่าว และนำไปสู่ความเสียหายด้านภาพลักษณ์ในการบริหารจัดการของทางภาครัฐ ซึ่งการที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุมนั้น ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถควบคุมความเสียหายและความสูญเสีย อันจะส่งผลให้เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวเสียหายตามไปด้วย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว พบว่า ต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นอย่างมาก โดยปรากฏอยู่ในกฎหมายที่บัญญัติมาเพื่อดูแลและป้องกันปัญหาด้านความปลอดภัยในบริเวณชายหาดสาธารณะโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นประเทศจาไมกา สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประเทศออสเตรเลีย หรือสหรัฐอเมริกา (รัฐฟลอริดา) เพื่อให้มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำสำหรับดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในบริเวณดังกล่าว ควบคู่ไปกับการเติบโตของประเทศ ทั้งนี้ จากการศึกษา ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ข้อจำกัด และอุปสรรคของกฎหมายไทยแล้ว พบว่า ปัญหาของประเทศไทยเกิดจากการไม่มีกฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในบริเวณชายหาดสาธารณะเป็นการเฉพาะ จึงมีข้อเสนอแนะว่า จำต้องมีการบัญญัติกฎหมายในเรื่องการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยตรง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่ดังกล่าว และผลประโยชน์ของประเทศไทยให้สูงที่สุด

คำสำคัญ: กฎหมาย, ความปลอดภัย, พื้นที่ในบริเวณชายหาดสาธารณะ

---

* Received June 22, 2022; Revised July 1, 2022; Accepted July 19, 2022

Abstract

The purpose of this research was to study the problems and solutions of laws in Thailand on the safety and security in public beach areas, namely the enactment of a new law especially in order to address the aforementioned problems truly and directly. Due to the problems that Thailand has been facing for a long time, this always cause of loss. These kinds of problem affect the reliability of safety and security in these areas, and lead to damage in the image of the government's management. The fact is that Thailand does not have a law that can comprehensively solve the problem, causing Thailand to be unable to control the damage and loss; moreover, this will affect the tourism economy. When comparing to those in other countries, safety and security are found to be very important to them, which appears through the law that enacts to take care and prevent problems in safety and security specifically, whether it is Jamaica, Republic of South Africa, Australia, or United State of America (Florida), in order to have units and lifeguard to look after the safety and security of those who come to use the service in the area along with the growth of the country. According to the related studies, it was revealed that there were the problems, limitations, obstacles and solutions of laws in Thailand, and it was found that Thailand's problems arise from the lack of specific laws on safety and security in the public beach areas. Therefore, it is suggested that Legislation to ensure safety and security in public beach areas must be enacted directly, in order to maintain the benefits of people and the interests of Thailand as much as possible.

Keywords: Law, Safety and Security, Public Beach Area

บทนำ

พื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะนั้น ถือเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สร้างรายได้หลักให้แก่ประเทศไทย โดยภายในช่วงระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา มีรายได้ทั้งสิ้น 3,600,327 ล้านบาท และมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในบริเวณพื้นที่ 23 จังหวัดชายทะเล สูงถึง 451,610,858 คน และในแต่ละปี มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าปีก่อนๆ (ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล, 2558) จึงได้มีการจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะไว้รองรับนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกสบายและความเพลิดเพลิน ซึ่งกลายเป็นจุดสนใจหลักของการเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม กิจกรรม

ต่างๆ นั้น นำมาซึ่งความเสียหายและภยันตรายต่างๆ โดยหนึ่งในนั้นคือ ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณดังกล่าว อาทิ อุบัติเหตุเรือเจ็ทสกีชนกับเรือประมง (เวิร์คพอยท์ นิวส์, 2560) นักท่องเที่ยวตกจากพาราเซลลิ่งเสียชีวิต (วอยซ์ ทีวี, 2560) นักท่องเที่ยวเล่นไคท์บอร์ดจมน้ำ (เวิร์คพอยท์ นิวส์, 2560) เป็นต้น อันส่งผลให้ประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาด้านความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะมาเป็นเวลาเนิ่นนาน และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมั่นคงถาวร ซึ่งแม้ว่า ในปัจจุบันนั้น ประเทศไทยจะได้มีการนำนโยบายมาปรับใช้ในเชิงปฏิบัติในแต่ละท้องที่ที่มีบริเวณติดกับชายหาดสาธารณะ เพื่อเป็นมาตรการในการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมักจะจัดให้มีขึ้นเป็นบางช่วงเวลา อาทิ เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ หรือช่วงท่องเที่ยวต่างๆ แต่หามีประสิทธิภาพเพียงพอไม่ เนื่องจากเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ มีระยะเวลาอันจำกัด และไม่มีสภาพบังคับใช้อย่างกฎหมาย ซึ่งเมื่อได้พิจารณาจากสถิติอุบัติเหตุทางน้ำแล้ว พบว่า อุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่บริเวณชายฝั่งของประเทศไทย (Tagu Offshore Thailand, 2561) ทั้งนี้ เกิดจากการจมน้ำจนเสียชีวิต ซึ่งถือเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับ 1 ของเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปีในประเทศไทย (Hfocus, 2563) โดยเด็กชายมีอัตราการเสียชีวิตมากกว่าเด็กหญิงถึง 2 เท่า (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2554) และถือเป็นจำนวนเด็กไทยที่เสียชีวิตจากเหตุจมน้ำมากกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ถึง 5-15 เท่า (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2553)

สาเหตุหลักที่เป็นปัจจัยในการแก้ไขและเปลี่ยนแปลงในเรื่องของกฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะของประเทศไทยนั้น อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ การตระหนักถึงความสำคัญ และความสามารถในการจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายขึ้น ทั้งๆ ที่ปัญหาด้านความปลอดภัย เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะมีผลในการตัดสินใจเดินทางมาใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะของนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับการดูแลจากทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประสงค์จะได้รับเห็นการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงของภาครัฐอย่างยิ่ง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2559) ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการดูแลและจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้กับประชาชน ประกอบกับหน้าที่พื้นฐานของรัฐในการทำให้เกิดสิทธิของประชาชนเป็นสิ่งที่ควรจะจับต้องได้ (วัชราภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ, 2561) โดยผลกระทบในด้านความปลอดภัยนี้ ส่งผลให้ภาพลักษณ์ด้านการบริหารจัดการของประเทศไทยเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดีนัก และยังอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว ถ้าหากยังปล่อยให้ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นอยู่ต่อไป เนื่องจากประเทศไทยนั้น ไม่มีกฎหมายฉบับใดที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยเฉพาะเลย และนโยบายต่างๆ ที่นำมาปรับใช้ในเชิงปฏิบัติก็ไม่มีประสิทธิภาพมากพอที่จะ

ดูแลและคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะได้ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาจากบันทึกรายงานสถิติเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางน้ำแล้ว ไม่ว่าจะเกิดจากการทำกิจกรรมนันทนาการ การเล่นน้ำ กีฬาทางน้ำ หรืออุบัติเหตุจากความไม่ระมัดระวังที่เพียงพอของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะแล้วนั้น จะพบว่า อัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง แต่ประเทศไทยกลับไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะบังคับใช้ในพื้นที่บริเวณดังกล่าว เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการ จึงไม่สามารถควบคุมและป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ในอดีตที่ผ่านมา ได้มีการพยายามจะแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะบ้างแล้ว โดยการนำเอานโยบายท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในแต่ละท้องที่ อาทิ การจัดจ้างบริษัทไลฟ์การ์ดของภาคเอกชน เพื่อดูแลพื้นที่ 12 ชายหาด ณ จังหวัด ภูเก็ต เป็นต้น (ฐานเศรษฐกิจ มัลติมีเดีย, 2561) แต่กลับพบว่า ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนและตรงจุด ซึ่งการจัดการปัญหาด้านความปลอดภัย ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มี เนื่องจากส่งผลต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของมนุษย์ทุกคน และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะของประเทศไทย ซึ่งในหลายประเทศทั่วโลก ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้มาเนิ่นนานและได้ปรากฏออกมาอย่างเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายในประเทศเพื่อมาดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยเฉพาะ ซึ่งมีการบังคับใช้อย่างจริงจังและได้ประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงปัจจัยหลักในอนาคตของประเทศที่จำเป็นต้องมีการขยายตัวหรือเจริญเติบโตในด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อีกด้วย ซึ่งกฎหมายของต่างประเทศนี้ปรากฏอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ลักษณะและภูมิประเทศของประเทศนั้นๆ แต่มีความโดดเด่นที่ใกล้เคียงกันคือ ด้านความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ อาทิ ประเทศจาไมกาที่ประสบความสำเร็จในด้านการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ โดยจัดขึ้นในรูปแบบของการบังคับใช้กฎหมายให้กิจการที่ได้รับอนุญาตในพื้นที่จำต้องจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อดูแลและป้องกันอันตรายให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการ โดยมีกฎหมายชื่อว่า Beach Control (Safety Measures) Regulations, 2006 ในส่วนของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ มีกฎหมายชื่อว่า Beach By Law, 2015 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ มิให้สร้างความเดือดร้อนรำคาญ และยังเป็นกฎหมายที่บังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยในพื้นที่ดังกล่าว หรือในส่วนของประเทศออสเตรเลียที่ขึ้นชื่อเรื่องเอกลักษณ์และการท่องเที่ยวชายหาดซึ่งได้มีการจัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือชีวิตทางน้ำที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยทางน้ำ กล่าวคือ Surf Life Saving Australia (SLSA) และ Australian Lifeguard Service ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันหลายองค์กรและการสนับสนุน

ของทางภาครัฐ ก่อให้เกิดหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนจนได้รับเงินบริจาคเพื่อให้องค์กรดำเนินอยู่ต่อไปได้

นอกจากนี้ ยังมีรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกาที่ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดพื้นที่ทำกิจกรรมนันทนาการและการจัดโซนนิ่งของการทำกิจกรรมทางน้ำต่างๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยที่สุด คือ The 2010 Florida States (including Special Session A) Chapter 327; Vessel Safety ซึ่งมีประสิทธิภาพในแง่ของการจัดการพื้นที่ทำกิจกรรมและควบคุมพฤติกรรมของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะอีกด้วย ทั้งนี้ โดยทุกประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ยังมีหน่วยงาน องค์กร หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้ผ่านการคัดสรรและทดสอบมาโดยเฉพาะเพื่อบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งเมื่อได้พิจารณาจากกฎหมายของประเทศไทยแล้วนั้น ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2562 รวมถึง เทศบัญญัติท้องถิ่นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ได้แก่ เทศบัญญัติ เรื่อง ควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ประกาศเมืองพัทยา เรื่องกำหนดเขตควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2522 และข้อบัญญัติเมืองพัทยา เรื่องการจอดเรือ เทียบเรือ และการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณท่าเทียบเรือ พ.ศ. 2546 ก็ตาม ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานหรือองค์กรใดที่มีอำนาจและหน้าที่โดยตรงในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยเฉพาะ แต่มักจะปรากฏในลักษณะที่เป็นการดูแลท้องที่ในระดับท้องถิ่น เนื่องจากชายหาดสาธารณะมักกระจายออกไปทั่วประเทศ และอยู่ภายใต้การดูแลอย่างเป็นการทั่วไปจากทางภาครัฐ ซึ่งในส่วนนี้นั้น หน่วยงานหรือองค์กรยังไม่มีความรู้ความชำนาญซึ่งเป็นการเฉพาะด้านเกี่ยวกับพื้นที่ทางน้ำมากพอที่จะให้การช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการช่วยชีวิตทางน้ำ อุปกรณ์ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำที่เหมาะสม การจัดสรรพื้นที่ทำกิจกรรม หรืออื่นๆ ในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงในบริเวณชายหาด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นๆ จำต้องมีความเชียวชาญชำนาญ ความรู้เฉพาะด้าน และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นการเฉพาะ ซึ่งส่งผลให้การจัดการบริหารด้านความปลอดภัยยังไม่เพียงพอต่อการดูแลผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่ดังกล่าว

จากตัวอย่างทั้งหมดที่ได้กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศที่มีกฎหมายออกมาเพื่อดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยเฉพาะนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นประเทศที่มีชื่อเสียงทางด้านการท่องเที่ยวและชายหาดสาธารณะที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศนั้นๆ จึง

อาจจะกล่าวได้ว่า มูลค่าทางด้านเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับการบิหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและด้านความปลอดภัยในพื้นที่ชายหาดสาธารณะ ดังเช่นที่ในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินแก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะอย่างยิ่ง จึงทำให้การท่องเที่ยวเจริญเติบโตควบคู่ไปกับการขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศนั้นๆ ดังนั้น การบริหารจัดการ ดูแลและคุ้มครองด้านความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ไม่ใช่เพียงแต่ในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ชายหาดสาธารณะ จึงจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อหลากหลายประเทศทั่วโลกได้ตระหนักถึงเรื่องนี้แล้ว เล็งเห็นได้ว่า สิ่งที่จะยั่งยืนและควบคู่ไปกับประเทศในด้านของการท่องเที่ยวแล้วนั้น ก็คือความปลอดภัย ดังนั้น ปัญหานี้จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ไม่อาจมองข้าม และมีความจำเป็นถึงขนาดที่จะต้องทำการศึกษากฎหมายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยชายหาดสาธารณะที่ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อที่จะนำมาพิจารณาและหาหนทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับการบัญญัติกฎหมายใหม่ และนำไปบังคับใช้ในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ

2. เพื่อทราบปัญหาและจุดบกพร่องที่เกิดจากการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ เพื่อที่จะสามารถเห็นถึงประเด็นปัญหาและสามารถกำหนดกฎหมายที่เหมาะสมในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะได้

3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบแนวทางการจัดการอันเกี่ยวข้องกับกฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะของต่างประเทศ โดยจะทำการศึกษากฎหมายของประเทศจาไมกา สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประเทศออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา (รัฐฟลอริดา) กับกฎหมายไทย

4. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการบัญญัติกฎหมายที่เหมาะสมกับประเทศไทยโดยเฉพาะ เพื่อที่จะนำมาปรับใช้กับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Research) บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะจากทางอินเตอร์เน็ต หนังสือ และงานเขียน

อื่นๆ ตลอดจนบทความที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง ให้มีความเหมาะสมและสามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

จากปัญหาด้านความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมานั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอุบัติเหตุ สถิติการบาดเจ็บและเสียชีวิต พฤติกรรมที่เป็นการเดือดร้อนรำคาญในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ การทำกิจกรรมทางน้ำที่มีลักษณะเป็นอันตราย ซึ่งเกิดจากการที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะมาควบคุมความเสียหายและเป็นการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่ดังกล่าว ขาดความรู้ความสามารถของหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญเฉพาะทางที่จะมาจัดการดูแลและปฏิบัติงาน ส่งผลให้ความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะของประเทศไทยนั้น ขาดประสิทธิภาพที่เพียงพอต่อการป้องกันภยันตรายให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในบริเวณดังกล่าว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้ที่มาเข้าใช้บริการแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ด้านการบริหารจัดหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันอาจจะส่งผลเสียต่อประเทศไทยได้ โดยปัญหาเหล่านี้ สามารถแก้ไขหรือบรรเทาลงได้ด้วยการบัญญัติกฎหมายออกมาควบคุมดูแลในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะอย่างเหมาะสม โดยเมื่อพิเคราะห์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะแล้ว พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่จะสามารถดูแลและคุ้มครองในด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะได้อย่างเหมาะสมและตรงต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2562 รวมถึง เทศบัญญัติท้องถิ่นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ได้แก่ เทศบัญญัติ เรื่อง ควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ประกาศเมืองพัทยา เรื่องกำหนดเขตควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2522 และข้อบัญญัติเมืองพัทยา เรื่องการจอดเรือ เทียบเรือ และการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณท่าเทียบเรือ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงกับการดูแลความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่มากที่สุด และเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในท้องที่ต่างๆ ซึ่งอยู่ใกล้กับพื้นที่ในบริเวณชายหาดสาธารณะ

แตกต่างจากกฎหมายของต่างประเทศที่พบว่า ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยและพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะอย่างมาก โดยเฉพาะการทำกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งมักจะเป็นกิจกรรมที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยที่สุด จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายภายในประเทศออกมาเพื่อดูแลและป้องกันภยันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะเป็นการเฉพาะ และได้มีการบังคับใช้ที่จริงจังและเคร่งครัดเป็นอย่างยิ่ง ประเทศแรก คือ ประเทศจาไมกา ได้บัญญัติกฎหมายชื่อ The Beach Control (Safety Measures) Regulations, 2006 เพื่อดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ โดยได้มีการกำหนดให้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ อาทิ โรงแรม รีสอร์ท สโมสร หรือกิจการอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน จะต้องมีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำที่มีใบอนุญาตและได้รับการฝึกอบรม จะต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับช่วยเหลือชีวิตทางน้ำที่เพียบพร้อมและใช้งานได้อย่างทันท่วงที และได้มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ และเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุม ได้มีการกำหนดพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ อาทิ สำหรับเล่นน้ำ แล่นเรือ ตกปลา โดยจะต้องมีการจัดทุ่นลอยและกันชนสำหรับป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และได้กำหนดข้อห้าม ข้อจำกัดในการกระทำความผิดในพื้นที่ดังกล่าว พร้อมบทลงโทษที่รุนแรงและเคร่งครัด ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่เป็นระบบระเบียบและชัดเจนแน่นอนในด้านวิธีการและการปฏิบัติงาน

ในส่วนของประเทศที่สอง คือ สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นอีกประเทศที่ได้ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ จนได้รับสถานะธงสีน้ำเงิน ซึ่งหมายถึง ชายหาดได้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย ความสะอาด และสิ่งแวดล้อมในระดับสากล ซึ่งสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้รับรางวัลถึง 10 ชายหาดสาธารณะ และได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อจัดการและควบคุมการเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะและพฤติกรรมต่างๆ ที่อาจจะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ กล่าวคือ Beach By Law, 2015 โดยได้มีการกำหนดโซนนิ่งของการทำกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะไว้อย่างชัดเจน และกำหนดว่าพื้นที่ใดสามารถเข้าไปทำกิจกรรมได้ หรือพื้นที่ใดไม่สามารถเข้าไปได้หากมิได้รับอนุญาต อาทิ การแล่นเรือ การนำยานยนต์หรือสัตว์เลี้ยงเข้ามาในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ และจุดมุ่งหมายหลักของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ การควบคุมพฤติกรรมที่เป็นการสร้างความเดือดร้อนรำคาญของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่บุคคลอื่น รวมถึง เรื่องการรักษาความสะอาดของประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดความรำคาญ การบาดเจ็บหรือไม่สะดวกสบายแก่บุคคลอื่น ตลอดจนการกระทำใดๆ ที่เป็นการขัดขวางหรือฝ่าฝืนต่อการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย หรือกระทำต่ออุปกรณ์ช่วยเหลือชีวิตในพื้นที่ดังกล่าว โดยได้

บัญญัติไว้เป็นกฎหมายที่ละเอียด ระบุไว้ชัดเจนแน่นอนถึงพฤติกรรมที่เป็นอันตราย ซึ่งถือเป็นการควบคุมความประพฤติของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีอีกหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ หนึ่งในนั้นคือ ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งถือเป็นประเทศเกาะที่ใหญ่ที่สุดในโลก และมีแนวปะการังที่ยาวที่สุดในโลก ส่งผลให้ชายหาดของประเทศออสเตรเลียมีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก ซึ่งกลายเป็นส่วนสำคัญและเอกลักษณ์ของประชาชนของประเทศนี้ และเนื่องจากความนิยมในการท่องเที่ยวและพักผ่อนของประชาชน ทำให้เกิดกิจกรรมทางน้ำที่แปลกใหม่ อันเป็นต้นเหตุของการจมน้ำและเสียชีวิต ดังนั้น ทางภาครัฐจึงได้ผลักดันให้เกิดสหพันธ์การช่วยชีวิตทางน้ำขึ้น และมีหน่วยงานที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ กล่าวคือ Surf Life Saving Australia (SLSA) และ Australian Lifeguard Service ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ สภาและรัฐบาลของประเทศออสเตรเลียได้ส่งเสริมและสนับสนุนเงินทุนการดำเนินงาน เพื่อเป็นการดูแลความปลอดภัยและช่วยเหลือทางน้ำ มีรูปแบบการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนการรายงานการช่วยเหลือชีวิตและสถิติอุบัติเหตุที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทำให้รัฐบาลและประชาชนเชื่อมั่นในการมีอยู่ขององค์กรดังกล่าว จนได้รับการยอมรับจากสากลว่าเป็นองค์กรช่วยเหลือชีวิตที่มีประสิทธิภาพและดีที่สุด

และอีกประเทศที่มีความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดอย่างยิ่ง คือ สหรัฐอเมริกา ได้มีการบัญญัติกฎหมายกลางเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานให้แก่รัฐอื่นๆ โดยได้กำหนดและวางแผนมาตรการทางกฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ เพื่อเป็นการช่วยเหลือและเฝ้าระวัง ซึ่งในที่นี้ ได้หยิบยกรัฐฟลอริดามาเพื่อชี้ให้เห็นถึงกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ The 2010 Florida Statutes (including Special Session A) Chapter 327; Vessel Safety ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการจัดโซนนิ่งสำหรับกิจกรรมทางน้ำต่างๆ ให้แยกต่างหากออกจากกัน เพื่อมิให้กิจกรรมอย่างหนึ่ง ไปส่งผลกระทบต่อกิจกรรมอีกอย่างหนึ่ง อันอาจจะเป็นสาเหตุของการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตได้ อาทิ การจัดพื้นที่ดำน้ำ จะต้องไม่มีเรือแล่นเข้ามาในบริเวณดังกล่าว เป็นต้น รวมถึง การกำหนดเรื่องความสามารถของผู้แล่นเรือ การควบคุมแอลกอฮอล์และสารเสพติด ทั้งนี้ ได้มีการจัดตั้งธงสัญลักษณ์ ป้านเตือนต่างๆ ในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ซึ่งเหมือนกันกับในอีกหลายประเทศทั่วโลก

ซึ่งเมื่อได้พิจารณาแล้ว ไม่ว่าจะเป็น กฎหมายของประเทศจาไมกา (The Beach Control (Safety Measures) Regulations, 2006) กฎหมายของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (Beach By Law, 2015) หน่วยงานทางกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย (Surf Life Saving

Australia (SLSA) และ Australian Lifeguard Service) หรือกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (รัฐฟลอริดา The 2010 Florida Statutes (including Special Session A) Chapter 327; Vessel Safety) ต่างมีการบัญญัติกฎหมายภายในประเทศของตนออกมาโดยเฉพาะเพื่อเป็นการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ และป้องกันภยันตรายที่อาจจะเกิดจากการทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ซึ่งในแต่ละประเทศก็มีมาตรการทางกฎหมายที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพปัญหาและความเหมาะสม แต่อย่างไรก็ดี ก็มีจุดที่เหมือนกันอยู่ กล่าวคือ ทุกประเทศให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายในด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยในพื้นที่ดังกล่าว อาทิ การจัดจ้างเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำ อุปกรณ์ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำที่พร้อมใช้งาน และการจัดโซนนิ่งสำหรับการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานภาครัฐหรือกิจการของภาคเอกชน รวมถึงการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่สำคัญสำหรับการคุ้มครองและดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

จะเห็นว่า ประเทศไทยนั้น ยังขาดกฎหมายที่เหมาะสมที่จะนำมาบังคับใช้ในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ซึ่งปัญหาด้านความปลอดภัยนี้ สามารถทำการแก้ไขและพัฒนาได้โดยการบัญญัติกฎหมายใหม่ของประเทศไทยขึ้นมา โดยนำกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะ และเมื่อประเทศไทยไม่อาจจะหลีกเลี่ยงการขยายตัวด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การเดินทาง ความนิยมและเอกลักษณ์ และจำนวนผู้เข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะที่อาจจะดำเนินมาถึงในภายภาคหน้าประกอบกับพบว่า ปัญหาที่แท้จริงนั้น เกิดขึ้นจากการไม่มีกฎหมายเพื่อบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากพอ ดังนั้น เพื่อทำการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและยั่งยืนประเทศไทย

จำต้องทำการบัญญัติกฎหมายเพื่อดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะให้เหมาะสมกับประเทศ เพื่อเป็นการประกันความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ โดยยึดกฎหมายของต่างประเทศเป็นหลักเกณฑ์และแม่แบบ

อภิปรายผล

จากการศึกษาและวิจัยในเรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ พบว่า ปัญหาสำคัญของประเทศไทยที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขมาเป็นเวลาเนิ่นนาน คือ ปัญหาด้านความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของมาตรการความปลอดภัย ด้านอุปกรณ์ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำที่ครบครันและพร้อมใช้งาน ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรที่

ชำนาญในการช่วยเหลือชีวิตทางน้ำ และอีกนานับประการที่นำไปสู่ผลกระทบด้านความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ อันจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ทั้งนี้ เมื่อได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายของประเทศไทยแล้ว พบว่า ยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่จะสามารถนำมาบังคับใช้ต่อการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะได้อย่างครอบคลุม ตรงจุด และมีประสิทธิภาพมากพอที่จะคุ้มครองและป้องกันภยันตรายให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะเลย โดยกฎหมายที่ได้ศึกษาค้นคว้าแล้วพบว่า พอจะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของประชาชนอยู่บ้าง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2562 นอกจากนั้นแล้ว ยังรวมถึง เทศบัญญัติเรื่องควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ประกาศเมืองพัทยา เรื่องกำหนดเขตควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2522 และข้อบัญญัติเมืองพัทยา เรื่อง การจอดเรือเทียบเรือ และการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณท่าเทียบเรือ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีความใกล้เคียงเกี่ยวกับการจัดการและบริหารพื้นที่ในบริเวณชายหาดสาธารณะมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าว กลับไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เนื่องจากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติ เทศบัญญัติ หรือประกาศข้างต้นนั้น ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การดูแลความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะเลย และไม่มีตอนใดในกฎหมายฉบับใดที่ได้กล่าวถึงมาตรการ แผนการ หรือการดำเนินงานใดๆ ที่เห็นว่า เป็นการดูแลและป้องกันอันตรายในพื้นที่บริเวณดังกล่าว อีกทั้ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า พื้นที่บริเวณชายหาด เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่อาจมีเอกชนรายใดสามารถครอบครองได้ จึงส่งผลให้การดูแลพื้นที่บริเวณดังกล่าว ต้องอยู่ภายใต้อำนาจและหน้าที่ของทางภาครัฐ ดังนั้น ในการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาฉบับใหม่เพื่อที่จะเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะนั้น จึงจำต้องมีวัตถุประสงค์หลักในการวางมาตรการ แนวทางการดำเนินงาน เครื่องมืออุปกรณ์ บุคลากรและหน่วยงานเฉพาะทาง ซึ่งต้องมีอยู่อย่างครอบคลุมและสามารถแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าพื้นที่บริเวณนั้น ทางภาคเอกชนจะได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์หรือไม่ ซึ่งในส่วนนี้ แตกต่างจากกฎหมายของต่างประเทศอย่างสิ้นเชิงตรงที่

ต่างประเทศให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะอย่างยิ่ง ไม่ว่าพื้นที่นั้นจะมีเอกชนรายใดได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์อยู่ก็ตาม โดยปรากฏอย่าง

เด่นชัดอยู่ในกฎหมายของต่างประเทศ กล่าวคือ ได้มีการบัญญัติกฎหมายที่นำมาบังคับใช้กับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยเฉพาะ เพื่อดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ โดยกฎหมายของแต่ละประเทศนั้นนอกจากจะดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะแล้ว ยังมีข้อกำหนดที่ห้ามไปถึงพฤติกรรมที่ไม่สมควรหรือไม่เหมาะสมของผู้ที่มาเข้าใช้บริการ เพื่อมิให้มีการกระทำที่เป็นการเดือดร้อนรำคาญ หรือความประพฤติที่อาจจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่างๆ ได้ ซึ่งในกฎหมายของแต่ละประเทศนั้น ได้ระบุถึงรายละเอียด รวมไปถึงข้อยกเว้น ขั้นตอนและวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับการจัดวางมาตรการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะไว้อย่างชัดเจน และในประการที่สำคัญที่สุดที่ทุกประเทศต่างกำหนดไว้เหมือนกัน คือ หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะ ซึ่งรวมไปถึง หน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตที่ได้รับการฝึกอบรมในการช่วยเหลือชีวิตทางน้ำโดยเฉพาะ และในบางประเทศ ยังมีความร่วมมือระหว่างหลายหน่วยงาน ซึ่งรวมไปถึงองค์กรร่วมกันระหว่างประเทศอีกด้วย ทั้งนี้ ในกฎหมายทุกฉบับมีลักษณะที่สำคัญเด่นชัด คือ การดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ และมีลักษณะที่คล้ายกันหลายมาตรการ กล่าวคือ การกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำ การกำหนดให้มีอุปกรณ์ช่วยเหลือชีวิตที่พร้อมใช้งาน การกำหนดโซนนิ่งในการทำกิจกรรมทางน้ำแต่ละประเภท และการจัดทำป้ายธง สัญลักษณ์เพื่อเป็นการแจ้งเตือนในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ เพื่อเป็นการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายของประเทศจาไมกา ที่มีชื่อกฎหมายว่า The Beach Control (Safety Measures) Regulations, 2006 กฎหมายของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ที่มีกฎหมายชื่อว่า Beach By Law, 2015 หน่วยงานของประเทศออสเตรเลียที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น ชื่อว่า Surf Life Saving Australia (SLSA) และ Australian Lifeguard Service หรือสหรัฐอเมริกาที่มีเมืองขึ้นชื่อเรื่องชายหาดอย่าง รัฐฟลอริดา ที่มีกฎหมายชื่อว่า The 2010 Florida Statutes (including Special Session A) Chapter 327; Vessel Safety ที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายออกมาเพื่อดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยมีวัตถุประสงค์หลักเช่นเดียวกัน คือ ลดอุบัติเหตุในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ทั้งนี้ เมื่อดำการเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายของต่างประเทศแล้ว จะพบว่า มีข้อแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ประเทศไทยยังขาดกฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะที่จะสามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนและตรงจุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ปัญหาที่ประเทศไทยได้ประสบมาเป็นเวลาเนิ่นนานนี้ ลดลงและหมดไปในที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เมื่อได้วิเคราะห์จากปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศแล้วนั้น เห็นว่า ประเทศไทยสามารถนำกฎหมายในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพที่ดีมาปรับใช้กับประเทศไทยได้ จึงขอเสนะให้มีการบัญญัติกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นมาโดยเฉพาะ กล่าวคือ ประการแรก ให้กฎหมายฉบับใหม่มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่ให้แก่หน่วยงานที่ดูแลพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะโดยเฉพาะ เพื่อดูแลความปลอดภัยแยกต่างหากจากหน่วยงานอื่น อันจะทำให้ความรับผิดชอบในพื้นที่มีความจำเพาะมากยิ่งขึ้น โดยไม่ทำให้เกิดการทับซ้อนหรือสับสนให้อำนาจและหน้าที่ รวมถึงการกำหนดให้มีบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางในด้านความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพื้นที่ทางน้ำ ทั้งนี้ โดยให้มีการกำหนดให้มีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำให้เพียงพอต่อการดูแลผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ จัดให้มีเตรียมพร้อมด้านอุปกรณ์ช่วยเหลือชีวิตและสถานพยาบาลที่เพียงพอ การจัดทำโซนนิ่งสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ จัดทำป้าย ธง หรือสัญลักษณ์ที่เป็นสากลและได้มาตรฐาน มีการกำหนดเวลาเปิดและปิดชายหาดสาธารณะ เป็นต้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ผู้ที่มาเข้าใช้บริการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ประการที่สอง ในส่วนของภาคเอกชน กล่าวคือ กิจการที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะ ประเภท รีสอร์ท โรงแรม สถานให้บริการกิจกรรมทางน้ำหรือกิจการอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน จะต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในพื้นที่อย่างถูกต้องตามกฎหมายจากทางภาครัฐ และต้องจัดให้มีมาตรการขั้นพื้นฐานในการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเข้าใช้บริการกิจการของตนเอง ในพื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ของกิจการตนเอง และเป็นการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ จะต้องมีการจัดสรรในเรื่องของขอบเขตการเข้าใช้พื้นที่บริเวณชายหาดสาธารณะให้ชัดเจน ว่าพื้นที่ใดสามารถเข้าไปทำกิจกรรมนันทนาการได้ และพื้นที่ใดต้องห้ามมิให้เข้าไป โดยมีการกำหนดเวลาเปิดและปิดสำหรับชายหาดที่สามารถเข้าไปทำกิจกรรมใดๆ โดยจะต้องมีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือชีวิตทางน้ำอยู่ในขณะเปิดทำการ และในประการที่สำคัญที่สุด จะต้องมีบทลงโทษที่จริงจังและเหมาะสมกับการกระทำความผิด โดยพิจารณาจากผลของการกระทำว่ากระทบต่อสังคมส่วนใหญ่หรือไม่ ซึ่งจะต้องเป็นบทลงโทษที่เคร่งครัดและรุนแรง เพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำ หรือเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมได้

เอกสารอ้างอิง

ฐานข้อมูลความรู้ทางทะเล. (2558). สถิติจำนวนนักท่องเที่ยว 23 จังหวัดชายทะเล ปี พ.ศ. 2552-2558. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2563 จาก http://www.mkh.in.th/index.php?option=com_contentcontent&view=article&layout=edit&id=346&Itemid=173&lang=th

เวิร์คพอยท์ นิวส์. (2560). เจ็ทสกีนักท่องเที่ยวชนเรือประมงกลางทะเลบางแสน บาดเจ็บ 1 ราย. เรียกใช้เมื่อ 22 ธันวาคม 2563 จาก https://workpointtoday.com/เจ็ทสกี-นทท-ชนเรือประมงก/

วอยซ์ ทีวี. (2560). ถึงเวลาทบทวนเล่นพาราเซลลิ่งเสียชีวิต จะแก้ปัญหาอย่างไรให้กับนักท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2563 จาก https://www.voicetv.co.th/read/507154

เวิร์คพอยท์ นิวส์. (2560). นักท่องเที่ยวไม่สนคำเตือน เล่นไคท์บอร์ดโต้คลื่นจมน้ำดับ. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2563 จาก https://workpointtoday.com/นทท-ไม่สนคำเตือน-เล่นไคท/

Tagu Offshore Thailand. (2561). เศร้า อัลบั้มภาพ ก่อน-หลัง ซากเรือมรณะ ภาพที่สุดแสนจะธรรมดา แต่ทำไมยิ่งดูยิ่งขนลุก. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2563 จาก https://www.facebook.com/taguthailand/posts/310672709712593/

Hfocus. (2563). คลังข้อมูลสุขภาพปี63 พบเด็กต่ำกว่า 15 ปี จมน้ำสูง เหตุพลัดตกว่ายน้ำไม่เป็น. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคา 2564 จาก https://www.hfocus.org/content/2020/10/20352

สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2554). ข้อมูลมรณบัตรของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2564 จาก https://www.hiso.or.th/hiso/ tonkit/tonkits_36.php

สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2553). น้ำพรากชีวิต จมน้ำครองสถิติสูงสุดการตายของเด็กไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2564 จาก https://mgronline.com/live/detail/9530000007483

วันไชย เอกพรพิชญ์. (2561). ยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนของตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2564 จาก http://www.dsdw2016.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_25602561/PDF/8513s/รวม.pdf

ฐานเศรษฐกิจ มัลติมีเดีย. (2561). ภูเก็ตทุ่ม 40 ล้าน คุมเข้มความปลอดภัย จ้างไลฟ์การ์ดดูแลนักท่องเที่ยว 12 ชายหาด. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2564 จาก https://www.thansettakij.com/content/business/344349

Beach Control (Safety Measures) Regulations. (2006). Retrieved on April 3, 2021 from https://ela w.org/sites/default/files/content_type_law_attachment/beach-control-reg-2006.pdf

Beach By Law. (2005). Retrieved on April 27, 2021 from http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/saf193880.pdf

Surf Life Saving Australia (SLSA) and Australian Lifeguard Service. (2015). Retrieved on May 24, 2021 from https://sls.com.au/

United States Code. (1994). Retrieved on June 16, 2021 from https://uscode.house.gov/The Florida Statutes (including Special Session A) Chapter 327;

Vessel Safety. (2010). Retrieved on July 30, 2021 from http://www.leg.state.fl.us/Statutes/index.cfm?StatuteYear=2010

บทความวิจัย

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทย*

LEGAL MEASURES TO PREVENT AND REDUCE THE PROBLEM OF PROSTITUTION IN THAILAND

ณภัทชา ธีรวงค์เนติกุล
Naphatcha Theerawongnitikul
ธานี วรภัทร์
Thanee Vorapatr
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit Univercity, Thailand
E-mail; naphatchaa24@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงมาตรการต่างๆในการป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายว่ามีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองและการให้สิทธิต่างๆ แก่ผู้ค้าประเวณีอย่างไร เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในการป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการศึกษาพบว่า การค้าประเวณีในประเทศไทยเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมายมาอย่างยาวนาน ถึงแม้ว่าในประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเรื่องการค้าประเวณีหลายฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 กฎหมายแต่ละฉบับดังกล่าวนั้น พบว่ายังมีปัญหาอย่างมากซึ่งส่งผลให้การกำกับดูแลการค้าประเวณีไม่สามารถทำได้ ทั้งนี้ ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้ค้าประเวณี จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ค้าประเวณีมักถูกผู้แสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากกลุ่มผู้ที่มีอิทธิพล อีกทั้งไม่มีมาตรการในการป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทยได้ ดังนั้น การค้าประเวณีของไทยจึงไม่ได้รับการควบคุมหรือคุ้มครองผู้ค้าประเวณีได้อย่างเหมาะสม และยังเป็นการก่อผลเสียต่างๆในการบังคับใช้กฎหมายอีกด้วย ดังนั้น ผู้ทำการวิจัยจึงได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และมาตรการอื่นๆอย่างเหมาะสมที่จะสามารถป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทยได้ ทั้งนี้ มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและดูแลผู้ค้า

* Received June 26, 2022; Revised July 2, 2022; Accepted July 12, 2022

ประเวณี ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและให้มีการควบคุมการค้าประเวณี เพื่อให้ประเทศไทยสามารถคุ้มครองสังคมจากการเกิดปัญหาและผลกระทบจากการค้าประเวณี ทั้งนี้ เพื่อสามารถคุ้มครองผู้ค้าประเวณีได้อย่างถูกต้องเหมาะสมอีกด้วย
คำสำคัญ: ผู้ค้าประเวณี, การค้าประเวณี, การขึ้นทะเบียน, การบังคับใช้กฎหมาย

Abstract

This research article aims to examine measures to prevent and reduce the issue of prostitution in Thailand and abroad. Including comparative analysis of the law on how it contributes protection and rights to the prostitutes. As a means to present solutions to restrict and diminish prostitution problem in Thailand effectively. The results of the study indicated that prostitution in Thailand has long been considered as an illegal occupation. Although in Thailand, there are many laws that handle with the problem of prostitution, including Criminal Code and Prevention and Suppression of Prostitution Act B.E.2539. It appeared that such laws still contain significant problems that resulted in the inability to regulate prostitution. Furthermore, Thailand does not have provisions to protect prostitutes which led to prostitutes often being exploited by influential groups. In addition, there are no measures to prevent and reduce the problem of prostitution in Thailand. As a result, prostitution in Thailand is not being regulated or protected properly and causing negative effects in the enforcement of the law. Henceforth, the researcher proposed a guideline to rectify Prevention and Suppression of Prostitution Act B.E.2539 and other appropriate measures that are capable of preventing and lessen prostitution problems in Thailand. Moreover, the law on the protection and supervision of prostitutes has been corrected under the guidance and for prostitution to remain under control. In order to grant an ability for Thailand the protection of society from problems and the effects of prostitution. Additionally, to provide the ability to protect prostitutes in a proper and appropriate manner.
Keywords: Prostitute, Prostitution, Registration, Law Enforcement

บทนำ

นับแต่อดีต ปัญหาการค้าประเวณี (Prostitution) เป็นเรื่องที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งปัญหาการค้าประเวณีนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้น เพราะด้วยความเจริญในทุกๆ รูปแบบของยุคสมัยใหม่ ซึ่งได้มีการขยายตัวในหลายๆด้าน โดยเฉพาะการขยายตัวในด้านเทคโนโลยี ความเจริญทางวัตถุนิยม ทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ซึ่งมีผลทำให้ประชากรต้องการที่จะสร้างโอกาสเพื่อให้ตนนั้นอยู่รอดในสังคมไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของฐานะทางการเงิน รายได้ที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสให้ชีวิตของตนนั้นดีขึ้น ซึ่งปัญหาการค้าประเวณีในไทยนั้นไม่มีวี่แววที่จะลดน้อยลงแต่อย่างใด ซึ่งปัญหาที่ตามมานั้นมีหลายประการ กล่าวคือ ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมถึงปัญหาอื่นๆ จนนำไปสู่แนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง ป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณี (เท่าภิภพ ลิ้มจิตรกร,2563) โดยมีหลักแนวคิดในการแก้ปัญหาการค้าประเวณี ซึ่งแนวคิดที่ว่าการค้าประเวณีคือเรื่องที่ถูกตามกฎหมาย (Legalization) นั้น กล่าวคือ ตามแนวคิดของเสรีภาพในทางเพศและสิทธิทางเพศนั้นย่อมเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ซึ่งรวมถึงหลักความเสมอภาคอีกทางด้วย คือ ต้องไม่เลือกปฏิบัติเพราะเหตุในเรื่องความแตกต่างทางเพศ เพราะว่าหลักเสรีภาพทางเพศนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิทางเพศ (สุจิรา เชื่อมไพบูลย์,2560) ทั้งนี้ ผู้ค้าประเวณีและสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีจะต้องทำการขึ้นทะเบียน (ปิยวัฒน์ วิทูราภรณ์,2560) โดยที่สถานประกอบกิจการการค้าประเวณีนั้นๆ ต้องมีตัวแทนจากหน่วยงานของรัฐเข้ามาเพื่อควบคุมและดูแลสถานที่ประกอบกิจการการค้าประเวณีเป็นการเฉพาะเจาะจง และมีการนำกฎหมายแรงงาน สวัสดิการต่างๆ หรือสิทธิอื่นๆเข้ามาคุ้มครองผู้ค้าประเวณีอีกด้วย อีกทั้ง มีการตรวจสุขภาพทุกๆเดือนให้กับผู้ค้าประเวณี เพื่อเป็นการป้องกันและลดปัญหาต่างๆจากการค้าประเวณี รวมถึงผู้ค้าประเวณีมีหน้าที่ในการเสียภาษีให้แก่กรมสรรพากรด้วย อนึ่ง หากได้พิจารณาถึงเรื่องอัตราโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 การป้องกันทางด้านสาธารณสุข การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับการค้าประเวณีนั้น พบว่าเรื่องที่กล่าวนั้นไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม และที่หนักไปกว่านั้นมาตรการในการคุ้มครอง ควบคุม ดูแลและการพัฒนาอาชีพตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้นยังไม่ครอบคลุมแต่อย่างใด สิ่งเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้นั้นไม่สามารถป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีได้ จึงทำให้กฎหมายนี้ประสบความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทย สาเหตุหลักๆมาจากขาดการใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ถึงแม้ว่าตามพระราชบัญญัตินี้จะตราขึ้นมาเพื่อเอาผิดกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการค้าประเวณี แต่ในเรื่องการถูกบังคับให้ค้าประเวณีและการเปิดสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีไม่ได้รับการดูแลหรือช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่โดยตรง ทั้งนี้ สังคมไทยยังมีการเหยียด

หยามและตีตราผู้ค้าประเวณี จึงเป็นสาเหตุให้การผลักดันเรื่องสวัสดิการต่างๆในอาชีพการค้าประเวณีนั้นทำขึ้นได้ยาก (ปุณยวีร์ เวชกรณ์,2561) ซึ่งในต่างประเทศมีการขึ้นทะเบียนทั้งผู้ค้าประเวณีและสถานประกอบกิจการการค้าประเวณี โดยเป็นการสร้างความมั่นใจว่าทุกอย่างเป็นไปตามกฎหมายและผู้ค้าประเวณีต้องได้รับสวัสดิการอย่างเท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันสภาพปัญหาการค้าประเวณียังคงเป็นปัญหาที่มีความเรื้อรังของสังคมไทยมาตลอด อีกทั้ง มีการเติบโตอย่างมากจนกลายเป็นธุรกิจการค้าประเวณีที่ปราศจากการควบคุมดูแลจากหน่วยงานของรัฐอย่างจริงจัง จึงทำให้ประเทศไทยกลายเป็นจุดหมายของธุรกิจท่องเที่ยวทางเพศ ซึ่งเป็นสาเหตุให้การค้าประเวณีนั้นเกิดปัญหาต่างๆตามมาอย่างมาก เช่น ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหาเกี่ยวกับการสาธารณสุข ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงปัญหาการคอร์รัปชั่น (ทัยเลิศ ลือปือ, 2550) ซึ่งเป็นปัญหาที่ป้องกันและแก้ไขไม่ได้และนับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้ดำเนินมานั้นก็ไม่สามารถนำมาแก้ไขหรือขจัดปัญหาการค้าประเวณีให้ลดน้อยลงจากสังคมไทยได้แต่อย่างใด ในทางกลับกันประเทศไทยเมื่อมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ต่อหัวมากขึ้นเท่าใด การค้าประเวณีกลับยิ่งมากขึ้นเท่านั้น อีกทั้ง ขั้นตอนดำเนินงานต่างๆ ของหน่วยงานรัฐในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีนั้น มักจะได้รับการต่อต้านอย่างมากจากวงการผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์หรือรายได้จากการค้าประเวณีในภาคเอกชน จึงทำให้การค้าประเวณีได้รับการถูกเพิกเฉยและไม่มีการปราบปรามใดๆ ทั้งนี้ ปัญหาการค้าประเวณีนั้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวเนื่องหลายประการ นับตั้งแต่นโยบายทางด้านเศรษฐกิจและสังคม นโยบายด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย การเติบโตของภาคธุรกิจเอกชนที่มีความเกี่ยวโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยวโดยที่จะใช้ผู้หญิงค้าบริการทางเพศ ซึ่งจะให้ผลกำไรอย่างสูงแก่ผู้ประกอบกิจการการค้าประเวณีและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง จึงทำให้ธุรกิจการค้าประเวณีนี้มีการเติบโตได้อย่างรวดเร็ว (ทัยเลิศ ลือปือ, 2550) โดยพื้นฐานแล้วเป็นธุรกิจที่ยอมให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมาทำการแสวงหาผลประโยชน์และการดำรงชีพจากเนื้อตัวร่างกายของบุคคลอื่น แต่ในด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้นในปัจจุบันการให้บริการทางเพศ หรือการค้าประเวณีนั้นเป็นเครื่องมือที่สามารถหาเลี้ยงชีพของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส ด้วยสาเหตุต่างๆเหล่านี้จึงสมควรมีมาตรการในทางกฎหมายมาบังคับใช้เพื่อเป็นการป้องกันและช่วยลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทย

หากพิจารณาสังคมไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบการค้าประเวณี ค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติไปมาก อีกทั้ง กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ที่มีการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันไม่มีสวัสดิการแรงงานขั้นพื้นฐานเฉกเช่นอาชีพอื่นๆ ทำให้ผู้ค้าประเวณีมีชีวิตที่ยากลำบากมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่มีความสอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพ

ทางเพศของมนุษย์เลย เพราะการที่มนุษย์จะตัดสินใจร่วมประเวณีกันนั้นเกิดจากความสมัครใจของตนเอง โดยปราศจากการชักชวน ขู่เข็ญ บังคับ หลอกลวงมา ซึ่งเป็นผลให้การค้าประเวณีในประเทศไทยไม่ได้รับการป้องกันและการดูแลคุ้มครองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (สุจิรา เชื่อมไพบูลย์,2560) จึงเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถป้องกันและลดปัญหาต่างๆจากการค้าประเวณีได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสมควรหาแนวทางในการบัญญัติกฎหมายหรือแก้ไขด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งจะสามารถช่วยแก้ไข ป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการค้าประเวณีในสังคมไทย สาเหตุของการค้าประเวณี แนวความคิดและทฤษฎีทางพฤติกรรมการเสพติด ทฤษฎีอาชญาวิทยาและสังคมวิทยาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีในเรื่องการกำหนดความผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับการค้าประเวณี

2. เพื่อศึกษาปัญหาในทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติของกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 รวมถึงมาตรการทางกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีภายในประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาข้อแตกต่างในการป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณี โดยเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณีในต่างประเทศ และกลุ่มประเทศที่ทำการเสียภาษีของผู้ค้าประเวณี รวมถึงมาตรการอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามบทกฎหมายของต่างประเทศ

4. เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณี การยื่นเสียภาษีของผู้ค้าประเวณีโดยชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงมาตรการด้านสาธารณสุขและมาตรการอื่นๆ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยทำการค้นคว้าหาข้อมูลจากมาตรการทางกฎหมายทั้งกฎหมายต่างประเทศและในประเทศไทย รวมถึงการค้นหาข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต หนังสือตำราทางวิชาการ วารสารกฎหมาย ตัวบทกฎหมาย และบทความในประเทศและต่างประเทศ โดยการรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการศึกษา และทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขต่อไป

ผลการวิจัย

ปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีในประเทศไทยนั้น เป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานและยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 รวมถึงแนวความคิดในการจัดการเพื่อที่จะป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีของประเทศไทยนั้น มิได้สอดคล้องกับปัญหาต่างๆในเรื่องการค้าประเวณีแต่อย่างใด ซึ่งนอกจากจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการประกาศใช้กฎหมายเพื่อต้องการจะลดจำนวนผู้ค้าประเวณีในประเทศลงแล้ว ยังส่งผลกระทบในด้านที่ไม่ดีต่อผู้ค้าประเวณีอีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาและสาเหตุของการค้าประเวณีในสังคมไทย แนวความคิดและทฤษฎีทางพฤติกรรมการเสพติด ทฤษฎีอาชญาวิทยาและสังคมวิทยาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีในเรื่องการกำหนดความผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับการค้าประเวณี

การค้าประเวณีนั้นได้เกิดปัญหามาอย่างยาวนานในสังคมไทย และเป็นการยากในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีให้หมดสิ้นไป ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะหาวิธีการและมาตรการต่างๆขึ้นมาใช้บังคับ เพื่อเป็นการปราบปรามความผิดต่างๆในการค้าประเวณี แต่ผู้กระทำความผิดก็พยายามหาช่องทางต่างๆ และหาช่องว่างในทางกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดเสมอมา ซึ่งในปัจจุบันนี้การค้าประเวณีนั้นมีจำนวนมากขึ้น โดยเป็นผลมาจากภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำและยิ่งสถานการณ์โควิด-19 เช่นนี้ทำให้สถานะทางการเงินของผู้คนมีความย่ำแย่มากยิ่งขึ้น และสิ่งที่สำคัญ คือ ผู้ค้าประเวณีที่ตัดสินใจในการค้าประเวณีนั้นอาจมีความต้องการในการบริโภคและวัตถุนิยมสูง จึงเป็นสาเหตุให้มีผู้ค้าประเวณีในจำนวนที่มากขึ้น อีกทั้ง ยังมีรูปแบบในการค้าประเวณีอย่างหลากหลาย อีกทั้ง การค้าประเวณีนั้นเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนอย่างมากและยังมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม รวมถึงนโยบายในการพัฒนาประเทศด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัญหาในหลายๆด้าน เช่น ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เรื่องอายุของผู้ค้าประเวณี การทุจริตคอร์รัปชั่น ปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น อนึ่ง ผู้ค้าประเวณีเข้าสู่วงจรการค้าประเวณีนั้นมีอยู่ด้วยกันหลากหลายสาเหตุ เช่น สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Events) ได้แก่ ความยากจน ความอดอยาก ขัดสนเงินทอง สาเหตุมาจากครอบครัว (Domestic Causes) ได้แก่ การดูแล การอบรมสั่งสอน และการปฏิบัติที่ไม่ดีของบิดาและมารดา ผู้ปกครอง ญาติ สามี โดยอาจจะถูกปล่อยปละละเลยจากบุคคลดังกล่าว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ไร้ซึ่งความสุข สามีละทิ้ง หรือการแต่งงานที่ไม่มีความสุข สาเหตุมาจากสังคม (Social Causes) ได้แก่ ความต้องการความสะดวกความสบายของบุคคลภายในครอบครัว การถูกหลอกลวง ถูกลักพา หรือถูกจับตัวไป สาเหตุทางด้านกายภาพ (Physiological Significance) ได้แก่ แรงกระตุ้นและความอยากรู้อยากลองทางเพศความสัมพันธ์ หรือเกิดจากการถูกข่มขืน

อย่างไรก็ดี การศึกษาการค้าประเวณีนั้นจำเป็นจะต้องศึกษาถึงแนวคิดทางสังคมศาสตร์ประกอบกับเชิงนิติศาสตร์ เนื่องจากว่าในเรื่องของการค้าประเวณีนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม หากนำแนวคิดเรื่องเสรีภาพทางเพศมาปรับใช้กับการค้าประเวณีอย่างสมัครใจนั้น กล่าวคือ ผู้หญิงนั้นมีสิทธิเสรีภาพในร่างกายของตนเองอย่างอิสระที่ไม่ต้องมีใครมากำกับควบคุม อีกทั้ง ยังเป็นการแสวงหาความสุขให้กับตนเอง โดยที่ไม่ได้มีการถูกบังคับ ข่มขู่ หรือมีผู้ใดมาแสวงหาประโยชน์จากตน ดังนั้น การค้าประเวณีจึงเป็นอาชีพหนึ่งไม่ต่างไปจากอาชีพอื่นๆ ซึ่งหญิงมีสิทธิที่จะทำงานประเภทนี้ได้ด้วยความสมัครใจ ซึ่งรัฐควรตระหนักและให้ความคุ้มครองและให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ เหมือนกับงานประเภทอื่นๆ ดังนั้น ตามหลักเสรีภาพทางเพศนั้นมนุษย์ไม่ว่าจะชายหรือหญิงย่อมมีเสรีภาพในทางเพศ สามารถเลือกและกำหนดในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ด้วยตนเองได้ และนอกจากนี้เสรีภาพทางเพศนั้นยังเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยจะได้รับการคุ้มครองในเรื่องของการค้าประเวณีโดยสมัครใจ เพราะการค้าประเวณีนั้นย่อมเกิดขึ้นจากความสมัครใจของผู้ค้าประเวณีในการใช้ร่างกายของตนเองเพื่อในการแสวงหาผลประโยชน์ โดยไม่ขัดต่อความสงบสุขหรือก่อความเสียหายแก่สังคมแต่อย่างใด กรณีเช่นนี้ย่อมถือได้ว่าบุคคลนั้นได้ใช้สิทธิในเสรีภาพทางเพศอย่างถูกต้องแล้ว อนึ่ง การค้าประเวณีกรณีที่ผู้ค้าประเวณียินยอมโดยสมัครใจที่จะกระทำความผิดนั้น ย่อมมีเหตุปัจจัยใดๆ ที่ควรศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุว่าเพราะเหตุใดการค้าประเวณีจึงเป็นการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย และบุคคลนั้นๆทำไมถึงเลือกกระทำความผิดซ้ำๆอีก กล่าวคือ ทฤษฎีของพฤติกรรมการเสพติดเกี่ยวกับการค้าประเวณี คำว่า พฤติกรรมของการเสพติด (Behavioral Addiction) คือ พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขความพึงพอใจซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมนั้นซ้ำๆต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เช่น ติดการพนัน (Pathological Gambling) การเสพติดอินเตอร์เน็ท (Internet Addiction) หรือการเสพติดเซ็กส์ (Sex Addiction) เป็นต้น แนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมการเสพติด คือ การเสพติดสิ่งต่างๆ นั้น รวมทั้งเหล้า บุหรี่ การพนัน การมีเพศสัมพันธ์ ฯลฯ เกิดจากความสนุก ความคึกคะนอง ความตื่นเต้น ความพึงพอใจ ความอยากรู้อยากลอง การคลายเครียด การตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมบางอย่าง ซึ่งการเสพติดการมีเพศสัมพันธ์จนติดนั้น สามารถรับรู้ได้ว่าเป็นตัวช่วยสร้างความสุขความพอใจให้เขา โดยเป็นพฤติกรรมที่มีการกระทำแบบซ้ำๆ เป็นการเรียนรู้ที่บกพร่องเพราะการเสพติดให้ความพอใจแค่ชั่วคราวเท่านั้น แต่กลับมีผลเสียมากในระยะยาว เมื่อคนเหล่านั้นเกิดการเสพติดเขาจะหาช่องทางในการเสพเพื่อสนองความต้องการของเขาอย่างควบคุมตัวเองไม่ได้ แม้แต่คนที่รู้ถึงพิษภัยความเสี่ยงของโทษก็ตาม

ทั้งนี้ รวมถึงทฤษฎีทางอาชญาวิทยาเกี่ยวกับการค้าประเวณี กล่าวคือ ในกรณีการประกอบอาชีพการค้าประเวณีด้วยความสมัครใจนั้น เป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย เพราะการกระทำโดยสมัครใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย คือ ระหว่างผู้ค้าประเวณีและผู้ซื้อบริการ แต่เมื่อใด

ที่ผู้ค้าประเวณีมีนายหน้าที่ทำการติดต่อ สมัครเข้าทำงานแฝงในสถานบันเทิงหรือในรูปแบบอื่น ผู้สมัครใจในการค้าประเวณีจะตกเป็นเหยื่อในการแสวงหาผลประโยชน์หรือหารายได้จากผู้ค้าประเวณี ซึ่งผู้ค้าประเวณีที่ยินยอมมักจะเกิดการถูกเอารัดเอาเปรียบจากการทำงานหรือการหารายได้ของตนเอง อนึ่ง ลักษณะของกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ได้มีการระบุถึงการกระทำหรือการไม่กระทำการใดอันเป็นความผิดและมีโทษ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีการกำจัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายอาญา โดยใช้ทฤษฎีการกำหนดความผิดในทางอาญา กล่าวคือ การกำหนดความผิดทางอาญานั้นเป็นการลงโทษหากผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการลงโทษตามกฎหมายอาญานั้นมีความรุนแรงที่รัฐสามารถบังคับใช้ได้กับประชาชน ทั้งนี้ ยังป้องกันไม่ให้องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ใช้กฎหมายโดยตัดสินด้วยความรู้สึกของตนเอง หรือเป็นการใช้ดุลพินิจในการบังคับใช้กฎหมายแบบไม่มีความยุติธรรม

2. ปัญหาในทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติของกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 รวมถึงมาตรการทางกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีภายในประเทศไทย

จากสถานการณ์การค้าประเวณีในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีที่มีอยู่นั้น ก็คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ซึ่งมีแนวคิดที่จะมุ่งเน้นปรามการค้าประเวณีและห้ามมีการค้าประเวณี แต่ก็ปรากฏว่ามีการค้าประเวณีแอบแฝง ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่มุ่งเน้นจะเอาผิดและจับกุมผู้ค้าประเวณี โดยที่ไม่ได้มุ่งลงโทษไปที่ผู้แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณี เช่น นายหน้า ผู้ซื้อบริการ จึงทำให้สถิติในการจับกุมผู้แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณีนั้นมีจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับปัญหาและความรุนแรงจากการค้าประเวณี

2.1 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าประเวณีภายในประเทศไทย

ในปัจจุบันนี้ ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการค้าประเวณีอยู่หลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้จะมุ่งเน้นศึกษาถึงความเป็นมาในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย โดยเฉพาะกรณีของผู้ค้าประเวณี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 เป็นหลักสำคัญ รวมไปถึงศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการค้าประเวณีในรูปแบบที่เป็นการแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณีอีกด้วย

2.1.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539

หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 และประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 แล้วนั้น ซึ่งได้มีบทบัญญัติลงโทษการ

ค้าประเวณีแล้ว แต่รัฐบาลไม่สามารถปรามการค้าประเวณีได้แต่อย่างใด กลับกันการค้าประเวณีมีเพิ่มมากยิ่งขึ้นอีกด้วย อีกทั้ง วิถีในการปฏิบัติทางสังคมไทยในเรื่องการซื้อขายบริการนั้นไม่ได้มีความสอดคล้องกับกฎหมาย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม รายได้ภายในครอบครัว รวมถึงปัญหาความยากจนที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้สู่กระบวนการล่อลวงเด็ก บังคับเด็ก ผู้หญิงเข้าสู่วงจรการค้าประเวณี จนปรากฏมีผู้ค้าประเวณีเด็กจำนวนมากจึงได้มีการเสนอแก้กฎหมายในเรื่องการค้าประเวณี และต่อมาได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ขึ้นมาบังคับใช้แทนจนถึงปัจจุบันเพื่อเป็นการลดโทษแก่ผู้ค้าประเวณีและลงโทษผู้ซื้อบริการเด็ก รวมถึงบิดามารดาที่มีการสนับสนุนให้บุตรของตนทำการค้าประเวณี และในปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าประเวณีที่มีการบังคับใช้อยู่ในประเทศไทยนั้น ไม่สามารถป้องกันการข่มขู่ และการยับยั้งการกระทำความผิดของผู้ค้าประเวณีได้เลย จึงส่งผลให้มีการกระทำความผิดของผู้ค้าประเวณีมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีในประเทศไทย ไม่ได้ระบุถึงมาตรการในการป้องกันถึงการทำผิดซ้ำๆของผู้ค้าประเวณีที่มีอายุ 18 ปี ไว้แต่อย่างใด

2.1.2 พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509

ปัญหาของกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มีขึ้นอย่างมากมาย ตามพระราชบัญญัตินี้ได้มีการบัญญัติว่าสถานบริการนั้นเป็นสถานที่ในการประกอบกิจการ โดยดำเนินกิจการไปเพื่อความเรียบร้อยและไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน อีกทั้ง ไม่ควรให้เยาวชนเข้าไปใช้บริการ ไม่ควรจัดให้มีความบันเทิงที่ไม่เหมาะสมอีกด้วย ทั้งนี้ จะพบได้ว่าสถานบริการดังกล่าวนั้นในปัจจุบันได้มีการตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจายไปทั่ว จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆและส่งผลรำคาญใจแก่ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงอย่างมาก รวมไปถึงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาอีกด้วย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการค้ามนุษย์และปัญหาอื่นๆทางสังคม ทั้งนี้ สถานประกอบกิจการการค้าประเวณีนั้นต้องมีจุดสำคัญที่ระบุเฉพาะอย่างชัดเจน เพื่อให้เป็นการรับรู้ได้จากผู้ที่พบเห็นว่าเป็นสถานประกอบกิจการการค้าประเวณี และภายในเป็นสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีโดยจะต้องมีลักษณะที่สะอาดปลอดภัย เพื่อให้การทำงานนั้นส่งผลดีต่อผู้ค้าประเวณี มีอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารที่สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือได้ตลอดเวลา และต้องมีมาตรการในการดูแลและคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ค้าประเวณี ทั้งนี้ ผู้ประกอบกิจการการค้าประเวณีนั้นจะต้องแสดงใบอนุญาตในการเปิดสถานประกอบการค้าประเวณี โดยที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจทำการพิจารณาถึงมาตรการในการป้องกันต่างๆ ภายในสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีนั้นให้มีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาให้สถานประกอบกิจการการค้าประเวณีดังกล่าวนั้นต้องไม่มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการค้ามนุษย์

2.1.3 มาตรการทางกฎหมายทางด้านสาธารณสุข

มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณีโดยสมัครใจและมีอายุกว่า 18 ปี ได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติถึงมาตรการทางกฎหมายทางด้านสาธารณสุขไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาการติดโรคทางเพศสัมพันธ์แพร่ระบาดอย่างมาก เพราะสิทธิรักษาพยาบาล หรือการได้อบรมสุขภาพรวมไปถึงการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอและไม่เสียค่าใช้จ่ายนั้น สำหรับประเทศไทยคงยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

3. การป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณี โดยเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณีในต่างประเทศ และกลุ่มประเทศที่เสียภาษีของผู้ค้าประเวณี รวมถึงมาตรการอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามบทกฎหมายของต่างประเทศ

3.1 มาตรการในการป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทย

การค้าประเวณีในประเทศไทยนั้นพบปัญหาต่างๆมากมาย เช่น กรณีมาตรการในทางกฎหมายในการค้าประเวณีนั้นมีความซับซ้อนอย่างมาก มาตรการในการลงโทษกับการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ค้าประเวณีซึ่งเป็นผู้เสียหาย ปัญหาด้านสาธารณสุข อื่นๆ ดังนั้น วิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้นสามารถทำได้ ดังต่อไปนี้

3.1.1 สถานการณ์ของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ในปัจจุบัน

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เช่น อวัยวะเพศ ทวารหนัก หูดที่อวัยวะเพศ หรือเชื้อราในช่องคลอด เป็นต้น และโรคเอดส์เป็นโรคที่มีความสัมพันธ์กับโรคติดต่อทางเพศ ซึ่งสาเหตุหลักๆของการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ พบว่าเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยที่ไม่ได้มีการป้องกัน และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์นั้น วิธีที่สำคัญคือ การลดพฤติกรรมความเสี่ยงทางเพศ มีการส่งเสริมให้สวมใส่ถุงยางอนามัย

3.1.2 การใช้ถุงยางอนามัย

การรักษาโรคเอดส์หรือวัคซีนที่ใช้ในการป้องกันโรคเอดส์ในขณะนี้ยังไม่มียาที่ใช้ได้ผล ดังนั้น การใช้ถุงยางอนามัยจึงเป็นวิธีการเดียวที่จะสามารถป้องกันโรคเอดส์ที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ได้ จึงทำให้หน่วยงานรัฐมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการใช้ถุงยางอนามัยโดยเฉพาะในสถานบริการทางเพศซึ่งเป็นที่แพร่เชื้อได้อย่างมาก และจากการที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยนั้น พบว่าผลของการใช้ถุงยางอนามัยมีระดับที่สูงมาก ดังนั้น จึงได้มีการรณรงค์เรื่องการสวมใส่ถุงยางอนามัยในทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ร่วมกับมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยที่ถูกต้องกับหญิงบริการทางเพศ เพราะว่าการใช้ถุงยาง

อนามัยเป็นเพียงวิธีการเดียวเพื่อช่วยในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ที่ได้ผลมากที่สุดในตอนนี้

3.1.3 การดูแลและป้องกันเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของตนเอง

หญิงผู้ค้าประเวณีซึ่งทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ย่อมมีผลเสียต่อสุขภาพในทางที่ไม่ดีรวมถึงสภาพจิตใจและร่างกายด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของความเสี่ยงในการติดเชื้อและการแพร่โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมทั้งโรคเอดส์ได้อย่างง่าย กรณีการตรวจสุขภาพของผู้ค้าประเวณีหน่วยงานของสาธารณสุขจะมีหน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพทางเพศของหญิงผู้ค้าประเวณี โดยเฉพาะในเรื่องของปัญหาการติดต่อของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ โดยจะมีการตรวจรักษาให้แก่หญิงผู้ค้าประเวณี และจะต้องมีการให้ความร่วมมือกันระหว่างเจ้าของสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสาธารณสุขของรัฐ จึงทำให้หญิงค้าประเวณีได้รับการดูแลรักษาสุขภาพแต่ก็ไม่ทั่วถึงและไม่ได้มีการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้ง ผู้ค้าประเวณีส่วนมากจะใช้บริการของคลินิกเอกชนมากกว่า เพราะว่าเพื่อความสะดวกและไม่ต้องเปิดเผยตัวตนมาก

3.2 มาตรการในการป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณีในต่างประเทศ

การค้าประเวณีนั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมในทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งประเทศต่างๆ นั้นล้วนแต่พยายามแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยผ่านกระบวนการทั้งทางด้านสังคมและกฎหมายซึ่งเฉพาะในส่วนของกฎหมายนั้น ซึ่งมีระบบกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณี (The Regulatory System) ดังนั้น กฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีของประเทศเยอรมนีและประเทศเนเธอร์แลนด์ มีดังต่อไปนี้

3.2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ระบบประเทศการขึ้นทะเบียนการค้าประเวณีได้ยอมรับว่าการค้าประเวณีนั้นเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย อีกทั้ง ให้มีการตรวจสุขภาพผู้ค้าประเวณีอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่เชื้อโรครวมไปถึงให้มีการเสียภาษีให้แก่รัฐตามกฎหมาย ในเวลาต่อมาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการเปลี่ยนแปลงการบัญญัติกฎหมายใหม่ขึ้นมา เรื่องการประกอบอาชีพการค้าประเวณีได้มีการระบุให้อยู่บริเวณเฉพาะเท่านั้น โดยกฎหมายได้มีการระบุเขตพื้นที่ให้มีการค้าประเวณีและให้มีใบอนุญาตการค้าประเวณี ซึ่งการรับรองให้มีการค้าประเวณีอย่างถูกต้องตามกฎหมายต้องผ่านการขึ้นทะเบียนและให้มีการค้าประเวณีอย่างเสรีต่อมาได้มีมาตรการในการควบคุม เพื่อให้เกิดการคุ้มครองผู้ค้าประเวณีและคุ้มครองความเสี่ยงต่างๆที่เกิดขึ้นต่อสังคม ซึ่งผู้ค้าประเวณีและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการค้าประเวณีนั้นต้องขึ้นทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐในการประกอบกิจการการค้าประเวณี โดยที่เยอรมนีนั้นได้อนุญาตให้ประกอบอาชีพการค้าประเวณีด้วยความสมัครใจของผู้ค้าประเวณีเอง อีกทั้ง ยังได้มีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อเป็นการรับรองการประกอบอาชีพให้สุจริตของผู้ค้าประเวณี ดังนั้น การบัญญัติ

กฎหมายข้างต้นนั้น ส่งผลให้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกลายเป็นประเทศที่อนุญาตให้มีการค้าประเวณีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หลังจากนั้นได้มีมาตรการควบคุมบางอย่างเพื่อให้เกิดการคุ้มครองผู้ค้าประเวณี ซึ่งได้ระบุให้ผู้ค้าประเวณีและผู้เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีนั้นต้องขึ้นทะเบียน เมื่อผู้ค้าประเวณีในเยอรมนีมีฐานะถูกต้องตามกฎหมายแล้วจะได้รับการรับรองและการคุ้มครองจากหน่วยงานรัฐ โดยที่ผู้ค้าประเวณีต้องเข้าอบรมด้านสุขภาพ ซึ่งในการอบรมด้านสุขภาพนั้นจะต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันโรคและการป้องกันเรื่องการตั้งครรภ์ รวมทั้งความเสี่ยงอื่นๆ เช่น ยาเสพติดและความเสี่ยงจากการดื่มแอลกอฮอล์ อีกทั้ง ข้อมูลเหล่านี้ที่ผู้ค้าประเวณีได้ให้ไว้กับหน่วยงานจะปกปิดข้อมูลไม่มีการส่งต่อข้อมูลไปยังที่ใดๆ และเมื่อได้รับการฝึกอบรมสุขภาพแล้วนั้น ผู้ค้าประเวณีจะได้รับใบรับรองที่ออกให้โดยมีการระบุชื่อและนามสกุลในใบรับรองดังกล่าวนั้น โดยการอบรมสุขภาพนี้จะต้องทำทุกๆ เดือน และใบอบรมด้านสุขภาพนี้ผู้ค้าประเวณีจะต้องเก็บติดตัวไว้ตลอดระยะเวลาการทำงาน โดยการลงชื่อนามแฝง และนามแฝงในใบรับรองสุขภาพนั้นต้องลงชื่อเดียวกับที่ลงในใบรับรองการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณีในชื่อเดียวกันจะเปลี่ยนนามแฝงไปเป็นชื่ออื่นไม่ได้

3.2.2 ประเทศเนเธอร์แลนด์

ในราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์การค้าประเวณีนั้นไม่เคยถูกระบุไว้ว่าการค้าประเวณีนั้นเป็นความผิดทางอาญา แต่เคยมีการกำหนดให้สถานประกอบกิจการการค้าประเวณีเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนั้นไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการช่วยลดจำนวนผู้ค้าประเวณีลงได้เลย จึงก่อเกิดปัญหาต่างๆตามมาอย่างมากและยังส่งผลต่อผู้ค้าประเวณีอีกด้วย ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุให้มีการมุ่งเน้นที่จะบัญญัติกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆขึ้นมา เพื่อเป็นการจัดระเบียบทางสังคมแห่งการค้าประเวณี ต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายและระบุเกณฑ์บางอย่างขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมสถานการณ์การค้าประเวณี เพื่อเป็นการช่วยลดปัญหาและความวุ่นวายต่างๆที่เกิดขึ้น โดยให้การค้าประเวณีถูกต้องตามกฎหมายซึ่งจะต้องผ่านการขึ้นทะเบียนก่อน และให้การประกอบกิจการการค้าประเวณีนั้นสามารถทำได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่ต้องห้ามในลักษณะเป็นการค้ามนุษย์ ซึ่งการจะประกอบกิจการการค้าประเวณีนี้ได้จะต้องดำเนินการขออนุญาตและต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้ระบุไว้ โดยผู้ประกอบอาชีพค้าประเวณีนั้นจะได้รับสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลอื่นที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น กฎหมายแรงงาน ทั้งนี้ ต้องเสียภาษีตามกฎหมายรวมถึงมีสิทธิได้รับสวัสดิการต่างๆจากรัฐอีกด้วย ดังนั้น ประเทศเนเธอร์แลนด์จึงได้มีการรับรองอาชีพการค้าประเวณีโดยรับรองว่าเป็นอาชีพที่สุจริตธรรมดาอย่างหนึ่ง ทำให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิในการตัดสินใจจะให้บริการหรือไม่ของผู้ค้าประเวณีเอง จึงทำให้ผู้ค้าประเวณีต้องได้รับการคุ้มครองในกรณีไม่ให้บริการแก่บุคคลใดหรือในเวลาใดก็ได้

3.3 กลุ่มประเทศที่เสียภาษีการค้าประเวณีให้แก่รัฐ

ภาษี คือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับเรียกเก็บจากประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยใช้เพื่องานบริหารและการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สาธารณสุข การคมนาคม อื่นๆ โดยประชาชนมีหน้าที่ในการชำระภาษี ดังนั้น หน้าที่การชำระภาษีของผู้ค้าประเวณีนั้นก็ยังคงต้องเสียภาษีให้แก่รัฐด้วย ซึ่งจากการได้ศึกษาพบว่าผู้ค้าประเวณีในต่างประเทศมีการชำระภาษีให้แก่รัฐด้วยเช่นกัน ซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

3.3.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณีในประเทศเยอรมนีนั้นมีฐานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งมีการควบคุมและคุ้มครองจากหน่วยงานของรัฐ อีกทั้ง ผู้ค้าประเวณีจะได้รับการเข้าอบรมด้านสุขภาพ และต้องทำการขึ้นทะเบียนการค้าประเวณีผ่านหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้ ผู้ค้าประเวณีในกรณีที่เป็นลูกจ้างของสถานบริการต่างๆ หรือจะเป็นผู้ค้าประเวณีอิสระก็ตามต้องเสียภาษีให้แก่รัฐด้วยเช่นกัน ซึ่งรายได้จากการค้าประเวณีอยู่ในหมวดของภาษีเงินได้ (สำหรับงานอิสระ) หรือภาษีเงินเดือน (สำหรับกรณีที่เป็นลูกจ้าง) ดังนั้น ผู้ค้าประเวณีจะต้องดำเนินการในการเสียภาษีให้แก่รัฐ ซึ่งทางรัฐจะมีกฎเกณฑ์ในการเสียภาษีที่ค่อนข้างจะชัดเจน ทั้งนี้ ยังสามารถฟ้องร้องต่อศาลได้ในกรณีที่ผู้ซื้อบริการทางเพศไม่ยอมจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้ค้าประเวณีที่ทำงานในสถานประกอบกิจการการค้าประเวณี

3.3.2 ประเทศเนเธอร์แลนด์

ประเทศเนเธอร์แลนด์นั้นได้มีมาตรการเกี่ยวกับการเสียภาษีไว้ โดยกฎหมายให้ผู้ค้าประเวณีต้องเสียภาษีเงินได้ในฐานะอาชีพอิสระ (Independent Entrepreneurs) ซึ่งทำให้ผู้ค้าประเวณีนั้นมีหน้าที่ในการยื่นแบบแสดงรายได้และเสียภาษีให้ถูกต้องตามกฎหมาย รวมไปถึงมีหน้าที่ที่จะต้องคิดภาษีมูลค่าเพิ่มจากการบริการรวมในค่าบริการอีกด้วย ซึ่งแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาของรัฐบาลเนเธอร์แลนด์นั้น คือ การเตรียมจัดเก็บ "ภาษีโสเภณี" เป็นการหาเงินเข้ารัฐเพื่อนำไปปรับงบประมาณทั้งรายรับและรายจ่ายของประเทศให้มีความสมดุล ตามกฎหมายค้าประเวณีของเนเธอร์แลนด์ปัจจุบันได้มีการหักรายได้อัตรา 19 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ จึงได้มีการออกมาตรการการควบคุมจัดเก็บภาษีโดยระบุให้ชัดเจนมากขึ้น ดังนั้น จากการศึกษาพบว่าผู้ค้าประเวณีต้องมีใบอนุญาตและมีการเสียภาษีให้แก่รัฐ โดยจะได้รับการคุ้มครองและสิทธิต่างๆเหมือนกับวิชาชีพอื่นๆ อีกทั้ง เจ้าของสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีต้องจดทะเบียนการทำธุรกิจและต้องเสียภาษีให้กับรัฐบาลอีกด้วย

4. วิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณี การยื่นเสียภาษีของผู้ค้าประเวณีโดยชอบด้วยกฎหมาย

รวมถึงมาตรการด้านสาธารณสุขและมาตรการอื่นๆ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการป้องกันการค้าประเวณีในประเทศไทยกับต่างประเทศ

ในปัจจุบันได้มีมาตรการทางกฎหมายต่างๆมากมาย โดยให้ผลลัพธ์จากการที่ได้บังคับใช้ที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงมาตรการต่างๆที่อาจนำมาใช้เพื่อเป็นมาตรการป้องกันและดูแลการค้าประเวณี อีกทั้ง ยังสามารถป้องกันปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นซึ่งมีสาเหตุมาจากการค้าประเวณีได้ โดยจะต้องเป็นมาตรการที่มีความเหมาะสมและควรนำมาปรับใช้ได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 เปรียบเทียบมาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคต่างๆจากการค้าประเวณีระหว่างประเทศไทยและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในประเทศไทยการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคต่างๆมีความเกี่ยวข้องกับการร่วมประเวณี ได้พบว่ามาตรการในการบังคับผู้ค้าประเวณีให้ตรวจโรคเป็นประจำนั้นไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ อีกทั้ง ไม่สามารถบังคับใช้ทางกฎหมายใดๆได้เลย เพราะว่าสาเหตุของการแพร่ระบาดของโรคไม่ได้มาจากผู้ค้าประเวณีแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ซึ่งผู้ซื้อบริการเองก็เป็นพาหะของโรคได้เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่ามาตรการในการบังคับให้ผู้ค้าประเวณีต้องทำการตรวจโรคติดต่อเป็นประจำนั้นไม่ควรนำมาใช้ รวมไปถึงมีการสนับสนุนให้มีการเข้ารับการตรวจรักษาซึ่งได้จัดให้มีหน่วยงานที่คอยให้บริการ และค่าใช้จ่ายจากการบริการนั้นต้องไม่มีราคาที่สูงหรือการให้บริการในการตรวจรักษานั้นไม่มีการเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดทำแล้วและถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร กล่าวคือ เป็นมาตรการที่สามารถช่วยลดการระบาดของโรคได้แต่ไม่มากนัก เพราะจำนวนผู้ที่ติดโรคทางเพศสัมพันธ์ยังเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้น จึงควรปรับเปลี่ยนให้มีมาตรการต่างๆเข้ามาเพื่อเป็นการดูแลและควบคุมผู้ค้าประเวณีให้มากกว่านี้ รวมไปถึงให้มีการพัฒนามาตรการดังกล่าวนั้นต่อๆไปในประเทศไทยเช่นกัน ส่วนประเทศเยอรมนีนั้นได้มีการจัดระเบียบควบคุมจำนวนสถานประกอบกิจการการค้าประเวณี ควบคุมจำนวนผู้ค้าประเวณีเพื่อเป็นการป้องกันโรค โดยที่ผู้ค้าประเวณีต้องทำการตรวจสุขภาพก่อนขึ้นทะเบียนค้าประเวณี ผู้ค้าประเวณีต้องอยู่ในการควบคุมดูแลที่จะต้องทำการตรวจสุขภาพเป็นประจำสม่ำเสมอ ซึ่งผู้ค้าประเวณีทุกคนมีสิทธิได้รับคำปรึกษาในด้านสุขภาพจากสถานดูแลของรัฐ

4.1.2 เปรียบเทียบมาตรการในเรื่องอายุของผู้ค้าประเวณีระหว่างประเทศไทยและประเทศเนเธอร์แลนด์

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และประมวลกฎหมายอาญานั้น ไม่ได้มีการระบุว่า “ผู้ค้าประเวณี” ผิดกฎหมาย แต่

เจ้าของกิจการการค้าประเวณี นายหน้าที่จัดหาและชักชวนมาค้าประเวณีเท่านั้นมีความผิด และหากกรณีเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ลูกค้าที่มาซื้อบริการทางเพศก็จะมีความผิดฐานพรากผู้เยาว์ จึงทำให้เกิดปัญหาการค้าประเวณีเด็กเพิ่มขึ้นอย่างมาก ส่วนประเทศเนเธอร์แลนด์นั้น ทางรัฐบาลได้มีแนวความคิดในเรื่องของการกำหนดอายุของบุคคลที่ประกอบอาชีพค้าประเวณีได้นั้น ต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 21 ปี ซึ่งเป็นการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากธุรกิจการค้าประเวณี ถ้ากรณีสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีที่ใดรับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ไว้เข้าทำงานเป็นผู้ค้าประเวณี รวมถึงผู้ที่มาใช้บริการกับผู้ค้าประเวณีด้วยนั้นผิดกฎหมายทางอาญาและต้องรับโทษทางกฎหมาย

4.2. วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทยและต่างประเทศ

ในประเทศต่างๆนั้นได้มีการอนุญาตให้มีการค้าประเวณีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันได้มีการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายต่างๆและมีผลลัพธ์จากการบังคับใช้ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการต่างๆที่สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นการรับรองในการค้าประเวณีด้วยความสมัครใจนั้นจะมีสถานะเป็นอาชีพที่ถูกกฎหมาย และในขณะเดียวกันก็เป็นมาตรการในการช่วยลดปัญหาการค้าประเวณีดังกล่าวได้ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของประชาชนในสังคมและยังช่วยลดปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นมาจากการค้าประเวณีได้ด้วย ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้

4.2.1 เปรียบเทียบมาตรการในการรับรองสถานะของการค้าประเวณีระหว่างประเทศไทยกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในปัจจุบันนี้ผู้ค้าประเวณีในประเทศไทยมีความต้องการในการทำงานอิสระ ซึ่งในการเป็นลูกจ้างของสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีนั้นทำให้ผู้ค้าประเวณีต้องทำงานเป็นเวลาที่ชัดเจนจึงไม่ได้ผลตอบรับที่ดี ดังนั้น การจัดให้มีมาตรการในการช่วยเหลือผู้ที่ประกอบอาชีพการค้าประเวณีผ่านสถานะการเป็นลูกจ้างนั้นไม่บรรลุผลสำเร็จ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ค้าประเวณีส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพการค้าประเวณีในลักษณะที่ไม่มีการเปิดเผยตัวตนให้สังคมได้รับรู้ จนเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่ควรมีการบังคับให้ขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณี อีกทั้ง ในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูลนั้นต้องอยู่ในการควบคุมของรัฐการขึ้นทะเบียนของผู้ค้าประเวณีอีกด้วย ซึ่งรัฐเองก็ยังถูกมองว่าไม่มีความปลอดภัยและขาดการรับประกันที่มีความน่าเชื่อถือว่าข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลอื่นๆที่รัฐต้องเก็บรักษาเป็นความลับนั้นจะไม่รั่วไหลถูกเผยแพร่ ดังนั้น การบังคับใช้ในเรื่องของการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณีทุกวันนี้ก็ยังคงไม่ได้รับการตอบรับหรือความร่วมมือใดๆจากผู้ค้าประเวณี จึงเป็นสาเหตุให้ผู้ค้าประเวณีต้องมีการหลบเลี่ยงกฎหมายอย่างเช่นเดิม ซึ่งก็เป็นปัญหาอย่างมากกับผู้ที่ประกอบอาชีพค้าประเวณี ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นมีเงื่อนไขในการขอใบอนุญาตเกี่ยวกับการค้าประเวณี ซึ่งมีความ

รัดกุมและชัดเจนมาก รวมไปถึงการห้ามค้าประเวณีเด็ก หรือการค้าประเวณีที่กระทำโดยไม่สมัครใจ โดยจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขของบุคคลที่จะสามารถทำการขึ้นทะเบียนในการประกอบอาชีพการค้าประเวณีนั้น ควรมีเงื่อนไขต่างๆดังนี้ ต้องเป็นบุคคลอายุเกิน 18 ปีขึ้นไป ต้องเป็นการสมัครใจที่จะค้าประเวณีเองมิใช่เป็นการถูกบังคับ ข่มขู่ หลอกลวง หรือมีผู้อื่นชักชวนหรือสนับสนุนให้เริ่มทำการค้าประเวณี ดังนั้น ขั้นตอนในการขอใบอนุญาตประกอบอาชีพการค้าประเวณีนั้น กฎหมายของประเทศเยอรมนี พบว่า ผู้ค้าประเวณีต้องทำการยื่นเอกสารเพื่อขอใบอนุญาตต่อหน่วยงานท้องถิ่น อำเภอ หรือหน่วยงานอื่นๆที่รับผิดชอบ ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขและลดปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องการค้าประเวณีได้อย่างมาก

4.2.2 เปรียบเทียบมาตรการในการรับรองสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการต่างๆของผู้ค้าประเวณีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเนเธอร์แลนด์

เมื่อได้พิจารณาถึงสถานการณ์การค้าประเวณีในประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าถึงจะมีกฎหมายเพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี และได้กำหนดโทษทางอาญาต่างๆ ก็ไม่สามารถช่วยทำให้ปัญหาการค้าประเวณีลดลงได้ กลับขยายตัวเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่ามาตรการต่างๆทางกฎหมายยังไม่มีประสิทธิผลในการแก้ไขหรือลดปัญหาได้ นอกจากนี้การที่ไม่มีกฎหมายรับรองสถานะของผู้ค้าประเวณี จึงส่งผลให้ผู้ค้าประเวณีไม่ได้รับสิทธิใดๆ การคุ้มครอง รวมถึงสวัสดิการต่างๆตามกฎหมาย เช่น สิทธิตามกฎหมายแรงงาน ประกันสังคม ระบบตรวจและการรักษาสุขภาพของหน่วยงานสาธารณสุข ทั้งนี้ ยังส่งผลเสียไปยังรัฐ กล่าวคือ ผู้ค้าประเวณีไม่ได้ทำการเข้าสู่ระบบการเสียภาษีให้กับหน่วยงานกรมสรรพากร เหมือนเช่นอาชีพอื่นๆ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐก็ไม่สามารถจัดเก็บภาษีจากการค้าประเวณีได้อย่างถูกต้องแต่ประการใด ส่วนประเทศเนเธอร์แลนด์นั้นได้มีการออกมาตรการต่างๆให้กับผู้ค้าประเวณีและผู้ประกอบกิจการการค้าประเวณีต้องขึ้นทะเบียนและเสียภาษีให้แก่รัฐบาล ผู้ค้าประเวณีจะต้องมีอายุ 21 ปีขึ้นไป โดยมีการตรวจสุขภาพเป็นประจำและได้รับสวัสดิการต่างๆจากรัฐ (The Netherland Ministry of Foreign Affairs, “Dutch Policy on Prostitutution”) ทั้งนี้ มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ตามกฎหมายแรงงาน โดยจะได้รับสวัสดิการจากการว่างงานด้วย จึงทำให้ผู้ค้าประเวณีต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิในการที่จะไม่ให้บริการแก่บุคคลใดหรือในเวลาใดก็ได้เสมอ

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทยนั้นได้มีการบัญญัติไว้อย่างกว้างๆ และบางข้อของกฎหมายก็มีช่องว่างจึงเป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำความผิดได้ อีกทั้ง ยังเกิดปัญหาด้านการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือโรคอื่นๆ รวมถึงการอบรมด้านสาธารณสุขและปัญหาอื่นๆอีก

มาก กลุ่มผู้ค้าประเวณีมีจำนวนมากทั้งผู้ค้าประเวณีที่ผ่านโดยตรงกับสถานประกอบกิจการการค้าประเวณีและผู้ค้าประเวณีที่แอบแฝง จึงทำให้ผู้ค้าประเวณีในกลุ่มที่ทำการค้าประเวณีที่แอบแฝงในการค้าประเวณีนั้นไม่ได้รับการดูแลหรือป้องกันปัญหาต่างๆได้ทั่วถึง ซึ่งไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณีในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆขึ้น ได้แก่ มีการร่วมเพศโดยไม่มีการป้องกันโดยการสวมใส่ถุงยางอนามัย ไม่ได้รับการอบรมด้านสุขภาพกับสาธารณสุข หรือไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้น จึงควรมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นการป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีของผู้ค้าประเวณีในประเทศไทย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการแพร่กระจายเชื้อโรคจากผู้ค้าประเวณีไปสู่กลุ่มประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและบทกฎหมายของไทยนั้นพบว่า มาตรการป้องกันการค้าประเวณีในต่างประเทศมีความแตกต่างกับประเทศไทย โดยในแต่ละประเทศจะมีมาตรการที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการค้าประเวณี

จากการศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทย พบว่า

1. การค้าประเวณีที่เกิดจากความสมัครใจของผู้ค้าประเวณีนั้นเป็นการมีเพศสัมพันธ์โดยความยินยอม ซึ่งถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองให้บุคคลมีอิสระในการกำหนดความต้องการในการมีเพศสัมพันธ์ด้วยตนเอง หมายความว่า คนทุกคนไม่ว่าจะเพศไหนๆ ชายหรือหญิง หรือบุคคลหลากหลายทางเพศย่อมที่จะมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน (เอื้อพร เพ็ชรศิริ,2556) โดยไม่ถูกบุคคลอื่นบังคับ ข่มขู่หรือขู่เข็ญด้วยประการใดๆ (สุจิรา เชื่อมไพบูลย์,2560) ซึ่งไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมที่มีผู้เสียหาย ทั้งนี้ การบังคับใช้กฎหมายอาญา หากได้มีการบัญญัติความรับผิดทางกฎหมายอาญาขึ้นใช้อย่างพร่ำเพรื่อ โดยไม่ได้เป็นการรบกวนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นแต่อย่างใด ทั้งนี้ รัฐควรยกเลิกความรับผิดทางกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการค้าประเวณี

2. ควรแก้ไขบทบัญญัติตามกฎหมายของประเทศไทยเพื่อให้สามารถคุ้มครอง ควบคุมและป้องกันปัญหาการค้าประเวณี รวมถึงปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มีความประสงค์เพื่อต้องการห้ามการค้าประเวณี กล่าวคือ ควรระบุถึงโทษของผู้ที่เที่ยวเตร็ดเตร่เพื่อการค้าประเวณี หรือในกรณีที่พบเห็นในที่สาธารณะว่าได้มีการชักชวน หรือมีการติดต่อเพื่อการค้าประเวณี หากสรุปตามข้อความทางกฎหมายในการค้าประเวณีที่ไม่ผิดกฎหมายนั้นสามารถกระทำได้โดยอยู่ในสถานที่ของตนเองหรือในที่สาธารณะ เช่น การยืนในจุดเป็นที่รู้กันโดยไม่ได้กระทำการชักชวนใดๆ โดยได้ตีความตาม

มาตรา 5 ตามข้อความทางกฎหมาย ดังนั้น ควรระบุถึงความผิดต่อผู้ค้าประเวณีไว้และโทษที่จะลงแก้ผู้ค้าประเวณีดังกล่าวควรมีอัตราโทษที่สูง โดยให้เกิดความเกรงกลัวและไม่กระทำผิดซ้ำ (ณัฐปภัสร์ ณรงค์กิจพาณิช,2561) เพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนั้นมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย รวมถึงจะช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการค้าประเวณีได้อย่างมาก

3. ควรให้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการให้สิทธิต่างๆแก่ผู้ค้าประเวณีที่สามารถเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐและการให้ความช่วยเหลือทางด้านแรงงานต่างๆ โดยที่การช่วยเหลือทางด้านแรงงานนี้จะต้องรวมถึงการคุ้มครองถึงสถานที่ในการทำงานของผู้ค้าประเวณีด้วย โดยที่จะต้องกำหนดถึงข้อบังคับในสถานประกอบกิจการการค้าประเวณี ให้มีระบบสุขาภิบาลที่ถูกดีและเหมาะสมกับผู้ค้าประเวณีและผู้ซื้อบริการ รวมถึงมีมาตรการการรับประกันในความปลอดภัยและการรับรองสุขอนามัยให้แก่ผู้ค้าประเวณีเพื่อการคุ้มครองอีกทางหนึ่ง โดยในเรื่องของข้อบังคับดังกล่าวนั้นควรครอบคลุมไปถึงสถานประกอบกิจการการค้าประเวณี ในลักษณะที่เป็นรูปแบบห้องพักหรือห้องเช่าต่างๆด้วย เพื่อเป็นอีกตัวเลือกหนึ่งที่ผู้ค้าประเวณีจะสามารถเลือกใช้ทำการค้าประเวณีได้ ดังนั้น รัฐควรจัดระบบในการดูแลทั้งสวัสดิการและสิทธิของผู้ค้าประเวณีให้มีความเสมอภาคเหมือนกับการประกอบอาชีพอื่นๆ โดยมีการรับรองสถานะของการค้าประเวณีในประเทศไทย ดังนั้น ควรนำมาตรการทางกฎหมายในการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณีมาบังคับใช้ และมีการจัดเก็บภาษีจากผู้ค้าประเวณีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย (สุจิรา เชื่อมไพบูลย์,2560) เนื่องจากว่าวิธีการดังกล่าวจะเป็นการป้องกันและช่วยลดปัญหารวมถึงผลเสียจากการค้าประเวณีให้ลดน้อยลงอีกด้วย

4. การรับรองสถานะความถูกต้องตามกฎหมายของผู้ค้าประเวณีนั้น ควรให้มีการบัญญัติโดยชัดเจนว่าอาชีพการค้าประเวณีนั้นเป็นหนึ่งอาชีพที่ถูกกฎหมาย โดยที่ผู้ที่ประกอบอาชีพการค้าประเวณีต้องสมัครใจด้วยตนเอง ไม่เกิดจากการข่มขู่หรือการถูกบังคับใดๆ มีระบบการช่วยเหลือด้านสาธารณสุข เช่น การอบรมสุขภาพและการตรวจสุขภาพเป็นประจำ (จิตรา วาริช,2558) ทั้งนี้ เนื่องจากว่าธุรกิจการการค้าประเวณีนั้นถือว่าเป็นแหล่งรายได้ที่สร้างเม็ดเงินได้อย่างมหาศาล หากรัฐบาลสามารถเปิดทางธุรกิจการค้าประเวณีขึ้นมาอยู่บนดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีการจัดเก็บภาษีส่งกรมสรรพากรอย่างถูกต้องตามกฎหมายเหมือนอาชีพอื่นๆ หน่วยงานรัฐจะมีรายได้อย่างมหาศาลเช่นกัน ซึ่งรัฐสามารถนำรายได้มาใช้ในการพัฒนาประเทศๆได้หลายๆทาง เช่น นำไปช่วยแก้ปัญหาทางสังคมกับผู้ที่ด้อยโอกาสให้กับผู้ที่มีการศึกษาน้อยที่ประกอบอาชีพการค้าประเวณีได้มีงานทำ อีกทั้ง ยังส่งผลให้ประชาชนในประเทศมีรายได้มากขึ้น รวมไปถึงเงินดังกล่าวนั้นนำไปใช้หมุนเวียนในการบริหารระบบเศรษฐกิจของประเทศได้อีกด้วย อีกทั้ง ต้องมีการระบุถึงการให้สิทธิในการประกอบอาชีพนั้นด้วย เพื่อเป็นการป้องกันและลดปัญหาในการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบจากการค้า

ประเวณี อีกทั้ง เพื่อให้รัฐคุ้มครองดูแลและรับรองสถานะในทางกฎหมายให้กับผู้ค้าประเวณี เช่น กฎหมายแรงงาน สิทธิการลาป่วย ระบบประกันสังคม เพื่อเป็นการควบคุมและคุ้มครองการทำงานให้กับผู้ค้าประเวณี (The Netherland Ministry of Foreign Affairs.,2005)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการค้าประเวณีนั้นอยู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เนื่องจากว่าผลประโยชน์และผลตอบแทนยังคงสูงกว่าอาชีพอื่นๆ รวมถึงในปัจจุบันความต้องการในการใช้บริการการค้าประเวณียังคงมีอยู่และเพิ่มมากขึ้น โดยที่มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและการลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางกฎหมาย มาตรการด้านสาธารณสุขหรือมาตรการอื่นๆของไทยนั้นมีความสำคัญอย่างมาก รวมถึงข้อบังคับต่างๆ เมื่อได้เปรียบเทียบข้อกำหนดต่างๆระหว่างประเทศ ทั้งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่า บทกฎหมายต่างๆที่ได้กำหนดไว้และแนวทางในการป้องกันและลดปัญหาการค้าประเวณีในประเทศไทยนั้นมีความแตกต่างกับต่างประเทศ เช่น มาตรการทางด้านสาธารณสุข มาตรการในการรับรองสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการต่างๆของรัฐ การรับรองสิทธิการขึ้นทะเบียนของผู้ค้าประเวณี โดยผู้ค้าประเวณีจะได้รับสิทธิและการคุ้มครองตามกฎหมายเหมือนเช่นการประกอบอาชีพอื่นๆ ดังนั้น ควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการค้าประเวณีของไทยให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยเริ่มจากการยกเลิกความรับผิดในทางอาญาแก่ผู้ค้าประเวณีที่สมัครใจ โดยให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ค้าประเวณี รวมถึงมีการแสดงรายได้และเสียภาษีให้แก่กรมสรรพากรอย่างถูกต้อง โดยมีการตราพระราชบัญญัติฉบับใหม่ขึ้นมาเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ค้าประเวณีโดยตรง ซึ่งในการกำหนดการค้าประเวณีให้ชอบโดยกฎหมายนั้นไม่ได้เป็นการมุ่งเน้นเพื่อการส่งเสริม หรือเพื่อการสนับสนุนให้ประกอบอาชีพค้าประเวณีแต่อย่างใด ทั้งนี้ ถ้าทำให้การค้าประเวณีถูกต้องตามกฎหมายนั้นมีความเชื่อว่าจะสามารถช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ลดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีการเพิ่มรายได้จากภาษีเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้คนในสังคมจากความยากจน ทั้งนี้ หากมีการปรับปรุงสถานะทางกฎหมายเป็นการเปิดโอกาสให้กับอาชีพนี้ จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมดีขึ้นและยังเป็นการช่วยลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นและการหาผลประโยชน์ในทางกฎหมายจากกลุ่มผู้มีอิทธิพล รวมถึงยังลดช่องว่างและการเรียกรับผลประโยชน์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนด้วย ถ้าหากรัฐสามารถทำให้การค้าประเวณีถูกต้องตามกฎหมายได้จริงนั้น จะทำให้ธุรกิจการค้าประเวณีที่อยู่ใต้ดินมาอยู่บนดิน ซึ่งถ้ามองกันตามความเป็นจริง ธุรกิจนี้มีบทบาทในเชิงบวกอย่างมาก คือเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้อย่างต่อเนื่องแต่ที่ผ่านมาธุรกิจนี้ถูกปิดกั้นทางกฎหมายของรัฐและมีการถกเถียงกันในเรื่องของจริยธรรมและศีลธรรมที่เป็นการขัดต่อประเทศไทยที่ว่าคนไทยนั้นเป็นชาวพุทธ ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงเป็นช่องว่างทางกฎหมายทำให้เศรษฐกิจหรือรายได้จากการค้า

ประเวณีทั้งหมดนั้นเทไปอยู่ในระบบใต้ดิน ซึ่งจะมีเพียงกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวที่ได้เม็ดเงินในส่วนนี้ไป ดังนั้น ถ้ารัฐบาลจะเปิดทางให้ธุรกิจนี้ขึ้นมาอยู่บนดินก็จะมีรายได้เข้ารัฐอย่างมหาศาล รวมถึงให้รัฐเรียกเก็บภาษีจากผู้ค้าประเวณีให้ถูกต้องตามกฎหมาย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการค้าประเวณีผ่านโลกออนไลน์ เพราะการค้าประเวณีผ่านโลกออนไลน์นั้นเข้ามามีบทยาทอย่างมากในยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆกับผู้ค้าประเวณี รวมถึงเรื่องการแพร่ระบาดของโรคที่ควบคุมได้ยากขึ้น การอบรมเรื่องสุขภาพและการตรวจโรคจะไม่ได้รับการควบคุมได้ดีเท่าที่ควร

เอกสารอ้างอิง

ปิยวัฒน์ วิทูราภรณ์. (2560). ปัญหาในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อผู้ค้าประเวณี. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ทัยเลิศ ลือปือ. (2550). ปัญหาการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้ในการแก้ปัญหาธุรกิจการค้าประเวณี. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร.

สุจิรา เชื่อมไพบูลย์. (2560). การค้าประเวณีโดยชอบด้วยกฎหมาย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ณัฐปภัสร์ ณรงค์กิจพาณิช. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณี : ศึกษากรณีผู้ค้าประเวณีในประเทศไทย. วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 6(1), 71-84.

ปุณยวีร์ เวชกรณ์. (2561). โสเภณีกับชีวิตที่ต้องดูแลตัวเอง แรงงานไร้สวัสดิการ ผิดกฎหมายและความเป็นคนไม่มีความเท่าเทียมกับคนในสังคมประชาไท เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2564 จาก https://prachatai/journal/2018/08/78088

จิตรา วาริช. (2558). ทำเรื่องใต้ดินให้มาอยู่บนดินแบบดัทช์สไตล์. สำนักข่าวอิศรา. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2564 จาก https://www.isranews.org/content-page/item/39641-isranews_39641.html

เท่าภิภพ ลิ้มจิตรกร (2563). แนวคิดแก้ปัญหาการค้าประเวณี. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2564 จาก http://www.matichon.co.th/politics /news_2486440

ดวงใจ บรรทัพ. (2556). พฤติกรรมเสพติด (Behavioral Addiction). Journal of public health and development, 11(3), 1-1

เสาวรส หุ่นดี และจรัล เล็งวิทยา. (2558). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทยมนุษยศาสตร์ สาขาสังคมศึกษาและศิลปะ, 8(2), 464-482.

อุไรวรรณ คนึงสุขเกษม และสุภาณี เวชพงศา. (2542). ประมวลสถานการณ์ทางด้านสุขอนามัยของหญิงบริการทางเพศ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

เอื้อพร เพ็ชรศิริ. (2556). แนวคิดใหม่เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ ในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบบางประเทศในประชาคมอาเซียน (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ชวฤทธิ์ โยศรีคุณ. (2562). หน้าที่ของประชาชนในการชำระภาษีอากร. วารสารการจัดการความรู้สู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ วิทยาลัยนครราชสีมา ฉบับที่ 1/2562, 135-141.

The Netherland Ministry of Foreign Affairs. (2005). Dutch Policy on Prostitutution. Retrieved from https://www.prostitution.procon.org/Sourcefiles/netherland.pdf

กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING TASK-BASED LEARNING TO ENHANCE LISTENING AND SPEAKING ENGLISH ABILITY OF SIXTH GRADE STUDENTS

ชนกนันท์ เกตุดี
Chanoknan Ketdee
วิเชียร ธำรงโสตถิสกุล
Wichian Thamrongsotthisakul
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University, Thailand
E-mail: Chanoknan1991@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเปรียบเทียบความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษระหว่างก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยดำเนินการศึกษาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา) อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 21 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และแบบทดสอบวัดความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพกิจกรรม (E1/E2) เท่ากับ 75.46/77.05 ซึ่งมีประสิทธิภาพ

* Received June 18, 2022; Revised July 2, 2022; Accepted July 30, 2022

เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยความสำคัญที่ระดับ .05
คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน, ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ, ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ

Abstract

This independent study aims to 1) create and find the efficiency of the development of learning activities by using task-based learning activities in order to enhance English Language listening and speaking ability for Grade 6 students based on the criterion 75/75 and 2) implement the development of learning activities by using task-based learning activities. The study has been conducted by research and development methodology. A sample group was twenty-one Grade 6 students who were studying during semester 2 academic year, 2021 at Watyang (Meemanawittaya) School, Phitsanulok province that were chosen by sample random sampling. The research instruments are task-based learning activities in order to enhance English language listening and speaking ability for grade 6 students, and English listening and speaking test. The data were analyzed by using mean, standard deviation, and t-test dependent. The results of the study were as follows: The task-based learning activities in order to enhance English language listening and speaking ability for grade 6 students had the efficiency (E1/E2) at 75.46/77.05 which met the criterion 75/75. English language listening ability of Grade 6 students after study was higher than before study at the significant level of .05 And English language speaking ability of Grade 6 students after study was higher than before study at the significant level of .05.
Keywords: Learning activities, Task-based learning, English listening ability, English speaking ability

บทนำ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ ความบันเทิง การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลายและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความ

เข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เข้าใจ ความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่าย กว้างขวางขึ้นและมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งการใช้การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารนั้น ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การอ่าน การพูดและการเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับในศตวรรษที่ 21 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางด้านข้อมูลข่าวสารถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ส่งผลให้ภาษาอังกฤษกลายเป็นภาษาที่มีผู้นิยมใช้มากที่สุดหรือสามารถใช้ได้ทั่วโลกโดยเทคโนโลยีในปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างมาก ภาษาอังกฤษจึงเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จากทั้งในและนอกประเทศ (อารีรักษ์ มีแจ้ง และคณะ, 2554)

ในการเรียนภาษาอังกฤษนั้นมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งคือ มุ่งหวังให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ได้ อนึ่ง ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศในระดับประถมศึกษานั้น โดยปกติโอกาสการที่ผู้เรียนจะได้ฝึกประสบการณ์นอกห้องเรียนเป็นไปได้น้อยมากจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการฟังและการพูด ผู้เรียนต้องอาศัยเพื่อนร่วมชั้นเรียนมาร่วมฝึกในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร ในขณะที่ทักษะการอ่านเขียน ผู้เรียนสามารถฝึกเพิ่มเติมได้เองนอกห้องเรียน เมื่อพิจารณาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะการฟัง พูดและอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษด้วยเช่นกัน ซึ่งในระดับชั้นนี้มีความสำคัญไม่น้อยกว่าชั้นอื่นๆ เนื่องจากการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาเป็นระดับพื้นฐานของภาษาอังกฤษในระดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป แต่กระนั้น การเรียนรู้ด้านทักษะการฟังและพูดของนักเรียนยังคงเป็นปัญหา มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่เริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปถึงระดับสูงยังไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าของภาษาได้ สอดคล้องกับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสำนักทดสอบทางการศึกษา พบว่า ผลคะแนนการสอบ O-NET ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา2561-2562 มีแนวโน้มคะแนนที่ลดลงและต่ำกว่าระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1, 2562)

โรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่ที่ผ่านมาพบว่า ถึงแม้ว่าจะมีการจัดการเรียนสอนภาษาอังกฤษให้นักเรียนทุกระดับชั้น นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษในการสนทนาสื่อสารได้ ผู้เรียนมีปัญหาในทักษะการฟังและการพูด ไม่กล้าโต้ตอบ ไม่กล้าพูดสื่อสารกับครู ทำให้ไม่สามารถสื่อสารได้ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและศึกษาจนพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน (Task-Based Learning) โดย Jane Willis อาจารย์ผู้สอนในระดับปริญญาโท สาขาการสอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยในอังกฤษ ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานมีลักษณะสำคัญคือ เป็นการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้และมีบทบาทมากกว่าครู และได้เสนอแนวทางในการดำเนินกิจกรรมและจัดเตรียมภาระงาน (Task) สำหรับใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน (Willis, 1996) โดยมีขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำก่อนปฏิบัติงาน (Pre-Task) 2) ขั้นดำเนินงานตามวงจรของการปฏิบัติงาน (Task cycle) และ 3) ขั้นศึกษาโครงสร้างไวยากรณ์และคำศัพท์ในแต่ละงานปฏิบัติ (Language focus) มีนักวิจัยที่ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานพัฒนาความสามารถทางภาษาต่างประเทศจำนวนหลายเรื่อง ดังเช่นงานวิจัยของ โศภิต คริเสถียร (2564) ที่ได้ศึกษาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาเมียนมา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสามารถในการฟังและพูดภาษาเมียนมาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับกฤติกา กระจิวผา (2561) ได้ศึกษาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งงานปฏิบัติ เรื่อง My House เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟัง พูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความสามารถในการฟัง พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งงานปฏิบัติสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า ความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน จะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสในการใช้ภาษาและช่วยพัฒนาความสามารถในการฟังและพูดได้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาผลการใช้ ดังนี้

2.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในครั้งนี้เป็นการศึกษาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบแผนการวิจัยเป็นแบบการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 กลุ่มโรงเรียนบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 8 ห้องเรียน จำนวน 171 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 กลุ่มโรงเรียนบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน ดำเนินการสร้างและหาประสิทธิภาพโดยศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คำอธิบายรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน โครงสร้างรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา อ16101 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 40 ชั่วโมง/ภาคเรียน 2 ชั่วโมงสัปดาห์ จำนวน 1.0 หน่วยกิต และศึกษาเอกสาร แนวคิด

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน โดยวิเคราะห์เอกสารต่างๆ สังเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 1 ศึกษากฎเกณฑ์เพื่อเข้าใจภาระงาน (Pre-task) ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 2 กิจกรรมปฏิบัติภาระงาน (Task cycle) ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติภาระงาน (Task) 2) วางแผนเพื่อรายงาน (Plan) 3) รายงานผลการปฏิบัติภาระงาน (Report) และขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 3 กิจกรรมเรียนรู้รูปแบบภาษาที่ชัดเจน (Language focus) ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ภาษา (Language analysis) 2) ฝึกฝนรูปแบบภาษา (Practice) ดำเนินการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเทียบกับเกณฑ์ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบจัดอันดับคุณภาพ แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) พบว่า ภาพรวมของกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.77 อยู่ในระดับมากที่สุด

2. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน จำนวน 2 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสร้างให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเทียบกับเกณฑ์ พบว่า ภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.48 อยู่ในระดับมาก

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งสร้างโดยวิเคราะห์รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด นำมากำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ แล้วดำเนินการสร้างแบบทดสอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อสอบที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50-1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เคยเรียนมาแล้วในปีการศึกษา 2563 จำนวน 15 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (B-index) ระหว่าง 0.20 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของโลเวต (Lovett) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.82

4. แบบทดสอบวัดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ เป็นข้อสอบเชิงสถานการณ์ จำนวน 6 สถานการณ์ สร้างโดยวิเคราะห์รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด นำมากำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ แล้ว

ดำเนินการสร้างแบบทดสอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อสอบที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50-1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เคยเรียนมาแล้วในปีการศึกษา 2563 จำนวน 15 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างกรรมการ (Inter-rater Reliability) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.7530

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. นักเรียนโรงเรียนวัดยาง (มีมานะวิทยา) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย จำนวน 21 คน ทำการชี้แจงและทำการทดสอบก่อนเรียนซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ

2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้มาจากการเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย จำนวน 21 คน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นเวลา 12 ชั่วโมง

3. เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม จำนวน 12 ชั่วโมง ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบหลังเรียนซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. เปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. เปรียบเทียบความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 2 แผน รวม 12 ชั่วโมง ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Favourite season : ฤดูนี้ที่ฉันรัก

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง How's the weather? (เวลา 6 ชั่วโมง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง Places in town : สถานที่เมืองเรา

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง How do I get to the....? (เวลา 6 ชั่วโมง)

โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 1 ศึกษากฎเกณฑ์เพื่อเข้าใจภาระงาน (Pre-task)

ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 2 กิจกรรมปฏิบัติภาระงาน (Task cycle) ประกอบด้วย

2.1 ปฏิบัติภาระงาน (Task)

2.2 วางแผนเพื่อรายงาน (Plan)

2.3 รายงานผลการปฏิบัติภาระงาน (Report)

ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 3 กิจกรรมเรียนรู้รูปแบบภาษาที่ชัดเจน (Language focus) ประกอบด้วย

3.1 วิเคราะห์ภาษา (Language analysis)

3.2 ฝึกฝนรูปแบบภาษา (Practice)

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน และแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยภาพรวมของกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.77 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอนพบว่า ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 1 ศึกษากฎเกณฑ์เพื่อเข้าใจภาระงาน (Pre-task) มีความเหมาะสม 4.67 อยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 2 กิจกรรมปฏิบัติภาระงาน (Task cycle) มีความเหมาะสม 4.67 อยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนการเรียนรู้ที่ 3 กิจกรรมเรียนรู้รูปแบบภาษาที่ชัดเจน (Language focus) มีความเหมาะสม 4.84 อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง How's the weather?) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.48 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบด้านสาระสำคัญมีความเหมาะสม 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบด้านจุดประสงค์การเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.44 อยู่ในระดับ มาก องค์ประกอบด้านสาระการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.33 อยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสม 4.47 อยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านสื่อมีความเหมาะสม 4.67 อยู่ในระดับมากที่สุด และองค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความเหมาะสม 4.44 อยู่ในระดับมาก

4. ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง How do I get to the....?) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.76 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบด้านสาระสำคัญมีความเหมาะสม 4.84 อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบด้านจุดประสงค์การเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.78 อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบด้านสาระการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.44 อยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม 4.87 อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบด้านสื่อ มีความเหมาะสม 4.84 อยู่ในระดับมากที่สุด และองค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความเหมาะสม 4.78 อยู่ในระดับมากที่สุด

5. แสดงผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน

จำนวนคน (N)	**ร้อยละคะแนนระหว่างเรียน** (E_1)	**ร้อยละคะแนนหลังเรียน** (E_2)
9	75.46	77.05
ประสิทธิภาพบทเรียน (E1/E2) = 75.46/77.05		

จากตารางที่ 1 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประสิทธิภาพบทเรียน (E1/E2) เท่ากับ 75.46/77.05 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้และสามารถนำไปใช้ได้

6. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน โดยใช้ t-test Dependent Samples

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{d}$	$S.D._D$	t	p
ก่อนเรียน	21	30	16.29	2.76	6.67	1.46	20.92	0.0000
หลังเรียน	21	30	22.95	2.67				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย 16.29 คะแนนและ 22.95 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{d}$	$S.D._D$	t	p
ก่อนเรียน	21	16	6.43	1.33	5.33	1.77	13.81	0.0000
หลังเรียน	21	16	11.76	1.64				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย 6.43 คะแนน และ 11.76 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ก่อนการวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สำคัญที่ค้นพบมาอภิปรายผล โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. จากการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.77) และเมื่อนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 75.46/77.05 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ศึกษาขั้นตอนและหลักการหาประสิทธิภาพของ รัตนะ บัวสนธ์ (2562) ศึกษาแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานตามแนวคิดของ วิลลิส (Jane Willis, 1996) โดยผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยได้ประยุกต์ใช้ขั้นตอนการสอนโดยใช้ภาระงานเป็นฐานของ วิลลิส (Jane Willis, 1996) ในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง Favourite season และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง Places in town ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษากฎเกณฑ์เพื่อเข้าใจภาระงาน (Pre-task) 2) กิจกรรมปฏิบัติภาระงาน (Task cycle) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ปฏิบัติภาระงาน (Task) วางแผน เพื่อรายงาน (Plan) และรายงานผลการปฏิบัติภาระงาน (Report) และ 3) กิจกรรมเรียนรู้รูปแบบภาษาที่ชัดเจน (Language focus) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ วิเคราะห์ภาษา (Language analysis) และฝึกฝนรูปแบบภาษา (Practice) จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาการหาประสิทธิภาพตามขั้นตอนและหลักการหาประสิทธิภาพของ รัตนะ บัวสนธ์ (2562) ที่อธิบายว่าการหาประสิทธิภาพเป็นการนำเอานวัตกรรมการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ในการทดลองนำร่อง (Try out) สำหรับการตรวจสอบคุณภาพนวัตกรรมการเรียนการสอน ควรมีการทดลอง 3 ลักษณะต่อเนื่องกันคือ 1) การทดลองแบบ 1:1 2) การทดลองแบบ 3:3 และ 3) การทดลองกับกลุ่มขนาดเล็ก จากนั้นผู้วิจัยได้ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปหาประสิทธิภาพของกิจกรรมตามขั้นตอนการประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม รัตนะ บัวสนธ์ (2562) โดย

ทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านพลายชุมพล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แบบประเมินหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) จำนวน 3 คน พบว่า ต้องปรับปรุงรูปภาพให้มีความชัดเจน และเพิ่มเวลาในการเตรียมตัวสำหรับการทดสอบการพูดให้มากขึ้นและนำไปหาประสิทธิภาพของกิจกรรมแบบกลุ่มขนาดเล็ก (3:3) จำนวน 9 คน พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.37/77.22 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนดคือ 75/75 การที่ประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ โศภิต คริเสถียร (2564) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานร่วมกับการเรียนรู้ ตามสภาพจริง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาเมียนมาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพของกิจกรรม 77.67/78.52 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟัง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนมีค่า ($\bar{x}$= 16.29) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่า($\bar{x}$= 22.95) สรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนผลการเปรียบเทียบความสามารถในการพูดระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน มีค่า ($\bar{x}$= 6.43) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่า($\bar{x}$= 11.76) สรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษากฎเกณฑ์เพื่อเข้าใจภาระงาน (Pre-task) เป็นขั้นตอนเตรียมตัวนักเรียนในการปฏิบัติภาระงาน กิจกรรมในขั้นตอนนี้คือ ครูนำเสนอคำศัพท์ สำนวน ประโยคสนทนาเพื่อให้นักเรียนใช้ในการเรียนรู้ โดยนักเรียนสามารถค้นหาเพิ่มเติมจากอุปกรณ์สื่อสารหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะปฏิบัติภาระงานจริง

2. กิจกรรมปฏิบัติภาระงาน (Task cycle) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 ปฏิบัติภาระงาน (Task) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนปฏิบัติภาระงานโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติภาระงาน โดยมุ่งเน้นด้านการฟังและพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนอาจปฏิบัติภาระงานเป็นคู่หรือกลุ่ม โดยมีรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย

2.2 วางแผนเพื่อรายงาน (Plan) เป็นขั้นตอนของการเตรียมรายงานผลการปฏิบัติภาระงาน โดยครูเป็นให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ สำนวน และซักซ้อมก่อนการรายงานจริง เพื่อให้นักเรียนมีความมั่นใจยิ่งขึ้น

2.3 รายงานผลการปฏิบัติภาระงาน (Report) นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติภาระงานด้วยวิธีการพูด หรือการใช้แถบบันทึกเสียงหรือวิดีโอในการนำเสนอ หลังจากนั้นมีการอภิปรายร่วมกัน

3. กิจกรรมเรียนรู้รูปแบบภาษาที่ชัดเจน (Language focus) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 วิเคราะห์ภาษา (Language analysis) นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์รูปแบบภาษาที่ใช้ในการปฏิบัติภาระงาน และเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางไวยากรณ์ โดยครูเป็นให้คำแนะนำและเสนอแนะรูปแบบและโครงสร้างไวยากรณ์ที่ถูกต้อง

3.2 ฝึกฝนรูปแบบภาษา (Practice) นักเรียนฝึกใช้ภาษาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่ว และใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง อาจฝึกเป็นแบบรายบุคคล คู่ กลุ่มย่อยหรือพร้อมกันทั้งชั้นเรียน กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ฝึกใช้ภาษาตามสภาพจริง ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ภาระงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างเรียน สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักการทำงานเป็นคู่และกลุ่ม ส่งเสริมให้เกิดความกล้าแสดงออกในการพูดภาษาอังกฤษ ด้วยความมั่นใจมากขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิศมัย กิ่งสกุล (2560) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.54 และความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับ กฤติกา กระจิวผา (2561) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งงานปฏิบัติเรื่อง My House เพื่อส่งเสริมความสามารถการฟัง พูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งงานปฏิบัติ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 0.6117 คิดเป็นร้อยละ 61.17 และ

ความสามารถในการฟัง พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งงานปฏิบัติ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งยังสอดคล้องกับ ศิรินันท์ เอื้อนไธสงค์ (2560) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ได้รับการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติสูงกว่าก่อนได้รับการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับดี นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ วรรณพรรณ เลิศวัตรกานต์ (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมโดยเน้นงานปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมารีวิทยา พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยเน้นงานปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้านการฟังและพูดมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ (E1/E2) 90.27/94.95 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมโดยเน้นงานปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 18.94 คิดเป็น ร้อยละ 61.71 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 28.94 คิดเป็นร้อยละ 94.90 โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับร้อยละ 33

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการวิจัย ดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะทั่วไป 1.1 แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน ควรอธิบายขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานให้นักเรียนเข้าใจ และแจ้งภาระงานให้นักเรียนทราบล่วงหน้า เพื่อจะได้เตรียมคำศัพท์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง 1.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน ครูสามารถยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม แต่ควรกำหนดเวลาในการปฏิบัติภาระงานให้ชัดเจน หากไม่มี การกำหนดเวลาภาระงานอาจเสร็จไม่ทันเวลา 1.3 ในขั้นตอนการปฏิบัติภาระงาน ครูควรสังเกตและติดตามนักเรียนถึงแม้ว่าจะให้นักเรียนปฏิบัติภาระงานอย่างอิสระ เพื่อเป็นการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนและความถูกต้องแม่นยำในการปฏิบัติภาระงาน 1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน ภายใต้ข้อจำกัดของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้วิจัยควรต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้รัดกุม เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปด้วยความราบรื่น 2. ข้อแสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรนำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานไปใช้ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐาน มีความสามารถในการ

ฟังและพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2.2 งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ภาระงานเป็นฐานในการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online learning) หรือการพัฒนาเป็นชุดการสอน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กฤติกา กระจิวผา. (2561). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งงานปฏิบัติ เรื่อง My House เพื่อส่งเสริมความสามารถการฟัง พูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

พิศมัย กิ่งสกุล. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน การค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

รัตนะ บัวสนธ์. (2562). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: บั๊วกราฟิค.

วรรณพรรณ เลิศวัตรกานต์. (2556). การพัฒนาชุดกิจกรรมโดยเน้นงานปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมารีวิทยา. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

โศภิต คริเสถียร. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ตามสภาพจริงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและการพูดภาษาเมียนมาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร,พิษณุโลก.

Jane Willis. (1996). A framework for task-based learning. Harlow: Longman Pearson Education.

บทความวิจัย

การวิเคราะห์ศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*

THE POTENTIAL ANALYSIS OF ELDERLY MENTAL HEALTH CARE IN BANDOO SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, CHIANG RAI

ณิศรา ชัยวงค์
Nissara Chaiwong
ยิ่งยง เทาประเสริฐ
Yingyong Taoprasert
กันยานุช เทาประเสริฐ
Kanyanoot Taoprasert
ศิวพงษ์ ตันสุวรรณวงค์
Siwapong Tansuwanwong

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
E-mail: news_doctor@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบ้านดู่ 2) ผู้นำชุมชน และ3) ผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ รวมจำนวน 62 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเลือก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่ม และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ ประกอบด้วย 1) ดานบุคคล ยังรักษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาผ่านประเพณีและพิธีกรรมเพื่อเสริมสร้างความสุขทางจิตใจ และรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพทางจิตใจ 2) ด่านกายภาพ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามในพื้นที่สามารถเป็นสถานที่พักผ่อน และจัดกิจกรรม 3) ด่านวัฒนธรรมประเพณี มีการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมประเพณีส่งผลตอความเชื่อและความศรัทธาที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา จึงเปนสิ่งเชื่อมโยงความสัมพันธของชุมชนถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ 4) ด่านเครือขายชุมชน และ5) ด้านนโยบายหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เน่นกระบวนการ

* Received June 24, 2022; Revised July 3, 2022; Accepted July 30, 2022

มีสวนรวมของทุกฝ่ายเป็นลักษณะเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนสู่รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยชุมชน โรงเรียน วัด เทศบาล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยศักยภาพทั้งหมดนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีสุขภาพทางจิตใจที่ดีบนฐานการพึ่งตนเองโดยใช้ศักยภาพของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน
คำสำคัญ: ศักยภาพ สุขภาพทางจิตใจ ผู้สูงอายุ

Abstract

Objectives of this study were to analyze the potential of elderly mental health care in Bandoo sub-district, Muang district, Chiang Rai. Samples were 3 groups: 1) Executive and subdivision chief of Bandoo sub-district municipality and 2) Community leaders and 3) Elderly in Bandoo sub-district, sixty-two totally. They were selected by purposive sampling. The data were collected by structured Interviews and focus group. Then, the data were content analysis. The results showed the potential of elderly mental health care in Bandoo sub-district, Muang district, Chiang Rai as follow: 1) Personal capability also maintains a way of wisdom through tradition and spiritual therapy to promote mental health and there are groups to do activities in the community to promote physical and mental health. 2) Physical environments are beautiful resources naturally in the area which can be recreational area and organize activities. 3) The existence of cultural traditions affects the beliefs and faiths that have been practiced for generations. Therefore, it is as a community relationship which considered as mental health support. 4) Community network and 5) Local government policy focus on the participation of all parties as a cooperation network in the community to form a variety of activities in accordance with the community socio – cultural context and elderly needs including the community, local school, temple, sub-district municipality and the sub-district health promotion hospital. All these potentials are important for the elderly in the community to support healthy mental based on self-reliant by using the community's potential for sustainable community.
Keywords: Potential, Mental Health, Elderly

บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปีพ.ศ.2565 มีจำนวนผู้สูงอายุถึง 12,116,199 คน หรือร้อยละ 18.30 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ส่งผลกระทบทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ประเทศไทยตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าวจึงได้มีนโยบายและกฎหมายเพื่อรองรับสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุที่ระบุอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ว่ารัฐพึงให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองคุ้มครองป้องกันไม่ให้ถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ตลอดจนให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาเมื่อถูกกระทำดังกล่าว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) มาสู่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2580 ที่มีประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2580), 2561) รวมทั้งที่ผ่านมาจากปัญหาการเจ็บป่วยของประชาชนทำให้ประเทศไทยได้มีการทบทวนและหันกลับมาเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาพื้นบ้านท้องถิ่นโดยเฉพาะการฟื้นฟูภูมิปัญญาในการพึ่งพาตนเองทางด้านสังคมวัฒนธรรมที่ถือเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับคนไทยมานาน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมนูญสุขภาพแหงชาติ ข้อ 53 เกี่ยวกับการสงเสริมสนับสนุนการใชและการพัฒนาภูมิปัญญาท่องถิ่นด่าน การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานหลักการ (1) มีความสอดคล้องกับวิถีชุมชนวัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อและศาสนา และนำไปสู่การพึ่งตนเองด่านสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแหงชาติ, 2556)

อนึ่ง จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยสิ่งที่ตามมาคือผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ โดยเฉพาะด้านสุขภาพเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุร่างกายย่อมเสื่อมสภาพซึ่งส่งผลทำให้มักมีอาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลประคับประคองอาการไปตลอด รวมทั้งความเสื่อมของร่างกายยังส่งผลทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายลดลง (รุสนี มามะ และคณะ, 2564) ประกอบกับอาการเลือดลมแปรปรวนในผู้สูงอายุที่มีสาเหตุมาจากการแปรปรวนของสภาพอากาศ ส่งผลให้เลือดลมตัดขัดและคั่งอั้นตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้มีอาการเหงื่อซึมวิงเวียนศีรษะ อาการใจหวิวใจสั่นและอาการครั่นเนื้อครั่นตัว (ศิริพักตร์ จันทร์สังสา และคณะ, 2563) นอกจากนี้จากการสำรวจผู้สูงอายุไทย พบว่าเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางจิตใจ เนื่องจากการสูญเสียสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ จากที่เคยเป็นผู้นำต้องมาเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาการดูแลจากคนอื่น ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าในตนเองลดลง รวมทั้งขาดการติดต่อไปมาหาสู่กับเพื่อนฝูงหรือกับคนในสังคม ลูกหลาน

เติบโตและแยกย้ายไปสร้างครอบครัวอยู่ที่อื่น หากผู้สูงอายุปรับตัวไม่ทันจะนำไปสู่ปัญหาภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ (กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต, 2558) ส่งผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพทางจิตใจที่พบบ่อย ได้แก่ นอนไม่หลับ วิตกกังวล เครียดง่าย จนถึงภาวะทางจิตขั้นรุนแรง (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) จากการศึกษาของ รุสนี มามะ และคณะ (2564) ที่ได้ทำการสำรวจปัญหาของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ จำนวน 398 คนพบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพทางจิตใจกว่าร้อยละ 33.92 ได้แก่ ผู้ที่รู้สึกเหงาร้อยละ 76.30 ผู้ที่รู้สึกเบื่อร้อยละ 35.56 ผู้ที่รู้สึกเครียดร้อยละ 14.81 ผู้ที่มีความรู้สึกวิตกกังวลร้อยละ 6.67 และมีความรู้สึกกลัว เช่น กลัวการล้ม กลัวการเสียชีวิต ร้อยละ 2.22

การมีสุขภาพที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจควรมาจากคนในชุมชน ที่ต้องเห็นคุณคาและความสำคัญของสิ่งที่มีค่า ที่มีอยู่ในชุมชนและนำมาใช้ประโยชนหรือแก้ปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชนได้ โดยเฉพาะสุขภาพทางจิตใจที่ถือเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ประกอบกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ได้ดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาช่วยพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนที่มีการขยายความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการที่ได้ทราบถึงปัญหาสุขภาพทางจิตใจของประชาชนในตำบลบ้านดู่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์ศักยภาพที่เปนทุนเดิมของชุมชนในการดูแลสุขภาพทางจิตใจทั้งภูมิปัญญาของคนในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ในการประสานความร่วมมือเพื่อเป็นศักยภาพสำคัญนำมาส่งเสริมและดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มี 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบ้านดู่ 3 คน ผู้นำชุมชน 19 คน และผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ 40 คน รวมทั้งหมด 62 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเลือก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์

แพทย์แผนไทยวิชาชีพและอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ (Pre-clinic) เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Object Congruence: IOC) ผลทดสอบคำถามแต่ละข้อได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6-1.0

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบ้านดู่ เพื่อศึกษาในประเด็นสถานการณ์ นโยบาย ปัจจัยสนับสนุนของชุมชนที่มีต่อผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้งข้อมูลด้านกายภาพเกี่ยวกับบริบททั่วไป และเครือข่ายชุมชน

2) แบบบันทึกข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม (Focus group) ผู้นำชุมชนตำบลบ้านดู่ เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการสนับสนุนการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบริบททั่วไปและวิถีชีวิตของคนชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนเครือข่ายชุมชน

3) แบบบันทึกข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม (Focus group) ผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ศักยภาพของผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพทางจิตใจของตนเองและผู้สูงอายุในชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยไปพบกลุ่มตัวอย่างทุกคนโดยแบ่งออกเป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาล จำนวน 3 คน ผู้วิจัยได้มีการประสานงานและนัดหมายเพื่อลงไปสอบถามข้อมูล ณ เทศบาลตำบลบ้านดู่ กลุ่มผู้นำชุมชนตำบลบ้านดู่ จำนวน 19 คน ผู้วิจัยได้มีการประสานงานและนัดหมายในวันที่มีการประชุมผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ จำนวน 40 ผู้วิจัยได้มีการประสานงานและนัดหมายในวันที่ผู้สูงอายุได้มารวมตัวกันทำกิจกรรมคลับย้อนวัยวิถีไท โรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง โดยการแนะนำตัว ชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งการตอบคำถามและข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับ และกลุ่มตัวอย่างสามารถออกจากการศึกษาได้ทุกเมื่อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยหลังจากที่ทำการเก็บข้อมูลทุกครั้งจะมีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทันที เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความสมบูรณ์ถูกต้อง และเพียงพอที่จะตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้รวมทั้งสภาพความเป็นจริง เงื่อนไขตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ ต้องเริ่มจากการศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อเป็นฐานประกอบการศึกษาศักยภาพในองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

1. บริบทชุมชน

ชุมชนบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนขนาดกลาง แบ่งเขตการปกครองเป็น 19 หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2565 มีประชากร 20,310 คน เป็นผู้สูงอายุ 3,616 คน คิดเป็นร้อยละ 17.80 ของประชากรทั้งตำบล ประชากรบ้านดู่เป็นคนดั้งเดิมที่มาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ประมาณ พ.ศ. 2549 ได้มีการยกฐานะเป็นเทศบาลบ้านดู่ ประกอบกับสถาบันราชภัฏเชียงรายได้ยกสถานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักศึกษาที่มาจากต่างพื้นที่ต้องมาอาศัยอยู่ในตำบลบ้านดู่ทำให้เกิดเป็นหอพักจำนวนมาก รวมทั้งได้มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนต่างพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ตำบลบ้านดู่มีรูปแบบของชุมชนหมู่บ้านจัดสรรเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทางซึ่งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองและมีท่าอากาศยานนานาชาติแม่ฟ้าหลวงตั้งอยู่ในพื้นที่ ดังนั้นจึงมีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก ทำให้ตำบลบ้านดู่ปัจจุบันกลายเป็นชุมชนลักษณะเป็นสังคมชนบทกึ่งสังคมเมือง

ด้านวิถีชีวิตคนพื้นเพของตำบลบ้านดู่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งต้องมีการปรับตัวตามสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ แต่ยังคงรักษาวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา เนื่องจากประชากรร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ จึงมีความเชื่อในวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ที่มีการสืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นการได้รับอิทธิพลต่อวิถีการดูแลสุขภาพในรูปแบบพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเกี่ยวข้องกับวิถีการดูแลสุขภาพทางจิตใจ นอกจากนี้ยังมีประชาชนที่นับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม กระจายกันอยู่ในบางชุมชน แต่ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ไม่มีความแตกต่างและแบ่งแยกกันในทางด้านศาสนา ถือเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันเป็นอย่างดี

2. ศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ

ศักยภาพในการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ หมายถึงองค์ประกอบที่อยู่ในชุมชนทั้งด้านบุคคลของผู้สูงอายุ ด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรมประเพณี และด้านนโยบายหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนร่วมกันหนุนเสริมให้เห็นถึงศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ

2.1 ศักยภาพด้านบุคคลของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุของตำบลบ้านดู่ยังรักษาวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาในรูปแบบประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ และมีการสืบทอดผู้นำในการประกอบพิธีกรรมผ่านหมอพื้นบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้าน ปัจจุบันในชุมชนมีหมอพื้นบ้านที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมกระจายอยู่ในหมู่บ้าน

ประมาณ 20 คน นอกจากนี้เทศบาลตำบลบ้านดู่ได้มีการสำรวจและรวบรวมจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยแบ่งเป็นด้าน ศิลปการแสดง (ดนตรีพื้นเมือง) ด้านพิธีกรรมความเชื่อ (จัดทำเครื่องประกอบพิธี) ด้านหัตถกรรม (จักรสาน ตีเหล็กตีมีด ทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง แกะสลัก ทำไม้กวาด) ด้านการแพทย์แผนไทย (สมุนไพร นวดแผนไทย ยาดม ยาหม่อง) ด้านโภชนาการ (อาหารพื้นเมือง) นอกจากนี้ผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านได้มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน มีการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลบ้านดู่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพทางจิตใจอย่างสม่ำเสมอ นับว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพและพลังทางสังคมที่เริ่มจากตัวบุคคลก่อเกิดเป็นกลุ่มในการร่วมกันส่งเสริมดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2.2 ศักยภาพด้านกายภาพ

ศักยภาพของชุมชนบ้านดู่ แม้ปัจจุบันตำบลบ้านดู่จะมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงกายภาพไปค่อนข้างมากตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป แต่สภาพแวดล้อมยังเอื้อต่อการมีสุขภาพทางจิตใจที่ดีของคนในชุมชน ได้แก่ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบสลับเนินเขามีธรรมชาติที่สวยงาม มีน้ำพุร้อนโป่งพระบาทเป็นน้ำพุร้อนตามธรรมชาติที่มีอุณหภูมิผิวดินอยู่ระหว่าง 48-50 องศา ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งอาบน้ำอุ่นเพื่อสุขภาพ แช่น้ำแร่ ทำให้ระบบไหลเวียนในร่างกายดี ลดอาการปวดเมื่อย คลายกล้ามเนื้อ โดยเทศบาลมีการสร้างอาคารในการอาบน้ำ และแช่น้ำแร่ ซึ่งอยู่ติดกับสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ที่มีลักษณะเป็นสวนป่าใกล้เชิงเขา พื้นที่เป็นเนินดินขนาดย่อม มีถนนสายดอกไม้เชื่อมระหว่างหนองบัวใหญ่และหนองบัวน้อย มีพรรณไม้และอุทยานดอกไม้นานาพรรณ นอกจากนี้ยังมีน้ำตกโป่งพระบาท เป็นแหล่งธรรมชาติมีพื้นที่ทั้งหมด 3,275 ไร่ สูงจากระดับน้ำทะเล 500-1,000 เมตร เป็นน้ำตกแบบแก่งมีความลาดชันไม่มากนัก มีการไหลของน้ำที่ลดหลั่นเป็นชั้น ๆ น้ำใสสะอาดไหลตลอดปี และล้อมรอบไปด้วยพรรณไม้นานาพรรณที่ร่มรื่น ถือเป็นศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ในการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและจัดกิจกรรมในบรรยากาศแบบธรรมชาติ

นอกจากนี้ทุกหมู่บ้านยังมีลานกีฬาของหมู่บ้านทั้ง 19 หมู่ ที่ใช้สำหรับออกกำลังกายและพักผ่อนของชุมชน เช่น เปตอง เต้นรำ ปั่นจักรยาน และยังได้รับการสนับสนุนจากสำนักหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในการจัดซื้อเครื่องออกกำลังกายมาไว้ที่สนาม รวมทั้งมีสนามกีฬากลาง สนามโรงเรียน และสนามวู้ดบอลของตำบลบ้านดู่ ซึ่งมีกลุ่มวู้ดบอลตำบลบ้านดู่ที่จัดตั้งขึ้นจากการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ ณ ศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุตลอดชีพตำบลบ้านดู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความสุขแก่สมาชิกและรู้สึกมีคุณค่า มีความสำคัญต่อสังคม

2.3 ศักยภาพด้านวัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีหลายอยางในชุมชนมีผลตอความเชื่อและความศรัทธาที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแตอดีตจนถึงปจจุบัน มีสวนเกี่ยวของกับวิถีชีวิตของชุมชนที่สัมพันธ์

ตั้งแต่การเกิดจนถึงตาย สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เชน สรงน้ำพระ แห่ไม้ค้ำสลี สลากภัต ส่งเคราะห์ สู่ขวัญ สืบชะตา บูชาเทียน รดน้ำดำหัวผูสูงอายุ บูชาข้าวเท่าอายุ ขึ้นท้าวทั้งสี่ ทานขันข้าว เปนตน จึงเปนสิ่งเชื่อมโยงความสัมพันธของชุมชนถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่ต้องใช้พลังทางสังคมในการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ มีความรัก ความสามัคคี และชวยเหลือเกื้อกูลกัน

ตำบลบ้านดู่มีวัดจำนวน 10 วัดและมีสำนักสงฆ์จำนวน 5 แห่ง เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของชุมชน มีวัดพระธาตุจอมสัก ถือเป็นวัดที่เก่าแก่จากหลักฐานพบว่าสร้างขึ้นในสมัยโยนกไชยบุรีศรีเชียงแสน เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุจากประเทศลังกา เป็นที่ยึดเหนี่ยว เสริมสิริมงคล และมีวัดป่าดอยพระบาท เป็นวัดที่ชาวบ้านให้ความสำคัญอีกหนึ่งวัดในพื้นที่เนื่องจากเป็นสถานที่ประดิษฐานของรอยพระพุทธบาท ประทับบนก้อนหินใหญ่บริเวณเนินเขา เป็นแหล่งโบราณสถานที่เป็นที่เคารพบูชาของคนในชุมชน

2.4 ศักยภาพด้านเครือข่ายชุมชน

รูปแบบการมีสวนรวมของชุมชนในการดูแลสุขภาพทางจิตใจ ใชกระบวนการเรียนรูรวมกันของชุมชน โรงเรียน วัด เทศบาล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยมีสวนรวมของทุกฝายเป็นลักษณะเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนเพื่อแสวงหาแนวทางและรูปแบบที่มีความเหมาะสมเพื่อการดูแลสุขภาพทางจิตใจโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จึงเกิดมีการรวมกลุมตางๆ เชน มีการรวมกลุ่มและเกิดเป็นสินค้าท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ข้าวควบ ข้าวแต๋นอาหารพื้นเมือง ข้าวกล้องผู้สูงอายุ งานฝีมือชนเผ่าดอยปูไข่ วิสาหกิจชุมชนบ้านป่าสักไก่ (งานจักรสานไม้ไผ่ ไม้กวาดทางมะพร้าว) ศูนย์โอทอปบ้านขัวแคร่ กลุ่มแปรรูปสับปะรดภูแล เป็นต้น ที่เกิดขึ้นมาจากความต้องการของคนในชุมชนที่ไดรวมกันคิด รวมกันวางแผน รวมกันทำ มีการทำงานเชื่อมโยงสัมพันธกันระหวางชุมชน โดยการรวมมือขององคกรในชุมชนและนอกชุมชน ดังนั้นรูปแบบการมีสวนรวมของชุมชนจึงเปนรูปแบบของกลุมและกิจกรรมตางๆ ที่ชุมชน โรงเรียน วัด เทศบาล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตลอดจนหนวยงาน องคกรตางๆ ไดรวมมือรวมใจกันในการทำ ที่จะเอื้อตอ การส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจให้กับชุมชนอยางตอเนื่อง

2.5 ศักยภาพด้านนโยบายหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลบ้านดู่มียุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม โดยเป็นการส่งเสริมสนับสนุนงานด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียบประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยเฉพาะภายใต้กองสาธารณสุขได้มีการสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีการจัดโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมทั้งคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อาทิ โครงการอบรมธรรมมะผู้สูงวัยใสใจคุณภาพ โครงการระบบสุขภาพประชากรวัยทำงานและวัยสูงอายุ โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ โครงการอบรมการทำอาหารเพื่อ

สุขภาพโรงเรียนผู้สูงอายุ โครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพรำวงย้อนยุค โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการดูแลและรักษาข้อเข่าเสื่อมในผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยการวิเคราะหบริบทและศักยภาพของชุมชน พบวา ชุมชนบ้านดู่เปนชุมชนเกาแกที่มีมรดกทางวัฒนธรรมและสืบทอดมาจนถึงปจจุบัน มีลักษณะภูมิประเทศที่มีความพรอมหลายดาน จึงเปนปจจัยที่เอื้อต่อการสรางเสริมสุขภาพทางจิตใจใหกับผู้สูงอายุและชุมชน ซึ่งศักยภาพดังกลาวคือทุนทางสังคมที่มีอยูในชุมชน ประกอบด่วย ศักยภาพด่านบุคคล กายภาพ วัฒนธรรมประเพณี เครือขายชุมชน และนโยบายหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สอดคล่องกับผลการศึกษาของ พรชัย ตระกูลวรานนท (2554) พบว่า ทุนทางสังคมเป็นระบบคุณค่าเดิมที่อยู่ในโครงสร้างของสังคมไทยรวมไปถึงวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีพลังและคุณค่าในการสรางความเข่มแข็งและยั่งยืนให่กับชุมชน ซึ่งเกื้อหนุนกับกระบวนทางสังคมของผู้สูงอายุประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคม ความไว้วางใจ จารีต การมีส่วนร่วมและการเข้าร่วมทางสังคมและการปฏิสังสรรค์ทางสังคม ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธทั้งทางรางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ที่เกี่ยวข่องกับบริบททางสังคม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชน ซึ่งไมแตกตางจากการศึกษาของ รณรงค์ จันใด (2561) พบว่าการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุแบบองค์รวมต้องให้ความสำคัญกับสุขภาวะครบทุกมิติ ทั้งสุขภาวะทางกาย จิต สังคม จิตวิญญาณ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในระบบบริการสุขภาพ และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมจากชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุตระหนักและสามารถจัดการสุขภาพของตนเอง สอดคล่องกับการศึกษาของ สมบัติ ริยาพันธ์ และคณะ (2563) ที่ได้พัฒนาแกนนำในชุมชนเพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุโดยได้มีการทำงานบูรณาการร่วมกันระหว่างท้องถิ่น แกนนำสุขภาพในชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตพื้นที่ ทำให้แกนนำในชุมชนรู้และเข้าใจปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในชุมชนเป็นอย่างดีนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพแกนนำในชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ซึ่งในการดูแลสุขภาพทางจิตใจผู้สูงอายุจึงต้องให้ความสำคัญถึงเหตุ ปัจจัย ที่ส่งผลมาสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นและการพัฒนาหรือหาแนวทางส่งเสริม ดังนั้นศักยภาพทุกด้านที่เปนทุนเดิมของชุมชนทั้งภูมิปัญญาของคนในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ในการประสานความร่วมมือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มาหนุนเสริมกันเพื่อส่งเสริมและดูแลสุขภาพทางจิตใจที่ดีของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

สรุป

ชุมชนบ้านดู่ เป็นชุมชนขนาดกลางที่อยู่ชานเมือง ซึ่งปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงกายภาพไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ จากข้อมูลพบว่า ในปีพ.ศ. 2565 มีจำนวนผู้สูงอายุถึงร้อยละ 17.80 ของประชากรทั้งตำบล ผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่มีศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจ โดยแบ่งออกเป็น 1) ศักยภาพด้านบุคคลของผู้สูงอายุ ซึ่งยังคงรักษาวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาในรูปแบบประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ โดยในชุมชนมีหมอพื้นบ้านจำนวน 20 คนทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม และผู้สูงอายุได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมตามความสนใจและยังได้เสนอโครงการเพื่อของบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการทำกิจกรรม 2) ศักยภาพด้านกายภาพ แม้ปัจจุบันตำบลบ้านดู่จะมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น แต่สภาพแวดล้อมของตำบลที่มีลักษณะเป็นที่ราบสลับเนินเขา มีแหล่งธรรมชาติที่สวยงามซึ่งเอื้อต่อการเป็นสถานที่สำหรับพักผ่อน เป็นที่จัดกิจกรรมและท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุได้ เช่น น้ำพุร้อน น้ำตก รวมทั้งการพัฒนาให้ทุกหมู่บ้านมีลานกิจกรรมและลานกีฬาสำหรับให้ผู้สูงอายุและประชาชนได้ใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย 3) ศักยภาพด้านวัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ข้างตำบลบ้านดู่เป็นคนดั้งเดิมที่มาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จึงยังมีการรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่ถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน 4) ศักยภาพด้านเครือข่ายชุมชน มีการบูรณาการโดยการมีสวนรวมของชุมชนในการดูแลสุขภาพทางจิตใจที่ใช้กระบวนการเรียนรู้รวมกันของชุมชน โรงเรียน วัด เทศบาล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จึงเกิดการรวมกลุมตางๆ เชน กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวควบ-ข้าวแต๋น อาหารพื้นเมือง ข้าวกล้องผู้สูงอายุ จักรสาน เป็นต้น 5) ศักยภาพด้านนโยบายหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมที่เป็นการส่งเสริม สนับสนุนงานด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียบประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งจัดโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมทั้งคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นศักยภาพทุกด้านที่เปนทุนเดิมของชุมชนทั้งภูมิปัญญาของคนในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ในการประสานความร่วมมือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นทั้งสิ้นที่บูรณาการเพื่อส่งเสริมและดูแลสุขภาพทางจิตใจที่ดีของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบ้านดู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย หากมีการนำไปใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพปัญหารวมถึงความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มตามบริบทของชุมชน

นั้นๆ 2. ควรมีการศึกษาศักยภาพการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ เปรียบเทียบเชิงพื้นที่ เพื่อให้เห็นความแตกต่างทั้งในบริบทชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ในการประสานงานกับผู้นำชุมชน ขอขอบคุณผู้นำชุมชนทั้ง 19 หมู่บ้าน และผู้สูงอายุที่ได้ให้ความร่วมมือในการศึกษาปัญหาด้านสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ ขอขอบคุณคณะอาจารย์และนักศึกษาแพทย์แผนไทย และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยจากดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง กระบวนการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงวัยในชุมชนด้วยภูมิปัญญาการแพทย์ล้านนา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). ผู้สูงอายุกับเรื่องสุขภาพจิต. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2565 จาก http://www.vichaiyut.com/th/health/diseases-treatment/otherdiseases/mental-health-elder.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). สถิติผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1159

กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต. (2558). แนวทางการดูแลทางด้านสังคมจิตใจของผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิต. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 9 (13 ตุลาคม 2561).

พรชัย ตระกูลวรานนท. (2554). ทุนทางสังคมกับการพัฒนากระบวนการทางสังคมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงวัย. เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2565 จาก https://socanth.tu.ac.th/wp-content/uploads/2014/06/pornchai-2557.

รณรงค์ จันใด. (2561). แนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมในเขตเทศบาลนครนนทบุรี. วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ 16(1), 96-110

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 18 (6 เมษายน 2560).

รุสนี มามะ, ณิศรา ชัยวงค์, ศิวพงษ์ ตันสุวรรณวงค์ และสุวนันท์ แก้วจันทา. (2564). การศึกษาปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน. 10 (1), 222-231.

ศิริพักตร์ จันทร์สังสา, ศิวพงษ์ ตันสุวรรณวงค์ และยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2563). การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาการเลือดลมแปรปรวนของผู้สูงอายุ. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ครั้งที่ 2 “นวัตกรรมสร้างสรรค์ ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 283-288.

สมบัติ ริยาพันธ์, นิยดา ภู่อนุสาสน์ และญาดา ประคองยศ. (2563). การพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. วชิรเวชสารและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง. 65(2), 143-152.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2552). ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแหงชาติ พ.ศ. 2552. นนทบุรี: บริษัท วิกิ จำกัด.

บทความวิจัย

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*

THE SRATEGY TO PROMOTE THE EXCELLENCE OF MUSIC OF NONGKHAI WITTAYAKARN SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 21

เฉลียว สรสิทธิ์
Chaleaw Sorrasit
โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
Nongkhai Witayakarn School, Under the Secondary education Service Area Office 21
เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์
Chaowarit Jongkatkorn
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: jchaowarit@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี และ 2) ศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสอบถามกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านดนตรี (Best Practice) ระดับประเทศ จำนวน 24 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อ กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร จำนวน 340 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี แบบประเมินผลการใช้กลยุทธ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มี 6 กลยุทธ์ ได้แก่ กล

* Received June 11, 2022; Revised July 13, 2022; Accepted August 1, 2022

ยุทธ์ที่ 1 กำหนดนโยบาย กลยุทธ์ที่ 2 สร้างเครือข่ายภาคี กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาศักดิ์ศรีความเป็นครู กลยุทธ์ที่ 4 ดูแลพัฒนาหลักสูตร กลยุทธ์ที่ 5 ดึงดูดจัดสรรงบประมาณ และกลยุทธ์ที่ 6 สร้างงานการแข่งขันนำฝันสู่ความสำเร็จ 2) ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคาย วิทยาคาร มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร พบว่า ผลผลิตที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร โดยนักเรียนมีรางวัลจำนวน 7 รายการ และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การบริหารสถานศึกษา ส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี

Abstract

The objectives of this research aimed to 1) create the strategy to promote the excellence of music 2) to implementation strategy to promote the excellence of music of Nongkhai Wittayakarn school under the Secondary Education Service Area Office 21. The target of strategy to promote the excellence of music were to 24 administrators, teachers and personal of schools with best practices for excellence and 340 sampling to assess of satisfaction to strategy to promote the excellence of music of Nongkhai Wittayakarn school under the Secondary Education Service Area Office 21. The instrument used in research is the questionnaire and evaluation form. Statistic in this research used the content analysis, percentage, mean and Standard Deviation. The results of this research as follows: 1) administrative strategy to promote the excellence of music consisted of six strategies were policy formulation; the establishment of network; teachers development; curriculum development; procurement of budget and competition to success. Assessing the strategy to promote the excellence of music of Nongkhai Wittayakarn school under the Secondary Education Service Area Office 21 was a highest level. model of administrative in the school under the educational fund project to success of Huai Kha Khaeng Wittayakhom School with the performance in the target values. The result of the implementation strategy to promote the excellence of music of Nongkhai

Wittayakarn school under the Secondary Education Service Area Office 21 found that the students received 7 prizes and the satisfaction to the strategy to promote the excellence of music of Nongkhai Wittayakarn school under the Secondary Education Service Area Office 21 was at a highest level ($\bar{X}$ =4.68, S.D.=.69).

Keywords: Strategy model, to promote the excellence of music

บทนำ

เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในส่วนของสาระดนตรี มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองและแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ พัฒนากระบวนการรับรู้ภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ด้วยการมีความรับผิดชอบมีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ความสามารถทางดนตรีจึงมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ และผู้เรียนทุกคน ด้วยเหตุที่ผู้เรียนมีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ ขณะที่คนส่วนใหญ่มีความสามารถในระดับปกติ จะมีคนส่วนหนึ่งที่มีความสามารถสูงกว่าคนปกติทั่วไป ด้วยพรสวรรค์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งความสามารถพิเศษนั้นจะคงอยู่เจริญงอกงามและนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของสังคมได้อย่างมหาศาล ถ้าบุคคลนั้น ๆ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมกับศักยภาพของเขาเหล่านั้น และสนับสนุนให้นำความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศและสังคมโดยรวม (นิพินธ์ สุวรรณรงค์, 2557) ด้วยเหตุผลดังกล่าว สิทธิของบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ จึงถูกระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหลายมาตรา ทั้งรูปแบบการจัดการศึกษา หลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการ

จัดสรรงบประมาณ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรมและทั่วถึง ทุกกลุ่มประชากรของประเทศ

บุคคลที่มีความสามารถทางดนตรี เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษและแสดงออกถึงพฤติกรรมและสะท้อนตามคุณลักษณะดังนี้คือ (นิพินธ์ สุวรรณรงค์, 2557) ชอบดนตรีเป็นชีวิตจิตใจกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรี ชอบศึกษาติดตามประวัติและผลงานของนักดนตรีที่มีชื่อเสียงชอบใช้เวลาว่างให้กับดนตรี (อาจเป็นการร้อง การเล่น ดนตรีหรือแต่งเพลง) ต้องการที่จะแสดงดนตรีไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลงหรือเล่นเครื่องดนตรี ติดตามรายการแสดงดนตรีและเข้าร่วมฟังทุกครั้งที่มีโอกาส ชอบคบหาพูดคุยกับคนที่มีความสนใจทางดนตรีสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับดนตรีเพิ่มขึ้นด้วยตนเอง ฝึกซ้อมเล่นดนตรีหรือร้องเพลงเป็นประจำ สมัครประกวดเล่นดนตรีหรือร้องเพลงทุกครั้งที่มีโอกาส อยากเป็นนักดนตรีหรือนักร้องที่มีชื่อเสียง สะสมเพลงและข่าวในวงการเพลง ชอบสะสมของที่ระลึกหรือของใช้เกี่ยวกับดนตรี เช่น เข็มกลัดรูปตัวโน๊ต ฯลฯ ประสงค์ที่จะประกอบอาชีพทางดนตรี เช่น เป็นนักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลง ฯลฯ สามารถเรียนรู้ที่จะเล่นเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว สามารถรับรู้และเลียนเสียงต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำสามารถเล่นดนตรีตามเสียงเพลงที่ได้ยินได้ มีความเข้าใจและสามารถที่จะใช้เสียงต่าง ๆ ให้บังเกิดต่อความรู้สึกของคนอื่น เต้น เคลื่อนไหว โยกหัว หรือปรบมือสอดคล้องกับจังหวะเสียงเพลงได้เป็นอย่างดี สามารถแยกแยะเพลงที่มีท่วงทำนองคล้ายกันได้อย่างแม่นยำ สามารถบอกได้ว่าเพลงที่ได้ยินเล่นด้วยเครื่องดนตรีชนิดใด มีความมั่นใจในการวิเคราะห์เพลงที่ฟังได้ว่าเพลงใด “ดี” หรือ “ไม่ดี” รับรู้ความแตกต่างของเสียงดนตรีได้อย่างละเอียดทั้งระดับเสียง ความดังและจังหวะ สามารถสนองตอบต่อจังหวะดนตรี ด้วยการเคลื่อนไหวร่างกายมีความเชื่อมั่นที่จะเล่นดนตรีหรือร้องเพลง สามารถริเริ่มสร้างท่วงทำนองได้ ปรับท่วงทำนอง เนื้อร้องให้เป็นไปตามต้องการได้ ดัดแปลงวัสดุเหลือใช้ให้เป็นเครื่องดนตรีง่าย ๆ ได้ จำเนื้อเพลงได้แม่นยำ คิดริเริ่มแต่งเพลงใหม่ ๆ รู้ว่าตนเองมีความสามารถทางดนตรีด้านใดเป็นพิเศษ ซึ่งบุคคลที่มีความสามารถพิเศษทางดนตรีเหล่านี้บางส่วนจะได้รับการส่งเสริมผ่านการเรียนการสอนในโรงเรียนเฉพาะทางดนตรีในโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ทางดนตรีสูงสุด นอกจากนี้แล้วรัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

จากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคคลที่มีความสามารถทางดนตรีได้ศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นดนตรีในโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งถือว่ายังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางดนตรีของประเทศ ทั้งนี้ผู้สำเร็จ

การศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อทางดนตรีในระดับที่สูงขึ้นหรือประกอบอาชีพในวงการดนตรี ธุรกิจดนตรี ครูอาจารย์ผู้สอนดนตรี และอุตสาหกรรมเพลงและดนตรีบันเทิง สามารถประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวทางดนตรี และการแสดงดังนั้นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางดนตรีเมื่อได้รับการส่งเสริมศักยภาพสูงสุดแล้วจะมีความก้าวหน้าในสายงานอาชีพและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนห้องเรียนดนตรี - นาฏศิลป์ Dance and Music Program หรือ DMP ซึ่งวัตถุประสงค์พิเศษเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางดนตรี โดยเฉพาะเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียง ทางดนตรีให้กับประเทศชาติมากที่สุด ซึ่งต้องอาศัยกลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพไปใช้ดำเนินงานบริหารจัดการภายใต้บริบทและความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน (พวงรัตน์ เกสรแพทย์, 2558)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี
2. การใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การสร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี

ในการสร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่ ร่างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี และการประเมิน ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิธีดำเนินการ

1.1 การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้าง กลยุทธ์จากการบริหารกลยุทธ์ขององค์การ ของนักกลยุทธ์และนักการศึกษา โดยเลือกใช้ของ Certo และ Peter (Certo and Peter, 1991) กับสำนักงานพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี, 2562) เป็นหลัก พบว่าการสร้างกลยุทธ์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือได้แก่ การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Matrix Analysis) การกำหนดทิศทางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ และการสร้างกลยุทธ์ จากนั้นทำการตรวจสอบด้วยการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนส่งเสริมความเป็นเลิศด้าน

ดนตรี บนพื้นฐานการวิเคราะห์แนวคิด C-PEST และกรอบการบริหารจัดการแบบ 7S ของ McKinsey

1.2 สร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี โดยการบูรณาการ องค์ความรู้แนวคิดด้านกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล กับข้อมูลผลการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น กลยุทธ์ที่ 1 กำหนดนโยบาย กลยุทธ์ที่ 2 สร้างเครือข่ายภาคี กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาศักดิ์ศรีความเป็นครู กลยุทธ์ที่ 4 ดูแลพัฒนาหลักสูตร กลยุทธ์ที่ 5 ดึงดูดจัดสรรงบประมาณ และกลยุทธ์ที่ 6 สร้างงานการแข่งขันนำฝันสู่ความสำเร็จ พร้อมกำหนดตัวชี้วัดแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจแก้ไข แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.3 จัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เพื่อประเมินและให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในตอนที่ 1 ได้แก่

2.1 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี จำนวน 53 ข้อ

2.2 แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบ ได้แก่ แบบประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในตอนที่ 1 ได้แก่

3.1 ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านดนตรี (Best Practice) ระดับประเทศ ได้แก่ โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 และโรงเรียนมัธยมสังคีตวิทยา กรุงเทพมหานคร จำนวน 24 คน

3.2 ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพของรูปแบบ จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1.1 การสังเคราะห์กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.1.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert

4.1.3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ ของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 2 ศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

1. วิธีดำเนินการ

ในการศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1.1 ผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทั้ง 6 กลยุทธ์

1.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร

2. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มเป้าหมายในการใช้กลยุทธ์ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จำนวน 71 คน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจ มีดังนี้

2.1 ประชากร จำนวน 2,284 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและครู จำนวน 71 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน (ยกเว้นผู้บริหารและผู้แทนครู) นักเรียน จำนวน 1,100 คน และผู้ปกครอง จำนวน 1,100 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน คำนวณโดยใช้วิธีการของ Yamane (Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ผู้บริหารและครู จำนวน 71 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนร่วมรับรู้และตัดสินใจในทุกขั้นตอนและมีความเกี่ยวข้องโดยตรง

2.2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนร่วมรับรู้และตัดสินใจในทุกขั้นตอนและเป็นบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายบัญญัติ

2.2.3 นักเรียน จำนวน 128 คน เลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2.2.4 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 128 คน เลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทั้ง 6 กลยุทธ์ มีคุณภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 กลยุทธ์ที่ 1 กำหนดนโยบาย เป็นการสร้างการรับรู้ เข้าใจ ยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดีในการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ หรือการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติแก่ครูและบุคลากรของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร เพื่อถือปฏิบัติและร่วมขับเคลื่อนกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีสู่ความสำเร็จ

1.2 สร้างเครือข่ายภาคี เป็นการสร้างภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ทุกระดับเพื่อการศึกษาต่อ การมีงานทำและมีความเป็นเลิศทางด้านดนตรี โดยการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ประเภทบุคคล สถาบัน เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนรู้ด้านดนตรีในสิ่งที่ตนสนใจอย่างหลากหลาย สร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการด้านดนตรี เพื่อมุ่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และเห็นศักยภาพ ความสามารถของผู้เรียนเพื่อศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ในอนาคต มีการจัดทำข้อมูลและใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในท้องถิ่น และใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนด้านดนตรี ประสานการสนับสนุนงบประมาณจาก

หน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง ประสานการส่งต่อนักเรียนที่มีความสามารถทางดนตรีเข้าเรียนเป็นกรณีพิเศษในระดับสถาบันอุดมศึกษาให้มากขึ้น และประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาค รัฐ เอกชนและประชาสังคมเพื่อการพัฒนาความสามารถด้านดนตรีของนักเรียนสูงขึ้น

1.3 พัฒนาศักดิ์ศรีความเป็นครู เป็นการกำหนดรูปแบบการพัฒนาบุคลากร ทั้งการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภท ให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการพัฒนาธรรมชาติของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านดนตรี จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านดนตรีเพื่อเป็นผู้ให้คำปรึกษาดูแล (Musical Mentoring) และร่วมพัฒนาความสามารถทางดนตรีของนักเรียน วางแผนจัดทำกรอบอัตรากำลังตามแนวทางการบริหารที่เหมาะสม สรรหาครูสอดคล้องกับจำนวนนักเรียนและวิชาเอกทางดนตรีของนักเรียน รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาความสามารถด้านดนตรีของผู้เรียน

1.4 ดูแลพัฒนาหลักสูตร เป็นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลให้มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย โดยการปรับปรุงหลักสูตรด้านดนตรีให้มีความเข้มข้นและเหมาะสมกับการพัฒนาความสามารถพิเศษด้านดนตรีของนักเรียน จัดโปรแกรมการศึกษาโดยมุ่งให้มีการเพิ่มพูนประสบการณ์ทางดนตรีอย่างหลากหลาย (Musical Enrichment) ขยายหลักสูตรทางดนตรี (Musical Extension) สำหรับผู้เรียนให้มีสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ปรับแผนการเรียนและเพิ่มเนื้อหาวิชาที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมให้เหมาะสมกับการพัฒนาความสามารถทางดนตรีของนักเรียน จัดกระบวนการเรียนรู้ทางดนตรีที่ซับซ้อนและเข้มข้นกว่าการเรียนรู้โดยทั่วไป กำหนดเกณฑ์การพิจารณาผลงานและผลการเรียนรู้ทางดนตรีของนักเรียนให้ชัดเจนเพื่อการวัดและประเมินความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนสู่ความเป็นเลิศด้านดนตรี เป็นต้น

1.5 ดึงดูดจัดสรรงบประมาณ เป็นการบริหารปรับเปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียนโดยให้ความสำคัญกับโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศทางด้านดนตรี เช่น จัดสรรงบประมาณเพื่อจ้างผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอนอย่างเพียงพอ เพิ่มงบประมาณตามรายหัวนักเรียนที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับการพัฒนาความสามารถด้านดนตรีของนักเรียน จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพครูและบุลากรทางการศึกษา ให้มีขีดความสามารถด้านการสอนดนตรีมากขึ้น และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องดนตรีแต่ละประเภทอย่างเพียงพอ ตลอดจนจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาความสามารถด้านดนตรีของนักเรียนอย่างเหมาะสม

1.6 สร้างงานการแข่งขันนำฝันสู่ความสำเร็จ เป็นการส่งเสริมการประกวดแข่งขัน และการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ เช่น จัดเวทีประกวดแข่งขันเพื่อส่งเสริมความสามารถและทักษะทางด้านตรีอย่างสม่ำเสมอทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ และส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันระดับชาติและนานาชาติเพื่อสร้างความเป็นเลิศด้านดนตรี ตลอดจนเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

2. ผลการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ของโรงเรียนหนองคาย วิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีดังนี้

2.1 กลยุทธ์ที่ 1 กำหนดนโยบาย มีโครงการ/กิจกรรม ดังนี้

2.1.1 โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางโปงลาง

2.1.2 โครงการส่งเสริมและพัฒนาด้านนาฏยะดุริยางคศิลป์

2.1.3 โครงการส่งเสริมศักยภาพวงโปงลางและดนตรีพื้นบ้าน

2.1.4 กิจกรรมแลกเปลี่ยนดนตรีนาฏศิลป์ไทยลาวสายสัมพันธ์

2.1.5 กิจกรรมการเข้าร่วมการแสดงในงานพิธีสำคัญต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.2 กลยุทธ์ที่ 2 สร้างเครือข่ายภาคี

โรงเรียนหนองคายวิทยาคารมีรายชื่อแหล่งเรียนรู้/รายชื่อบุคคล/สถาบัน ที่สนับสนุนด้านโปงลาง จำแนกได้ ดังนี้

2.2.1 รายชื่อแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ วงโปงลางหนุ่มปริญญา - สาวมหาลัย วงโปงลางศิลป์อีสาน จังหวัดมหาสารคาม วงโปงลางศิลป์ชัย จังหวัดขอนแก่น

2.2.2 รายชื่อบุคคล ได้แก่ ดร.พรสวรรค์ พรดอนก่อ ประธานหลักสูตรศิลปะการแสดงพื้นบ้าน วิทยาลัยนาฏศิลปะกาฬสินธุ์ นางสมจิต วิเศษสุนทร ครูเชี่ยวชาญ สาขานาฏศิลป์ โรงเรียนชุมพล โพนพิสัยนายรัตนเดช กาษเกษม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลวิศิษฐ์อำนวยศิลป์ นายยอดยิ่ง ราชตั้งใจ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สาขานาฏศิลป์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย และนายเฉลิมชาติ แฝงสวรรค์ วิทยากรด้านท้องถิ่น

2.2.3 สถาบัน ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลปะกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2.2.4 รายชื่อสถานประกอบการด้านโปงลางที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติงาน/ส่งเสริมรายได้ด้านโปงลาง ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคายสำนักงานเทศบาลเมืองหนองคาย วัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวง วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

2.2.5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิเศษ/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนด้านโปงลาง ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกริช การินทร์ คณบดีวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นายรัตนเดช กาษเกษม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลวิศิษฐ์อำนวยศิลป์

2.2.6 รายชื่อหน่วยงานภาค รัฐ/เอกชนและประชาสังคมที่สนับสนุนความสามารถด้านโปงลางของผู้เรียน ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย สำนักงานเทศบาลเมืองหนองคาย วัดโพธิ์ชัย พระอรามหลวง วิทยาลัยนาฏศิลปะกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

2.3 กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาศักดิ์ศรีความเป็นครู โรงเรียนหนองคายวิทยาคารมีการพัฒนาครู ดังนี้

2.3.1 รายการอบรม/การพัฒนาครูและบุคลากรด้านโปงลาง ดังนี้

1) นางสุดาพร ผลาจันทร์ และนายอิทธิศักดิ์ บัวจันทร์ เป็นกรรมการการประกวดนาฏศิลป์ ชิงแชมป์จังหวัดหนองคาย ครั้งที่ 8 - 9

2) นายอิทธิศักดิ์ บัวจันทร์ เป็นกรรมการ การประกวดเดี่ยวโหวดเทศกาลเล่นโหวด ตำบลแก่งไก่ อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย พ.ศ.2563

2.3.2 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านโปงลางที่ให้คำปรึกษาดูแล (Musical Mentoring) นักเรียนได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกริช การินทร์ คณบดีวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และนายรัตนเดช กาษเกษม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลวิศิษฐ์อำนวยศิลป์

2.3.3 รายชื่อครู/บุคลากรวิชาเอกทางดนตรี ได้แก่ นายอิทธิศักดิ์ บัวจันทร์ ครูโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร

2.4 กลยุทธ์ที่ 4 ดูแลพัฒนาหลักสูตร

2.4.1 รายชื่อหลักสูตรด้านดนตรี ได้แก่ ความสามารถด้านนาฏศิลป์/ดนตรี (Dance and Music Program: DMP)

2.4.2 รายชื่อโครงการ/กิจกรรมด้านดนตรี ได้แก่ โครงการส่งเสริมและพัฒนาด้านนาฏยะดุริยางคศิลป์ โครงการส่งเสริมศักยภาพวงโปงลางและดนตรีพื้นบ้าน กิจกรรมแลกเปลี่ยนดนตรีนาฏศิลป์ไทยลาวสายสัมพันธ์

2.4.3 การเข้าร่วมการแสดงในงานพิธีสำคัญต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.4.4 มีสื่อ/นวัตกรรมการสอนด้านโปงลาง/ดนตรีพื้นบ้าน

2.4.5 มีวิจัยพัฒนาการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้านโปงลาง/ดนตรีพื้นบ้านของนักเรียน

2.4.6 มีวงโปงลางมูลมังฝั่งน้ำโขง โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร

2.5 กลยุทธ์ที่ 5 ดึงดูดจัดสรรงบประมาณ โรงเรียนหนองคายวิทยาคารได้รับการจัดสรรและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 470,000 บาท

2.5 กลยุทธ์ที่ 6 สร้างงานการแข่งขันนำฝันสู่ความสำเร็จ ผลลัพธ์และภาพสำเร็จของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร ที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ในงานศิลปหัตกรรมนักเรียนระดับชาติ จำนวน 7 รายการ

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มี 6 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 กำหนดนโยบาย กลยุทธ์ที่ 2 สร้างเครือข่ายภาคี กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาศักดิ์ศรีความเป็นครู กลยุทธ์ที่ 4 ดูแลพัฒนาหลักสูตร กลยุทธ์ที่ 5 ดึงดูดจัดสรรงบประมาณ และกลยุทธ์ที่ 6 สร้างงานการแข่งขันนำฝันสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ C-PEST และ 7S เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดต่อการกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดสนธิชัย ปสนฺนจิตโต (มาตรไพจิตร์) (2561) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางได้พัฒนากลยุทธ์ตามแนวคิด 7S ของ Mckinsey ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามี 4 กลยุทธ์ คือ (1) กลยุทธ์ด้านการตัดสินใจบูรณาการกับสัปปุริสธรรม หลักกัลยาณมิตร และหลักโยนิโสมนสิการ (2)กลยุทธ์ด้านการสร้างแรงจูงใจบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 (3) กลยุทธ์ด้านการสื่อสารบูรณาการกับหลักกัลยาณมิตรธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 (4) กลยุทธ์ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงบูรณาการกับหลักกัลยาณมิตรหลักปัญญา หลักโยนิโสมนสิการหลักสัปปุริสธรรม 7 และ 3) กลยุทธ์การ

พัฒนาภาวะผู้น าตามหลักพุทธบริหารการศึกษา มีองค์ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และแนวทางปฏิบัติ ในทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการสื่อสารและด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสัมพันธ์กับองค์ความรู้ทั้ง 4 กลยุทธ์เชิงพุทธ และ 16 แนวทางปฏิบัติในสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท อาชา (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาหน่วยงานจัดการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ก็ได้ดำเนินการกรอบแนวคิดทฤษฎีตามแบบจำลอง 7S ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา หน่วยงานจัดการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย คือ ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ด้านระบบการปฏิบัติงาน ด้านบุคลากร ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและแนวทางในการพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษา

2. ผลการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร พบว่า ผลผลิตที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร โดยนักเรียนมีรางวัล จำนวน 7 รายการ ทั้งนี้เนื่องมาจากกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ การวิเคราะห์ C-PEST และ 7S ในการกำหนดกลยุทธ์ SWOT ที่ผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันวิเคราะห์และร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ นอกจากนี้ยังได้มีการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของกลยุทธ์ก่อนนำไปใช้ จึงทำให้ผลการนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ไปใช้ใน การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้รับรางวัลทางด้านดนตรีระดับชาติ จำนวน 7 รายการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนาวรัตน์ นาคพงษ์ (2555: 201) ที่ได้ทำการวิจัยกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ มีความสอดคล้องกันในระดับมาก และในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ ตัวชี้วัดและมาตรการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนีวรรณ บุญอนนท์ (2555: 155) ที่ได้ทำการวิจัยการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า การประเมินยุทธศาสตร์การ

บริหารการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่ายุทธศาสตร์ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

3. ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมากจาก ผู้วิจัยได้พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ของโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยการวิเคราะห์ปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ การวิเคราะห์ C-PEST และ 7S ในการกำหนดกลยุทธ์ SWOT ที่ผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันวิเคราะห์และร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ นอกจากนี้ยังได้มีการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ก่อนนำไปใช้ และมีผลที่เกิดจากการนำกลยุทธ์ไปใช้ในการบริหารโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้รับรางวัลทางด้านดนตรีระดับชาติ จำนวน 7 รายการ จึงทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีไปใช้กับโรงเรียนหนองคายวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 โรงเรียนควรจัดเตรียมข้อมูลให้ครบถ้วน รอบด้าน นำเสนอกลยุทธ์ที่ได้ เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อผู้บริหารระดับสูง เพื่อให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาความสามารถด้านดนตรี อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่เร่งด่วน ดังนี้ 1.1.1 เปลี่ยนแปลงระบบการจัดสรรงบประมาณแบบเดิมจากต้นสังกัด ให้เหมาะสม เพียงพอ ครอบคลุมทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี เช่น การก่อสร้างและการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ เครื่องมือดนตรีทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากลที่มีคุณภาพสูง ค่าตอบแทนเพื่อเป็นค่าจ้างวิทยากร ศิลปินแห่งชาติ นักดนตรีหรือผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ค่าใช้จ่ายเพื่อการประกวด แข่งขัน และแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีทั้งในระดับชาติและระดับโลก ฯลฯ โดยการเสนอให้เป็นมติคณะรัฐมนตรี 1.1.2 กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะต้นสังกัดที่รับผิดชอบโดยตรง ควรกำหนดเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ในการให้การสนับสนุนโรงเรียนในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี จัดตั้งหน่วยงานกลาง/องค์กรระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่กำหนดทิศทางหรือแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้มีความสามรถพิเศษทางดนตรี และทำ

หน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการกำหนดนโยบาย มิให้เกิดความซ้ำซ้อน 1.1.3 เปลี่ยนแปลงระบบการสรรหาผู้บริหาร และการกำหนดกรอบอัตรากำลังครูด้านดนตรีให้เหมาะสมต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ตลอดจนวางแผนการผลิตบุคลากรด้านดนตรีที่ตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงาน 1.2 โรงเรียนที่มีความประส่งจะส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี หรือโรงเรียนอื่นที่มีความสนใจและมีความพร้อม สามารถนำกลยุทธ์การบริหารจัดการ จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนตามนโยบายด้านการศึกษาที่ต้นสังกัดกำหนด ปรับใช้ให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม โดยการจัดทำแผนกลยุทธ์ หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 1.3 ครูผู้สอนวิชาเฉพาะทางดนตรี หรือครูผู้สอนวิชาสามัญทั่วไป ในโรงเรียนส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี หรือโรงเรียนทั่วไป สามารถนำข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ ไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อการติดตามและประเมินผลการนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป 2.2 ควรมีการวิจัยหรือศึกษาการสนับสนุนเงินอุดหนุนรายหัวที่เหมาะสมกับโรงเรียนในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี โรงเรียนวัตถุประสงค์พิเศษ และโรงเรียนส่งเสริมความเป็นเลิศด้านอื่น ๆ 2.3 ควรมีการวิจัยหรือศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี ที่ประสบผลสำเร็จจากโรงเรียนเฉพาะทางด้านดนตรีในต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กัมปนาท อาชา. (2562). ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาหน่วยงานจัดการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. งานวิจัยตามโครงการสนับสนุนการวิจัยงบประมาณเงินรายจ่ายเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2562 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิพินธ์ สุวรรณรงค์. (2557). รายงานการใช้เอกสารประกอบการเรียนดนตรีไทย (ขลุ่ยไทย) กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ สาระดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. รายงานการวิจัย. นครพนม: โรงเรียนเรณูนคร วิทยานุกูล.

เนาวรัตน์ นาคพงษ์. (2555). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ใน ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

พระปลัดสนธิชัย ปสนฺนจิตโต (มาตรไพจิตร์). (2561). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง. ในดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พวงรัตน์ เกสรแพทย์. (2558). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของการจัดการความรู้ การมีส่วนร่วมและ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร. เอกสารประกอบการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัชนีวรรณ บุญอนนท์. (2555). การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารและการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร. ใน ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2559). การจัดองค์กรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา

Certo, S. C. and Peter, J. P. (1991). Strategic Management: Concept and Applications. New York: McGraw-Hill.

Cronbach, J. (1970). Essentials of Psychological Testing. New York: Harper and Row Publishers.

Yamane, T. (1967). Taro Statistic : An Introductory Analysis. New York: Harper &row.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา*

LEADERSHIP CHANGES OF THE SUB-DISTRICT MUNICIPAL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF THE SUB-DISTRICT MUNICIPALITY IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

สมยศ รัตนปริยานุช
Somyot Ratanapariyanut
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: somyot222@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา 2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา 3) เสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มรสิทธิเลือกตั้ง มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ซึ่งคัดเลือกโดยการจับสลาก จำนวน 5 คน และเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอย และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ รองลงมา ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำที่ใช้ปัญญา ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ ตามลำดับ 2) ภาวะผู้นำกับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

* Received April 14, 2022; Revised May 26, 2022; Accepted June 18, 2022

ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ และด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ดังนั้น การเสริมสร้างการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นควรนำไปเป็นส่วนในการฝึกอบรมในระดับบริหาร เป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับผู้นำเพื่อนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จในทุกสถานการณ์
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารเทศบาลตำบล, ประสิทธิผล

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study level of transformation leadership of municipality administrators affecting effectiveness of Subdistrict municipality in Muang district, Nakhonratchasima province , 2) study transformation leadership of municipality administrators affecting effectiveness of Subdistrict municipality in Muang district, Nakhonratchasima province and 3) propose guideline to increase effectiveness result of Subdistrict municipality in in Nakhonratchasima province to be more effective and efficient. The research methodology was mixed method. The sample consisted of 400 people who had election vote and had house registration in subdistrict municipality in Muang district, Nakhonratchasima province by simple sampling and a group of key informants of 15 people selected by the lottery, 5 people and 10 people selected by specific. The research instruments were questionnaire and depth interview. The statistic used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, One-way ANOVA, Multiple regression analysis and correlation analysis. The study results revealed that 1) transformation leadership of municipality administrators affecting effectiveness of Subdistrict municipality in Muang district, in Nakhonratchasima province as a whole was at much level. In order from the highest to the lowest average, there were Heroic Leadership, followed by Intellectual leadership aspect, Reform leadership aspect and Revolutionary leadership aspect respectively. 2) Leadership with transformation leadership characteristics of municipality administrators in Nakhonratchasima province in Reform leadership aspect, Revolutionary leadership, Heroic leadership and vision creative aspect affecting effectiveness of Subdistrict municipality in Muang district, in Nakhonratchasima province with statistically

significant level of .05. 3) Transformation leadership should have a broad vision, therefore reinforcing transformational leadership should be part of management training level and increase the potential of leaders to lead the organization to success in every situation.

Keywords: Transformation Leadership, Municipality Administrators, Effectiveness

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านการบริหารราชการจึงเป็นอีกเรื่องสำคัญที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เพื่อให้ส่วนราชการต่างๆสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายในส่วนงานที่ซ้ำซ้อนกันและการพัฒนาระบบราชการที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนสมรรถนะของข้าราชการไทย เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นอกจากนั้นการบริหารงานในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ จะต้องมีผู้นำในการดำเนินการ ซึ่งผู้นำถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารทุกระดับควรมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับพันธกิจหลัก ในส่วนราชการนั้นๆ และควรมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการบริหารไปสู่ข้าราชการระดับต่างๆภายในส่วนราชการ เพื่อให้ทุกคนสามารถทำงานได้บรรลุผลต่อไป (พิจักษณา วงศาโรจน์, 2557)

ภาวะผู้นำจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างมากต่อการปรับเปลี่ยนขั้นตอนและกระบวนการทำงาน เพื่อให้บรรลุประสิทธิผล และประสบความสำเร็จในการบริหารงานด้านต่างๆ ขององค์การ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ การประสานงานของคนในองค์การ ดังนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสนใจต่อบุคลากรในองค์การทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการหรือพฤติกรรมที่ผู้นำกระตุ้น ปลูกฝังและสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นตามความคาดหวัง ผู้นำที่ดีจึงต้องมีความรู้ ทักษะความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของการสื่อสารในองค์การ ต้องมีความชัดเจน และมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากการสื่อสารในองค์การที่ดีถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจ และการยอมรับ ซึ่งจะนำไปสู่ความไว้วางใจระหว่างผู้ร่วมงานในองค์การ มีความจงรักภักดีและอุทิศตนเพื่อองค์การ ผู้บริหารจึงต้อง สร้างแรงจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ โน้มน้าวความคิดเพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อ ทัศนคติและเสริมสร้างคุณค่าขององค์การ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญต่อผู้บริหารทุกองค์การ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการด้านต่าง ๆ ขององค์การ (Mohsen, A. & Mohammad, R. D., 2011)

ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่าง ๆ ของสังคมโลก ซึ่งส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องปรับเปลี่ยนวิธีการในการทำงาน และใช้ทรัพยากรทางการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งองค์การใด ๆ ก็ตามถ้าเริ่มต้นด้วยการมีบุคลากรที่ดี มีความรู้ และมีความเหมาะสมกับงานก็จะส่งโดยตรงกับประสิทธิภาพในการบริหารงานและส่งผลให้ ปัจจัยด้านอื่น ๆ ขององค์การประสบความสำเร็จ (อุดม พินธุรักษ์, 2553)

จังหวัดนครราชสีมาเดิมเป็นเมืองโบราณในอาณาจักรไทย ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอสูงเนิน ห่างจากตัวเมืองปัจจุบัน 31 กิโลเมตร เรียกว่า “เมืองโคราฆะปุระ” หรือ “โคราช” กับ “เมืองเสมา” ซึ่งทั้ง 2 เมือง เคยเจริญรุ่งเรือง ในสมัยขอม แต่ในปัจจุบันเป็นเมืองร้างตั้งอยู่ริมลำตะคอง วิสัยทัศน์จังหวัดนครราชสีมา ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2561 – 2565) “ศูนย์กลางโครงข่ายคมนาคมและการท่องเที่ยวของภูมิภาคนวัตกรรมการเกษตรและอุตสาหกรรม สังคมคุณภาพสูง” ประเด็นการพัฒนาจังหวัด ประกอบด้วย 1) สร้างเสริมระบบโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงต่อโครงข่ายคมนาคมแห่งอนาคต และเพิ่มขีดความสามารถการค้า การลงทุนและเศรษฐกิจ 2) ยกระดับการท่องเที่ยว ที่หลากหลายเชื่อมต่อภาคและภูมิภาค 3) พัฒนานวัตกรรมการผลิต การแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัยและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ 4) เสริมสร้างความมั่นคงในการพัฒนาคน และชุมชนอย่างมีคุณภาพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5) ยกระดับบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดสมดุลและยั่งยืน 6) ยกระดับการบริหารจัดการภาครัฐรองรับการพัฒนาเมืองและสังคมคุณภาพสูง (SMART City/MICE City/ Art City / Safe City)

จากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เกิดการแข่งขันเพื่อชิงความเป็นเลิศ ปัจจัยชี้วัด ความสำเร็จขององค์การหนึ่ง ๆ ส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับผู้นำการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารการควบคุมธุรกิจต่าง ๆ เพียงเล็กน้อยอาจนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อความสำเร็จขององค์การอย่างมหาศาล แต่คุณสมบัติของการ เป็นผู้นำที่ดี ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่เกิดจากการเรียนรู้ และการรู้จักพัฒนาตนเองซึ่งสามารถทำให้ผู้นำเป็น ผู้นำที่เก่งและดีในองค์การได้ ดังนั้น วิธีที่จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลง ซึ่งในยุคปัจจุบันองค์กรต้องการคนที่มาทำหน้าที่ผู้บริหารไม่ว่าจะระดับต้น กลาง หรือสูง ที่มีภาวะผู้นำมากกว่ามาใช้อำนาจหน้าที่สั่งการหรือบังคับบัญชา เพราะมีเหตุการณ์มากมายในปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็นแล้วว่า การใช้อำนาจตามหัวโขน ไม่สามารถกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรในองค์กรทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่ หากแต่การเข้าไปยึดกุมหัวใจให้เกิดความศรัทธาจะมีพลังขับเคลื่อนที่มากกว่า จากปัญหาดังที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัด

นครราชสีมา และเป็นการสะท้อนภาพการบริหารงานขององค์กรและนำไปพัฒนาการบริหารงานขององค์กร ให้สามารถบริหารจัดการองค์กรภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามยุคและสมัยของโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาร และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีดำเนินการวิจัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยพื้นที่ดังกล่าวมีเทศบาลตำบล จำนวน 15 แห่ง ประชากร 199,989 คน ดังแสดงได้จากตารางต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน เป็นบุคลากรในเทศบาลตำบล 5 แห่ง แห่งละ 5 คน คัดเลือกโดยการจับสลากได้แก่ 1) เทศบาลตำบลจอหอ 2) เทศบาลตำบลบ้านโพธิ์ 3) เทศบาลตำบลบ้านใหม่ 4) เทศบาลตำบลสุรนารี และ5) เทศบาลตำบลหัวทะเล ทำการคัดเลือกจากบุคลากรที่มีอายุการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และประชาชน จำนวน 10 คน เลือกแบบเจาะจง เป็นประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลตำบล ละ 1 คน ประกอบด้วย 1) เทศบาลตำบลโคกกรวด 2) เทศบาลตำบลโคกสูง 3) เทศบาลตำบลไชยมงคล 4) เทศบาลตำบลตลาด 5) เทศบาลตำบลปรุใหญ่ 6) เทศบาลตำบลพุดซา 7) เทศบาล

ตำบลโพธิ์กลาง 8) เทศบาลตำบลเมืองใหม่โคกกรวด 9) เทศบาลตำบลหนองไข่น้ำ และ 10) เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีเนื้อหาในการสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำที่ใช้ปัญญา 2) ภาวะผู้นำนักปฏิรูป 3) ภาวะผู้นำการปฏิวัติ 4) ภาวะผู้นำแบบวีรบุรุษ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ความมีบารมี 2) การดลใจ 3) การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล 4) การกระตุ้นการใช้ปัญญา 5) การกำหนดชี้แจงในเรื่องความต้องการจำเป็น 6) สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ 7) เปลี่ยนแปลงองค์กรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ 8) เป็นที่ปรึกษาหรือเป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้ตาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การผลิต 2) ประสิทธิภาพ 3) ความพึงพอใจ 4) การปรับตัว 5) การพัฒนา 6) การอยู่รอด

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำที่ใช้ปัญญา 2) ภาวะผู้นำนักปฏิรูป 3) ภาวะผู้นำการปฏิวัติ 4) ภาวะผู้นำแบบวีรบุรุษ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ความมีบารมี 2) การดลใจ 3) การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล 4) การกระตุ้นการใช้ปัญญา 5) การกำหนดชี้แจงในเรื่องความต้องการจำเป็น 6) สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ 7) เปลี่ยนแปลงองค์กรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ 8) เป็นที่ปรึกษาหรือเป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้ตาม

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การผลิต 2) ประสิทธิภาพ 3) ความพึงพอใจ 4) การปรับตัว 5) การพัฒนา 6) การอยู่รอด

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ 1) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ หลังจากที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามขึ้นมา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปตรวจสอบว่า เมื่อนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรวิจัยแล้ว แบบสอบถามจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด โดยกระบวนการตรวจสอบ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ มีจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและได้ให้คำแนะนำในการปรับแก้ไข หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ไขตามคำแนะนำ จนได้แบบสอบถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหา โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับจุดประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ จากนั้นนำไปสู่กระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรงต่อไป 2) การหาความเที่ยงตรง ของเครื่องมือ ภายหลังจากที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try-out) กับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุด 3) ความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ตอบแล้วจากกลุ่มตัวอย่างทดลองนอกกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บตัวอย่างเพื่อเป็นการทดสอบการใช้จริงนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวัดค่าคงที่ภายใน (internal consistency) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ให้ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการใน 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทางทฤษฎี แนวคิดจากผลงานวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดอันแสดงให้เห็นถึงตัวแนวความคิด ทฤษฎี เพื่อการเลือกสรรตัวแปรที่มีความสำคัญต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา มาใช้เป็นเกณฑ์ในการชี้วัดได้อย่างถูกต้อง 2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรในพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการใน 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทางทฤษฎี แนวคิดจากผลงานวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดอันแสดงให้เห็นถึงตัวแนวความคิด ทฤษฎี เพื่อการเลือกสรรตัวแปรที่มีความสำคัญต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา มาใช้

เป็นเกณฑ์ในการชี้วัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ และรับคืนด้วยตัวเองรวมทั้งได้พูดคุยสอบถามแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ก่อนจะนำไปลงรหัสในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล 4) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างอำเภอเมืองนครราชสีมา และได้ขออนุญาตนำเทปบันทึกเสียง มาช่วยในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จนครบ จำนวน 400 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และใช้ค่าสถิติ และนำข้อมูลมาแจกแจงตามประเด็นต่างๆ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยให้แบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 15 คน มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้บันทึกไว้ 2) ในระหว่างการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยนั้น ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและมีอารมณ์ร่วมในการพูดคุย 3) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด คำถามการวิจัยและทฤษฎีที่นำมาอ้างอิง โดยการวิเคราะห์ต้องมีความเป็นกลางปราศจากอคติ ไม่มีการคาดเดาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านภาวะผู้นำที่ใช้ปัญญา	3.75	0.42	มาก	2
2. ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป	3.68	0.37	มาก	3
3. ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ	3.38	0.47	ปานกลาง	4
4. ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ	3.82	0.44	มาก	1
รวม	**3.66**	**0.23**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.66, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.44) รองลงมา ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำที่ใช้ปัญญา ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. 0.42) ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป ($\bar{x}$ = 3.68, S.D. = 0.37) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 0.47)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

ลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านความมีบารมี	3.93	0.53	มาก	1
2. ด้านการดลใจ	3.37	0.51	ปานกลาง	6
3. ด้านความมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล	3.57	0.47	มาก	5
4. ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา	3.90	0.54	มาก	2
5. ด้านการกำหนดชี้แจง	3.26	0.55	ปานกลาง	7
6. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์	3.85	0.52	มาก	3
7. ด้านการเปลี่ยนแปลงองค์การ	3.72	0.56	มาก	4
8. ด้านการเป็นที่ปรึกษา	3.23	0.59	ปานกลาง	8
รวม	**3.62**	**0.18**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านความมีบารมี ($\bar{x}$ = 3.93, S.D. = 0.53) รองลงมา ได้แก่ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($\bar{x}$ = 3.90, S.D. = 0.54) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 3.85, S.D. = 0.52) ด้านการเปลี่ยนแปลงองค์การ ($\bar{x}$ = 3.72, S.D. = 0.56) ด้านความมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.47) ด้านการดลใจ ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = 0.51) ด้านการกำหนดชี้แจง ($\bar{x}$ = 3.26, S.D. = 0.55) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการเป็นที่ปรึกษา ($\bar{x}$ = 3.23, S.D. = 0.59)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

ประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการผลิต	3.33	0.73	ปานกลาง	6
2. ด้านประสิทธิภาพ	3.90	0.51	มาก	1
3. ด้านความพึงพอใจ	3.36	0.37	ปานกลาง	5
4. ด้านการปรับเปลี่ยน	3.75	0.41	มาก	3
5. ด้านการพัฒนา	3.65	0.55	มาก	4
6. ด้านการอยู่รอด	3.81	0.58	มาก	2
รวม	**3.62**	**0.24**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มาก 4 ด้าน ปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านประสิทธิภาพ ($\bar{x}$ = 3.90, S.D. = 0.51) รองลงมา ได้แก่ ด้านการอยู่รอด ($\bar{x}$ = 3.81, S.D. = 0.58) ด้านการปรับเปลี่ยน ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.41) ด้านการพัฒนา ($\bar{x}$ = 3.65, S.D. = 0.55) ด้านความพึงพอใจ ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = 0.37) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการผลิต ($\bar{x}$ = 3.33, S.D. = 0.73)

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างภาวะผู้นำ กับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
Constant	3.115	.252		12.338	.000
ด้านภาวะผู้นำที่ใช้ปัญญา (X_1)	.015	.027	.026	.559	.577
ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป (X_2)	.063	.032	.110	2.219	.027*
ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ (X_3)	.070	.032	.126	1.967	.050*
ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ (X_4)	.151	.030	.280	4.973	.000*
ด้านความมีบารมี (X_5)	.025	.020	.055	1.231	.219
ด้านการดลใจ (X_6)	.050	.030	.106	1.645	.101
ด้านความมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล (X_7)	.041	.022	.081	1.835	.067
ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา (X_8)	.031	.021	.070	1.498	.135
ด้านการกำหนดชี้แจง (X_9)	.006	.019	.013	.298	.765
ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (X_{10})	.240	.025	.525	9.715	.000*
ด้านการเปลี่ยนแปลงองค์การ (X_{11})	.007	.020	.017	.367	.714
ด้านการเป็นที่ปรึกษา (X12)	.023	.017	.057	1.297	.195

R = 0.520, R Square = 0.271, Adjuster R Square =.248
Std. Error of the Estimate = 0.20643 F = 11.959, Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าผลลัพธ์ค่า Sig. เท่ากับ 0.000 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig มีค่าน้อยกว่า 0.05) แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว (ภาวะผู้นำ กับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล) ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) พบว่าคะแนนมาตรฐานของภาวะผู้นำ กับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาล ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (X_{10}) ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ (X_4) ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ (X_3) และด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป (X_2) มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) (Bata)มีค่าเท่ากับ และ โดยภาวะผู้นำ กับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (X_{10}) ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) สูงสุด และภาวะผู้นำ กับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป (X_2) ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (Y) ต่ำสุด

3. เสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา **ด้านภาวะผู้นำที่ใช้ปัญญา** พบว่า ผู้นำต้องเป็นผู้มีสติปัญญาดี มีความสามารถในการปรับตัว ภาวะผู้นำในตัวผู้นำมีความสำคัญอย่างมาก และจำเป็นต่อความอยู่รอดขององค์กรและความสำเร็จในการดำเนินงาน **ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป** พบว่า ผู้นำเปิดโอกาสบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และเสนอความคิดเห็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และให้การสนับสนุนในการพัฒนาบุคลากรและเรียนรู้ โดยคัดเลือกพิจารณาบุคลากรเข้าไปรับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม **ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ** พบว่า ผู้นำมีการตัดสินใจที่มั่นคง แน่วแน่ ไม่ลังเลต่อการเปลี่ยนแปลง แม้จะอยู่ในสภาวะที่กดดันหรือโดนบีบบังคับ เพื่อสร้างความมั่นใจในการบริการงานต่อประชาชน และมีนโยบายการกำกับดูแลขององค์กร มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับค่านิยม วิสัยทัศน์และวัฒนธรรมองค์กร และ **ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ** พบว่า ผู้นำมีลักษณะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว มีความตื่นตัว ระมัดระวัง มีความสุขุมรอบคอบ และไม่ประมาท และมีปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติงาน ว่องไวในการตัดสินใจ ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในการทำงาน

ส่วนที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา **ด้านความมีบารมี** พบว่า ความฉลาดรอบรู้ของผู้นำ เกิดขึ้นได้จากการหมั่นคิดและเรียนรู้สั่งสมสิ่งอันเป็นประโยชน์ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังต้องมีปฏิภาณไหวพริบในยามที่เจอวิกฤตจะได้เผชิญหน้าและสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้ **ด้านการดลใจ** พบว่า ผู้นำทักษะในการคาดการณ์เรื่องราวหรือสถานการณ์ต่างๆที่อาจเกิดขึ้น ที่ส่งผลกระทบในเชิงลบกับองค์กร เพื่อให้สามารถปรับบุคลากรหรือการปฏิบัติงานให้เหมาะสมเพื่อก้าวพ้นวิกฤตที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ **ด้านความมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล** พบว่า ผู้นำมีการจัดทำให้มีโอกาสที่บุคลากรได้รับข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยให้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเกี่ยวกับหน่วยงานหรือองค์กรได้ดีขึ้น มีการให้รางวัลเล็กๆ หรือคำชมเชยในส่วนของงานที่มีความก้าวหน้าด้วยเช่นกัน ไม่ใช่ให้เฉพาะตอนสุดท้ายที่งานสำเร็จ **ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา** พบว่า ผู้นำมีการสร้างค่านิยมในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและมองข้ามในการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและปรับเปลี่ยนองค์กรให้เข้ากับสถานการณ์ **ด้านการกำหนดชี้แจง** พบว่า ผู้นำมีการสื่อสารนโยบาย แผนกลยุทธ์ หรือเป้าหมายขององค์กรให้บุคลากรทราบอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และมีความคิดสร้างสรรค์สามารถประยุกต์วิธีการต่างๆ เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จโดยจะมีแผนใจในโดยครอบคลุมเรื่องใหม่ๆ **ด้านการสร้างวิสัยทัศน์** พบว่า ผู้นำองค์กรมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน เป้าหมายและกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมายอยู่ตลอดเวลา เช่น เมื่อมีการขยายกิจการหรือเมื่อต้องเสนอสินค้าหรือบริการตัวใหม่

เข้าสู่ตลาด เมื่อต้องแสวงหาตลาดใหม่เพื่อรองรับสินค้า เป็นต้น **ด้านการเปลี่ยนแปลงองค์การ** พบว่า การที่ผู้นำสร้างความไว้วางใจและการเคารพนับถือให้เกิดขึ้นกับตัวของผู้ตามที่มีต่อผู้นำเพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน ผู้นำจะแสดงความมั่นใจว่าจะมีการรับผิดชอบในความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการกำหนดเป้าหมายขององค์กรและทำให้บรรลุความสำเร็จร่วมกันกับผู้ตาม และ **ด้านการเป็นที่ปรึกษา** พบว่า ผู้นำรับฟังปัญหา ทั้งเรื่อง ปฏิบัติงานและเรื่องส่วนตัวของบุคลากรพร้อมให้การช่วยเหลือในการแก้ไข และมีการติดตามช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างใกล้ชิด ให้ความเอาใจใส่ ดูแล และปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม

ส่วนที่ 3 ประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา **ด้านการผลิต** พบว่า องค์กรมีการฝึกอบรมให้แก่บุคลากร โดยหลักสูตรอบรมมีความทันสมัย สอดคล้องต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน มีการจัดเทคโนโลยีที่เพียงพอแก่การใช้ถ่ายทอดความรู้ และบริการความรู้แก่ประชาชน **ด้านประสิทธิภาพ** พบว่า องค์กรมีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับประชาชน สามารถลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชน **ด้านความพึงพอใจ** พบว่า อุปกรณ์ เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการมีความพร้อม และเพียงพอต่อการให้บริการ การให้บริการมีความรวดเร็วและถูกต้องในการให้บริการ และมีกลไกในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน **ด้านการปรับเปลี่ยน** พบว่า องค์กรต้องมีการบันทึกรายการรายรับ รายจ่ายของโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการต่างๆ ในปีถัดไป **ด้านการพัฒนา** พบว่า องค์กรมีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรอยู่เสมอเพื่อให้การทำงานมีคุณภาพสูงสุดและเพียงพอต่อการพัฒนา มุ่งเน้นให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายสูงสุดขององค์กร และ **ด้านการอยู่รอด** พบว่า องค์กรมีการสร้างเครือข่ายการจัดความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านจากประชาชนและบุคลากรภายใน เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาความรู้ในอนาคต

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มาก 3 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ รองลงมาได้แก่ ด้านภาวะผู้นำที่ใช้ปัญญา ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ เป็นไป

ตามที่ สุทธิชัย ปัญญโรจน์ ได้อธิบายไว้ว่า ผู้นำมักมีลักษณะบางอย่างที่เด่นกว่าผู้ตาม คนที่เป็นผู้นำมักเป็นคนที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ผู้อื่นยอมทำตาม อีกทั้งผู้ตามยอมได้นำเอาความประพฤติได้นำเอาแบบอย่างในการทำงาน ผู้ตามบางคนถึงกับยอมถอดแบบผู้นำบางคนลอกเลียนแบบอย่างของผู้นำ (สุทธิชัย ปัญญโรจน์, 2555)

1.2 ลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านความมีบารมี รองลงมา ได้แก่ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการเปลี่ยนแปลงองค์การ ด้านความมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ด้านการดลใจ ด้านการกำหนดชี้แจง และด้านการเป็นที่ปรึกษา ซึ่งได้มีปรากฏในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 4 ประการของ Bass, B. M. ในประการแรกก็คือ ความมีบารมี (charismatic) คือ ความสามารถในการมองการณ์ไกลและการรับรู้ถึงภารกิจที่ต้องปฏิบัติ เป็นผู้กล้าเผชิญปัญหาและสามาระในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างเป็นธรรม สามารถลดทัศนคติที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของผู้ตาม สามารถโน้มน้าวผู้อื่นและมีความสามารถในการจูงใจที่เหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Bass, B. M., 1985)

1.3 ประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มาก 4 ด้าน ปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านประสิทธิภาพ รองลงมา ได้แก่ ด้านการอยู่รอด ด้านการปรับเปลี่ยน ด้านการพัฒนา ความพึงพอใจ และ ด้านการผลิต เช่นเดียวกันกับศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาลกบัการบริหารจัดการองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลนครสมุทรสาคร ผลการศึกษาในด้านประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรภายในเทศบาลนครสมุทรสาคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมีประสิทธิภาพมาก ในด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนา องค์การ และด้านคุณภาพการให้บริการตามลำดับ (กุลวัชร หงส์คู, 2553) ซึ่งกล่าวได้ว่าประสิทธิภาพเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของประสิทธิผลขององค์การ โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบัน ซึ่งคาดหวังให้องค์การมีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (ยุทธนา ทาตายุ, 2543)

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา

ภาวะผู้นำ กับลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป (X_2) ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ (X_3) ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ (X_4) และด้านการสร้างวิสัยทัศน์ (X_{10}) ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผล

การศึกษาของ พิเชษฐ์ ภู่เฉลิมตระกูล และคณะ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรการสร้างวิสัยทัศน์ส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พิเชษฐ์ ภู่เฉลิมตระกูล, 2561)

3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา 3.1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้นำในองค์กรมีการวางแนวคิดที่ทันเหตุการณ์และหาความรู้ใหม่ๆมาเปลี่ยนแปลงการพัฒนาอยู่เสมอ มีการสร้างวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีลักษณะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว 3.2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้นำมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานได้ตลอดเวลา มีการสร้างความเชื่อมั่นให้บุคคลากรว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไข แม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมาย มีการให้รางวัลเล็กๆ หรือคำชมเชยในส่วนของงานที่มีความก้าวหน้าด้วยเช่นกัน ไม่ใช่ให้เฉพาะตอนสุดท้ายที่งานสำเร็จ และ 3.3) ประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า บุคลากรมีความภาคภูมิใจและรู้สึกมีเกียรติต่อการปฏิบัติงานในองค์กรและการให้บริการประชาชน มีการจัดบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น น้ำดื่ม ห้องสุขา ที่เพียงพอต่อความต้องการ และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมถึงมีการสอบถามความพึงพอใจของประชาชนในการให้บริการเสมอ ซึ่งประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการของบุคลากรที่มีต่อท่าน นอกเหนือจากภารกิจตามหน้าที่ของงานประจำ ดังผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน นั่นคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ควรมีกระบวนการการทำงานอย่างชัดเจน ใช้อำนาจอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาวิสัยทัศน์ ขึ้นมาจากสภาพความเป็นจริงถ่ายทอดวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกในทางที่เหมาะสม รับฟังข้อคิดเห็นจากทุกฝ่าย มีขั้นตอนในการแกปัญหาอย่างเป็น ระบบ มีความรักให้กบบุคคลอื่น มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีคุณธรรม จริยธรรม ด้านการสร้างแรงบันดาลใจควรทำตัวเป็นแบบอยางที่ดี มีความกระตือรือร้นในการ ปฏิบัติงาน เห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกวาส่วนตน มีความเชื่อมันในตัวบุคลากร ใช้การ สื่อสารที่เป็นบวกยกย่องชมเชยให้กำลังใจแก่บุคลากรที่มีผลงาน กระตุ้นให้บุคลากรอยาก ทำงานให้ด้วยความเต็มใจ มากกว่าทำงานด้วยความเกรงกลัวในอำนาจ และพูดคุยอย่างเป็นกนเอง ด้านการกระตุ้นทางปัญญาควรส่งเสริมให้พนักงานเข้าฝึกอบรม เข้าร่วมสัมมนาต่าง ๆ สนับสนุนให้พนักงานค้นหาข้อมูลจาก

หลายแหล่งที่มาจัดให้มีการศึกษาดูงานหน่วยงานอื่น ที่ประสบความสำเร็จรับความคิดเห็น ให้กาลังใจ ยกย่อง ชมเชยให้รางวัลแก่บุคลากรที่มี ความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลควรมีการ จัดสวัสดิการพิเศษให้กบพนักงาน มอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถ ดูแลเอาใจใส่ พนักงานอย่างใกล้ชิด ยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลและว่ากล่าวตักเตือนในกรณีที่ กระทำความผิดโดยตักเตือนเป็นการส่วนตัว (นัฏฐกานต์ ทันที, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1.1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 1.2) ลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 1.3) ประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลที่ส่งผลประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านภาวะผู้นำนักปฏิรูป ด้านภาวะผู้นำการปฏิวัติ ด้านภาวะผู้นำวีรบุรุษ และด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้นำสามารถใช้อิทธิพลของตนหรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตาม เพื่อจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ ในทางที่ถูกต้อง จะต้องตระหนักว่าการจูงใจคืออะไร และวิเคราะห์ความสำคัญในการพัฒนาให้มีความเติบโตก้าวหน้า และหากต้องการประสบผลสำเร็จก็จะต้องพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ ควรมีความสามารถในการหยั่งรู้และคาดการณ์ในอนาคตได้อย่างแม่นยำ มีความคิดชัดเจนที่นำบุคลากรไปสู่องค์กรในการเปลี่ยนแปลง และควรมีการบูรณาการหลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผล และหลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการกำหนดเป้าหมายในแต่ละระยะ การจัดโครงสร้างหน่วยงานและแผนการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการส่งเสริมและกำหนดนโยบายให้นำภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงและการทำงานเป็นทีมมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่ก่อให้เกิด ประสิทธิผลต่อองค์การ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาภาวะผู้นำปฏิรูปอย่างลึกซึ้งเพื่อผลกระทบต่อกระบวนการบริหารจัดการในองค์กร ว่ามีผลกระทบไปในทิศทางใด ที่มีผลต่อการจัดทำแผนพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

กุลวัชร หงส์คู. (2553). ธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลนครสมุทรสาคร. กรุงทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

นัฏฐกานต์ ทันที. (2555). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พิจักษณา วงศาโรจน์. (2557). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่พึงประสงค์: กรณีศึกษา กรมกำลงพลทหารบก. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พิเชษฐ์ ภู่เฉลิมตระกูล. (2561). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเทศบาลตำบลบางเตย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. สมุทรปราการ: สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ.

ยุทธนา ทาตายุ. (2543). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการผลิต : กรณีศึกษากองการผลิต บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุทธิชัย ปัญญโรจน์. (2555). ครบเครื่องเรื่องนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ส. เอเซียเพรส.

อุดม พินธุรักษ์. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Bass, B. M. (1985). Leadership and Performance beyond Expectations. New York: The Free Press.

Mohsen, A. & Mohammad, R. D. (2011). Considering Transformational Leadership Model in Branches of Tehran Social Security Organization. Social and Behavioral Sciences, 15 (2011), 3131-3137.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed.). New York: Harper and Row Publications.

ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา*

LEADERSHIP AND PEOPLE'S PARTICIPATION AFFECTING THE LOCAL DEVELOPMENT IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ธีระชัย เทพนอก
Thirachai Thepnok
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: tc.terachai1963@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 3) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีบารมี ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา ด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ ด้านการเสริมสร้างอำนาจ และด้านการมีสัญลักษณ์ ตามลำดับ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมาภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ตามลำดับ 2) ภาวะผู้นำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสิน ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

* Received April 13, 2022; Revised May 27, 2022; Accepted June 18, 2022

.05 3) ผลจากการวิจัยนำปัจจัยที่ส่งผลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the leadership level of people's participation and local development in Nakhon Ratchasima Province, 2) to study the leadership and people's participation affecting the local development in Nakhon Ratchasima Province, and 3) to study the guidelines for promoting people's participation and local development in Nakhon Ratchasima Province. This was the quantitative and qualitative research. The target population was the people aged 18 years and over, domiciled in Muang District, Nakhon Ratchasima Province; the sample group was the 400 people. The research instruments were the questionnaire and the in-depth interview form. The interviewees consisted of 20 people. The data analysis statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way Analysis of Variance, and multiple regression analysis. The research findings were: 1) the leadership affecting the local development in Nakhon Ratchasima Province found the overall was at high level, the descending mean were the having vision aspect, the having prestige aspect, the stimulating the use of intelligence aspect, the sincere honesty aspect, the empowerment aspect, and the having symbolic aspect, respectively; the people's participation affecting the local development in Nakhon Ratchasima Province found the overall was at high level, the descending mean were the decision participation aspect, the operational participation aspect, the assessment participation aspect, and the benefit participation aspect, respectively; 2) the leadership in the having vision aspect and the sincere honesty aspect, and the people's participation in the decision participation aspect affected the local development in Nakhon Ratchasima province at statistics significance level .05; 3) the research findings found the factors that resulted in the guidelines for the local development in Nakhon Ratchasima Province.
Keywords: Leadership, People's Participation, Local Development

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชน (public participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (คะนึงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545) และ ปัทมา สูบกำปัง ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น (ปัทมา สูบกำปัง, 2554)

หลักการกระจายอำนาจการปกครอง คือการที่รัฐมอบอำนาจในการปกครองบางส่วนให้หน่วยงานอื่นหรือหน่วยการปกครองท้องถิ่น เป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยมีอิสระตามสมควร โดยหน่วยการปกครองอื่นหรือหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นต้องไม่อยู่ภายใต้การ “ควบคุมบังคับบัญชา” ของราชการส่วนกลาง แต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล “ของราชการส่วนกลาง” แทน โดยราชการส่วนกลางกำกับดูแลไม่ให้ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นกระทำการเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนด การกระจายอำนาจมีหลักสำคัญ คือ 1) มีหน่วยงานการปกครองเป็นนิติบุคคลแยกออกจากหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่เป็นของตนเอง 2) มีการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น เข้าไปทำหน้าที่บริหารงานซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญของหลักการกระจายอำนาจ จนอาจกล่าวได้ว่า “ถ้าไม่มีการเลือกตั้ง ก็ไม่ถือว่ามีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง” และ 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีความเป็นอิสระในการทำงานราชการบริหารส่วนกลางทำหน้าที่กำกับดูแลให้การทำงานของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น (มานิตย์ จุมปา, 2551)

การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดสภาพการณ์ที่ต้องการบรรลุ และแนวทางในการบรรลุบนพื้นฐานของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นระบบ ทั้งนี้ จะต้องสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น และปัญหา/ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ที่กล่าวถึงข้างต้นได้กำหนดประเภทของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท มีสาระสำคัญดังนี้ 1) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายความถึง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น ในการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดสภาพการณ์ที่ต้องการบรรลุและแนวทางในการบรรลุบนพื้นฐานของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นระบบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและปัญหา/ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นด้วย การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นแผนพัฒนาที่มุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องคำนึงถึงสภาพการณ์ที่ต้องการจะบรรลุและแนวทางในการที่จะทำให้บรรลุถึงสภาพการณ์นั้น โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดีจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง 2) แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยแผนพัฒนาสามปีจะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปี โดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาสามปีจะมีความเชื่อมโยงกับการจัดทำงบประมาณประจำปี ลักษณะของแผนพัฒนาสามปีเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่าภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่งๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางการพัฒนาหนึ่งจะมีโครงการ/กิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งโครงการ/กิจกรรมที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์ในที่สุด นอกจากนั้น แผนพัฒนาสามปียังเป็นแผนที่มีความสัมพันธ์กับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นใช้การวางแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการ/ กิจกรรมจากแผนพัฒนาสามปีในปีที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีไปจัดทำงบประมาณ เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

การวางแผนการพัฒนาจึงมีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากแผนการพัฒนาเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มุ่งไปสู่สภาพการณ์อันพึงประสงค์ได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงและมุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้พิจารณาอย่างรอบคอบให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยง และส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อกัน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุด ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นยังทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้เห็นข้อเด่น ข้อดี โอกาสและข้อจำกัดของท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย มีช่องทางในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม สามารถกำหนดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและลงมือทำงานร่วมกันได้ สามารถวางแผนจัดการกับทรัพยากรหรือทุนในท้องถิ่นทั้งทุนบุคคลและทุนสังคมที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถรับผลประโยชน์ร่วมกันได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี เอื้ออาทรต่อกัน ปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ดีให้กับท้องถิ่น และท้ายที่สุดสามารถหาภาคีแนวร่วมในการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2553)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา มีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ จำนวนประชากรรองจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งท้องถิ่นได้มีการจัดทำแผนพัฒนา เช่น แผนพัฒนาสามปี เป็นต้น และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในจัดทำแผนพัฒนาสามปี การแต่งตั้งผู้แทนประชาคมร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนา และกำหนดประเด็นหลักของการพัฒนาว่าต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของประชาคมและชุมชน เพื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ ยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ เป็นผลให้การดำเนินงานต่างๆ นั้น ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น

ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อจะได้ทราบว่าประชาชนมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพียงใด มีความคิดเห็นอย่างไรกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (mixed method research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการการวิจัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ตำบลในเมือง ตำบลโพธิ์กลาง ตำบลหนองจะบก ตำบลโคกสูง ตำบลมะเริง ตำบลหนองระเวียง ตำบลปรุใหญ่ ตำบลหมื่นไวย ตำบลพลกรัง ตำบลหนองไผ่ล้อม ตำบลหัวทะเล ตำบลบ้านเกาะ ตำบลบ้านใหม่ ตำบลพุดซา ตำบลบ้านโพธิ์ ตำบลจอหอ ตำบลโคกกรวด ตำบลไชยมงคล ตำบลหนองบัวศาลา ตำบลสุรนารี ตำบลสีมุม ตำบลตลาด ตำบลพะเนา ตำบลหนองกระทุ่ม ตำบลหนองไข่น้ำ จำนวน 466,848 คน (ที่มา: สถิติประชากร พ.ศ.2562 กรมการปกครอง กรมทรวงมหาดไทย)

กลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973)ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย เป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 คน ประชาชน จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีบารมี 3) การมีสัญลักษณ์ 4) การเสริมสร้างอำนาจ 5) การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา 6) ความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมา 2) ด้านพัฒนาสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ 4) ด้านเสริมสร้างความมั่นคง

แบบสอบถามเป็นมาตราส่วน (rating scale) จะเป็นข้อความที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยจำแนกออกเป็น 5 ระดับ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีบารมี 3) การมีสัญลักษณ์ 4) การเสริมสร้างอำนาจ 5) การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา 6) ความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมา 2) ด้านพัฒนาสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ 4) ด้านเสริมสร้างความมั่นคง

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ

เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าข้อมูลที่ได้จากการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่า ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการหลังจากได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามขึ้นมา โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบว่า เมื่อผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนั้นแบบสอบถามจะสามารถวัดในส่วนเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งกระบวนการตรวจสอบนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (item-objective congruence index) เป็นรายบุคคลว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและให้คำแนะนำในการปรับแก้ จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้แบบสอบถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีข้อคำถามกับจุดประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกข้อ

2. การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ หลังจากที่นำแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try-out) กับประชากรในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 ชุด

3. ดำเนินการวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) โดยเลือกข้อที่มีค่าความเที่ยงตั้งแต่ 0.85 ขึ้นไป ถือว่าเพียงพอสำหรับใช้เป็นมาตรฐานของมาตรวัด

4. การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามเชิงปริมาณ ผู้วิจัยหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งชุด โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ให้ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .90

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลทางทฤษฎี และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาปรับใช้เป็นเกณฑ์ในการชี้วัดได้อย่างถูกต้อง

2. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้

3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) จากแบบสอบถามที่เก็บได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามหลักการ

เชิงเนื้อหาและเหตุผลทางวิชาการ โดยทำการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริงของกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตนำเทปบันทึกเสียง มาช่วยในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และแจกแจงตามประเด็นต่าง ๆ จากนั้นมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยให้แบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามหัวข้อแบบสอบถามที่สร้างขึ้นกับผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 20 คน จากนั้นผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลแบบสร้างสรุปเป็นข้อความบรรยายที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม

ภาวะผู้นำส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.95	0.49	มาก	1
2. ด้านการมีบารมี	3.72	0.45	มาก	2
3. ด้านการมีสัญลักษณ์	3.37	0.44	ปานกลาง	6
4. ด้านการเสริมสร้างอำนาจ	3.45	0.43	มาก	5
5. ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา	3.67	0.46	มาก	3
6. ด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ	3.55	0.45	มาก	4
รวม	**3.62**	**0.18**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน และ ระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 3.95, S.D. = 0.49) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีบารมี ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. =

0.45) ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา ($\bar{x}$ = 3.67, S.D. = 0.46) ด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ ($\bar{x}$ = 3.55, S.D. = 0.45) ด้านการเสริมสร้างอำนาจ ($\bar{x}$ = 3.45, S.D. = 0.43) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีสัญลักษณ์ ($\bar{x}$ =3.37, S.D. =0.44)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม

ภาวะผู้นำการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.77	0.45	มาก	1
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.65	0.45	มาก	2
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.36	0.45	ปานกลาง	4
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.50	0.44	มาก	3
รวม	**3.57**	**0.22**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และ ระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.45) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\bar{x}$ = 3.65, S.D. = 0.45) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 0.44) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = 0.45)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม

การพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมา	3.90	0.41	มาก	1
2. ด้านพัฒนาสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่	3.63	0.45	มาก	3
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	3.54	0.42	มาก	4
4. ด้านเสริมสร้างความมั่นคง	3.73	0.43	มาก	2
รวม	**3.70**	**0.26**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า การพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.70, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมา ($\bar{x}$ = 3.90, S.D.

= 0.41) รองลงมา ได้แก่ ด้านเสริมสร้างความมั่นคง ($\bar{x}$ = 3.73, S.D. = 0.43) ด้านพัฒนาสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ ($\bar{x}$ = 3.63, S.D. = 0.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{x}$ = 3.54, S.D. = 0.42)

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงซ้อน แบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างภาวะผู้นำ ประกอบด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีบารมี ด้านการมีสัญลักษณ์ ด้านการเสริมสร้างอำนาจ ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา และด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นใน จังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.171	.249		12.740	.000
ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1)	.096	.026	.185	3.699	.000*
ด้านการมีบารมี (X_2)	.001	.028	.002	.038	.970
ด้านการมีสัญลักษณ์ (X_3)	.038	.029	.066	1.308	.192
ด้านการเสริมสร้างอำนาจ (X_4)	.001	.029	.002	.039	.969
ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (X_5)	.002	.027	.005	.091	.927
ด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ (X_6)	.080	.028	.142	2.891	.004*
R = 0.257 , R Square = 0.066, Adjuster R Square =.052					
Std. Error of the Estimate = 0.24827 F = 4.619, Sig = 0.000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าผลลัพธ์ค่า Sig. เท่ากับ 0.000 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig มีค่าน้อยกว่า 0.05) แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว (ภาวะผู้นำ) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา (Y) พบว่าคะแนนมาตรฐานของภาวะผู้นำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) และด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ (X_6) มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา (Y) (Bata) มีค่าเท่ากับ .185, และ.142 โดยภาวะผู้นำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา (Y) สูงสุดส่วนด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ (X_6) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา (Y) ต่ำสุด ภาวะผู้นำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนภาวะผู้นำ ด้านการมีบารมี (X_2) ด้านการมีสัญลักษณ์ (X_3) ด้านการเสริมสร้างอำนาจ (X_4) และด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (X_5) โดยภาวะผู้นำ ทั้ง 4 ด้าน ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สามารถพยากรณ์การพัฒนาท้องถิ่นใน จังหวัดนครราชสีมา (Y)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงซ้อน แบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.392	.206		16.496	.000
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_7)	.128	.028	.227	4.584	.000*
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (X_8)	.004	.028	.008	.154	.878
ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (X_9)	.017	.028	.029	.599	.550
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_{10})	.029	.029	.051	1.031	.303

R = 0.238 , R Square = 0.057, Adjuster R Square =.047

Std. Error of the Estimate = 0.24885 F = 5.940, Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าผลลัพธ์ค่า Sig. เท่ากับ 0.000 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig มีค่าน้อยกว่า 0.05) แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว (การมีส่วนร่วมของประชาชน) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา (Y) พบว่า คะแนนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_7) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาท้องถิ่นใน จังหวัดนครราชสีมา(Y) (Bata) มีค่าเท่ากับ .227 การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสิน ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (X_8) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (X_9) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_{10}) ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

ด้านการมีวิสัยทัศน์ พบว่า การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะช่วยลดความเข้าใจผิดแก่ผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง หรือการเข้าใจผิดซึ่งสามารถส่งผลเสียต่อระยะเวลาการปฏิบัติงาน ทำให้กระทบต่องบประมาณการดำเนินงานได้

ด้านการมีบารมี พบว่า การเป็นผู้นำท้องถิ่นนั้นจะต้องแสดงตนเป็นแบบอย่างอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้คนรอบข้างมีความเชื่อมั่นและนับถือ อันนำไปสู่ระดับของการเชื่อฟัง หรือคล้อยตามคำพูดของผู้นำนั่นเอง

ด้านการมีสัญลักษณ์ พบว่า การปฏิบัติงานอย่างมีแบบแผนการพัฒนาที่ดีจะช่วยให้ประชาชนสามารถใช้เป็นข้อมูลตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมได้ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงแนวทางการดำเนินงานว่าจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างไร

ด้านการเสริมสร้างอำนาจ พบว่า ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของงานเองจะทำให้ประชาชนมีความเชื่อถือต่อตัวผู้นำ รวมไปถึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อการตัดสินใจของผู้นำ การกำหนดทิศทางการพัฒนาของผู้นำ

ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา พบว่า ผู้นำมักจะสร้างสถานการณ์ หรือโอกาสให้กับประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ติดตามเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น ผ่านการใช้คำถามปลายเปิดกับประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุม ฯลฯ

ด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อการปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในองค์กร ทำให้เจ้าหน้าที่ในองค์กรมีวัฒนธรรมการทำงานที่ดี มีมารยาทต่อประชาชน ให้บริการแก่ประชาชนอย่างเป็นมิตร และมีการสื่อสารอย่างจริงใจ ทำให้กระบวนการทำงานมีความผิดพลาดน้อยเนื่องจากกระบวนการทำงานมีความโปร่งใส

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้แนวทางการบริหารสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและเกิดความคุ้มค่าต่อการดำเนินงาน

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า มีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการสื่อสาร การร่วมเสนอแนะข้อมูลความเท็จจริงในชุมชนเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้กระบวนการทำงานเอื้อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และเป็นการสร้างโอกาสการพัฒนาท้องถิ่นอย่างสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการมีส่วนร่วมการประเมินผลการทำงาน เนื่องจากเป็นการร่วมตรวจสอบการทำงานและการบรรลุเป้าหมายตามแผนที่กำหนดไว้ก่อนดำเนินการหรือไม่ อันนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานครั้งถัดไปในอนาคต

ส่วนที่ 3 การพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา

ด้านเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกิดการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนอย่างเสมอภาค เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีรายได้สูงขึ้นในการใช้จ่าย

ด้านพัฒนาสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ พบว่า การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาความทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว มีการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ตลอดจนผู้นำชุมชนมีความจริงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ และติดตามข่าวสารความคืบหน้าของการดำเนินงานเสมอ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ในการรักษาความสะอาด มีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่แสดงพฤติกรรมที่สร้างความเสียหายทางสังคมแก่ชุมชนได้ เช่น การทิ้งขยะอย่างถูกต้อง การให้ความร่วมมือในการดูแลความสะอาดของพื้นที่สาธารณะ

ด้านเสริมสร้างความมั่นคง พบว่า เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตประชาชนได้อย่างรวดเร็วเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความเป็นอยู่ที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนการส่งเสริมการรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น และการเปิดเผยข้อมูลการทำงานโดยโปร่งใสและทั่วถึง

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

1.1 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน และ ระดับปานกลาง 1 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีบารมี ด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา ด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ ด้านการเสริมสร้างอำนาจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีสัญลักษณ์ ดังการศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่ประสบความสำเร็จ สูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ประสบความสำเร็จ ในทุก ๆ ด้าน โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลและคนในชุมชนทุกคน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

ความหลากหลายของช่องทางในการสื่อสารในชุมชนการติดต่อสื่อสารในชุมชน การติดต่อสื่อสารในชุมชนของผู้บริหารส่วนตำบลที่ต้องสื่อสารกับกลุ่มทางสังคมและกลุ่มเศรษฐกิจ หลักสูตรเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงองค์การและรายบุคคล การสร้างแรงจูงใจในการทำงานและการมีส่วนร่วมของประชาชน การวิเคราะห์ตนเอง การเปลี่ยนกระบวนทัศน์และทัศนคติเชิงบวกในการทำงานและบริหาร ทักษะความเป็นผู้นำ ผลการประเมินหลักสูตรจากการทดลองใช้อยู่ในระดับเหมาะสมมากและปานกลาง (ทวีศิลป์ กุลนภาดล, 2553)

1.2 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ตามที่ ธนิศร ยืนยง ได้ศึกษาเรื่อง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก (ธนิศร ยืนยง, 2561)

1.3 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ มากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านเศรษฐกิจของจังหวัดนครราชสีมา รองลงมา ได้แก่ ด้านเสริมสร้างความมั่นคง ด้านพัฒนาสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก พบว่า การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อมีการพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนา ท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ด้านอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับ มาก รองลงมาคือ ด้านเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสงบสุข อยู่ในระดับมาก ด้านส่งเสริมการ บริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาเส้นทาง ท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า บริการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ (ธนิศร ยืนยง, 2561)

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ภาวะผู้นำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัด

นครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนด้านอื่นไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ตามการศึกษาพบว่า พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (วิษณุ หยกจินดา, 2557)

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 3.1) ประเด็นภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะช่วยลดความเข้าใจผิดแก่ผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง หรือการเข้าใจผิดซึ่งสามารถส่งผลเสียต่อระยะเวลาการปฏิบัติงาน ทำให้กระทบต่องบประมาณการดำเนินงานได้ ทั้งการปฏิบัติงานอย่างมีแบบแผนการพัฒนาที่ดีจะช่วยให้ประชาชนสามารถใช้เป็นข้อมูลตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมได้ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงแนวทางการดำเนินงานว่าจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน 3.2) ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้แนวทางการบริหารสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและเกิดความคุ้มค่าต่อการดำเนินงาน และประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการสื่อสาร การร่วมเสนอแนะข้อมูลความเท็จจริงในชุมชนเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น 3.3) ประเด็นการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมาการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนอย่างเสมอภาค เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีรายได้สูงขึ้นในการใช้จ่าย แก้ไขปัญหาความทุกข์ ความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว มีการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ตลอดจนผู้นำชุมชนมีความจริงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ และติดตามข่าวสารความคืบหน้าของการดำเนินงานเสมอ ซึ่ง วุฒิพงษ์ มีบุญ ได้ศึกษาวิจัย พบว่า ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังยาง อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวังยางควรหามาตรการและจัดสถานที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยให้ยั่งยืน ควรมีการจัดงบประมาณและบุคลากรในการดูแลซ่อมแซมประปาเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้น้ำประปา ควรส่งเสริมการออมให้แก่ทุกชุมชนทุกหมู่บ้าน ควรส่งเสริมกระตุ้นให้ประชาชนชุมชนสนใจการดูแลรักษาสุขภาพการออกกำลังกาย ควรมีติดตามผลจากการสนับสนุนงบประมาณให้กับกลุ่มอาชีพและส่งเสริมกลุ่มอาชีพอย่างจริงจัง และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น (วุฒิพงษ์ มีบุญ, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษา ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ภาวะผู้นำการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนการพัฒนาท้องถิ่น และการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านความซื่อสัตย์อย่างจริงใจ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนภาวะผู้นำ ด้านการมีบารมี ด้านการมีสัญลักษณ์ ด้านการเสริมสร้างอำนาจ และด้านการกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา โดยภาวะผู้นำทั้ง 4 ด้าน ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสิน ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้ง 3 ด้าน ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา การที่ผู้นำวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะช่วยลดความเข้าใจผิดแก่ผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง การปฏิบัติงานอย่างมีแบบแผนการพัฒนาที่ดีจะช่วยให้ประชาชนสามารถใช้เป็นข้อมูลตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมได้ ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อเกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้แนวทางการบริหารสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการมีส่วนร่วมการประเมินผลการทำงาน และการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา เกิดการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนอย่างเสมอภาค การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาความทุกข์ ความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการให้ความร่วมมือในการดูแลความสะอาดของพื้นที่สาธารณะเป็นอย่างดี การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานควรมีการนำข้อเสนอแนะที่ได้จากประชาชนไปใช้ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้มากขึ้นเพื่อนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยให้มีความเหมาะสมกับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). องค์ความรู้ : การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (สำหรับเจ้าหน้าที่). กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.

คะนึงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหาอุปสรรค์และทางออก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ทวีศิลป์ กุลนภาดล. (2553). การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 5(2), 119-135.

ปัทมา สูบกำปัง. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

มานิตย์ จุมปา. (2551). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิษณุ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วุฒิพงษ์ มีบุญ. (2554). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังยาง อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม. มหาสารคาม: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Test (5th ed.). New York: Harper Collins.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

รูปแบบการดำรงชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE LIFESTYLE FOR SELF-SUFFICIENCY ACCORDING TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AFTER THE COVID-19 EPIDEMIC MODEL OF PEOPLE'S BANMAIJUDTHAWA COMMUNITY MOO 10, KHUNTHALAY SUB-DISTRICT, MUANGSURATTHANI DISTRICT, SURATTHANI PROVINE

ปวีณ์กร จอดนอก
Pawekorn Jodnok
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University, Thailand
Email: yanissorn2530@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ วิถีชีวิต และปัญหาผลกระทบต่อการดำรงชีวิตจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา และ 2) ศึกษารูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบล ขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) ประธานกลุ่ม ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ ผลิตภัณฑ์สินค้า อสม. และเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประชาชน ประกอบด้วย ประชาชน ปราช์ญชุมชน และพระสงฆ์ และ 4) หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลขุนทะเล และเครือข่าย จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหารูปแบบพรรณนา และสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านสถานการณ์ชุมชน อยู่แบบเป็นพี่น้อง เครือญาติแบบเอื้ออาทร ช่วยเหลือกัน มีการจัดตั้ง

* Received November 6, 2021; Revised June 13, 2022; Accepted August 3, 2022

คณะกรรมการหมู่บ้าน มีการบริหารจัดการดูแลโดยผู้ใหญ่บ้าน และให้คำปรึกษาสุขภาพจาก อสม. ด้านวิถีชีวิต โดยรวมใช้ชีวิตปกติในการทำมาหากิน มีการเดินทางพบปะผู้คน และมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในหมู่บ้าน ด้านปัญหาผลกระทบคือ เกิดความรู้สึกวิตกกังวล เครียด จากรายได้ที่ลดลงทำให้ครัวเรือนจำเป็นต้องลดการบริโภคอาหาร อุปโภค และมีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น และ 2. รูปแบบการปรับตัวคือ การมุ่งเน้นให้ทุกคนรู้จักพึ่งพาตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และพัฒนาจัดการตนเอง 4 มิติคือ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยเรียนรู้ พัฒนาทักษะ ต่อยอดสร้างรายได้ และสร้างความยั่งยืน และหลักธรรมบูรณาการคือ หลักภาวนา 4
คำสำคัญ: รูปแบบการดำรงชีวิต, การพึ่งตนเอง, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การแพร่ระบาดโควิด -19

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the situation, lifestyle, and problems affecting their lives from the epidemic of the Coronavirus 2019 (COVID-19) of the people’s Banmaijudthawa community, and 2) study the lifestyle adjustment model according for the Sufficiency Economy Philosophy after the Covid-19 (COVID-19) of people’s people’s Banmaijudthawa community moo 10, Khunthalay Sub-district, Mueangsuratthani District, Suratthani Province. The study was qualitative research by analyzing data from the document, in-depth interview tool and focus group discussion by choosing a specific sample. Key informants such as 1) Community leaders, consisting of the village headman, the village headman's assistant, and the village committee, 2) the group chairman consisted of the elderly, products of the VHV, and the sufficiency economy, 3) the people consisted of the people, community scholars and monks, and 4) the goverment agencies consisted of the Khunthalay Sub-District Municipality and the network of 15 person. By content analysis, descriptive form and summarize the overview. The research was found that: 1. Community situation live like a brother Relatives live in generosity and help each other. Village committees have been established. It is managed and supervised by the village headman. and giving health advice from the VHV, lifestyle, Overall, they live a normal life in order to make a living, meet people, and have a group to do activities in the village, impact problem is anxiety and stress caused households to have to cut back on food consumption and increased debt. And 2. adaptation model is Focusing on

making everyone self-reliant do not harass others and develop self-management in 4 dimensions, namely society, economy, environment and culture, by learning, developing skills, and generating income and create sustainability and integrate the Dharma principles, which are the Principles of Bhavana 4.

Keywords: Lifestyle Model, Self-Sufficiency, Sufficiency Economy Philosophy Covid -19 Epidemid

บทนำ

การแพร่กระจายอย่างรวดเร็วของเชื้อ SARS-CoV-2 ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จนเกิดเป็นการระบาดใหญ่ทั่วโลก (pandemic) ทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอย่างไม่เคยมีก่อน ทั้งปัญหาด้านการควบคุมโรคและการจัดการทรัพยากรในระบบบริบาลสุขภาพเพื่อรองรับผู้ป่วยและลดอัตราการเสียชีวิตจากโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากนโยบายการควบคุมโรคที่ทำให้เกิดการชะลอตัวของกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศทั่วโลกที่ต้องพัฒนานโยบายเพื่อรับมือจัดการกับการระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (บวรศม ลีระพันธ์ และคณะ, 2563) การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีผลกระทบต่อสังคมไทยในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ทั้งนี้ภาครัฐได้มีมาตรการต่าง ๆ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (ปรีดา แต้อารักษ์ และคณะ, 2563) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียของมนุษยชาติ มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ โดยสร้างเสริมปรับหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่ เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการเบี่ยงเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563) จากการศึกษาผลสำรวจของบีบีซีพบว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 สายพันธุ์ใหม่ ส่งผลกระทบต่อประเทศยากจนรุนแรงกว่าใคร และทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจแผ่ขยายไปทั่วโลก โดยพบว่า คนไทย 81% ได้รับผลกระทบด้านการเงิน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจรายได้ของ

ครอบครัวลดลง เนื่องจากสถานประกอบการปิดหรือหยุดดำเนินการ ห้างร้าน ตลาดนัด ปิดตามมาตรการของรัฐ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ ลูกจ้าง เกษตรกรรายได้ลดลงเพราะผู้ซื้อน้อยลง ทำให้เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มหดตัว ร้อยละ 5.3 ทั้งด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค ความผันผวนของค่าเงินบาท ตัวเลขการนำเข้า - ส่งออก ระหว่างไทยกับตลาดการค้าหลัก อัตราขยายตัวของเศรษฐกิจโลกรวมถึงไทยยังไม่มีความแน่นอนสูงมาก แต่จากสถานการณ์ปัจจุบันทำให้เศรษฐกิจในประเทศติดลบ และอาจจะกลับมาเติบโตอีกครั้งในไตรมาสที่ 2 เป็นต้น (สยามรัฐ, 2563)

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค. ได้แก้ปัญหาวิกฤตนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมในการเฝ้าระวัง ดูแล และเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการอย่างครอบคลุม เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน (โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย, 2563) และการเว้นระยะห่างทางสังคมเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยลดความเสี่ยงติดโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) รัฐบาลของหลายประเทศเสนอให้ประชาชนใช้วิธีปฏิสัมพันธ์รูปแบบใหม่ที่ช่วยให้ผู้คนสามารถไปมาหาสู่กันได้มากขึ้น แต่ยังอยู่ในวงจำกัด (ไทยพีบีเอส, 2563) รัฐบาลออกมาตรการโดยมีสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล เพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วม หรือธรรมนูญประชาชนสู้ภัยโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในระดับตำบลและหมู่บ้าน และให้ความรู้และปรับเปลี่ยนบทบาทของประชาชนจากภาวะตื่นกลัว เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ และมีส่วนร่วมกำหนดมาตรการของตนเพื่อหนุนช่วยภาครัฐสร้างมาตรการทางสังคมร่วมกันในท้องถิ่นหาแนวทางการปฏิบัติตนของบุคคลและครอบครัว การเป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง และประสานสนับสนุนข้อมูล เป็นการช่วยเหลือดูและกันของคนในชุมชน ท้องถิ่น และสังคม การดูแลกลุ่มเปราะบาง ต่าง ๆ ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม การจัดการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการให้รองรับคนในชุมชน ท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2563) นอกจากนี้ ภาวะวิกฤติโรคระบาดในครั้งนี้ได้ถือเป็นบทเรียนที่รัฐบาลต้องเริ่มมีแผนรองรับด้านปฏิบัติการในด้านมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมฉุกเฉินด้านสาธารณสุข การป้องกันดูแลสุขภาพ การสื่อสารความเสี่ยง การแจ้งเตือนในระดับพื้นที่ต่าง ๆ และการติดตามประเมินผล ไปจนถึงจัดตั้งกลไกการขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม (วิรงรอง แก้วสมบูรณ์, 2561) โดยเฉพาะการตระหนักถึงการควบคุม ป้องกันโรคในระดับชุมชน ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับชุมชนและประชาชนร่วมมือคอยระวังร่วมกันอย่างใกล้ชิด หรือที่เรียกว่า *“แนวทางการตลาดเชิงสังคม”* สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน และควบคุมโรค มาวางแผนการปฏิบัติสร้างอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล เพื่อใช้ในการออกแบบการดำเนินกิจกรรมควบคุมการเฝ้าระวังการติดต่อของโรคระบาด (ธีระพงษ์ รักสีนิล และธนิดา ผาติเสนะ, 2561) ดังนั้น

จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การปัจจุบัน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ซึ่งถือได้ว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับประเทศไทย (สยามรัฐ, 2563) ทั้งนี้ผลกระทบทำให้เกิดการตื่นตัวและปรับตัวเพื่อความอยู่รอดกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือที่เรียกว่า การก้าวเข้าสู่ยุคของ *"New Normal"* (สุรพล อิสรไกรศีล, 2563) คือ การเกิดจากสถานการณ์ พฤติกรรมการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เราไม่คุ้นเคย หรือเคยเป็นสิ่งที่ผิดปกติก่อนหน้านี้ แต่กลายมาเป็นมาตรฐานปกติในปัจจุบัน (จันทนี เจริญศรี, 2563)

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผันแปรไปอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุ *"สังคมมีปัญหาการพัฒนาไม่ยั่งยืน"* (กีรติ กมลประเทืองกร, 2559) ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทยทุกระดับ มีความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม ขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ค่านิยมของการใช้ชีวิตแบบฟุ่มเฟือยตามแบบสังคมบริโภคนิยม สถาบันครอบครัวและชุมชนอ่อนแอ และก่อให้เกิดปัญหาสังคม (กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ, 2560) ชุมชนจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดโดยสอดคล้องเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดทางสังคมระหว่างผู้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชนซึ่งต้องอาศัยชุมชนที่เข้มแข็งเป็นเสาหลักในการร่วมมือร่วมใจดำเนินการ (ไพศาล เนาวะวาทอง และธวัชชัย ศุภดิษฐ์, 2551) ดังเช่นชุมชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากสภาพพื้นที่ของชุมชนเป็นชุมชนสังคมเกษตร ตำบลขุนทะเล มีพื้นที่ถือครองเพื่อทำการเกษตรทั้งหมด จำนวน 36,366 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 71.80 ของพื้นที่ทั้งหมด มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล และพืชผักต่าง ๆ และมีการเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม ได้แก่ การเลี้ยงไก่ เป็ด สุกร แพะ และโคเนื้อ รวมถึงกลุ่มอาชีพ ซึ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจทำให้รายได้ลดลง และความมั่นคงอาหารของชุมชนสูญเสียไป ด้วยเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ชุมชนได้มีการปรับตัวในการใช้ฐานทรัพยากร การผลิต และการบริโภค โดยสร้างตลาดในชุมชนเพื่อเกิดเป็นความมั่นคงอาหารและเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อยืนหยัดและพึ่งพาตนเองในภาวะวิกฤติเช่นนี้ มีฐานการเงินชุมชนสนับสนุน และมีฐานเครือข่ายทางเศรษฐกิจและสังคมด้านอาหารที่เชื่อมโยงกับผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง (เทศบาลตำบลขุนทะเล, 2563) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการดำรงชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาการจัดการวิถีชีวิตชุมชนภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพที่ดี มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทัน ตลอดจนการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ วิถีชีวิต และปัญหาผลกระทบต่อการดำรงชีวิตจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อศึกษารูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม คัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขตการวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียบ้านใหม่จัตวา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) ประธานกลุ่ม ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ ผลิตภัณฑ์สินค้า อสม. และเศรษฐกิจพอเพียง 3) ประชาชน ประกอบด้วย ประชาชนบ้านใหม่จัตวา ปราช์ญชุมชน และพระสงฆ์ และ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เทศบาลตำบลขุนทะเล และเครือข่าย จำนวนทั้งสิ้น 15 คน และภาคีเครือข่าย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับชุมชน และร่วมพัฒนาชุมขน ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 เนื้อหา ได้แก่ หลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตชุมชน การจัดการชุมชน รูปแบบการดำรงชีวิต และบริบทชุมชนหมู่บ้านใหม่จัตวา

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การปรับตัววิถีใหม่ การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ภาษา และวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.67 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2565) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือได้ว่าแบบสัมภาษณ์มีคุณภาพนำไปใช้ได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับ

สมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สภาพบริบททั่วไปชุมชนบ้านใหม่จัตวา 3) วิถีชีวิต และปัญหาผลกระทบต่อการดำรงชีวิต 4) ความต้องการหรือความคาดหวังจากหน่วยงานการดำรงชีวิตภายหลังจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และ 5) รูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดโรคโควิด -19 (COVID-19)

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 สภาพบริบททั่วไป วิถีชีวิต ปัญหา ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และความต้องการหรือความคาดหวังจากหน่วยงาน (สัมภาษณ์เชิงลึก) และระยะที่ 3 รูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดโรคโควิด -19 (COVID-19) ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหารูปแบบพรรณนา และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาสถานการณ์ วิถีชีวิต และปัญหาผลกระทบต่อการดำรงชีวิตจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า

1. สภาพบริบททั่วไป คือ ประวัติความเป็นมาของชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2535 มีการเรียกร้องให้รัฐบาลกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น รัฐบาลภายใต้การนำของ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้ตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ขึ้น และได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยจัดทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งสภาตำบลขุนทะเลได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเลตามประกาศกระทรวง มหาดไทยเมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ.2539 มีฐานะเป็นนิติบุคคล ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน และเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2551 องค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเล ได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลขุนทะเลตามประกาศกระทรวงมหาดไทย สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า *“หมู่บ้านมีการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน มีทั้ง อช. อาสาสมัครหมู่บ้าน อาสาสมัครเกษตร และมีการให้ความร่วมมือในการใช้สิทธิ์ใช้เสียง 80% อยู่ในเกณฑ์ดี ให้ความร่วมมือในระบอบประชาธิปไตย หมู่บ้านจะมีการประชุมทุกเดือนของวันที่ 14 ”* (ผู้นำชุมชน, 2565)

2. สถานการณ์ชุมชนบ้านใหม่จัตวา โดยภาพรวม พบว่า

2.1 ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 คือ ชุมชนมีการใช้ชีวิตทำมาหากินปกติทั่วไป คนในชุมชนใชชีวิตบนฐานความเปนเครือญาติมีการชวยเหลือแบงปนซึ่งกันและกัน ซึ่งคนในชุมชนสวนใหญใหความสำคัญกับการชวยครอบครัวในการทำมาหากิน มีระบบเครือญาติเปนฐานในการดำรงชีวิตที่ชวยเหลือแบงปันกันจนปจจุบันนี้วิถีนี้ก็ยังคงอยู ทั้งนี้มีบุตรหลานที่กำลังศึกษาก็มีการรับส่งไปโรงเรียน ส่วนผู้สูงอายุเมื่อตรงกับวันพระก็จะเดินทางไปทำบุญตักบาตรที่วัดใกล้บ้าน

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า *“ในส่วนของข้อมูลสุขภาพเราก็มีการแนะนำส่งเสริมการออกกำลังกายและเราจะมีในส่วนของ อสม ให้คำปรึกษาในแต่ละครัวเรือน 1 คนต่อ 10 ครัวเรือน มีการเก็บข้อมูลอยู่เป็นประจำ ในส่วนของอนามัยจะมีมาเป็น แกนนำหลักถ้าเป็นพี่เลี้ยงให้กับอสม”* (คณะกรรมการหมู่บ้าน, 2565)

2.2 ระหว่างการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 คือ ชุมชนมีการตื่นตระหนกเนื่องจากเสพข่าวโดยไม่กลั่นกรองในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ ที่มีความเสี่ยงติดเชื้อหรือผู้ติดเชื้อจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าทั้งด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ ยังเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด คับข้องใจ หวาดกลัว วิตกกังวล เครียด และจากการเดินทางไปมาหาสู่กันก็งดไปเยี่ยมเยือนกัน และสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา

2.3 ผลกระทบวิถีชีวิตหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 คือ ชุมชนบ้านใหม่จัตวาบางครอบครัวที่มีบุตรหลานต้องแบกรับภาระด้านการเลี้ยงดูในช่วงวิกฤตโควิด-19 สมาชิกในชุมชนต่างได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดที่รุนแรง โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านรายได้ เศรษฐกิจ เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร รับจ้าง โรงงาน แม่ค้า รับจ้างรายวัน มาตรการปิดเมืองส่งผลกระทบอย่างมากต่ออาชีพของคนในชุมชน ขาดรายได้ แต่ภาระหนี้สิน และค่าใช้จ่ายพุ่งสูงขึ้น เพราะสมาชิกยังมีภาระในการชำระค่าที่ดินค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและค่าเช่าบ้าน ชุมชนได้ทดลองปลูกผักสวนครัวกันกับสมาชิก เพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน แต่เป็นรูปแบบการปลูกผักในกระถาง ต่างคนต่างปลูกที่บ้านของตนเอง และในขณะเดียวกันเด็กที่อยู่ในวัยเรียนมีการปรับตัวเรียนแบบออนไลน์ ได้สรุปดังตารางที่ 1

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า *“การส่งเสริมกระบวนการกลุ่มเป็นประจำในส่วนของหมู่ 10 มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพ ซึ่งมีกิจกรรมหลากหลายโดยการช่วยเหลือดูแลของเทศบาล เช่น กิจกรรมจักสาน ทำแกงไตปลาแห้งทำขนม และเครื่องแกง”* (เทศบาลตำบลขุนทะเล, 2565)

2. วิถีชีวิตและปัญหาผลกระทบต่อการดำรงชีวิตจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

ตารางที่ 1 วิถีชีวิตและปัญหาผลกระทบต่อการดำรงชีวิตจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

วิถีชีวิต	วิถีชีวิตก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	วิถีชีวิตระหว่างการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	ผลกระทบวิถีชีวิตหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019
ด้านสถานการณ์และวิถีชีวิต	- ใช้ชีวิตทำมาหากินปกติ - มีการเยี่ยมเยือนเพื่อนบ้าน - รับส่งบุตรหลานไปโรงเรียน - เดินทางไปทำบุญวันพระ	- บางคนตื่นตระหนกเนื่องจากเสพข่าวโดยไม่กลั่นกรอง - งดการเดินทางไปเยี่ยมเยือนกัน และสวมหน้ากากอนามัย	- บางครอบครัวที่มีบุตรหลานต้องแบกรับภาระด้านการเลี้ยงดู - เน้นการปลูกพืช ผักไว้ทานในครัวเรือน - เด็กที่เรียนปรับตัวเรียนแบบออนไลน์
ด้านสังคม	- ใช้ชีวิตปกติทั้งทำมาหากิน - มีการเดินทางพบปะผู้คน - มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น ประชุม โรงเรียนผู้สูงอายุ ไปวัดทำบุญ	- มีการป้องกันการติดเชื้อและดูแลสุขภาพมากขึ้น - การสวมหน้ากากอนามัยและการใช้เจลแอลกอฮอร์ - กลุ่ม อสม.เยี่ยมบ้านและคัดกรองบ้านปลอดโควิด รณรงค์วัคซีน	- งดพบปะผู้คน ใช้การสื่อสารแบบออนไลน์ และมีการเสพข่าวจนเกิดความเครียด/วิตกกังวล - ขาดความใกล้ชิดปฏิสัมพันธ์ในชุมชน - มีค่าใช้จ่ายในอุปกรณ์การเรียนคือ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ โน๊ตบุ๊ค
ด้านประเพณีและวัฒนธรรม	- ดำเนินการตามปฏิทินตามฤดูกาล	- งดการจัดกิจกรรมรวมกลุ่มของคนในชุมชนทุกประเภท	- ขาดความใกล้ชิด และปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนในชุมชน - เมื่อถึงวันพระจะนำปิ่นโตวางหน้ากุฏิ
ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	- ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ แบ่งปันกันใช้ - สิ่งแวดล้อมคนในชุมชนพึ่งพากัน แลกเปลี่ยนอาหาร	- สิ่งแวดล้อมเกิดความตระหนก ตื่นกลัวและเกิดการกีดกัน - การใช้ทรัพยากรทั้งส่วนตัวและส่วนรวมฟุ่มเฟือย	- ทรัพยากรลดลง และเสื่อมโทรม ขาดการฟื้นฟู - สิ่งแวดล้อมโดยรวมวิตกกังวล เครียด
ด้านเศรษฐกิจ	- ประกอบอาชีพสวนยาง สวนปาล์ม เป็นอาชีพหลัก	- ชาวบ้านเน้นการเกษตรมากขึ้น ปลูกพืชผัก ผลไม้ไว้กินเอง	- รายได้ที่ลดลงบีบบังคับให้ครัวเรือนลดการบริโภคอาหารและสิ่งอุปโภคอื่นๆ - มีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น
ด้านการเมืองและการปกครอง	- มีการประชุมหมู่บ้านทุกเดือนของวันที่ 14	- ระยะแรกงดกิจกรรมทุกชนิดเพื่อลดความเสี่ยงของคนในชุมชน	- ใส่หน้ากากอนามัยประชุมและล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ - มีการรวมตัวทำกิจกรรมเฉพาะกิจกรรมสำคัญเท่านั้น เว้นระยะห่าง
ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต	- มีการตรวจสุขภาพตามนัด - มีการออกกำลังอยู่เสมอ	- มีผลกระทบต่อความรู้สึกและสุขภาพจิตเนื่องจากความวิตกกังวล	- มารับประทานอาหารที่มีส่วนผสมเป็นสมุนไพรมากขึ้น - ระมัดระวังในการอยู่ร่วมกันและการใช้พื้นที่สาธารณะ เว้นระยะห่าง

วิถีชีวิต	วิถีชีวิตก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	วิถีชีวิตระหว่างการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	ผลกระทบวิถีชีวิตหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019
		- การสวมหน้ากากอนามัยและการใช้เจลแอลกอฮอล์	
ด้านการการพัฒนาสาธารณสุข	- รพ.สต และอสม. มีการตรวจสุขภาพให้คนในชุมชนตามครัวเรือน และศาลาหมู่บ้าน	- เมื่อมีการจัดกรรมในชุมชน กลุ่ม อสม. จะทำหน้าที่คัดกรองและวัดอุณหภูมิ - กลุ่ม อสม. รณรงค์ฉีดวัคซีน - กลุ่มสตรีมีการตัดเย็บหน้ากากผ้าและส่งมอบให้กับประชาชนทั่วไปและพระสงฆ์	- มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดูแลและปรึกษา - เมื่อมีการจัดกรรมในชุมชน อสม.ทำหน้าที่คัดกรองและวัดอุณหภูมิ - กลุ่ม อสม.และเทศบาลตำบลขุนทะเลแจกถุงยังชีพกรณีผู้กักตัวและเป็นโควิด -19

3. ความต้องการหรือความคาดหวังจากหน่วยงานการดำรงชีวิตภายหลังจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ตารางที่ 2 ความต้องการหรือความคาดหวังจากหน่วยงานการดำรงชีวิตภายหลังจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน	ประเด็นที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน	ผลที่ได้รับจากการส่งเสริมสนับสนุน
ภาครัฐบาล	- มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด – 19 - การให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนนชีวิตในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด - 19	- การพัฒนาสาธารณสุขคือ ให้ข้อมูลแนะนำ ปรึกษา จัดทีมมอบหมายเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เยี่ยมผู้ประสบปัญหา - การช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ทั้งอาหาร ที่พัก เครื่องนุ่งห่ม ค่าชดเชยรายได้ และยารักษาโรค
ภาคเอกชน	- มาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับพนักงานหรือแรงงานที่อยู่ในโรงงาน และที่พักคนงาน	- มีการคัดกรองวัดอุณหภูมิก่อนเข้าที่ทำงาน
ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน	- การดำเนินมาตรการช่วยเหลือด้านอาหารและที่พัก	- การดำเนินมาตรการช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ทั้งอาหาร ที่พัก เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอย่างเร่งด่วน
ภาคประชาชน	- มาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด-19 สำหรับชุมชนแออัด	- มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการระวังและป้องกันโควิด-19 *“ตรวจ วัด คัดกรอง”*

การศึกษารูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จากการสนทนากลุ่มสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านสังคม คือ ต้องเข้าใจถึงการสร้างอนามัยร่วมกับส่วนรวม เพื่อรักษาสุขอนามัยที่ดีร่วมกัน โดยการดูแลตัวเองให้สะอาดเป็นการป้องกันไม่ให้ตัวเองติดเชื้อหรือนำเชื้อไปแพร่สู่ผู้อื่น สำหรับชีวิตวิถีใหม่เน้นในเรื่องของการดูแลตัวเองให้ปลอดภัยเมื่อใช้ชีวิตประจำวันอยู่นอกบ้านก็ต้องสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยก่อนออกจากบ้าน เพื่อป้องกันตัวเอง และห่วงใยผู้อื่น

2. ด้านเศรษฐกิจ คือ ปรับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยเปลี่ยนไปโดยการซื้อทางออนไลน์เพื่อรักษาเงินสดเพิ่มขึ้นและต้องปรับตัวตามสถานการณ์ มีการจ่ายเงินได้ง่ายผ่านแอป ฯ ธนาคารในโทรศัพท์เป็นการตอบโจทย์ความสะดวกสบาย ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง และเว้นระยะห่างทางสังคมกับผู้อื่นอีกด้วย และเน้นเศรษฐกิจชุมชนในระดับครอบครัวเน้นแบบพึ่งตนเอง

3. ด้านประเพณีและวัฒนธรรม คือ ในการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวข้องกับศาสนา มีการปรับตัวในยุค New Normal ต้องปรับการปฏิบัติตัว และวิถีของการไปวัด เพื่อความปลอดภัยของทั้งพระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชนเองการเตรียมพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรม หรือศาสนพิธี ควรจัดวางอาสนะสำหรับพระสงฆ์ และเก้าอี้สำหรับฆราวาส ให้มีระยะห่างประมาณ 1 - 2 เมตร และสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา

4. ด้านสภาพการเมืองและการปกครอง คือ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงคนในชุมชนต่างให้ความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน เช่น การดูแลเรื่องมาตรการ การประสานงาน การเฝ้าระวังโรค มีการควบคุมบริหารจัดการได้ดี อีกทั้งคนในชุมชนมีการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกัน

5. ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต คือ การตระหนักในด้านการดูแลสุขภาพและสุขอนามัยทั้งของตนเองและส่วนรวมมากขึ้น จากการรักษาสุขภาพตนเองให้ดีอยู่เสมอ การทานอาหารที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน สถานที่ให้บริการต่าง ๆ มีเจลแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่างและการใช้บริการการดูแลสุขภาพผ่านระบบ Telehealth นั่นคือ การนำเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ มาสนับสนุนการให้บริการทางสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การให้คำปรึกษา การติดตามอาการ การแปลผลตรวจสุขภาพกับแพทย์ผ่านระบบ Virtual Hospital การให้บริการเจาะเลือด ตรวจสุขภาพ ฉีดวัคซีน ส่งยา ทำกายภาพ ทำแผลและอื่น ๆ เพื่อช่วยในการสดภาระของ อสม. และการรอความช่วยเหลือจากสถานพยาบาล

ตารางที่ 3 การปรับตัวดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

รูปแบบการดำรงชีวิต	การดำรงชีวิตแบบเดิม	ด้านพฤติกรรม New Normal หลังCOVID – 19	การปรับตัวพึ่งตนเองตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านความพอประมาณ	- เดิมคนในชุมชนดำรงชีวิตในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคือ มีการเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ปลูกผักไว้กิน และการใช้ชีวิตแบบพอเพียงไม่ฟุ่มเฟือย	- แลกเปลี่ยนพืชพันธุ์ผักสมุนไพรกันปลูก - มีการปลูกพืช ผักสมุนไพรเพื่อป้องกันโควิด - รู้จักกินใช้เท่าที่มี	- โดยรณรงค์ให้มีการปลูกผักสวนครัวทุกครัวเรือน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครอบครัวและชุมชน เน้นการพึ่งตนเอง
ด้านความมีหตุผล	- มีการวางแผนการใช้ชีวิตและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน	- มีการทบทวนเรื่องของค่าใช้จ่ายในครัวเรือนให้รัดกุมมากขึ้น	- มีตั้งสติแล้วหาหนทางปฏิบัติให้อยู่รอดปลอดภัย และพอเพียงตามกำลังฐานะ
ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	- มีการออมเงินในครัวเรือน - การปลูกพืช ผัก และผลไม้ไว้กินเอง และเหลือก็ขาย	- การให้ความรู้แก่คนในชุมชนเพื่อรับมือและปฏิบัติได้ถูกต้อง	- มีการเตรียมเสบียงอาหารไว้เลี้ยงตนและครอบครัว - การปลูกพืช ผัก กินเองสร้างความมั่นคงทางอาหารชุมชน
ด้านความรู้	- มีการประชุมหมู่บ้านทุกเดือนโดยสมาชิกในชุมชนจะให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล และมี รพ.สต.มาให้ข้อมูลดูแลสุขภาพ	- รัฐให้ความรู้และจัดทำคู่มือเพื่อสร้างความตระหนัก เฝ้าระวัง และการปฏิบัติตัวแก่ครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย	- นำความรู้ไปปรับใช้ชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการลดรายจ่าย สามารถพึ่งตนเองได้ และสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน
ด้านหลักคุณธรรม	- ไปวัดทำบุญ ตักบาตร และถือศีล 5	- รับผิดชอบตนเองมากขึ้นหากไปพื้นที่เสี่ยง หรือเจอกลุ่มคนเสี่ยงมีการกักตัว	- การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง รู้จักพัฒนาตนเอง การทำจิตใจให้ผ่องใส - การรับผิดชอบต่อสังคมคือสวมหน้ากาก ล้างมือบ่อย ๆ เว้นระยะห่างทางสังคม

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีกรอบแนวคิดที่ต้องใช้ 2 เงื่อนไขด้วยคุณธรรมนำความรู้คือ การมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจในการดำเนินชีวิตและมีความรู้ที่ถูกต้องและรอบคอบในการนำไปใช้ โดยคำนึงถึง 3 หลักการ ได้แก่ 1) ความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ มีความพอเหมาะพอควรสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมและความเป็นจริง 2) ความมีเหตุผลโดยรู้จักการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญ และ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีคือ ไม่ประมาทในการใช้ชีวิตพร้อมรับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและความเสี่ยง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า *“ชุมชนบ้านใหม่จัตวายึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิต การประกอบอาชีพ โดยการปลูกผักปลอดสารพิษไว้กินเอง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้แก่ครัวเรือน และลดการเป็นหนี้ ตนเองเชื่อว่าเมื่อจิตใจดีย่อมส่งผลให้ร่างกายดีตามด้วย”* (ปราช์ญชุมชน, 2565)

ดังนั้น การนำหลักหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหัวใจหลักที่สำคัญเพื่อมุ่งเน้นให้ทุกคนรู้จักพึ่งพาตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และเริ่มต้นพัฒนาจัดการตนเอง ใน 4 มิติ ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อย่างเป็นองค์รวม ได้แก่ การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ การต่อยอดสร้างรายได้ และการสร้างความยั่งยืน นอกจากนี้ การนำหลักธรรมมาบูรณาการในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักภาวนา 4 ประกอบด้วย 1) การพัฒนาทางกาย (กายภาวนา) ฝึกการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง 2) การพัฒนาความพฤติกรรม (สีลภาวนา) รู้จักผิด ชอบ ชั่ว มีเหตุ มีผลในการกระทำ 3) การฝึกใจให้เข้มแข็งเจริญด้วยคุณธรรมต่าง ๆ (จิตภาวนา) รู้จักรับผิดชอบต่อสังคม มีความตระหนักหรือพัฒนาจิตให้เกิดกุศลกรรม และ 4) การฝึกอบรมจิตให้เกิดปัญญา (ปัญญาภาวนา) การเรียนรู้และเข้าใจในสถานการณ์ และใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา ดังภาพที่ 1

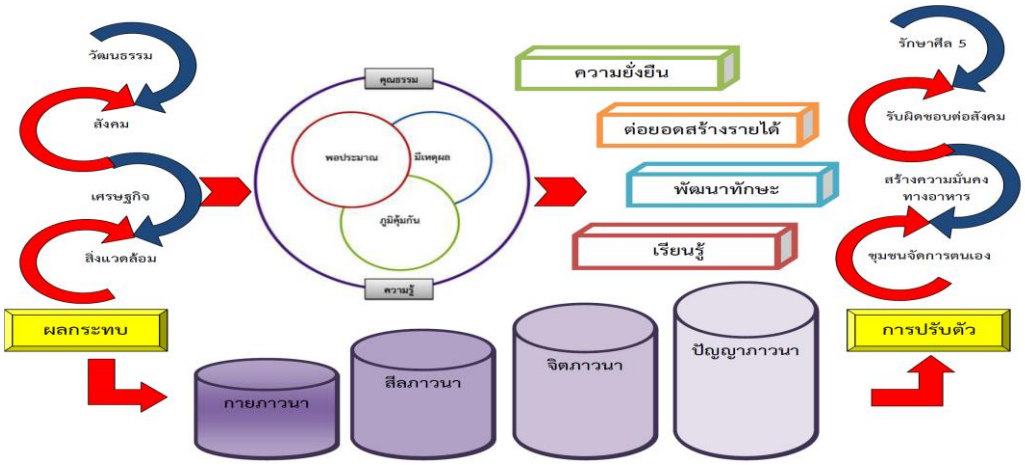

ภาพที่ 1 รูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

อภิปรายผล

จากการศึกษาสถานการณ์ วิถีชีวิต และปัญหาผลกระทบต่อการดำรงชีวิตจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบล ขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี สถานการณ์ชุมชนบ้านใหม่จัตวา โดยภาพรวมก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ชุมชนมีการใช้ชีวิตทำมาหากินปกติทั่วไป อยู่อาศัยแบบเครือญาติมีการชวยเหลือแบงปนซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่มีในชุมชน ได้แก่ เด็กไปศึกษาที่โรงเรียน ส่วนผู้สูงอายุวันพระจะไปทำบุญตักบาตรที่วัดใกล้บ้าน :

จากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้ชุมชนตื่นตระหนก มีความหวาดกลัว วิตกกังวล เครียด เนื่องจากเสพข่าวโดยไม่กลั่นกรองในสถานการณ์ และส่งผลกระทบด้านรายได้เศรษฐกิจ เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร รับจ้าง โรงงาน แม่ค้า รับจ้างรายวัน และยังค่าใช้จ่ายพุ่งสูงขึ้น เนื่องจากมีภาระในการชำระค่าที่ดิน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และเช่าค่าบ้าน ทั้งนี้สมาชิกในชุมชนมีการปรับตัวโดยทดลองปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน ดังนั้น จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้นำชุมชน อบต. และ อสม. ได้ร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนโดยการให้ความรู้ทั้งด้านดำรงชีวิต เช่น การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับครอบครัว ลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย ป,กผักปลอดสารพิษ ทำปุ๋ยคอก ด้านสุขภาพ เช่น การดูแลตนเองอย่างปลอดภัย เยี่ยมพูดคุย ยารักษาโรคตรวจสุขภาพ และด้านอื่น ๆ เช่น แจกข้าวของเครื่องใช้อุปโภค บริโภค ให้ความรู้เกี่ยวกับโควิด-19 จาก อบต. จะเห็นได้ว่า แม้ชุมชนได้รับความเดือดและผลกระทบจากสถานการณ์นี้ สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามคำแนะนำจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานต่าง ๆที่เข้ามาช่วยเหลือและให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้สมาชิกในขุมชนพึ่งพาตนเองได้ และรู้จักการปรับตัวทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสร้างขวัญกำลังใจให้ชุมชนผ่านเหตุการณ์นี้ไปด้วยกัน ดังที่วิเชียร มันแหล่และคณะ ได้กล่าวถึงผลกระทบและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า สภาพทางด้านเศรษฐกิจรายได้ลดลง 2) ด้านสุขภาพ พบว่า ผลกระทบภาวะสุขภาพเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้สมาชิกในครัวเรือน มีการป้องกันการติดเชื้อและดูแลสุขภาพอยู่ในระดับมากขึ้น 3) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า สมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการพบปะกับเพื่อนบ้าน/คนในชุมชน 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยี ด้านเกิดการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่มากขึ้น 5) ด้านการศึกษา และพบว่านักเรียน/นักศึกษาต้องเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมากขึ้น (วิเชียร มันแหล และคณะ, 2564)

จากการศึกษารูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า สมาชิกในชุมชนมีการปรับตัวการดำรงชีวิต ได้แก่ ด้านสังคม มีการสร้างอนามัยร่วมกับส่วนรวม เพื่อรักษาสุขอนามัยที่ดีร่วมกัน โดยการดูแลตัวเองให้สะอาดเป็นการป้องกันไม่ให้ตัวเองติดเชื้อหรือนำเชื้อไปแพร่สู่ผู้อื่น ด้านเศรษฐกิจ มีการปรับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยเปลี่ยนไป และการซื้อทางออนไลน์เพื่อรักษาเงินสดเพิ่มขึ้นและต้องปรับตัวตามสถานการณ์และเน้นเศรษฐกิจชุมชนในระดับครอบครัวเน้นแบบพึ่งตนเอง ด้านประเพณีและวัฒนธรรม มีการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวข้องกับศาสนา ใช้แบบ New Normal ต้องปรับ

การปฏิบัติตัว และวิถีของการไปวัด เพื่อความปลอดภัย และสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา ด้านสภาพการเมืองและการปกครอง ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ และคนในชุมชนร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ และมีการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน เช่น การดูแลเรื่องมาตรการ การประสานงาน การเฝ้าระวังโรค มีการควบคุมบริหารจัดการได้ดี และด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต มีการตื่นตัวในด้านการดูแลสุขภาพและสุขอนามัยทั้งของตนเองและส่วนรวมมากขึ้น การทานอาหารที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน การนำเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ มาสนับสนุนการให้บริการทางสุขภาพที่หลากหลาย เช่น การให้คำปรึกษา ดังนั้น รูปแบบในการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจในการดำเนินชีวิตและมีความรู้ที่ถูกต้องและรอบคอบในการพิจารณานำไปใช้ โดยคำนึงถึงหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของชีวิต และรู้จักตั้งรับได้ รวมทั้งการนำหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาทางกาย ความพฤติกรรม ฝึกใจให้มีคุณธรรม และรู้จักใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับดาว ชุ่มตะขบ ได้กล่าวถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้นโดยการหยุดการเคลื่อนไหวของผู้คนในสังคม ซึ่งทำให้เกิดการหยุดการผลิตในหลายธุรกิจ ทำให้ระบบเศรษฐกิจหยุดชะงัก ส่งผลกระทบต่อประชากรในการดำรงชีพและเรื่องอาหาร คนตกงาน ว่างงาน ทำให้หันกลับมาวิเคราะห์และมองหาถึงหนทางรอด ซึ่งแนวทางหนึ่งที่ได้มีการพูดถึงในการแก้ปัญหาคือ หลักการเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงปูแนวทางเป็นหนทางรอดในทุกวิกฤต เพราะในทุกวิกฤตจะมี *“โอกาส”* ซึ่งทำให้คนไทยและคนทั้งโลกเริ่มเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้จากคนหนุ่มสาววัยทำงานที่ตกงานและตัดสินใจกลับบ้าน พร้อมพัฒนาพลิกฟื้นทำการเกษตรแนวใหม่ตามหลักความพอเพียง เนื่องจากคนต้องปรับทั้งรูปแบบและการใช้ชีวิตแนวใหม่ (ดาว ชุ่มตะขบ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สถานการณ์ วิถีชีวิต และปัญหาผลกระทบต่อการดำรงชีวิตจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง สุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านสถานการณ์ชุมชน อาศัยอยู่กันแบบเป็นพี่น้อง มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือดูแลกัน มีงานบุญงานประเพณีจะร่วมมือกันช่วยงาน และเป็นพื้นที่ปลอดอาชญากรรม ในส่วนของประเพณีทุกวันที่ 14 เมษายนมีการรดน้ำผู้สูงอายุ ซึ่งเศรษฐกิจรายได้ส่วนใหญ่มาจากอาชีพการเกษตร มีป่าชุมชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ มีระบบการเมืองและการปกครองคือ มีคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชน มีการสร้างสุขภาวะโดยมีการส่งเสริมการออกกำลังกาย และให้

คำปรึกษาเรื่องสุขภาพจาก อสม. ด้านวิถีชีวิตโดยรวมใช้ชีวิตปกติในการทำมาหากิน มีการเดินทางพบปะผู้คน และมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในหมู่บ้าน ด้านปัญหาผลกระทบคือ เสพข่าวมากเกินไปจนเกิดความรู้สึกวิตกกังวลและเครียด และรายได้ลดลงส่งผลครัวเรือนจำเป็นต้องลดการบริโภคอาหารและสิ่งอุปโภค ซึ่งรูปแบบการปรับตัวการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนบ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานีคือ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อให้ทุกคนรู้จักพึ่งพาตนเอง และเริ่มต้นพัฒนาจัดการตนเอง โดยเริ่มจากการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ การต่อยอดสร้างรายได้ และการสร้างความยั่งยืน และการนำหลักภาวนา 4 มาใช้ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ ศึกษาผลกระทบทางสังคมต่อกลุ่มเปราะบาง ทั้งความสามารถในการรับมือกับผลกระทบและการปรับตัวรวมถึงมาตรการของภาครัฐที่เข้ามาช่วยเหลือ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากวิกฤตการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อการปรับตัวของภาวะผู้นำในแต่ละชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ. (2560). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนพูนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 5(1), 15-29.

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 - 2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 - 2565. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

กีรติ กมลประเทืองกร. (2559). การจัดการชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง วิถีพุทธ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 12(3), 25-39.

คณะกรรมการหมู่บ้าน. (29 มีนาคม 2565). รูปแบบการดำรงชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชน บ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระมหาปริวัตน์ ญาณิสฺสโร, ผู้สัมภาษณ์)

จันทนี เจริญศรี. (2563). 7 New Normal ที่อาจได้เห็นในสังคมไทยในวันที่โควิด – 19 หายไป. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก https://thailand – property – news.knight frank.co.th.

ดาว ชุ่มตะขบ. (2563). เศรษฐกิจพอเพียง ทางเลือก ทางรอดฝ่าวิกฤตโควิด-19. วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา, 2(3), 11-22.

เทศบาลตำบลขุนทะเล. (2563). แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) เทศบาลตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER46/DRAWER036/GENERAL/DATA0000/00000024.PDF

_____. (29 มีนาคม 2565). รูปแบบการดำรงชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชน บ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระมหาปริวัตน์ ญาณิสฺสโร, ผู้สัมภาษณ์)

ไทยพีบีเอส. (2563). ฟองสบู่ทางสังคม ปฏิสัมพันธ์ใหม่ยุคโควิด - 19. กรุงเทพมหานคร: ไทยพีบีเอส.

ธีระพงษ์ รักสีนิล และธนิดา ผาติเสนะ. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและควบคุมไข้เลือดออกโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตลาดเชิงสังคม เทศบาลเมืองวิเชียรบุรี อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 18(4), 102-114.

บวรศม ลีระพันธ์ และคณะ. (2563). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาแบบจำลองบูรณาการ ระบบการแก้ไขปัญหาไรคติดเชื้อโวรัสโคโรนา 2019 เพื่อสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2565). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

ปราช์ญชุมชน. (29 มีนาคม 2565). รูปแบบการดำรงชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชน บ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระมหาปริวัตน์ ญาณิสฺสโร, ผู้สัมภาษณ์)

ปรีดา แต้อารักษ์ และคณะ. (2563). แนวทางการจัดวงปรึกษาหารือรวมพลังพลเมืองตื่นรู้ ช่วยชาติ สู้ภัยโควิด-19 ระยะฟื้นฟูคุณภาพชีวิต. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).

ผู้นำชุมชน. (29 มีนาคม 2565). รูปแบบการดำรงชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

(COVID-19) ของประชาชน บ้านใหม่จัตวา หมู่ที่ 10 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระมหาปริวัตน์ ญาณิสฺสโร, ผู้สัมภาษณ์)

ไพศาล เนาวะวาทอง และธวัชชัย ศุภดิษฐ์. (2551). การจัดการชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาหมู่บ้านคาปลาหลาย ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 4(2), 38-49.

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย. (2563). สถานการณ์โควิด 19 กับมิติการดูแลทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย.

วิเชียร มันแหล และคณะ. (2564). ผลกระทบและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(11), 327-340.

วิรงรอง แก้วสมบูรณ์. (2561). การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564). วารสารควบคุมโรค, 44(1), 50-62.

สยามรัฐ. (2563). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทางเลือกที่เหมาะสมสังคมไทยในทุกวิกฤติ. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563 จาก https://siamrath.co.th/n/171049

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). สู้ภัยโควิด19 เปลี่ยนวิกฤตเป็นความยั่งยืนของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเฟื่องฟ้า พริ้นติ้ง.

สุรพล อิสรไกรศีล. (2563). ราชบัณฑิตบัญญัติศัพท์คำว่า New Normal. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก https://www.facebook.com/surapol.issaragrisil

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*

STRATEGIC MANAGEMENT MODEL WITH PARTICIPATION IN TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT TO DEVELOP STUDENT QUALITY IN THE 21st CENTURY OF WANKRU 2502 SCHOOL, PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

บังอร อยู่ยืน
Bung-on Yooyeun
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
Pathumtani Primary Educational Service Area Office 1, Thailand
E-mail: bungyoo2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 2) สร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมฯ 4) ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ โดยใช้วิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัยดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมฯ โดยใช้แบบสอบถาม ผู้บริหารและครูโรงเรียนวันครู 2502 จำนวน 32 คน ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมฯ สัมภาษณ์แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมฯ ที่โรงเรียนวันครู 2502 ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ โดยผู้บริหารและครูโรงเรียนวันครู 2502 สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมฯ อยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม ฯ มี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มี 6 ด้าน และกระบวนการบริหารเชิงกล

* Received November 6, 2021; Revised June 13, 2022; Accepted August 3, 2022

ยุทธ์แบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้น 3) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารฯ มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก 4) การประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุด
คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม, การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research article were to study the condition and guidelines of strategic management with participation in teaching and learning management to develop student quality in the 21st century and establish strategic management with participants in teaching and learning management to develop student quality in the 21st century and experiment strategic management model with participants in teaching and learning management to developing student quality in the 21st century, and assessment of the satisfaction with strategic management model with participants in teaching and learning management to developing student quality in the 21st century by using research and development that consisted of 4 steps: 1) To study the condition of strategic management with the participants model, use a questionnaire from 32 administrators and teachers as a sample. 2) Create a model by interviewing the guidelines 9 experts. 3) Experiment with a model at WanKru 2502 School 4) Assess the satisfaction model of administrators and teachers of WanKru 2502 School. The statistics used to analyze data were Mean, Standard Deviation, and content analysis. The research results were as follows: 1) The strategic management with the participation condition was at a high level. 2) Strategic management model with participation has 2 main components: Teaching and learning management to developing student quality in the 21st century has 6 aspects, and the strategic management with participation process has 5 steps. 3) the result of the experiment was a possibility and a benefit at a high level. 4) Assess the satisfaction model at the highest level.
Keywords: Model, Strategic management with participation, Teaching and learning management to develop student quality in the 21st century

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นที่ควรคำนึงถึงตามพลวัตการเปลี่ยนแปลง คือ มิติด้านร่างกาย คนไทยยุคใหม่ต้องเป็นผู้มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีการพัฒนาการในด้าน ร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย มิติด้านจิตใจ คนยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัว ได้เป็นอย่างดี มิติด้านความรู้ คนยุคใหม่ต้องเป็นผู้มีความรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มิติด้านทักษะความสามารถ คนไทยยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในด้านการคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางอารมณ์และทักษะการจัดการที่ดี (ธีรวี ทองเจือ และปรีดี ทุมเมฆ, 2560)

จากข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 กลุ่มนโยบายและแผนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โครงการที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผลการดำเนินงานสถานศึกษาในสังกัด 103 โรงเรียน มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านการเรียนการสอน เน้นให้ครูผู้สอนนำวิธีการและนวัตกรรมการเรียนรู้บูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน กระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมชมรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ จัดโครงการส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนผ่านกิจกรรมปฏิบัติจริง Active Learning เพื่อให้ครูผู้สอนได้เห็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมที่เป็น Active Learning (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2562) และทิศทางการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ยังคงมุ่งให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง (Active Learning) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีสุขภาวะที่ดี สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2563)

โรงเรียนวันครู 2502 ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้คุณภาพการจัดการศึกษาพัฒนาขึ้นและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังจากดำเนินการทางโรงเรียนวันครู 2502 พบสภาพปัญหาการจัดการศึกษา ในด้านการบริหารจัดการ มีกระบวนการนำกลยุทธ์ลงสู่ปฏิบัติไม่ชัดเจน โดยเฉพาะผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันน้อย โดยเฉพาะกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไม่ชัดเจน ขาดร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน ครู

บางท่านมีแผนการสอนไม่สมบูรณ์ ที่มีก็ได้จากสำนักพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ไม่ได้นำมาปรับปรุง มีคำสั่งแต่ไม่มีแนวทางการพัฒนางานและตัวชี้วัดระดับคุณภาพที่ชัดเจน การดำเนินงานมีความซ้ำซ้อน พบข้อบกพร่องหลายจุด มีการกำกับติดตามแต่มิได้นำมาสะท้อนคิด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้น้อยและในโรงเรียนมีการยกย่องเชิดชูเกียรติครูในโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นน้อยและในด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้ส่งครูเข้าร่วมการพัฒนาหลักสูตรกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 แต่ไม่ได้มีการต่อยอดการพัฒนา ผู้อบรมรู้เพียงผู้เดียว ครูบางท่านมีแผนการสอนที่ไม่สมบูรณ์ บางท่านได้จากสำนักพิมพ์ไม่ได้นำมาปรับปรุงพัฒนาและต้นสังกัดอบรมให้ก็มิได้นำมาขยายผลและการมุ่งเน้นพัฒนาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 มีน้อย ด้านการวัดผลและประเมินผลไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน ไม่อ่านคู่มือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเครื่องมือไม่ชัดเจน มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการวัดและประเมินผลน้อย ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนมีน้อย แหล่งเรียนรู้ เช่น สภาพห้องคอมพิวเตอร์ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ มีความเป็นบรรยากาศวิชาการน้อย การวิจัยในชั้นเรียนส่วนใหญ่เป็นการวิจัยด้านพฤติกรรมผู้เรียน ภาระงานครูมีมากส่งผลให้การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เกิดขึ้นน้อย มีการนิเทศด้านห้องเรียนแต่ขาดการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ในด้านคุณภาพผู้เรียนยังตอบโจทย์ความต้องการของชาติอย่างแท้จริงได้น้อย โดยเฉพาะผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน มีผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาร้อยละ 67.20 แปลผลได้ระดับปานกลาง (โรงเรียนวันครู 2502, 2562) มีการส่งเสริมด้านคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 น้อย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวโรงเรียนวันครู 2502 จึงจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือคิดค้นกระบวนการบริหารรูปแบบใหม่ ๆ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะงานการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อศึกษาสภาพและสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

4. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

1. ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2. ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 ฯ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อนำมาเป็นกรอบวิธีการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 ฯ ที่เหมาะสม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนวันครู 2502สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 รวมทั้งสิ้น 35 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนวันครู 2502ฯ โดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 32 คน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

1. สัมภาษณ์แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ โดยใช้การแบบสัมภาษณ์แนวการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ แล้วนำเป็นข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

2. ร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ โดยนำผลการวิเคราะห์เอกสารสภาพ การสัมภาษณ์แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มาใช้เป็นข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำรูปแบบที่สร้างจากขั้นตอนที่ 2 ไปทดลองไปใช้ และประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ การทดลองใช้ ได้แก่ โรงเรียนวันครู 2502 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เมื่อทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

ผู้วิจัยดำเนินการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ หลังจากการนำไปใช้ ผู้ประเมิน ได้แก่ โดยผู้บริหารและครูโรงเรียนวันครู 2502 รวมทั้งสิ้น 35 คน โดยใช้แบบสอบถามการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

ตารางที่ 1 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีการดำเนินการ	ผลที่ได้
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ	ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ โดยใช้แบบสอบถาม	สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ	สัมภาษณ์แนวทางและร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ โดยใช้การแบบสัมภาษณ์	ร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ	ทดลองใช้และประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ	รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ
ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ	ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ โดยใช้แบบสอบถาม	ความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.39) ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.39) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.37) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.30) ด้านการนิเทศภายใน ($\bar{X}$ = 4.29) ด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.19) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502ฯ โดยภาพรวมและรายด้าน n = 32)

สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502	**การปฏิบัติ**		
	$\bar{x}$	S.D.	**ระดับ**
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.30	0.70	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.39	0.73	มาก
3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้	4.37	0.81	มาก
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.39	0.64	มาก
5. ด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.19	0.74	มาก
6. ด้านการนิเทศภายใน	4.29	0.65	มาก
รวม	4.32	0.71	**มาก**

2. การสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502

2.1 จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 9 คนเกี่ยวกับแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนวันครู 2502 สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานพัฒนาหลักสูตร 2) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ประกอบด้วย 1) การจัดผู้เรียนเข้าชั้นเรียน 2) การจัดครูเข้าสอนสอนแทนและตารางสอน 3) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา 3R 8C 4) กลยุทธ์การสอน 5) การจัดสอนซ่อมเสริม 6) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 7) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 3) ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การ

ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 2) การจัดหา จัดทำและพัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดหาแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนรู้ 4) การจัดบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย 1) การดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน 2) การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียน 3) การจัดให้มีเอกสาร แบบฟอร์มการวัดผลและประเมินผลการเรียน 4) การดำเนินการเกี่ยวกับหลักฐานการวัดผลและประเมินผลการเรียน 5) การประเมินผลในด้านคุณภาพนักเรียน 6) งานคัดกรองนักเรียนทั้งก่อนเข้าและออกจากระบบของการเรียน 5) ด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนด้วย PLC ลงสู่ปฏิบัติ 2) กำหนดคณะกรรมการรับผิดชอบ 3) การส่งเสริมบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขณะทำ PLC 4) การวางระบบกระตุ้นกำกับติดตามให้ความช่วยเหลือการทำวิจัยในชั้นเรียนในขณะทำ PLC 5) การจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งในและนอกโรงเรียน 6) การจัดประชุมทางวิชาการและยกย่องให้กำลังใจให้รางวัลครูมีผลงานการวิจัยในชั้นเรียนด้วย PLC 6) ด้านการนิเทศภายใน ประกอบด้วย 1) กำหนดเป็นนโยบายของของโรงเรียนนำสู่การปฏิบัติโดยทำเป็นโครงการ 2) กำหนดผู้รับผิดชอบ 3) สร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศขององค์กรให้มีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน 4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) เชื่อมโยงผลการทำ Coaching สู่ระบบ Performance Management

2.2 รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ มี 2 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ฯ มี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ ด้านการนิเทศภายใน และองค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ระดมสมองวางแผนนำกลยุทธ์ลงสู่ปฏิบัติ ขั้นที่ 2 สนองผู้นำสร้างทีมและชุดเคลื่อนที่เร็ว ขั้นที่ 3 เลิศล้ำศักยภาพ ขั้นที่ 4 กำกับ ควบคุม สะท้อนคิด และขั้นที่ 5 ค้นพบความสุข สรุปได้ดังนี้ ขั้นที่ 1 ระดมสมองวางแผนนำกลยุทธ์ลงสู่ปฏิบัติ มี 3 ประเด็น คือ 1) มีการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้นักเรียนผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) กำหนดเป้าหมายตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ 3) มีการวางแผนให้ครูทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ขั้นที่ 2 ขั้นสนองผู้นำสร้างทีมและชุดเคลื่อนที่เร็ว มี 2 ประเด็น คือ 1) การจัดโครงสร้างองค์กรทีมนำ 2) การจัดองค์ประกอบทีมงาน ขั้นที่ 3 ขั้นเลิศล้ำศักยภาพ มี 4 ประเด็น คือ 1) การสื่อสารที่เข้าใจง่าย 2) การเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน 3) ขจัดกฎระเบียบที่ไม่จำเป็น 4) การกระตุ้นให้เกิดการยอมรับ ขั้นที่ 4 ขั้นกำกับ

ควบคุม สะท้อนคิด มี 3 ประเด็น คือ 1) การส่งเสริมการควบคุม กำกับและติดตาม 2) การตรวจสอบและประเมินผลซึ่งเป็นการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ 3) มีการวิเคราะห์ผล สะท้อนคิด รายงานและการนำผลการประเมินไปใช้ ขั้นที่ 5 ขั้นค้นพบความสุข มี 2 ประเด็น คือ 1) สร้างแรงจูงใจ ให้รางวัลอย่างยุติธรรมและมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน 2) การสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานร่วมกัน

3. ผลการทดลองใช้และการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในการนำเรื่องรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ โดยภาพรวม พบว่า มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

4. ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ โดยภาพรวม พบว่า มีความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีทักษะในการบริหาร และมีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน มีการบริหารหลักสูตร มีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการส่งเสริมครูให้มีการผลิต พัฒนา สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษารวมกัน พบว่า มีการปฏิบัติหรือสภาพดำเนิน ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ในแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลางและมีความต้องการให้พัฒนาสู่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์, 2557)

2. รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ มี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

2.1 การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ ด้านการนิเทศภายใน ซึ่งสอดคล้องกับ จิติมา วรรณศรี กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วยงานที่สำคัญ 7 ด้าน ดังนี้ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 7) การนิเทศภายใน (จิติมา วรรณศรี, 2557) และสอดคล้องกับ ปราญชลี สุดตา กล่าวว่า แนวทางการดำเนินงานตามขอบข่ายงานวิชาการประกอบด้วย 6 ภาระงาน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา (ปราญชลี สุดตา, 2560)

2.2 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ระดมสมองวางแผนนำกลยุทธ์ลงสู่ปฏิบัติ ขั้นที่ 2 สนองผู้นำสร้างทีมและชุดเคลื่อนที่เร็ว ขั้นที่ 3 เลิศล้ำศักยภาพ ขั้นที่ 4 กำกับ ควบคุม สะท้อนคิด และขั้นที่ 5 ค้นพบความสุข สอดคล้องกับพลสัณห์ โพธิ์ศรีทองได้กำหนดกลยุทธ์การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลยุทธ์ที่มีวิธีการจัดการที่เน้นให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมสูง ซึ่งมียุทธศาสตร์และขั้นตอนการทำงาน 5 ขั้น ดังนี้ 1) ขั้นรวมคน โดยรวมคนจากผู้เกี่ยวข้อง ผู้มีใจรัก เพื่อนำมาสร้างเป็นพลังกลุ่ม พลังใจในการแก้ปัญหาและพัฒนางาน 2) ขั้นร่วมคิด นำพลังกลุ่มจากขั้นที่ 1 มาระดมความคิดจนเกิดพลังความคิดที่รู้แจ้ง รู้จริงด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมสมอง 3) ขั้นร่วมทำ โดยการนำพลังกลุ่มมาดำเนินการให้เกิดพลังการจัดการตามแผนที่ร่วมกันกำหนดในขั้นที่ 2 อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด 4) ขั้นร่วมสรุปผลงาน เมื่อร่วมทำงานเสร็จสิ้นจะต้องมีกระบวนการประเมินผลการทำงานทั้งตนเอง กลุ่มและผลงานที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการเชื่อมต่อองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และคุณค่าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ 5) ขั้นร่วมรับผลจากการกระทำ เป็นการร่วมกันสร้าง “พลังปิติ” ให้เกิดขึ้นในบุคคลกลุ่มคนและองค์การที่ร่วมกันทำงานด้วยการยกย่อง ชื่นชมและให้ขวัญกำลังใจ (พลสัณห์ โพธิ์ศรีทอง, 2551)

3. ผลการทดลองใช้ในการนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ และการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความอดทน สามารถขจัดความขัดแย้ง มีการจูงใจ มีกลยุทธ์ในการประสานงาน และมีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจนมีขอบเขตแน่นอน มีวิธีการทำงานที่เป็นระบบใช้เทคโนโลยีช่วยในการบริหารจัดการระบบ ข้อมูลมีประสิทธิภาพ ครูและบุคลากรเข้าใจงานโดยมีการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการเสริมพลังกลุ่มด้วยเงื่อนไขที่พึงพอใจ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสอดรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จัดทำเป็นข้อตกลงในการดำเนินงานมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน มีการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมุ่งพัฒนาคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา บุญอนันต์วงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (จันทิมา บุญอนันต์วงศ์, 2561)

4. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ พบว่า ในภาพรวมการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับอภิปราย โสภายิ่ง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านดอนไชย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด (อภิปราย โสภายิ่ง, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังภาพที่ 1

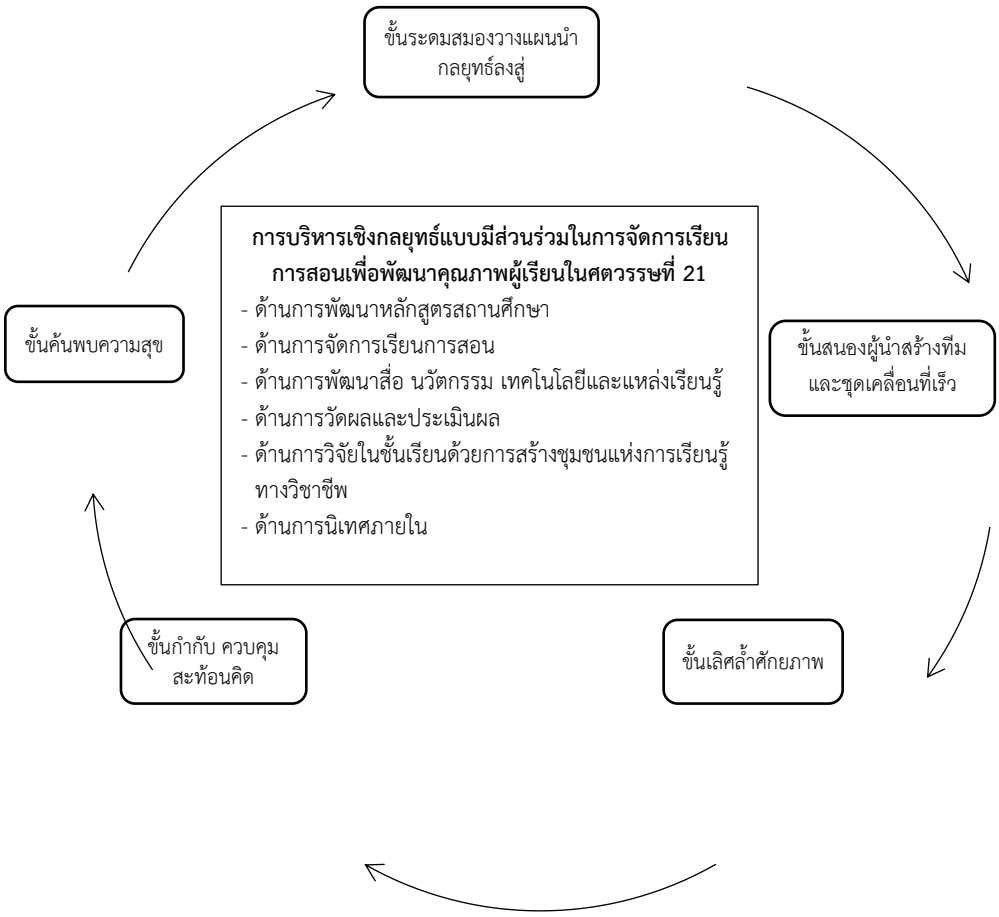

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศภายใน ด้านการ

วิจัยในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ มี 2 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ มี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และด้านการนิเทศภายใน องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 ระดมสมองวางแผนนำกลยุทธ์ลงสู่ปฏิบัติ ขั้นที่ 2 สนองผู้นำสร้างทีมและชุดเคลื่อนที่เร็ว ขั้นที่ 3 เลิศล้ำศักยภาพ ขั้นที่ 4 กำกับ ควบคุม สะท้อนคิด และขั้นที่ 5 ค้นพบความสุข 3) จากการทดลองรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ และการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) จากการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21ฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของโรงเรียนและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น 2) ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ควรมีคู่มือแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยมีกระบวนการบริหารในรูปของทีมงานดำเนินงานร่วมกันในเรื่องของการร่วมวางแผนกำหนดแนวทาง การจัดโครงสร้างเพื่อมอบกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับทีมงาน มีการตัดสินใจร่วมกัน ร่วมกันติดตามประเมินผล จัดให้มีการร่วมกันสะท้อนคิดและร่วมรับผลประโยชน์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ซึ่งช่วยให้โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้คล่องตัวชัดเจนขึ้น 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ควรสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาในสังกัดเพิ่มมากขึ้นและควรส่งเสริม สนับสนุน งบประมาณ จัดการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน จัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

จันทิมา บุญอนันต์วงศ์. (2561). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

จิติมา วรรณศรี. (2557). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

ธีรวี ทองเจือ และปรีดี ทุมเมฆ. (2560). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 : มิติด้านการศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(3), 389-403.

ปราญชลี สุดตา. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พลสัณห์ โพธิ์ศรีทอง. (2551). ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่ต้องตระหนัก. บุรีรัมย์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

โรงเรียนวันครู 2502. (2562). รายงานการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2562. ปทุมธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2562). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. ปทุมธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. ปทุมธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.

สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาร่วมกัน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อภิปราย โสภายิ่ง. (2563). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านดอนไชย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(8), 264-277.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

บทความวิจัย

รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์*

PATTERNS AND POLITICAL PARTICIPATION OF THE PEOPLE AFFECTED LOCAL DEVELOPMENT OF THE LOWER NORTHEASTERN PROVINCES NAKORNCHAI BURIN

กิติพงศ์ พงศ์สุรเวท
Kittipong Pongsuravath
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: kitipong1888@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2) วิเคราะห์รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ เป็นวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ด้านการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม และ ด้านการมีส่วนร่วมแบบถกแถลง ตามลำดับ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ด้านการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม และ ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

* Received April 13, 2022; Revised June 30, 2022; Accepted June 18, 2022

ตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ควรนำกิจกรรมทางชุมชนมาบูรณาการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย
คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, การพัฒนาท้องถิ่น, นครชัยบุรินทร์

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the patterns and level of people’s political participation. 2) analyze patterns and political participation of peoples. 3) propose guidelines for local development in the Lower Northeast Region, Nakhon Chai Burin Provincial. This was the quantitative and qualitative research. The target population was the people aged 18 years and over, lived in the Lower Northeast Region, Nakhon Chai Burin Provincial consisted of Chaiyaphum Province, Buri Ram Province and Surin Province of 400 people. The research instruments were the questionnaire and the in-depth interview form. The 20 interviewees analyze the data analysis statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way Analysis of Variance, and multiple regression analysis. And the results of the study showed that. 1) Forms and Political Participation in Democracy The overall picture is at a high level. Sorted from highest to lowest average was indirect participation, followed by direct participation. The participatory participative part and the discussion participative part, respectively, and the people's political participation. The overall picture is at a high level. When considering each aspect, it was found that at a high level in all aspects 2) People's Political Participation Direct Participation Indirect Participation The aspect of participatory participation and the aspect of participation in community activities or social organizations. affect local development Provinces in the Lower Northeast Nakhon Chai Burin District was statistically significant at 0.05 and 3) Community activities should be integrated to create democratic participation.
Keywords: People's Political Participation, Community Development, Nakhon Chai Burin

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย ซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้อย่างง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2549)

การมีส่วนร่วมในทางการเมือง (political participation) จึงเป็นหัวใจของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยแบบตะวันตก แต่มิได้หมายความว่าประชาชนทั้งหมดจะต้องประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมืองเพราะยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งที่พอใจเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองมากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยตรง และในบางประเทศหรือบางสถานการณ์นั้น หากเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากเกินไป ก็อาจจะไม่เกิดผลดีได้ เนื่องจากในบริบทของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น ประชาชนจะมีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งรูปแบบหรือวิธีการและขอบเขต กลุ่มหรือจำนวนของประชาชนผู้มีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมืองได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้นยังขึ้นอยู่กับระดับของพัฒนาการทางการเมือง ความตื่นตัวในทางการเมือง และวุฒิภาวะทางการเมืองหรือภูมิปัญญาทางการเมืองของรัฐนั้น ๆ เป็นสำคัญด้วย (วัชรา ไชยสาร, 2551)

การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ความเข้มแข็งของการปกครองจะเกิดขึ้นได้จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งจึงเป็นส่วนสำคัญในการที่ส่งเสริมระบบการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยและก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย

ได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองโดยการมีส่วนร่วม การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นการเมืองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ในอดีตที่ผ่านมาประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมากการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้นมีสมาชิกสภาท้องถิ่นมีคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้วประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติก็พบว่า ไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนักทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเองประสบความล้มเหลว รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวดที่ 14 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นได้บัญญัติถึงสาระหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเรื่องอื่น ๆ ไว้หลายประการ เช่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น การออกเสียงประชามติ และการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นสำคัญต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยิ่ง ในการกำหนดให้ การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเปิดช่องทางและหาวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในท้องถิ่นมากขึ้น (กองราชการส่วนตำบล, 2550); (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นเรื่องของกิจกรรมทั้งหลายของประชาชนแต่ละคนที่ต้องการมีอิทธิพลผลักดัน หรือยอมรับสนับสนุนต่อรัฐบาล ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการรวมบทบาทในการสร้างอิทธิพลผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองตามต้องการเท่านั้น ยังรวมถึงกิจกรรมที่เป็นที่สนับสนุนและให้เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติด้วย ส่วนผู้ที่ยอมรับรัฐบาลก็แสดงออกโดยการปรับพฤติกรรมตามคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาลแต่ผู้ไม่เห็นด้วยก็พยายามสร้างอิทธิพลผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาใหม่ ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นทั้งการต่อต้าน เช่น การเดินประท้วง การก่อจลาจล และทั้งที่เป็นการสนับสนุน เช่น การให้ความร่วมมือกับทางการในการเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น (Mibrath, L. W. & Goel, M. L., 1977)

อีกทั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังเป็นปัญหา เนื่องจากมีประชากรแฝงจำนวนมาก และบางคนมีรายชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านแต่ไม่ได้อาศัยอยู่ประจำ ซึ่งได้จากการซักถามพูดคุยอย่างไปเป็นทางการกับประชาชนในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ แม้จะทราบว่าจะมีการเลือกตั้ง แต่ก็ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง สาเหตุมาจากความรู้สึกสับสนไม่รู้ว่าจะเลือกใครจึงไม่ให้ความสนใจและไม่มีเวลาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมทางการเมือง เพราะเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองไม่สามารถเป็นหลักประกันว่าจะทำให้ระบบการเมืองตอบสนองต่อตนเอง สามารถลดความเหลื่อมล้ำ และแก้ปัญหาคอร์รัปชั่นได้อย่างแท้จริง ประชาชนปลูกฝังทางความคิดและให้ความเข้าใจในระบบอุปถัมภ์อยู่ มีการแบ่งกลุ่มเป็นพรรคเป็นพวก การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง การมีส่วนร่วมจะเน้นเฉพาะช่วงเลือกตั้ง ทำไม่ต่อเนื่อง ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองขาดการให้ความสำคัญต่อการเลือกตั้งจากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวหาก จึงทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองระดับท้องถิ่นมีการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย มีการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมจะส่งผลต่อการเมืองระดับชาติที่ไร้เสถียรภาพ หากมีการรณรงค์การเลือกตั้ง ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองก็สามารถเป็นแนวทางหรือรูปแบบในการบริหารจัดการกิจกรรมหรือช่องทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนาคตได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเป้าประสงค์การวิจัยเชิงพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ในการศึกษารูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญ เพราะว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงระบอบการปกครองได้นั่นก็คือ ประเทศใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยสูง แต่ประเทศใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำย่อมแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยต่ำไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาร และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 6,767,667 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 20 คน แบ่งออกเป็นผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน จำนวน 3 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 17 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มกลุ่ม (cluster sampling) สุ่มได้ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน (proportional stratified sampling) กระจายไปตามมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล และ ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีการจับสลาก (lottery sampling) จากนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล จนครบ 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมโดยตรง 2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม 3) การมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม และ 4) การมีส่วนร่วมแบบถกแถลง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย 1) การดำเนินการเลือกตั้ง 2) การร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น 3) การตัดสินใจทางการเมือง 4) หลักอปหาริยธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม 5) การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม 6) ด้านการมีส่วนร่วมเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน และ 7) ด้านการมีส่วนร่วมติดต่อทางราชการ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตรอุตสาหกรรมและแปรรูป 2) การยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และ 3) การส่งเสริมและพัฒนาการค้าการลงทุน และการค้าชายแดน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมโดยตรง 2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม 3) การมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม และ 4) การมีส่วนร่วมแบบถกแถลง

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย 1) การดำเนินการเลือกตั้ง 2) การร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น 3) การตัดสินใจทางการเมือง 4) หลักอปหาริยธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม 5) การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม 6) ด้านการมีส่วนร่วมเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน และ 7) ด้านการมีส่วนร่วมติดต่อทางราชการ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตรอุตสาหกรรมและแปรรูป 2) การยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และ 3) การส่งเสริมและพัฒนาการค้าการลงทุน และการค้าชายแดน

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ 1) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ หลังจากที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามขึ้นมา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปตรวจสอบว่าเมื่อนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรวิจัยแล้ว แบบสอบถามจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด โดยกระบวนการตรวจสอบผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ มีจำนวน 5 ท่าน ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC : index of item objective congruence) เป็นรายบุคคลว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและได้ให้คำแนะนำในการปรับแก้ไข หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ไขตามคำแนะนำ จนได้แบบสอบถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหา โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับจุดประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ จากนั้นนำไปสู่กระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรงต่อไป 2) การหาความเที่ยงตรง ของเครื่องมือ ภายหลังจากที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไป

ทดลองใช้ (try-out) กับประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดสระแก้ว เพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุด 3) ความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ตอบแล้วจากกลุ่มตัวอย่างทดลองนอกกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บตัวอย่างเพื่อเป็นการทดสอบการใช้จริงนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวัดค่าคงที่ภายใน (internal consistency) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ให้ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .918

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทางทฤษฎี แนวคิดจากผลงานวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดอันแสดงให้เห็นถึงตัวแนวความคิด ทฤษฎี เพื่อการเลือกสรรตัวแปรที่มีความสำคัญต่อรูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการชี้วัดได้อย่างถูกต้อง และหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาท้องถิ่น

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์

3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) จากที่เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง โดยนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามหลักการเชิงเนื้อหา และเหตุผลทางวิชาการโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในส่วนต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริงโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายวันเวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึกจากมหาวิทยาลัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในขณะสัมภาษณ์มีการจดบันทึกข้อความสำคัญ และขออนุญาตบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง ภายหลังจากการสัมภาษณ์แต่ละรายเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์นำมาถอดเทปรวบรวมประเด็นคำตอบต่าง ๆ และวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปและใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนบทสรุปงานวิจัยในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณในการวิจัยเรื่อง รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัย

บุรินทร์ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และแจกแจงตามประเด็นต่างๆจากนั้นมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยให้แบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามหัวข้อแบบสอบถามที่สร้างขึ้นผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วยจำนวน 20 คน แบ่งออกเป็นผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน จำนวน 3 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 17 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณา โดยแจกแจงความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม โดยพิจารณาจากปัจจัยตัวแปรอิสระ และน้ำหนักของแต่ละตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis)

ผลการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในภาพรวม

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง	3.57	0.51	มาก	2
2. ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม	3.64	0.45	มาก	1
3. ด้านการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย	3.39	0.45	ปานกลาง	3
4. ด้านการมีส่วนร่วมแบบถกแถลง	3.37	0.37	ปานกลาง	4
รวม	**3.49**	**0.22**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.49, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = 0.45) รองลงมา ได้แก่ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.51) ด้านการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมแบบถกแถลง ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = 0.37)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดในภาพตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ ในภาพรวม

การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตร	3.77	0.33	มาก	2
2. ด้านการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	4.06	0.43	มาก	1
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการค้าการลงทุน และการค้าชายแดน	3.68	0.36	มาก	3
รวม	**3.82**	**0.24**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดในภาพ ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = 0.43) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตร ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.33) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการค้าการลงทุน และการค้าชายแดน ($\bar{x}$ = 3.68, S.D. = 0.36)

2. วิเคราะห์รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ส่งผลต่อการพัฒนา ท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
Constant	4.183	.202		20.722	.000
ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง (X_1)	.064	.024	.134	2.702	.007*
ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม (X_2)	.067	.027	.123	2.476	.014*
ด้านการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม (X_3)	.068	.026	.124	2.496	.013*
ด้านการมีส่วนร่วมแบบถกแถลง (X_4)	.035	.033	.053	1.081	.281

R = 0.242, R Square = 0.059, Adjuster R Square = .049

Std. Error of the Estimate = 0.2390 F = 6.138 , Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
Constant	3.316	.286		11.527	.000
ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง (X_5)	.009	.026	.018	.357	.721
ด้านการร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น (X_6)	.029	.037	.039	.794	.428
ด้านการตัดสินใจทางการเมือง (X_7)	.027	.035	.039	.786	.432
ด้านหลักอปหาริยธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม (X_8)	.005	.025	.010	.199	.842
ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม(X_9)	.111	.046	.189	2.420	.016*
ด้านการมีส่วนร่วมเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (X_{10})	.006	.029	.012	.200	.841
ด้านการมีส่วนร่วมติดต่อทางราชการ (X_{11})	.023	.031	.041	.737	.461

R = 0.288, R Square = 0.083, Adjuster R Square = .064
Std. Error of the Estimate = 0.23700 F = 4.410, Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 และ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง (X_1) กับ ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม (X_2) กับ ด้านการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม (X_3) และ ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม (X_9) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

3. เสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์

3.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ 1) การมีส่วนร่วมโดยตรง พบว่า การมีส่วนร่วมโดยตรง พบว่า การมีส่วนร่วมโดยตรงนั้น เหมาะสำหรับการแสดงออกเฉพาะกลุ่ม เนื่องจากประชาชนทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดเห็นได้โดยตรง ไม่จำเป็นต้องคัดเลือกตัวแทนเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ 2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม พบว่า การมีส่วนร่วมโดยอ้อม พบว่า ปัจจุบันสังคมไทยมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงต้องมีการเลือกตัวแทนของประชาชนเพื่อเข้าไปมีบทบาทหน้าที่ตัดสินใจแทนประชาชน โดยประชาชนจะมีการดำเนินการคัดเลือกตัวแทน โดยวิธีการเลือกตั้งหรือลงประชามติ 3) การมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย พบว่า การมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม พบว่า การที่ประชาชนสามารถดำเนิน

กิจกรรมต่าง ๆ ได้ โดยอิสระ เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการมีส่วนร่วมนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ และระเบียบของชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมแบบถกแถลง พบว่า เป็นการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชนกับประชาชน หรือ ประชาชนกับหน่วยงานรัฐ เพื่อให้เกิดข้อตกลงความร่วมมือต่าง ๆ ร่วมกัน

3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ 1) การดำเนินการเลือกตั้ง พบว่า การเลือกผู้นำของชุมชนสามารถทำได้โดยการเลือกตั้ง เพื่อความเป็นประชาธิปไตย โดยต้องมีความโปร่งใส ประชาชนสามารถเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมการเลือกตั้งได้ทุกขั้นตอน 2) การร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น พบว่า หน่วยงานควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ จนนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้บุคคลอื่นเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง 3) การตัดสินใจทางการเมือง พบว่า ค่านิยม สภาพแวดล้อม และบุคคลใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชน โดยประชาชนที่มีสภาพแวดล้อมหรือบุคคลใกล้ชิดกับการเมือง จะส่งผลให้สามารถตัดสินใจทางการเมืองได้ง่ายกว่าบุคคลอื่น 4) หลักอปหาริยธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่า หลักธรรมแห่งความเจริญ ที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยประชาชนจะต้องยึดหลัก กฎ ระเบียบของชุมชน และมีการแสดงออกทางวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน 5) การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม พบว่า กิจกรรมทางชุมชนควรเป็นกิจกรรมที่ประชาชนให้ความสนใจ และสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีควรเป็นกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อส่วนร่วม หรือบุคลใดคนหนึ่ง 6) ด้านการมีส่วนร่วมเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน พบว่า การที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในชุมชน จะส่งผลให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้โดยตรง แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นผู้มีบทบาทนั้นเป็นการมีส่วนร่วมโดยแคบ เนื่องจากเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะบุคคลาเท่านั้น และ 7) ด้านการมีส่วนร่วมติดต่อทางราชการ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการคัดเลือกช่องทางติดต่อสื่อสารที่มีความสะดวก รวดเร็ว เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อสื่อสารร้องเรียน หรือเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานท้องถิ่นได้โดยง่าย

3.3 การพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ 1) การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกษตรอุตสาหกรรมและแปรรูป พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นการพัฒนาขีดความสามารถเกษตรอุตสาหกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานควรเข้ามามีบทบาท เช่น การออกมาตรการที่ช่วยลดภาระต้นทุนของผู้ประกอบการ หรือการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ 2) การยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ต้องมีการเริ่มพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก คือการพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถ แล้วจึงเริ่มพัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความ

สวยงาม และ 3) การส่งเสริมและพัฒนาการค้าการลงทุน และการค้าชายแดน พบว่า การส่งเสริมและพัฒนาการค้าการลงทุน และการค้าชายแดน พบว่า สินค้าที่ส่งออกควรมีคุณภาพที่ได้มาตรฐาน และได้รับการยอมรับจากประเทศใกล้เคียง และอีกสิ่งสำคัญ คือ การพัฒนาระบบขนส่งระหว่างชายแดนที่มีความสะดวกสบาย สามารถส่งออกสินค้าได้ง่าย

อภิปรายผล

1. รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ พบว่า 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ด้านการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมแบบถกแถลง ลักษณะเดียวกันกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาว สกลนครพบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.68 รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 และน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบถกแถลง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 (นิยม เวชกามา, 2561) 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 7 ด้าน และ ระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง รองลงมา ได้แก่ ด้านการตัดสินใจทางการเมือง ด้านการร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม ด้านการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วมติดต่อทางราชการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักอปหาริยธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งจากงานวิจัยของ วิศว์ รัตนโชติ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมือง พ.ศ. 2549 ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ระดับสูง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในประเด็นทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับดี โดยประเทศจะไม่พัฒนา ถ้าประชาชนยังขาดจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเพิกเฉย ละเลย ต่อสังคมและส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พ.ศ. 2549 ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เขตบางนา กรุงเทพมหานคร พบว่า

เพศ และทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (วิศว์ รัตนโชติ, 2551)

2. การวิเคราะห์รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ด้านการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม และ ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ดังการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ และระดับการศึกษา ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุและ รายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (พระธวัชชัย สนฺติธมฺโม (วรรณนาวิน), 2561)

3. แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ คือ 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ พบว่า ประชาชนมีสิทธิในการนำเสนอปัญหาที่ตนเองพบในท้องถิ่น และภาครัฐควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น และหน่วยงานควรมีการให้ความสำคัญในเรื่องความรู้ความเข้าใจในกระการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ พบว่า หน่วยงานควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถร้องเรียนผลการเลือกตั้ง ภาครัฐต้องมีการเปลี่ยนรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้มีความเหมาะสมขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ จนนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้บุคคลอื่นเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง 3) การพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตประชาชน ดังนั้นควรมีการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน หน่วยงานควรมีการจัดสรรงบประมาณที่มีความเหมาะสม และมีความเพียงพอต่อการนำมาพัฒนาท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านระบบขนส่ง รวมไปถึงกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อสร้างจุดเด่นให้กับสถานที่นั้น ๆ สอดรับกับผลการศึกษาแนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการ จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ ควรมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริม การท่องเที่ยวให้มีความสมดุลในมิติทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การจัดการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (อุทัยวรรณ ภู่เทศ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ พบว่า 1.1) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 1.2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การวิเคราะห์รูปแบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ด้านการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม และ ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางชุมชนหรือองค์กรทางสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เขตนครชัยบุรินทร์ พบว่า หน่วยงานมีการร่วมมือกับประชาชนในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ไม่มีการปล่อยให้เป็นภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ประชาชนควรมีการแสดงความต้องการของตนเอง เพื่อให้หน่วยงานสามารถตอบสนองต่อความต้องการขอประชาชนได้อย่างถูกต้อง และภาครัฐควรนำกิจกรรมทางชุมชนมาบูรณาการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย และข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อยึดหลักตามอปริยหานิยธรรม และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มตัวแปรที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ส่ง,ต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อจะได้ครอบคลุมประเด็นการมีส่วนร่วมและการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กองราชการส่วนตำบล. (2550). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. การจัดทำแผนพัฒนาตำบล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อาสาสมัครรักษาดินแดน.

นิยม เวชกามา. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธวัชชัย สนฺติธมฺโม (วรรณนาวิน). (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัชรา ไชยสาร. (2551). ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.

วิศว์ รัตนโชติ. (2551). การมีส่วนร่วมทางการเมือง พ.ศ. 2549 ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เขตบางนา กรุงเทพมหานคร. ใน เอกสารวิชาการทางการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 7. สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2549). การมีส่วนร่วม ของประชาชน. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2565 จาก https://recc.erc.or.th/index.php/2015-07-07-07-53-46/464-2010-02-01-08-32-5

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร.

อุทัยวรรณ ภู่เทศ. (2562). แนวทางงการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(2), 96-104.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Mibrath, L. W. & Goel, M. L. (1977). Political Participation: How and Why Do People Get involved in Politics? (Second Edition). Chicago: Rand McNally.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AFFECTING THE PERFORMANCE OF THE SUBDISTRICT HEADMAN AND VILLAGE HEADMAN IN MUEANG NAKHON RATCHASIMA DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

จุฑาสัณห์ ตั้งตรีวีระกุล
Jutasan Tangtreeweerakun
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: jutasana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถาม และผู้ให้ข้อมูลสำคัญการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน ประกอบด้วยประชาชน 16 คนและผู้ใหญ่บ้าน 4 คน เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ระดับมาก 6 ด้าน ปานกลาง 4 ด้าน โดยด้านมีเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยมากสุด และด้านมีความอดทน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ปานกลาง 1 ด้านโดยด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล มีค่าเฉลี่ยมากสุด และด้านความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้ดุลพินิจ

* Received April 12, 2022; Revised May 11, 2022; Accepted June 18, 2022

และกล้าตัดสินใจ ด้านมีเป้าหมาย ด้านกระตือรือร้น ด้านการบังคับตนเอง ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และ 3) ควรนำรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในเป็นแนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การปฏิบัติงาน, กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the level of transformational leadership and the performance of the subdistrict headman and village headman. 2) study the transformational leadership affecting the performance of the subdistrict headman and village headman in Mueang Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima Province; 3) propose guidelines for the development of the operation of the headman and village headman in Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Province. It is a combined research method. The quantitative research sample consisted of 400 people. The research instrument was a questionnaire and 20 key qualitative research participants consisted of 16 people and 4 village headmen. In-depth interview the statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation. Multiple regression analysis and correlation analysis. The results showed that. 1) The transformational of leadership of headman and village headman in Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Province. The overall aspect is at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at the highest level, 2 aspects, high level, 6 aspects, moderate level, 4 aspects. have the highest average and have patience have the lowest average. The overall performance of the subdistrict headman and village headman was at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at a high level, 2 aspects, 1 aspect that was moderate. and work according to government policy have the highest average and satisfaction have the lowest average. 2) the transformational leadership in the discretion and decision making aspect, the goals aspect, the enthusiasm aspect, the self-control aspect, the human relationship aspect, and the individuality consideration aspect affected

to the performance of the subdistrict headman and village headman in Mueang Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima Province at statistical significance level .05; and 3) should use the transformational leadership model as the guidelines for the performance development of the subdistrict headman village headman.

Keywords: Transformational Leadership, Performance, Subdistrict Headman and Village Headman

บทนำ

กำนันผู้ใหญ่บ้านนับได้ว่าเป็นสถาบันที่มีความผูกพันกับสังคมไทยมาช้านาน โดยได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2557 และดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งที่มาและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ตลอดเวลา ในเรื่องที่มาของกำนันและผู้ใหญ่บ้านนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2557 บัญญัติให้ผู้ใหญ่บ้านมาจากการ “เลือก” ของประชาชนในหมู่บ้าน ในขณะที่กำนันให้มาจากการ “คัดเลือกกันเอง” ของผู้ใหญ่บ้าน การมีที่มาลักษณะเช่นนี้ทำให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความเข้าใจว่าตนเองเป็น “ผู้แทน” ของประชาชนในตำบลและหมู่บ้านเช่นเดียวกับนายกองค์กำรบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2551 ได้แก้ไขวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านจากวาระ 5 ปี เป็นให้ดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี และกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงกำนัน เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษา ความมั่นคงภายใน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญ จึงได้มีการกำหนดมาตรการในการควบคุม ดูแลอย่างเข้มงวด เช่น การลงโทษทางวินัยเช่นเดียวกับข้าราชการ นอกจากนี้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 14 (11) ได้กำหนดเหตุที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งว่า “ไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุก 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา” ทั้งนี้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ระบุให้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้น มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้ราษฎรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่

ของผู้ใหญ่บ้านด้วย การบริหารตนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องมีและสร้างภาวะผู้นำพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ยึดแนวคิดของภาวะผู้นำแห่งการปรับเปลี่ยน (transformation) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยมีหลักที่ว่าความจริงสิ่งเดียวที่ไม่เคยเปลี่ยนคือ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นเช่นใด ถ้าผู้นำมีความสามารถในการพัฒนาความคิดการปลูกฝังค่านิยม ผู้นำก็จะสร้างพลังในทางสร้างสรรค์และการตัดสินใจได้ เมื่อนั้นผู้นำก็จะสามารถสร้างองค์การที่แข็งแกร่งขึ้นได้ (ธวัช บุณยมณี, 2550)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การในศตวรรษที่ 21 ซึ่งอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรวดเร็ว การแข่งขันระหว่างประเทศทวีความรุนแรงมากขึ้น กฎหมาย ข้อตกลงระหว่างประเทศ การเปิดเสรี ตลอดจนการรวมกลุ่มกันของประเทศต่าง ๆ ส่งผลให้องค์การทุกองค์การ จะเป็นที่จะต้องปรับสภาพแวดล้อมภายใน อาทิ ด้านโครงสร้างการนำองค์การ การวางแผนยุทธศาสตร์ การมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการบริหารจัดการ ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการขององค์การบรรลุผลสำเร็จหรือผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนด (ศรีสกุล เจริญศรี, 2558) ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลมากต่อความสำเร็จของงาน คือ ภาวะผู้นำ ทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาในทุก ๆ ระดับ และทั้งภาวะผู้นำของพนักงานทุก ๆ คนในองค์การด้วย ภาวะผู้นำ ในที่นี้จะหมายถึงพฤติกรรมหรือกระบวนการที่บุคคลหนึ่งมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น หรือกลุ่มในการทำงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ภาวะผู้นำ คือ บุคคลที่เป็นแบบอย่างผู้นำ ไม่ใช่ว่าจะเป็นแต่ผู้นำเสมอไป บางครั้งองค์การจะประสบความสำเร็จได้ผู้นำบางคนก็เป็นผู้ตามได้ เพราะว่าทุกวันนี้สังคมจะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ทองใบ สุดชารี, 2550)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ พฤติกรรมหรือกระบวนการที่ผู้นำใช้การปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานในการสร้างความร่วมมือสร้างแรงจูงใจของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้น จนส่งผลให้ผู้ร่วมงานตระหนักถึงความสำคัญและรู้สึกอยากเปลี่ยนแปลงและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีจำนวนมาก แต่มีแนวคิดทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและกล่าวถึงกันมากคือ “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (transformational leadership) ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากสนับสนุนทฤษฎีนี้ทั่วโลกและยืนยันว่าทฤษฎีนี้สามารถนำไปประยุกต์ได้ใช้ และสามารถพัฒนาภาวะผู้นำได้ในทุกองค์การในประเทศต่างๆ ที่พัฒนาแล้วรวมถึงประเทศไทย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้มีอิทธิพลต่อ

ประสิทธิผลขององค์การ ผลการปฏิบัติงานทั้งของกลุ่ม และของผู้ใต้บังคับบัญชา (ปริญญา ตันสกุล, 2550)

ซึ่งการดำเนินงานภายในท้องถิ่นระดับตำบลและหมู่บ้านของไทยนั้นนับว่ามีความสำคัญต่อการปกครองประเทศอย่างยิ่ง ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารการปกครอง “ท้องที่” ซึ่งได้ถือกำเนิดและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และตราบจนปัจจุบัน ยังคงกล่าวได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่มีทั้งบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตการปกครองที่เรียกว่า ตำบลและหมู่บ้าน โดยมีแนวคิดรวบยอดทางกฎหมายและการบริหารราชการ เรียกรวมกันว่า เป็น “การปกครองท้องที่” โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีสองสถานภาพควบคู่กันไป กล่าวคือในทางหนึ่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีฐานะเป็นผู้แทนของรัฐ คือ ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับล่างสุดของรัฐ และอยู่ใกล้ชิดสนิทกับประชาชนในท้องที่ต่างๆ มีหน้าที่สำคัญ คือการช่วยเรื่องการประสานงานต่างๆ เช่น การประชุมประชาชนในเขตหมู่บ้าน และการแจ้งข่าวสารของทางราชการให้ประชาชนรับทราบเป็นต้น ในขณะเดียวกัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็มีสถานะและมีบทบาทเป็นผู้แทนประชาชน เป็นผู้นำของชุมชน เนื่องด้วยไม่ได้มีสถานะเป็นข้าราชการของรัฐเต็มตัว อีกทั้งมิได้ทำงานให้แก่ทางราชการเต็มเวลา บทบาทและหน้าที่ดังกล่าวส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ต้องดูแลความสุขทุกข์ของประชาชนที่เรียกกันว่า “ลูกบ้าน” ในด้านต่างๆเป็นอันมาก ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของตำบล หมู่บ้าน กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม และทางด้านจิตใจของลูกบ้าน ฯลฯ (ชาญชัย จิตรเหล่าอาภรณ์, 2547)

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันที่อยู่คู่สังคมไทยมาโดยตลอด โดยเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้าน และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบล หมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่างๆ อย่างไรก็ตาม จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้มีการปรับบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปตามการเปลี่ยนแปลงนั้น กรมการปกครองซึ่งเป็นกรมที่กำกับดูแลกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้ช่วยเสริมศักยภาพให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยการขยายเวลาการทำงานให้ถึง 60 ปี ถือเป็นการสร้างเสริมความมั่นใจในการทำงานให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นที่ยอมรับหรือได้รับความศรัทธาจากประชาชนมากน้อยเท่าใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการทุ่มเทกำลังใจกำลังกายในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2554)

ดังนั้น เมื่อเห็นความสำคัญของสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้าน การคงอยู่ของสถาบันดังกล่าวภายใต้กระแสความผันผวนทางการเมืองดังที่ได้กล่าวแล้ว ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการ

ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามเงื่อนไขแห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 14 (11) ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ต้องการประเมินขีดความสามารถที่จำเป็นต้องปฏิบัติงานให้บรรลุสัมฤทธิ์ผล ซึ่งจะเป็นการวัดเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่กำหนดไว้ในรูปแบบวัตถุประสงค์ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน (คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2559) อย่างไรก็ดี การบริหารและการปกครองท้องที่ผ่านองค์กรปกครองระดับล่างที่เรียกว่า ตำบลและหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก และมีผลกระทบต่อบทบาท หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน กล่าวคือ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นทั่วประเทศ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มีการยกฐานะสุขาภิบาลเดิมขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีการกำหนดแผนงานและขั้นตอนให้มีกระจายอำนาจและถ่ายโอนงานให้เทศบาลและให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นล่าง นอกจากนี้ ได้มีการขยายบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นบน ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ กล่าวได้ว่า มีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยตรงอย่างหลักเลี่ยงไม่ได้ ประการที่สอง เป็นผลมาจากการปฏิรูประบบราชการโดยภาพรวม ซึ่งมีการจัดกลุ่มภารกิจของกระทรวงและกรมต่างๆ เสียใหม่ ส่งผลให้ภารกิจที่แต่ละกระทรวงและแต่ละกรมแบบเดิม ประการที่สาม ซึ่งได้มอบหรือได้ฝากงานผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อีกทั้งระบบการบริหารงานภาครัฐแบบใหม่นั้น โดยหลักการแล้วมีเป้าหมายในการบริหารโดยเน้นในเรื่องที่มีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลงาน มีเกณฑ์วัดความพึงพอใจของผู้รับบริการคือประชาชน ควรที่จะมีความโปร่งใส และมีความเที่ยงธรรม รวมทั้งมีระบบการงบประมาณและการตรวจสอบการใช้งบประมาณที่แตกต่างไปจากเดิมเป็นอันมาก ดังนั้น สภาพการณ์ดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะว่าโดยพื้นฐานแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มิได้มีฐานะเป็นข้าราชการเต็มตัว อีกทั้งมิได้เป็นพนักงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้น การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วยเกณฑ์ของระบบการบริหารราชการภาครัฐแบบใหม่ ย่อมกระทำได้ด้วยความลำบากยากยิ่งหรือถึงแม้นว่ากระทำได้ ก็ย่อมไม่มีความเป็นธรรมแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งไม่ได้มีฐานะเป็นข้าราชการ และไม่ได้เป็นพนักงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นเต็มตัว (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546) จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อเสนอแนวทางการในการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาดำเนินการวิจัยดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 227,346 คน (ที่มา: กรมการปกครอง, รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2562)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอเมืองนครราชสีมา โดยแบ่งเป็น ประชาชน จำนวน 16 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน รวม 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ 2) กล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ 3) มีเป้าหมาย 4) ความรอบรู้ ยุคปัจจุบัน 5) กระตือรือร้น 6) มีความอดทน 7) การบังคับตนเอง 8) มีมนุษย์สัมพันธ์ 9) การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ 10) การสร้างแรงบันดาลใจ 11) การกระตุ้นทางปัญญา 12) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงาน ประกอบด้วย 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล 2) ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 3) ด้านความพึงพอใจ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ 2) กล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ๆ 3) มีเป้าหมาย 4) ความรอบรู้ ยุคปัจจุบัน 5) กระตือรือร้น 6) มีความอดทน 7) การบังคับตนเอง 8) มีมนุษย์สัมพันธ์ 9) การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ 10) การสร้างแรงบันดาลใจ 11) การกระตุ้นทางปัญญา 12) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล 2) ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 3) ด้านความพึงพอใจ

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ หลังจากที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามขึ้นมา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปตรวจสอบว่า เมื่อนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรวิจัยแล้ว แบบสอบถามจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใด โดยกระบวนการตรวจสอบผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ มีจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (item-objective congruence index) เป็นรายบุคคลว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ โดยนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่

ประเมินมากรอกลงในแบบวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามวัดจุดประสงค์เพื่อหาค่าเฉลี่ย

2. การปรับแก้ไข หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ไขตามคำแนะนำ จนได้แบบสอบถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหา โดยผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับจุดประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ จากนั้นนำไปสู่กระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรงต่อไป

3. การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ภายหลังจากที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดชัยภูมิเพื่อหาค่าความเที่ยง จำนวน 30 ชุด ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความเชื่อถือได้

4. การวิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) โดยเลือกข้อที่มีค่าความเที่ยงตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าเพียงพอสำหรับใช้เป็นมาตรฐานของมาตรวัด

5. การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามเชิงปริมาณ ผู้วิจัยหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งชุด โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทางทฤษฎี แนวคิดจากผลงานวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดอันแสดงให้เห็นถึงตัวแนวความคิด ทฤษฎี เพื่อการเลือกสรรตัวแปรที่มีความสำคัญต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมา

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน

3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) จากที่เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง โดยนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามหลักการเชิงเนื้อหา และเหตุผลทางวิชาการโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในส่วนต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริงโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวทางในการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยผู้วิจัยใช้การสังเกต สัมภาษณ์และจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และแจกแจงตามประเด็นต่าง ๆ จากนั้นมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่นำมาเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์และจดบันทึก

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ	4.21	0.36	มากที่สุด	2
2. ด้านกล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ๆ	3.95	0.41	มาก	3
3. ด้านมีเป้าหมาย	4.26	0.38	มากที่สุด	1
4. ด้านความรอบรู้ ยุคปัจจุบัน	3.55	0.44	มาก	7
5. ด้านกระตือรือร้น	3.66	0.41	มาก	5
6. ด้านมีความอดทน	3.17	0.42	ปานกลาง	12
7. ด้านการบังคับตนเอง	3.33	0.46	ปานกลาง	10
8. ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์	3.72	0.48	มาก	4
9. ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์	3.37	0.44	ปานกลาง	9
10. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	3.64	0.41	มาก	6
11. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	3.20	0.39	ปานกลาง	11
12. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.42	0.45	มาก	8
รวม	**3.62**	**0.13**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ระดับมาก 6 ด้าน ปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านมีเป้าหมาย ($\bar{x}$ =

4.26 , S.D. = 0.38) รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ ($\bar{x}$ = 4.21 , S.D.=0.36) ด้านกล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ($\bar{x}$ = 3.66 , S.D. = 0.41) ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ ($\bar{x}$ = 3.72 , S.D. = 0.48) ด้านกระตือรือร้น ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.44) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. 0.41) ด้านความรอบรู้ ยุคปัจจุบัน ($\bar{x}$ = 3.55 , S.D. = 0.44) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. = 0.45) ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = 0.44) ด้านการบังคับตนเอง ($\bar{X}$ = 3.33, S.D. 0.46) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{x}$ = 3.20 , S.D. = 0.39) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านมีความอดทน ($\bar{x}$ = 3.17 , S.D. = 0.42)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล	3.74	0.35	มาก	1
2. ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	3.53	0.40	มาก	2
3. ด้านความพึงพอใจ	3.32	0.41	ปานกลาง	3
รวม	**3.54**	**0.24**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.54, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล ($\bar{x}$ = 3.74, S.D. = 0.35) รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 0.40) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความพึงพอใจ ($\bar{x}$ = 3.32, S.D. = 0.41)

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis-enter) ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
Constant	2.152	.332		6.479	.000
ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ (X_1)	.068	.034	.102	2.033	.043*
ด้านกล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ (X_2)	.036	.029	.062	1.244	.214
ด้านมีเป้าหมาย (X_3)	.070	.032	.110	2.206	.028*
ด้านความรอบรู้ ยุคปัจจุบัน (X_4)	.008	.029	.014	.258	.797
ด้านกระตือรือร้น (X_5)	.089	.029	.152	3.031	.003*
ด้านมีความอดทน (X_6)	.026	.031	.045	.832	.406
ด้านการบังคับตนเอง (X_7)	.045	.026	.087	1.754	.048*
ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ (X_8)	.044	.025	.088	1.748	.049*
ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (X_9)	.010	.028	.017	.339	.735
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_{10})	.020	.029	.034	.678	.498
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X_{11})	.030	.031	.048	.957	.339
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_{12})	.102	.027	.191	3.834	.000*
R = 0.324, R Square = 0.105, Adjuster R Square =.077					
Std. Error of the Estimate = 0.23142 F = 3.779, Sig = 0.000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าผลลัพธ์ค่า Sig. เท่ากับ 0.000 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig มีค่าน้อยกว่า 0.05) แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง) ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา (Y) พบว่า คะแนนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_{12}) ด้านกระตือรือร้น (X_5) ด้านมีเป้าหมาย (X_3) ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ (X_1) ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ (X_8) และด้านการบังคับตนเอง (X_7) มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา (Y) มีค่า (Beta) เท่ากับ 0.191 , 0.152 , 0.110 , 0.102, . 0.088 และ 0.087 โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_{12}) ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขต

อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา (Y) สูงสุด และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการบังคับตนเอง (X_7) ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา (Y) ต่ำสุด ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ ด้านมีเป้าหมาย ด้านกระตือรือร้น ด้านการบังคับตนเอง ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านกล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ (X_2) ด้านความรอบรู้ยุคปัจจุบัน (X_4) ด้านมีความอดทน (X_6) ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (X_9) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_{10}) และด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X_{11}) โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 6 ด้านไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา (Y)

3. แนวทางการในการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ พบว่า ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนอย่างจริงใจไม่ส่อไปในทางทุจริต ด้านกล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านส่งเสริมการนำเทคโนโลยีปัจจุบันมาปรับใช้ในกระบวนการสื่อสาร การประชุมเพื่อลดต้นทุนในการเดินทาง การจัดการสถานที่การประชุม ตลอดจนมีการส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาชุมชนนั้นได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มาปรับสู่แผนการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านมีเป้าหมาย พบว่า การดำเนินงานกำหนดเป้าหมายร่วมกันของประชาชนกับกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความโปร่งใส มีการรับฟังความต้องการของประชาชนอย่างจริงใจ การมุ่งเน้นการกำหนดเป้าหมายที่ไม่สร้างผลกระทบต่อประชาชน และเปิดโอกาสให้กับประชาชนร่วมตรวจสอบกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่อง ด้านความรอบรู้ ยุคปัจจุบัน พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการปรับแผนการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันให้เหมาะสมกับคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนให้เข้าใจต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ด้านกระตือรือร้น พบว่า การบริหารจัดการในชุมชนนั้น ผู้ใหญ่บ้านส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อกระตุ้นความสนใจของประชาชนในการมีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน การกระตุ้นความกระตือรือร้นของประชาชนผ่านการร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชนร่วมกัน การร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ฯลฯ ด้านมีความอดทน พบว่า ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน

สามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ไม่สร้างความรู้สึกอึดอัดต่อกระบวนการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน และให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเป็นธรรม เสมอภาค ด้านการบังคับตนเอง พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมกับตำแหน่ง การบริหารจัดการอย่างเป็นธรรม เป็นไปตามระเบียบ และมีความโปร่งใสในการทำงานด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ พบว่า ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีความประพฤติอย่างเหมาะสมกับตำแหน่ง มีการใช้ถ้อยคำและภาษาอย่างเหมาะสมกับตำแหน่ง ไม่เลือกปฏิบัติต่อประชาชน ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ พบว่า การบริหารจัดการของผู้ใหญ่บ้านมีความเป็นธรรม จริยธรรม การเอื้อประโยชน์แก่สังคมโดยรวม การให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบางในสังคม การกระจายความเจริญทางสังคมแก่ประชาชนทั่วพื้นที่ในชุมชน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานอย่างเป็นมิตร ไม่สร้างความรู้สึกกดดันในกระบวนการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน การบริหารจัดการชุมชนอย่างมีความเหมาะสมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และมีการเสริมสร้างกำลังใจการปฏิบัติงานร่วมกันแก่ประชาชนอย่างเหมาะสม ด้านการกระตุ้นทางปัญญา พบว่า ผู้ใหญ่บ้านสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเข้าใจได้ง่าย เข้าใจตรงกัน การกระตุ้นให้ประชาชนคิดตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่กระบวนการระดมความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างตรงประเด็น ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับประชาชนในชุมชนตนเองได้ทำให้สร้างความประทับใจแก่ประชาชน และตลอดจนเป็นการแสดงออกถึงความสนใจ ใส่ใจต่อสภาพปัญหาของประชาชน

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมาจังหวัดนครราชสีมา ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการสื่อสารทำความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับแผนการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม การกระจายข่าวสารตามข้อเท็จจริงของนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้ประชาชนเข้าใจแผนการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และเป็นการสร้างความรับรู้อย่างแท้จริงแก่ประชาชน ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พบว่า ผู้นำมีทักษะการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน ไม่ลังเล มีการส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชุมชน และส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิผู้อื่นในสังคมของประชาชน ด้านความพึงพอใจ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อประชาชน การใช้อำนาจอย่างถูกต้อง การปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบและชี้แจงที่มาที่ไปของรายจ่ายได้เป็นอย่างดี ตลอดจนการใส่ใจต่อความเดือดร้อนของประชาชนเป็นสำคัญ

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ระดับมาก 6 ด้าน ปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านมีเป้าหมาย รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ ด้านกล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ ด้านกระตือรือร้น ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านความรอบรู้ ยุคปัจจุบัน ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ด้านการบังคับตนเอง ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และอันดับสุดท้าย คือ ด้านมีความอดทน ซึ่ง สุทธิชัย ปัญญโรจน์ ได้อธิบายไว้ว่า ผู้นำมักมีลักษณะบางอย่างที่เด่นกว่าผู้ตาม คนที่เป็นผู้นำมักเป็นคนที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ผู้อื่นยอมทำตาม อีกทั้งผู้ตามยอมได้นำเอาความประพฤติ ได้นำเอาแบบอย่างในการทำงาน ผู้ตามบางคนถึงกับยอมถอดแบบผู้นำ บางคนลอกเลียนแบบอย่างของผู้นำ แลกเปลี่ยนกันในเรื่อง คุณลักษณะของผู้นำที่ดีมีอะไรบ้างดังนี้ 1) มีเป้าหมาย ผู้ที่ต้องการเป็นผู้นำ ควรมีเป้าหมายเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายชีวิต เป้าหมายในการทำงาน เป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงองค์กร เป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงประเทศชาติ การมีเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้นำมีทิศทางในการเดินทางไปสู่เป้าหมาย ตรงกันข้าม หากผู้นำไม่มีเป้าหมาย ผู้นำก็จะรู้สึกสับสน เปรียบดังเรือที่ไร้หางเสือ อีกทั้งไม่รู้จะไปในทิศทางไหนเหมือนอยู่กลางมหาสมุทร 2) ความรอบรู้ ยุคปัจจุบัน เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร เป็นยุคที่จะต้องใช้ ความคิด ความรู้ มาแข่งขันกัน ไม่เหมือนยุคในสมัยอดีตมักจะใช้กำลังในการต่อสู้หรือการทำสงคราม ผู้นำที่มีข้อมูลมากกว่า ผู้นำที่มีความรอบรู้กว่า ผู้นำที่มีการใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ดีกว่า มักเป็นที่ยอมรับ อีกทั้งเป็นที่เคารพเชื่อถือแก่ผู้ตาม 3) กล้าเปลี่ยนแปลงหรือริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ยุคสมัยปัจจุบันและยุคของโลกในอนาคต ผู้นำมักเป็นผู้ที่กล้าเปลี่ยนแปลง ผู้นำมักกล้าทดลอง ค้นคว้า สิ่งใหม่ๆ โลกยุคใหม่จึงเป็นยุคสมัยของ ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง 4) กระตือรือร้น ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ มักเป็นผู้นำที่มีความกระตือรือร้นกระฉับกระเฉง เดินไวกว่าคนปกติ ตามจิตวิทยา หากผู้นำมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ผู้ตามมักจะมีความกระตือรือร้นด้วย ในทางกลับกัน หากว่าผู้นำมีความเฉยชา ผู้ตามก็มักจะทำงานด้วยความเฉยชา เช่นกัน 5) มีความอดทน งานของผู้นำมักเป็นงานที่หนักกว่าผู้ตาม เนื่องจากต้องมีความรับผิดชอบต่องาน ต่อคนที่ทำงาน และต่อองค์กร ยิ่งเป็นองค์กรขนาดใหญ่ เช่น บริษัท (มหาชน), กระทรวง , หรือประเทศชาติ ก็ต้องรับภาระที่หนักหนาขึ้น หากว่าเราสังเกต ผู้นำระดับประเทศบางคนตอนขึ้นสู่ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดี มีใบหน้าที่หล่อ ดูดี มีสง่า แต่เมื่อดำรงตำแหน่งไปได้ไม่นาน หน้าตาที่เคยสง่า ดูดี กลับการเป็นใบหน้าที่ดู

เคร่งเครียด จริงจัง ก็สืบเนื่องมาจาก ผู้นำระดับประเทศผู้นั้น ต้องแบกรับปัญหาต่างๆ มากมาย และใช้ความคิดในการแก้ปัญหานั้นเอง 6) การบังคับตนเองหรือการควบคุมตนเอง คนที่ต้องการเป็นผู้นำต้องมีสติในการควบคุมตนเอง ทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย เช่น บังคับตนเองไม่ให้แสดงออกต่อหน้าสาธารณะในการแสดงกิริยาอาการที่ไม่ดี โดยเฉพาะต่อหน้าสื่อมวลชน เนื่องจากผู้นำต้องเป็นเป้าสายตาต่อลูกน้องและคนทั่วไป 7) การใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ ผู้นำที่ดีต้องรู้จักใช้ดุลพินิจ อีกทั้งเมื่อมีปัญหาก็ต้องกล้าตัดสินใจ ถึงแม้จะตัดสินใจผิดพลาดไปบ้างก็ตาม แต่หากไม่กล้าตัดสินใจ ก็จะทำให้สถานการณ์นั้นๆ แย่ลงได้ ผู้นำจึงต้องเป็นนักวิเคราะห์ นักคิดที่ดีในการรู้จักมองปัญหาต่างๆ อีกทั้งต้องมีความเด็ดขาดเมื่อต้องตัดสินใจ เพื่อที่จะนำพาองค์กร ประเทศชาติ เดินหน้าต่อไป 8) มีมนุษย์สัมพันธ์ ผู้นำที่ดีต้องเป็นคนมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เนื่องจากผู้นำต้องทำงานกับคน หากผู้นำสามารถครองใจคนทำงานได้ ลูกน้องก็มักจะทำงานเต็มที่ การมีมนุษย์สัมพันธ์จะทำให้ผู้นำเป็นที่ เคารพรัก ศรัทธา เชื่อถือของผู้คน ทำให้มีคนอยากช่วยเหลือ มากกว่าผู้นำที่ไม่มีมนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน (สุทธิชัย ปัญญโรจน์, 2555)

1.2 การปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ และงานตามนโยบายของรัฐบาล รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความพึงพอใจ ดังที่งานวิจัยของ ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านประกอบด้วยองค์ประกอบสามด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่และงานตามนโยบายของรัฐบาล 2) ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำ และหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 3) ด้านความพึงพอใจ ให้คณะกรรมการประเมินผลกำหนดเกณฑ์ และวิธีการประเมินผล วิธีการรับฟังความคิดเห็น แนวทางการประเมินผลให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ และแจ้งให้ผู้เข้ารับการประเมินผลทราบ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2559)

2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ ด้านมีเป้าหมายด้านกระตือรือร้น ด้านการบังคับตนเอง ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ดังการศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า 3) การเปรียบเทียบระดับ

ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีภาวะผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุรพงษ์ รุ่งวารินทร์, 2555)

3. แนวทางการในการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 3.1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา การบริหารจัดการของผู้ใหญ่บ้านมีความเป็นธรรม จริยธรรม การเอื้อประโยชน์แก่สังคมโดยรวมและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน กำนันมีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีปัจจุบันมาปรับใช้ในกระบวนการสื่อสารให้เหมาะสมกับคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนให้เข้าใจต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน 3.2) การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมาจังหวัดนครราชสีมา ผู้นำมีความสามารถในการสื่อสารทำความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับแผนการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสมและมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน ไม่ลังเล มีการส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชุมชน และส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิผู้อื่นในสังคมของประชาชน ตามการศึกษาของ ภาณุพงศ์ ศิริ และคณะ ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับผลการศึกษาเชิงปริมาณ ทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงรายด้านทั้ง 4 ด้าน และโดยภาพรวม การวิจัยครั้งนี้มีข้อแนะนำที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ควรพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้น คือ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ก่อเกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ (ภาณุพงศ์ ศิริ และคณะ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จาการศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา และการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้ดุลพินิจและกล้าตัดสินใจ ด้านมีเป้าหมายด้านกระตือรือร้น ด้านการบังคับตนเอง ด้านมีมนุษย์สัมพันธ์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางการในการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา การบริหารจัดการของผู้ใหญ่บ้านมีความเป็นธรรม จริยธรรม การเอื้อประโยชน์แก่สังคมโดยรวมและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน และในการปฏิบัติงานผู้นำมีความสามารถในการสื่อสารทำความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับแผนการพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสมและมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สร้างความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้อง ต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ เพิ่มเติมโดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อผลการศึกษาจะได้เป็นประโยชน์ในทุกมิติยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2559). การประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2564 จาก https://multi.dopa.go.th/.

ชาญชัย จิตรเหล่าอาภรณ์. (2547). กำนันผู้ใหญ่บ้านกับ อำานาจทางการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2564 จาก http://it.ripa.ac.th/humanity/py.html

ทองใบ สุดชารี. (2550). ภาวะผู้นำ : กลไกขับเคลื่อนองค์การแห่งการเรียนรู้. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลยัราชภัฏอุบลราชธานี.

ธวัช บุณยมณี. (2550). ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง.กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ แนวคิดกระจายอำนาจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ปริญญา ตันสกุล. (2550). ศาสตร์แห่งการเป็นผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จิตจักรวาล.

ภาณุพงศ์ ศิริ และคณะ. (2560). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่ อำเภอบางไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(2), 169-179.

ศรีสกุล เจริญศรี. (2558). ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์การ กับประสิทธิผลองค์การของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สุทธิชัย ปัญญโรจน์. (2555). ครบเครื่องเรื่องนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเซียเพรส (1989).

สุรพงษ์ รุ่งวารินทร์. (2555). การพัฒนาภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. (2554). มุ่งสู่ความเป็นเลิศการบริหารในทศวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ O.N.G.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Test (5th ed.). New York: Harper Collins.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา*

PUBLIC PARTICIPATION AND PATTERNS OF PARTICIPATION AFFECTING THE LOCAL DEVELOPMENT OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

นัชชา ทิพเนตร
Nutcha Tippanete
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: spasirasom01@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วม และการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล 2) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และ ระดับปานกลาง 2 ด้าน และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และระดับปานกลาง 3 ด้าน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร และด้านการรับฟังความคิดเห็น ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ

* Received April 13, 2022; Revised May 23, 2022; Accepted June 18, 2022

0.05 และ 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นของคน
คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, รูปแบบการมีส่วนร่วม, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the public participation, patterns of participation, and the local development of subdistrict municipalities, Nakhon Ratchasima Province; 2) study the public participation and patterns of participation affecting the local development of subdistrict municipalities, Nakhon Ratchasima Province; and 3) study the development guidelines the public participation and patterns of participation for the local development of subdistrict municipalities, Nakhon Ratchasima Province. This was the quantitative and qualitative research. The quantitative research sample consisted of 400 people. The research instrument was a questionnaire, a qualitative research sample of 20 people. is an in-depth interview The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation. Multiple regression analysis and correlation analysis. The results showed that 1) Public participation that affects the local development of the sub-district municipality, Nakhon Ratchasima Province. The overall aspects at a high level. When considering each aspect, it was found that at a high level on 2 aspects and at a moderate level on 2 aspects and forms of public participation The overall picture is moderate. When considering each aspect, it was found that it was at a high level on 2 aspects and at a moderate level on 3 aspects.; 2) the public participation in the aspect of participation in decision-making and the aspect of participation in assessment versus the patterns of participation in the providing information aspect and the public hearing aspect affected to the local development of subdistrict municipalities, Nakhon Ratchasima Province at statistical significance at 0.05, and 3) the local government organizations should promote people's participation as part of people's local development.
Keywords: Public Participation, Patterns of Participation, Local Development

บทนำ

ประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 และได้มีการจัดระเบียบการปกครองโดยใช้หลักการปกครองที่สำคัญ 3 ประการ คือ หลักการรวมอำนาจ หลักการแบ่งอำนาจ และหลักการกระจายอำนาจโดยมีความสัมพันธ์กกับการจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินที่แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การบริหารราชการส่วนกลางใช้หลักการรวมอำนาจ 2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาคใช้หลักการแบ่งอำนาจ และ 3) การปกครองส่วนท้องถิ่นใช้หลักการกระจายอำนาจ ในหลักการเหล่านี้ได้ถูกกำหนดเป็นรูปแบบการปกครองไทยและดำเนินการสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ซึ่งหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2552 หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หมายความว่า เทศบาล) สุขาภิบาลและราชการ ส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น แต่ไม่รวมถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538 และมีฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในเวลาต่อมา พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ส่งผลให้มีการกระจายอำนาจสู่องค์กรประชาชนในระดับตำบลอย่างมาก โดยได้ยกฐานะสภาตำบลซึ่งมีรายได้ตามเกณฑ์คือ มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวได้ว่าการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลนี้เป็นผลผลิตหนึ่งของกระแสของสังคมที่ต้องการจะปฏิรูปการเมือง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นมิติหนึ่งของความพยายามในการปฏิรูปการเมืองโดยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2549)

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้ชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อาทิ มาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อนผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอนั้นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย มาตรา 57 (2) รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ด้วย มาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน มาตรา 253 การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลให้ประชาชนทราบ และมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย เป็นต้น ในการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไข และเป็นกุญแจดอกสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและต่อประโยชน์สุขของประชาชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาราชการยุคใหม่ที่เป็นราชการระบบเปิด การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่นจะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง และลดความขัดแย้งต่อต้าน ทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นบทบาทที่ของหน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น หลักการในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเริ่มมาจากบทเรียนของความล้มเหลวในการพัฒนาชุมชน ชนบท ที่ไม่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาแบบยั่งยืนประกอบกับกระแสความคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและในระดับสากลเกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้การพัฒนาในยุคหลัง ๆ ได้เน้นประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการ ขับเคลื่อนการพัฒนาและมีส่วนร่วมของประชาชน (people's participation) จึงเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 เป็นต้นมา ได้มีการกำหนดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ค่อนข้างชัดเจน (อรพินท์ สพโชคชัย, 2550)

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สะท้อนได้จากการที่องค์กรต่างประเทศให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าว กล่าวคือ องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้นำธรรมาภิบาล (good governance) มาใช้อย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1989 ในรายงานเรื่อง Sub sahara Africa: from Crisis to Growth เป็นรายงานที่ธนาคารโลกพยายามวิเคราะห์ถึงความล้มเหลวของรัฐในอัฟริกาในการพัฒนาประเทศ คำว่าธรรมาภิบาล เริ่มมีบทบาทในแง่ของโลกาภิวัตน์ เพราะธนาคารโลกและกองทุนเงินระหว่างประเทศเชื่อว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะทำไม่ได้เลย หากประเทศนั้นปกครองโดยปราศจากธรรมาภิบาล ธนาคารโลกจึงได้สร้างลักษณะของธรรมาภิบาลระดับโลกขึ้น เพื่อให้หน่วยงานและเครือข่ายในองค์กรผลักดันให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินตามแนวทางธรรมาภิบาล ซึ่งลักษณะองค์ประกอบที่กว้างขวางนี้ไม่ได้ชี้ชัดว่า ประเทศนั้น ๆ จะต้องอยู่ภายใต้ระบบการเมืองการปกครองแบบใดแบบหนึ่งอย่าง เฉพาะเจาะจง ดังนั้นธรรมาภิบาลจึงหมายถึงการปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารและการจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยหลักการทั่วไปของธรรมาภิบาลที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ 8 หลักการ ประกอบไปด้วย 1) หลักการมีส่วนร่วม เป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กร หรือ

ประชาชนทั้งชายหญิงที่สามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง 2) การปฏิบัติตามกฎบนความถูกต้องตามกรอบของกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน 3) ความโปร่งใส เป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา สิ่งนี้ช่วยแก้ปัญหาการทุจริตและคอรัปชั่นได้ 4) ความรับผิดชอบ เป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการทำงาน กล้าที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจนั้น ๆ 5) ความสอดคล้องเป็นการกำหนด และสรุปความต้องการของคนในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมาก โดยพยายามหาจุดสนใจร่วมกันและความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคมมาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม การจะพัฒนาสังคมได้ต้องทราบความต้องการที่สอดคล้องต้องกันของสังคม 6) ความเสมอภาคเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับจากรัฐบาลหรือ องค์กรปกครอง ทั้งการบริการด้านสวัสดิการ ตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ 7) หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ โดยการผลิตและจำหน่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่มีคุ้มค่ากับเงินที่ลงทุน หรือการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงที่สุดต่อมวลมนุษยชาติโดยมีการพัฒนากระบวนการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และ 8) การมีเหตุผลเป็นความต้องการในทุกสังคม ประชาชนทุกคนต้องตัดสินใจ และความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองด้วยเหตุด้วยผลที่สมเหตุสมผล (วัชรินทร์ อินทพรหม, 2557)

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธีซึ่งบางวิธีสามารถทำได้อย่างง่าย ๆ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา เช่น การรับฟังความคิดเห็น การเกี่ยวข้อง หรือการสร้าง ความร่วมมือหรือการเสริมอำนาจแก่ประชาชนขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่าย และความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย การพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความรู้ความสามารถความรับผิดชอบของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบประชาชนมีส่วนร่วม ก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (good governance) ถ้าหากประชาชนมี

ส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการ กิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติ (วัชราภรณ์ พรมพลเมือง และพิชัยรัฐ หมื่นด้วง, 2559); (ฐิติมา อุดมศรี, 2555)

เทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานท้องถิ่นหนึ่งที่ยังแก้ไขปัญหาในพื้นที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งจังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก และมีประชากรกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งคนต่างพื้นที่เข้ามาทำงาน และคนในพื้นที่เอกก็ออกไปทำงานต่างถิ่นเหลือไว้เพียงผู้เฒ่า ผู้แก่ ที่อยู่กับบ้าน และทั้งยังขาดความไม่ตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของประชาชน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นของตน ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นยังขาดการชักจูงและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จากสภาพการณ์ดังผู้วิจัยกล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมมาปรับใช้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางให้การพัฒนาการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วม และการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา เป็นการแบบผสานวิธี (mixed method research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางของวิธีดำเนินการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา จากทั้ง 32 อำเภอ มีเทศบาลตำบล จำนวน 85 แห่ง มีประชากรจำนวน 651,466 คน (ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2561)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 18 คน แบ่งเป็นผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 คน และประชาชน 15 คน คัดเลือกโดยการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถาม (questionnaire) คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาในการทำแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา โดยแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) การเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ 5) การเสริมอำนาจ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน 3) ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) การเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ 5) การเสริมอำนาจ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน 3) ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน

การสร้างการทดสอบเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของแบบสอบถาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ออกแบบนั้นเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบประเมินโดยดัชนีความสอดคล้อง IOC (item-objective congruence index) เป็นรายบุคคลว่าแบบสอบถามในแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ จากนั้นนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ประเมินกรอกลงในแบบวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย

2. การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ภายหลังจากที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นผู้วิจัยจึงนำไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง จำนวน 30 ชุด

3. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) โดยเลือกข้อที่มีค่าความเที่ยงตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป สำหรับใช้เป็นมาตรฐานของมาตรวัด

4. หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามเชิงปริมาณ ผู้วิจัยหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งชุด โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

ขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1. ค้นคว้าข้อมูล ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด และสร้างเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้

2. ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยได้รับกลับคืนมาอย่างครบถ้วน

3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) จากที่เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามหลักการเชิงเนื้อหา และเหตุผลทางวิชาการโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลตามข้อเท็จจริงโดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก กับประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 18 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จนครบจำนวน 400 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลมาแจกแจงตามประเด็นต่างๆ จากนั้นทำการวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลและถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วม และการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.52	0.42	มาก	2
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.78	0.46	มาก	1
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.25	0.38	ปานกลาง	4
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.31	0.43	ปานกลาง	3
รวม	**3.46**	**0.22**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.46, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และ ระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 0.46) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x}$ = 3.52, S.D. = 0.42) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x}$ = 3.31, S.D. =0.43) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{x}$ = 3.25, S.D. = 0.38)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวม

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร	3.51	0.37	มาก	2
2. ด้านการรับฟังความคิดเห็น	3.65	0.39	มาก	1
3. ด้านการเกี่ยวข้อง	3.39	0.43	ปานกลาง	3
4. ด้านความร่วมมือ	3.19	0.38	ปานกลาง	5
5. ด้านการเสริมอำนาจ	3.21	0.43	ปานกลาง	4
รวม	**3.40**	**0.19**	**ปานกลาง**	

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.40, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการรับฟังความคิดเห็น ($\bar{x}$ = 3.65, S.D. = 0.39) รองลงมา ได้แก่ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{x}$ = 3.51, S.D. = 0.37) ด้านการเกี่ยวข้อง ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.34) และด้านการเสริมอำนาจ ($\bar{x}$ = 3.21, S.D. =0.43) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความร่วมมือ ($\bar{x}$ = 3.19, S.D. = 0.38)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ภาพรวม

การพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน	3.54	0.40	มาก	3
2. ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน	3.60	0.38	มาก	2
3. ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.24	0.39	ปานกลาง	4
4. ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน	3.72	0.40	มาก	1
รวม	**3.53**	**0.21**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า การพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และปานกลาง 1 ด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน ($\bar{x}$ = 3.72, S.D. = 0.40) รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ($\bar{x}$ = 3.60, S.D. = 0.38) ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{x}$ = 3.54, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{x}$ = 3.24, S.D. = 0.39)

2. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
Constant	3.246	.166		19.497	.000
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1)	.042	.025	.085	1.654	.049*
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_2)	.005	.022	.010	.202	.840
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X_3)	.026	.027	.048	.958	.338
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4)	.062	.024	.129	2.534	.012*
R = 0.177, R Square = 0.031, Adjuster R Square =.022					
Std. Error of the Estimate = 0.20443 F = 3.206, Sig = 0.003					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าผลลัพธ์ค่า Sig. เท่ากับ 0.003 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig มีค่าน้อยกว่า 0.05) แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว (การมีส่วนร่วมของประชาชน) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา(Y) พบว่าคะแนนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1) มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา(Y) มีค่า (beta) เท่ากับ .129 และ .085 โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา (Y) สูงสุด และการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา (Y) ต่ำสุด การมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_2) และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X_3) โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้ง 2 ด้านไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สามารถพยากรณ์การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา (Y)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
Constant	3.026	.188		16.069	.000
ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร (X_5)	.074	.028	.132	2.640	.009*
ด้านการรับฟังความคิดเห็น (X_6)	.065	.026	.124	2.487	.013*
ด้านการเกี่ยวข้อง (X_7)	.019	.024	.039	.778	.437
ด้านความร่วมมือ (X_8)	.019	.027	.035	.688	.492
ด้านการเสริมอำนาจ (X_9)	.003	.025	.007	.141	.888

R = 0.203, R Square = 0.041, Adjuster R Square =.029

Std. Error of the Estimate = 0.20365 F =3.387 , Sig = 0.005

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าผลลัพธ์ค่า Sig. เท่ากับ 0.005 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig มีค่าน้อยกว่า 0.05) แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว (รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา (Y) พบว่าคะแนนมาตรฐานของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร (X_5) และด้านการรับฟังความคิดเห็น (X_6) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา (Y) มีค่า (beta) เท่ากับ .132 และ .124 โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร (X_5) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา (Y) สูงสุดและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการรับฟังความคิดเห็น (X_6) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา (Y) ต่ำสุด รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร และด้านการรับฟังความคิดเห็น ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการเกี่ยวข้อง (X_7) ด้านความร่วมมือ (X_8) และด้านการเสริมอำนาจ (X_9) โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้ง 3 ด้านไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สามารถพยากรณ์การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา (Y)

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กล่าวคือ ผู้นำท้องถิ่นได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจเนื่องจากเป็นส่งเสริมทักษะการตัดสินใจของประชาชน การพัฒนาทักษะการพึ่งพาตนเอง และเป็นการช่วยให้ประชาชนได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประโยชน์สาธารณะอย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม ส่งเสริมความรู้สึกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม การเป็นเจ้าของร่วมกัน การลงมือปฏิบัติจะช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่า ตนได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ต้องการ เป็นการรักษาผลประโยชน์ของตนและสังคมในภาพรวม ตลอดจนเป็นการร่วมมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล กล่าวคือ ทำให้ประชาชนได้ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนตนเอง ช่วยตรวจสอบกระบวนการปฏิบัติงานของผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ มีการกระจายข่าวสารแก่ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงผ่านเสียงตามสายในชุมชน ผ่านการติดป้ายประกาศ การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ฯลฯ เพื่อสร้างการรับรู้ในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นแก่ประชาชน รวมถึงประชาชนได้มีโอกาสแจ้งข่าวสารความต้องการของประชาชนแก่เจ้าหน้าที่ให้รับทราบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการรับฟังความคิดเห็น กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นมีความสามารถในการพิจารณาเลือกแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน การปฏิบัติด้วยความโปร่งใส เจ้าหน้าที่รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างแท้จริง ไม่เลือกปฏิบัติต่อประชาชน ด้านการเกี่ยวข้อง กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนา ก็คือ ประชาชน ในการมีอิทธิพลต่อการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา การกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างสอดคล้องกับความต้องการ หรือความเดือดร้อนของประชาชน ด้านความร่วมมือ กล่าวคือ ประชาชนร่วมกันสอดส่อง รักษาผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน การตรวจสอบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่อย่างสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การเสนอข่าวสารอย่างเท็จจริงเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้นำไปพิจารณาประกอบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการเสริมอำนาจ กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อ

การบริหารจัดการท้องถิ่น การให้ข้อมูลประกอบการพิจารณา ตัดสินใจในการลงประชามติอย่างเป็นกลาง และปฏิบัติต่อประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันแม้จะมีอุดมการณ์แตกต่างกัน

ส่วนที่ 3 การพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นมีความรับผิดชอบ ใส่ใจต่อความเดือดร้อนของประชาชน การส่งเสริมให้บริการสาธารณาให้มีคุณภาพ ประสิทธิผลและประสิทธิภาพอยู่เสมอ ช่วยสร้างความรู้สึกประทับใจแก่ประชาชน ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นมีประสบการณ์ทำงานที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน การส่งเสริมการมีจิตสำนึกที่ดี ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นในสังคม ฯลฯ ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือ การส่งเสริมการเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง เพื่อเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้ตัดสินใจเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมของพื้นที่ ตลอดจนการให้ความสำคัญต่อสถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัวในการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีของเยาวชน ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน กล่าวคือ มีการส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพของประชาชนในอาชีพที่ประชาชนมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพอยู่แล้ว เพื่อให้มีการพัฒนาอาชีพอย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน สร้างความตื่นตัวในการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วม และการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา

1.1 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และ ระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งนิศร ยืนยง ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครนายก พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก (ธนิศร ยืนยง, 2561)

1.2 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวม โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการรับฟังความคิดเห็น รองลงมา ได้แก่ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการเกี่ยวข้อง และด้านการเสริมอำนาจ และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความร่วมมือ ซึ่งมีแนวคิดที่กล่าวว่า เป็นการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยที่เน้นการเลือกตั้งไปสู่การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากการใช้คำว่า “การให้ข้อมูล” (รัฐให้ข้อมูลไม่ใช่ประชาชนให้ข้อมูล) “การเปิดรับฟังความคิดเห็น” (รัฐจัดเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นไม่ใช่ประชาชนย่อมมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น หรือขอออกความเห็น) ฯลฯ เมื่ออำนาจการเมืองอยู่ในมือของนักการเมืองและระบบราชการ ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมก็คือ รัฐจะให้ข้อมูลหรือไม่ จะจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือไม่ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2551)

1.3 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และปานกลาง 1 ด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพประชาชน รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านระบบการศึกษา บำรุงศาสนา สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก พบว่า การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครนายกภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความ เข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสงบสุข อยู่ในระดับมาก การส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวมอยู่ในระดับ มาก และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า บริการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้อถิ่น ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 84.40 (ธนิศร ยืนยง, 2561)

2. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4) กับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร (X_5) และด้านการรับฟังความคิดเห็น (X_6) ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ตามการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมี ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีส่วนร่วมในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วม ในระดับมาก และสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 (วิษณุ หยกจินดา, 2557)

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา 3.1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา กล่าวคือ ผู้นำท้องถิ่นได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจเนื่องจากเป็นส่งเสริมทักษะการตัดสินใจของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้สึกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนาทักษะการพึ่งพาตนเอง และเป็นการช่วยให้ประชาชนได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประโยชน์สาธารณะอย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าตนได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ตลอดจนเป็นการร่วมมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ 3.2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นมีความสามารถในการพิจารณาเลือกแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน การปฏิบัติด้วยความโปร่งใส มีการกระจายข่าวสารแก่ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงผ่านเสียงตามสายในชุมชน ผ่านการติดป้ายประกาศ การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ฯลฯ เพื่อสร้างการรับรู้ในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นแก่ประชาชน รวมถึงประชาชนได้มีโอกาสแจ้งข่าวสารความต้องการของประชาชนแก่เจ้าหน้าที่ให้รับทราบ เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น 3.3) การพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นมีความรับผิดชอบ ใส่ใจต่อความเดือดร้อนของประชาชน มีการส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพของประชาชนในอาชีพที่ประชาชนมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพอยู่แล้ว เพื่อให้มีการพัฒนาอาชีพอย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ส่งเสริมการเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง และให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวในการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีของเยาวชน ดังการศึกษาของนวลฉวี ประเสริฐสุข ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ” พบว่า 1) ผู้สูงอายุมีความสุขความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถสนองตอบ

ต่อคุณภาพชีวิตใน 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา/การเรียนรู้ 2) เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมสัญจรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและกิจกรรมสานวัยใส่ใจผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยและกลุ่มปฏิบัติการหลักร่วมดาเนินการกับชุมชน 3) เกิดการบูรณาการความรู้และกิจกรรมในชุมชนผ่านการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน 4) เกิดความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนโดยการดาเนินการต่อเนื่องของชุมชนที่ประกอบด้วย แกนนาผู้สูงอายุ คนวัยอื่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน (นวลฉวี ประเสริฐสุข และคณะ, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และการพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร และด้านการรับฟังความคิดเห็น ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น เขตเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า นำท้องถิ่นได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้สึกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนาทักษะการพึ่งพาตนเอง ผู้บริหารท้องถิ่นมีความสามารถในการพิจารณาเลือกแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน และผู้บริหารท้องถิ่นมีความรับผิดชอบ ใส่ใจต่อความเดือดร้อนของประชาชน มีการส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพของประชาชนในอาชีพที่ประชาชนมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีของเยาวชน จากการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานควรมีการกำหนดนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วม 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่สามารถส่งผลให้ระดับ การมีส่วนร่วม เช่น แรงจูงใจเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2549). มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

ฐิติมา อุดมศรี. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. Veridian E-Journal, SU (Humanities, Social Sciences, and Arts), 5(3), 220-238.

ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 5(2), 119-135.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). ทฤษฎีและแนวคิด : การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่นภาคแรก. กรุงเทพมหานคร : คบไฟ.

นวลฉวี ประเสริฐสุข และคณะ. (2558). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์แบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในชนบทไทย : ด้านการดูแลสุขภาพจิต. นครปฐม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัชราภรณ์ พรมพลเมือง และพิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยราชธานี.

วัชรินทร์ อินทพรหม. (2557). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 8(3), 278-289.

วิษณุ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อรพินท์ สพโชคชัย. (2550). หลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาคุณภาพ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Test (5th ed.). New York: Harper Collins.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบล ในจังหวัดชัยภูมิ*

LEADERSHIP COMPETENCIES OF MAYOR AFFECTING THE ADMINISTRATION EFFECTIVENESS OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES IN CHAIYAPHUM PROVINCE

ลัดดา ศิริรุ่งเรืองไกร
Ladda Sirirungrueangkrai
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: tookflower@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะนำของนายกเทศมนตรีและประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ 2) วิเคราะห์สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน และ 3) เสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงาน เป็นการแบบวิจัยผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มประชากร ได้แก่ บุคลากรของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย ด้านการยึดมั่นในหลักการ มีความทุ่มเทอุทิศตน มีคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และ ด้านสมรรถนะความสามารถในการจัดการสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) สมรรถนะผู้นำในด้านการมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวทางด้านอารมณ์ ด้านการมีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นจากภายใน และด้านการมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น กับผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการกระตุ้น

* Received April 11, 2022; Revised May 23, 2022; Accepted June 18, 2022

ทางปัญญานั้น ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และ 3) ผู้นำควรนำความยืดหยุ่น แรงจูงใจ การกระตุ้นภายในสามารถโน้มน้าว และกระตุ้นให้เกิดปัญญาเพื่อการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิผลการบริหารของเทศบาลตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: สมรรถนะผู้นำ, ประสิทธิผลการบริหารงาน, เทศบาลตำบล

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) Study the leadership competencies of mayor and the administration effectiveness of subdistrict municipalities in Chaiyaphum Province; 2) Analysis of the mayor's leadership competencies affecting the effectiveness of administration; and 3) Propose guidelines to increase management effectiveness It is a combination of quantitative and qualitative research. The population groups are Personnel of Sub-District Municipality in Chaiyaphum Province A quantitative research sample of 400 people’s and the research instrument was the questionnaire. The sample group for qualitative research was the 20 personnel, and the research instrument was the in-depth interview form. The data analysis statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and correlation analysis The results showed that: 1) the leadership competencies of mayor of subdistrict municipalities in Chaiyaphum Province found the overall was at high level; the descending mean were the aspect of adherence to principles, dedication, devoted, and virtuous; the aspect of tact and intuition in solving various situations; the aspect of ability to persuasion or influence others; the aspect of ability to be flexible and emotionally adaptable; the aspects of motivation and internal motivation; the aspect of knowing and truly understanding oneself; and the aspect of ability to manage relationships with others, respectively; and the administration effectiveness of subdistrict municipalities in Chaiyaphum Province found the overall was at high level; 2) the leadership competencies in the aspect of ability to be flexible and emotionally adaptable, the aspects of motivation and internal motivation versus the transformational leadership in the aspect of intellectual stimulation affected to the administration effectiveness of subdistrict municipalities in Chaiyaphum

Province at statistical significance level .05; and 3) the leadership competencies should bring the flexibility, motivation, and internal motivation to be persuasive and to stimulate wisdom for further development, and increase the administration effectiveness of subdistrict municipalities or local administrative organizations.

Keywords: Leadership Competency, Administration Effectiveness, Subdistrict Municipality

บทนำ

สมรรถนะผู้นำ (leadership) เป็นอีกเครื่องมือของการวัดความสำเร็จของการบริหารงาน ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร การกำหนดทิศทางการดำเนินงาน การกำหนดกลยุทธ์ ค่านิยมขององค์การ ลักษณะการดำเนินงาน การติดตามผลการปฏิบัติงาน การติดต่อประสานงาน การมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ การส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์การ และการมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสอดคล้องกับหลักการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทางสังคมในปัจจุบัน สำหรับเหตุการณ์ความเป็นปัจจุบันนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ต่อองค์การ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาย่อมส่งผลต่อการปรับตัวของผู้บริหารองค์การในการมองเห็นทิศทางและความเปลี่ยนแปลงอย่างทันเหตุการณ์ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2545) นอกจากเครื่องมือที่บ่งบอกความสำเร็จของผู้นำแล้ว ลักษณะของผู้นำก็มีหลากหลายลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะพึงมีของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้นำเชิงคุณลักษณะที่มีการแสดงออกผ่านบุคลิกภาพของบุคคล แสดงออกผ่านความทะเยอทะยาน ความต้องการนำผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง และรอบรู้ในงาน ผู้นำเชิงพฤติกรรม เป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมทักษะและเจตคติที่เหมาะสม และผู้นำเชิงสถานการณ์ เป็นผู้นำที่แสดงศักยภาพออกมาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม เช่น ในสถานการณ์ที่ต้องใช้แรงจูงใจเป็นสำคัญ ผู้นำก็จะมุ่งเน้นการแสดงออกในการโน้มน้าว ให้กำลังใจเป็นสำคัญ เป็นต้น (ธร สุนทรายุทธ, 2551)

เทศบาล เปรียบเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ตามหลักการกระจายอำนาจ กล่าวคือ กระจายอำนาจไปให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอิสระที่จะดำเนินการปกครองตนเองภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เป็นการปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา เพราะเป็นการจำลองรูปแบบการปกครองประเทศมาใช้ในท้องถิ่น โดยเทศบาลมีฐานะเป็นนิติบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร เป็นต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดชัยภูมิ พบว่า จังหวัดชัยภูมิ มีหน่วยงานเทศบาล จำนวน 36 แห่ง แบ่งเป็น เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 35 แห่ง มีการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารราชการของประเทศ เป็นการบริหารราชการที่ใช้หลักการกระจายอำนาจ ให้อำนาจแก่ผู้นำท้องถิ่น จำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำของผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะ น้ำประปา ไฟฟ้า ที่บางหมู่บ้าน ชุมชนยังประสบอยู่ จากบริบทของภาวะผู้นำ ประสิทธิผลระดับองค์การที่กล่าวข้างต้น ทำให้ทราบว่า ภาพรวมจากการบริหารงานที่จะเกิดผลลัพธ์ในระดับองค์การอย่างสำนักงานเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิได้นี้ เริ่มจากการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิผลในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ทั้งนี้ ผลของการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลจากระดับบุคคลและระดับกลุ่มก็มีความเชื่อมโยงกับการบริหาร อันเกี่ยวข้องกับผู้บริหารโดยตรง เพราะการมีผู้บริหาร ณ ที่นี้หมายถึงนายกเทศมนตรี ที่มีทักษะความรู้ มีความเป็นผู้นำ มีหลักการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีความเชื่อมั่นในตนเองและศักยภาพของตนเอง รวมไปถึงมีทักษะในการนำและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นก็จะส่งผลต่อภาพรวมของการปฏิบัติงานระดับองค์การได้เป็นอย่างดีตามหลักการการจัดทำบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์ และให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง ตามบัญญัติความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรา 283 การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550

จากดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบล ในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำประโยชน์ที่ได้ไปพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาล ในจังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีและประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ

3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณละคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2,189 คน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยทำการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน จำแนกออกเป็น ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 คน และบุคลากร 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะภาวะผู้นำ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ของลิเคิร์ท

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสมรรถนะภาวะผู้นำ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงาน

การสร้างและทดสอบเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาบทความ ตำราตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะผู้นำ และประสิทธิผลการบริหารงาน และสร้างแบบสอบถามโดยอิงเนื้อหาจากที่ได้ศึกษา โดยสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า 2) เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้ว นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านดำเนินการตรวจสอบ ประเมินโดยดัชนีความสอดคล้อง IOC (item-objective congruence index) เพื่อตรวจสอบว่าแบบสอบถามนั้นสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ 3) การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (try out) กับบุคลากรของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง 4) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์หา

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุด โดยการใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งชุดเท่ากับ .94 5) ดำเนินการพิมพ์แบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังส่วนจังหวัดชัยภูมิ

3. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง 400 ชุด

4. ดำเนินการนำแบบสอบถามที่เก็บได้มาประมวลผล และวิเคราะห์เพื่อนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบ จำนวน 400 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลมาแจกแจงตามประเด็นต่างๆ จากนั้นทำการวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลและถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุปซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก โดยผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน จำแนกออกเป็น ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 คน และประชาชน 16 คน

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีและประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ

1.1 สมรรถนะภาวะผู้นำของเทศบาล ในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.69, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน และ ระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือด้านสมรรถนะการยึดมั่นในหลักการ มีความทุ่มเท อุทิศตน และมีคุณธรรม ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = 0.49) รองลงมา ได้แก่ด้านสมรรนะการมีไหวพริบและสัญชาติญาณในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ($\bar{x}$ = 3.91, S.D. = 0.53) ด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือมีอิทธิผลต่อผู้อื่น ($\bar{x}$ =

3.86, S.D. = 0.54) ด้านสรรมถนะการมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวทางด้านอารมณ์ ($\bar{x}$ = 3.65, S.D. = 0.54) ด้านสมรรถนะการมีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นจากภายใน ($\bar{x}$ = 3.58, S.D. = 0.57) ด้านสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.54) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสมรรถนะความสามารถในการจัดการสัมพันธภาพกับผู้อื่น ($\bar{x}$ = 3.30, S.D. = 0.53)

1.2 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.55) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.59) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.54) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 0.50)

1.3 ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.41, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 8 ด้าน และปานกลาง 7 ด้าน และน้อย 1 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านความเชื่อมั่นในผู้บริหาร ($\bar{x}$ = 4.11, S.D. = 0.48) รองลงมา ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์และการสื่อสาร ($\bar{x}$ = 3.97, S.D. = 0.47) ด้านการตรวจสอบและสร้างนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 3.83, S.D. = 0.74) ด้านการมอบหมายหน้าที่ ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.47) ด้านความสามารถและการจัดการลูกค้า ($\bar{x}$ = 3.68, S.D. = 0.50) ด้านการสื่อสารและการมอบหมายงาน ($\bar{x}$ = 3.58, S.D. = 0.48) ด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 0.46) ด้านการเป็นที่ปรึกษา ($\bar{x}$ = 3.49, S.D. = 0.53) ด้านการสร้างเครือข่าย ($\bar{x}$ = 3.35, S.D. = 0.50) ด้านแรงจูงใจ ($\bar{x}$ = 3.28, S.D. = 0.48) ด้านการบริหารจัดการเพื่อนร่วมงาน ($\bar{x}$ = 3.27, S.D. = 0.47) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$ = 3.24, S.D. = 0.52) ด้านการบริหารสวัสดิการ ($\bar{x}$ = 3.17, S.D. = 0.53) ด้านระเบียบวินัย ($\bar{x}$ = 2.96, S.D. = 0.49) ด้านการติดต่อสื่อสารไม่เป็นทางการ ($\bar{x}$ = 2.78, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างจินตนาการ ($\bar{x}$ = 2.55, S.D. = 0.47)

2. เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงซ้อน แบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างสมรรถนะภาวะผู้นำ ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	3.113	.110		28.393	.000
ด้านสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (X_1)	.005	.010	.025	.501	.616
ด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวทางด้านอารมณ์ (X_2)	.026	.010	.123	2.445	.015*
ด้านสมรรถนะการมีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นจากภายใน (X_3)	.029	.010	.148	2.983	.003*
ด้านสมรรถนะความสามารถในการจัดการสัมพันธภาพกับผู้อื่น (X_4)	.013	.011	.060	1.193	.234
ด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น (X_5)	.018	.010	.087	1.747	.041*
ด้านสมรรถนะการมีไหวพริบและสัญชาติญาณในการแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ (X_6)	.016	.011	.076	1.526	.128
ด้านสมรรถนะการยึดมั่นในหลักการ มีความทุ่มเท อุทิศตน และมีคุณธรรม (X_7)	.011	.012	.050	.970	.333
R = 0.245 , R Square = 0.060, Adjuster R Square = .043					
Std. Error of the Estimate = 0.12096 F = 3.586, Sig = 0.001					

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงซ้อน แบบขั้นตอน (multiple linear regression analysis- enter) ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	3.344	.075		44.749	.000
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_8)	.014	.010	.066	1.321	.187
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_9)	.013	.010	.070	1.390	.165
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X_{10})	.029	.013	.085	1.695	.031*
ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล (X_{11})	.009	.010	.046	.923	.357
R = 0.146 , R Square = 0.042, Adjuster R Square = .030					
Std. Error of the Estimate = 0.12311 F = 2.057, Sig = 0.006					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะภาวะผู้นำ ด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวทางด้านอารมณ์ (X_2) ด้านสมรรถนะการมีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นจากภายใน (X_3) และด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น (X_5) ส่วนผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X_{10}) ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ส่วนสมรรถนะภาวะผู้นำและผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ

3.1 สมรรถนะภาวะผู้นำของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ **ด้านสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง** พบว่า ผู้นำสามารถเข้าใจและควบคุมความรู้สึกนึกคิดของตนเองระหว่างปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี มีทักษะที่ดีในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมขององค์กร มีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความแตกต่างของประชาชน **ด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวทางด้านอารมณ์** พบว่า ผู้นำมีทักษะในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานร่วมกับบุคลากรที่มีความแตกต่างกัน การรับมือกับความกดดันจากการทำงาน การปรับแบบแผนการทำงานอย่างเหมาะสมกับความสามารถของผู้เกี่ยวข้อง **ด้านสมรรถนะการมีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นจากภายใน** พบว่า ผู้นำมีแรงกระตุ้นจากภายในเชิงบวก จึงทำให้ลักษณะการแสดงออกทางพฤติกรรม การเข้าใจต่อความแตกต่างในสังคม การแสดงออกทางอารมณ์มีผลต่อความรู้สึกของผู้คนรอบข้าง **ด้านสมรรถนะความสามารถในการจัดการสัมพันธภาพกับผู้อื่น** พบว่า ผู้นำมีทักษะในการสื่อสารที่ดี สร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแสดงออกอย่างเป็นมิตร การสร้างความรู้ประทับใจแก่ผู้ร่วมงาน การบริหารจัดการงานอย่างชัดเจน มั่นใจต่อความสามารถในตนเองทำให้ประชาชนมั่นใจในศักยภาพของการนำองค์กร **ด้านสมรรนะการมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น** พบว่า ผู้นำมีความสามารถอย่างเหมาะสมกับตำแหน่ง สามารถชี้แจงหลักการทำงานแก่ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง มีเหตุผล สามารถให้ข้อมูลแก่ประชาชนได้แสดงให้เห็นถึงการมีทักษะการทำงานที่ดี และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้จริง ทำให้ประชาชนนับถือความสามารถ เคารพต่อตัวผู้นำ **ด้านสมรรถนะการมีไหวพริบและสัญชาติญาณในการแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ** พบว่า ผู้นำมีศักยภาพในการประเมินความต้องการของประชาชน ความสามารถในการเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพในระยะเวลาอันสั้น ตลอดจนการส่งเสริมให้บุคลากรบริการแก่ประชาชนโดยยึดประโยชน์สูงสุดของเป้าหมาย ฯลฯ และ **ด้านสมรรถนะการยึดมั่นในหลักการ มีความทุ่มเทอุทิศตน และมีคุณธรรม** พบว่า ผู้นำมีจิตใจสาธารณะ รับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของประชาชน

มีการทุ่มเทให้ผลลัพธ์การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด และมีการใช้ทักษะการบริหารจัดการอย่างมีไหวพริบ และการตัดสินใจที่ดี

3.2 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ **ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์** พบว่า ผู้นำมีความชัดเจนในการปฏิบัติงาน การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่อคำพูดของตนเอง การให้ความสำคัญต่อการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในการปรับใช้ในการดำเนินงานอย่างแท้จริง **ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ** พบว่า ผู้นำแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างเหมาะสม น่ายึดถือเป็นแบบอย่าง การส่งเสริมการปฏิบัติงานด้วยความชัดเจนเพื่อสร้างโอกาสในการบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนการกล้าตัดสินใจนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้ในกระบวนการทำงาน **ด้านการกระตุ้นทางปัญญา** พบว่า ผู้นำมีความไว้วางใจต่อศักยภาพการทำงานของบุคลากร การไว้วางใจต่อสมรรถภาพการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมให้มุ่งมั่นการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับงานของบุคลากร การยอมรับความคิดเห็นของประชาชน และการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงร่วมกัน และ **ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล** พบว่า ผู้นำเคารพต่อความแตกต่างกันของประชาชนในสังคม การให้ความเท่าเทียมในการปฏิบัติต่อประชาชน การไว้วางใจต่อความสามารถของเพื่อนร่วมงานให้แสดงศักยภาพการทำงานพร้อมสามารถให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเพื่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรและประชาชน

3.3 ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ **ด้านความเชื่อมั่นในผู้บริหาร** พบว่า ผู้นำมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ตนเอง ไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด หรือสร้างผลประโยชน์ส่วนตัวจากการทำงานขององค์กร การเข้าใจสภาพความแตกต่างของผู้ตาม และประชาชนอย่างเหมาะสม **ด้านการสื่อสารและการมอบหมายงาน** พบว่า ผู้นำสามารถสื่อสารในการมอบหมายงานอย่างชัดเจน ชี้แจงรายละเอียดงานได้เป็นอย่างดี มีความเข้าใจต่อบทบาทการทำงานของผู้ตามอย่างเหมาะสมกับการมอบหมายงาน การจัดการสมรรถนะการทำงานของผู้ตามที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการทำงาน และการสื่อสารสั่งการการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในองค์กรอย่างเป็นธรรมต่อคู่กรณี **ด้านการสร้างเครือข่าย** พบว่า ผู้บริหารองค์กรสามารถใช้ทักษะทางสังคมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการทำงาน การส่งเสริมการมีวิสัยทัศน์การทำงานที่กว้างขึ้น การมีแหล่งข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนการทำงานจากเครือข่ายของตน **ด้านการบริหารจัดการเพื่อนร่วมงาน** พบว่า ผู้นำสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีสู่บุคลากร ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนการรับผิดชอบต่องานของบุคลากร **ด้านระเบียบวินัย** พบว่า ผู้บริหารยึดหลักการทำงานตามระเบียบวินัยการบริหารจัดการที่ดี การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงการแจ้งข่าวสารความเดือดร้อนจากการดำเนินงานของเทศบาล และความ

รับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำ **ด้านการติดต่อสื่อสารไม่เป็นทางการ** พบว่า ผู้บริหารองค์กรมีความเปิดกว้างต่อการติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในการทำงานนั้นได้ติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็ว เอื้อต่อการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตลอดจนผู้นำนั้นมีความสามารถในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการทำงานแก่บุคลากรอย่างไม่เป็นทางการอีกด้วย **ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม** พบว่า ผู้บริหารองค์กรมีสมรรถภาพในการกำหนดเป้าหมายงานอย่างสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในและนอกองค์กรที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการบริการที่ดีแก่ประชาชน และการสิ่งเสริมความสะดวกในการบริการในองค์กรเพื่อประชาชน **ด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้ง** พบว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารมีสมรรถนะที่จะจัดการกับปัญหาความขัดแย้งในองค์กร หรือระหว่างประชาชนกับองค์กรให้มีจุดข้อตกลงร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางตนอย่างเป็นกลางในเหตุการณ์ความขัดแย้งในองค์กร **ด้านความซื่อสัตย์และการสื่อสาร** พบว่า ผู้บริหารองค์กรสามารถถ่ายทอดความคิดของตนที่มีต่อแบบแผนการพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาชน สู่เจ้าหน้าที่ได้อย่างตรงประเด็น การสร้างความเข้าใจร่วมกันก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนและเกิดผลกระทบจากการประท้วงระหว่างการดำเนินงาน **ด้านความสามารถและการจัดการลูกค้า** พบว่า ความสามารถและการจัดการลูกค้า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการระบบการบริการที่มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่มีจำนวนเพียงพอ มีความรู้เหมาะสมกับงาน ให้บริการที่ดีและซื่อสัตย์ และมีการส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อย่างเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน **ด้านแรงจูงใจ** พบว่า ผู้บริหารมีการสื่อสารอย่างเข้าใจได้ง่ายต่อบุคลากรช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น การถ่ายทอดความรู้ที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมแก่ประชาชนเพื่อสร้างความกระตือรือร้นในการมีบทบาทต่อกระบวนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุด **ด้านการมอบหมายหน้าที่** พบว่า ผู้บริหารองค์กรพิจารณามอบหมายงานได้อย่างเหมาะสมกับบุคลากรที่มีความรู้สอดคล้องกับงาน การส่งเสริมการติดตามและประเมินผลการทำงานของบุคลากร และมีการสั่งการอย่างละเอียด **ด้านการสร้างจินตนาการ** พบว่า ผู้บริหารองค์กรส่งเสริมให้กำลังใจต่อผู้ปฏิบัติงานมีความเชื่อมั่นในตนเองที่สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ การส่งเสริมบรรยากาศการทำงานร่วมกับประชาชน การมีส่วนร่วมให้มีทิศทางที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับประชาชน และความสำเร็จของงาน **ด้านการบริหารสวัสดิการ** พบว่า การบริหารสวัสดิการ ผู้บริหารองค์กรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการทำงาน การส่งเสริมสภาพบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การบริการและมีการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน **ด้านการเป็นที่ปรึกษา** พบว่า ผู้บริหารองค์กรมีความเข้าใจถึงสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน การส่งเสริมให้การปรึกษามีลักษณะเป็นกลางต่อทุกเหตุการณ์ และ **ด้านการตรวจสอบและสร้างนวัตกรรม** พบว่า

ผู้บริหารยินดีที่จะนำนวัตกรรมใหม่มาปรับใช้ในการทำงาน เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดีขึ้นและแม่นยำ มีการส่งเสริมกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างโปร่งใส และน่าเชื่อถือ

อภิปรายผล

1. ระดับสมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีและประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) สมรรถนะภาวะผู้นำของเทศบาลตำบล ในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน และ ระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสมรรถนะการยึดมั่นในหลักการ มีความทุ่มเท อุทิศตน และมีคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสมรรถนะความสามารถในการจัดการสัมพันธภาพกับผู้อื่น ดังผลการวิจัยเรื่องคุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงาน แบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลในภาคกลาง ที่พบว่าสมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ชัยวุฒิ วรพินธุ์, 2557) 2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ปาณิสรา ตรัสศรี ในประเด็นระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ (ปาณิสรา ตรัสศรี, 2559) และ 3) ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 8 ด้าน และปานกลาง 7 ด้าน และน้อย 1 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านความเชื่อมั่นในผู้บริหาร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างจินตนาการ ซึ่งในงานวิจัยของทัชเชษฐ์ นิยมสุข ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางจริยธรรมของนายกเทศมนตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์การ พบว่า ประสิทธิภาพขององค์การ โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (ทัชเชษฐ์ นิยมสุข, 2561) และสำหรับด้านความเชื่อมั่นในผู้บริหาร ได้สอดรับกับแนวคิดของ Gupta, S. ที่กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ว่าจะเป็นความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความมั่นใจด้วยตนเอง ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการทำงาน

ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุข ซึ่งการสร้างแความเชื่อมั่นให้กับผู้ใต้บังคับบัญชานั้นทำได้โดยการมีผู้นำในการเป็นแม่แบบที่ดี (Gupta, S., 1996)

2. ผลวิเคราะห์สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สมรรถนะภาวะผู้นำ ด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวทางด้านอารมณ์ ด้านสมรรถนะการมีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นจากภายใน และด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ส่วนผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสมรรถนะภาวะผู้นำ และผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งในผลการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงาน แบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลในภาคกลาง พบว่า ระดับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านความรับผิดชอบความฉลาดทางอารมณ์ การสร้างเครือข่าย การจัดการความสัมพันธ์ และทักษะการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพของปลัดเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ชัยวุฒิ วรพินธุ์, 2557)

3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ

3.1 สมรรถนะภาวะผู้นำของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การเข้างานเร็วตามเวลาการทำงานที่องค์กรกำหนดไว้ สามารถแสดงความสนใจในบทบาทของงานได้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ชัดเจนได้อย่างรวดเร็ว วิสัยทัศน์การทำงานมีความรอบรู้ และมีประสบการณ์ในการกำหนดกรอบการดำเนินงาน สามารถจัดการความขัดแย้งระหว่างการปฏิบัติงานด้วยการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรหรือประชาชนรับรู้ถึงผลลัพธ์ที่จะได้จากการพัฒนา และประพฤติตนเป็นผู้มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนตามความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่อย่างเหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาเรื่อง ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า พบว่า ลักษณะภาวะผู้นำที่ดีจะต้อง ประกอบไปด้วย 1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ 2) ผู้บริหารต้องมีบุคลิกภาพที่ดี 3) ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานและอดทน 4) ผู้บริหารต้องมีคุณธรรม จริยธรรม 5) ผู้บริหารต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 6) ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี 7) ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 8) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสาร 9) ผู้บริหารต้อง ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา 10) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ และ 11) ผู้บริหารต้องรู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากภาวะผู้นำแล้ว ผู้นำต้องบริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลซึ่งประกอบ ไปด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส

หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (สมบัติ บุญเลี้ยง และคณะ, 2555)

3.2 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้นำมีความแน่วแน่ในการปฏิบัติงาน การไม่ลังเลต่อผลการตัดสินใจของตนเอง มีอุดมการณ์ทำงานที่มุ่งเน้นการสร้างผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ทำให้ภาพลักษณ์และผลการทำงานมีอิทธิพลต่อการยอมรับผู้นำของประชาชน ส่งเสริมการการมีความสุขในชีวิตการทำงานของบุคลากร มีการยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานเพื่อลดความตึงเครียดของบุคลากร แสดงความจริงใจการทำงานต่อประชาชนได้รับรู้ และมีการคิดว่าผู้อื่นมีศักยภาพในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทำให้บุคคลนั้นมีกำลังใจในการเรียนรู้อีกด้วย สอดรับกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ผู้นำไม่ว่าจะหน่วยงานใดจำต้องถือเป็นภาระรับผิดชอบ โดยผู้นำควรเอาใจใส่อย่างลึกซึ้งต่อความผาสุกของสถานประกอบการ บุคลากรภายใต้ความรับผิดชอบของผู้นำ (Sergiovanni, T., 1992)

3.3 ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่และผู้บริหารองค์กรมีความพึงพอใจต่อประชาชนเนื่องจากมีการสื่อสารที่ดี ไม่แบ่งแยกทางสังคม ด้วยความเปิดกว้างของผู้นำในการพัฒนาทักษะสำหรับบุคลากรในองค์กร ทำให้บุคลากรได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับงานอย่างเป็นประโยชน์ ผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญต่อการบริการอย่างเท่าเทียมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในองค์กรของผู้ปฏิบัติงาน คำนึงถึงความแตกต่างทางสังคมของประชาชนและสนับสนุนการช่วยเหลือที่แตกต่างกันอย่างเสมอภาค แสดงให้เห็นถึงลักษณะแบบทำงานเป็นทีม (team management) แบบ 9,9 ผู้บริหารให้ความสนใจทั้งเรื่องงานและขวัญกำลังใจผู้ได้บังคับบัญชาคือความต้องการขององค์การและความต้องการของคนทำงานจะไม่ขัดแย้งกัน เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพบรรยากาศในการทำงานสนุกผลสำเร็จของงาน เกิดจากความรู้สึกยึดมั่นของผู้ปฏิบัติในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารกับผู้ตามเกิดจากความไว้วางใจเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารแบบนี้เชื่อว่าตนเป็นเพียงผู้เสนอแนะ หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชาเท่านั้น อำนาจการวินิจฉัยสั่งการและอำนาจการปกครองบังคับบัญชายังอยู่ที่ผู้ได้บังคับบัญชามีการยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคลก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน (Blake, R. et al., 1991)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า 1) ระดับสมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีและประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1.1) สมรรถนะภาวะผู้นำของเทศบาลตำบล ในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 1.2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 1.3) ประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) สมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สมรรถนะภาวะผู้นำ ด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวทางด้านอารมณ์ ด้านสมรรถนะการมีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นจากภายใน ด้านสมรรถนะการมีความสามารถในการโน้มน้าวหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น และผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ส่งผลต่อประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสมรรถนะภาวะผู้นำ และผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านอื่น ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีจรรยาบรรณการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีอุดมการณ์ทำงานที่มุ่งเน้นการสร้างผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน คิดว่าผู้อื่นมีศักยภาพในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทำให้บุคคลนั้นมีกำลังใจในการเรียนรู้ และผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญต่อการบริการอย่างเท่าเทียมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในองค์กรของผู้ปฏิบัติงาน คำนึงถึงความแตกต่างทางสังคมของประชาชนและสนับสนุนการช่วยเหลือที่แตกต่างกันอย่างเสมอภาค ข้อเสนอแนะในการวิจัย มีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ควรมีการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับแนวคิด เป้าหมาย วิสัยทัศน์ที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการถ่ายทอดป่านทางหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัด และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลในพื้นที่ต่าง ๆ ให้ครอบคลุมระบบการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย และควรมีการศึกษาซ้ำทุก ๆ ปี หรือ แบบอนุกรมเวลา

เอกสารอ้างอิง

ชัยวุฒิ วรพินธุ์. (2557). คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลในภาคกลาง. วารสารสมาคมนักวิจัย, 19 (1), 86-96.

ทัชเชษฐ์ นิยมสุข. (2561). ภาวะผู้นำทางจริยธรรมของนายกเทศมนตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์การ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 10 (1), 215-228.

ธร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เนติกุลการพิมพ์ จำกัด.

ปาณิสรา ตรัสศรี. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สมบัติ บุญเลี้ยง และคณะ. (2555). ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, 29 (2), 97-112.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คลิงค์.

Blake, R. et al. (1991). Leadership Dilemmas-Grid Solutions. Houston: Gulf.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Test. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Gupta, S. (1996). Managerial effectiveness: conceptual framework and scale development. Indian Journal of Industrial Relations, 31 (3), 392-409.

Sergiovanni, T. (1992). Moral Leadership. San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE DEVELOPMENT OF TEMPLES FOR CULTURAL TOURISM IN KLONG NOI SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

พระภูวนัย จิตฺตญาโณ ถาพร
Phra Phuwanai Jittayano (Thaporn)
พระครูสมุห์ดิฐภูมิ อินทชาติ
Phrakhrusamuditthaphum Inthachat
พระครูปริยัติธำรงคุณ (กำธร สญฺญโต/ทองประดู่)
Phrakrupariyatdhamrongkun (Kamthon Sanyato/tongpradoo)
พระปลัดภูริวิศิษฐ์ ชูประดิษฐ์
Phrapaladphurivisit Chupradith
พระครูธีรธรรมพิมล (ทองจันดา)
Phrakhruthirathamphimo (Thongchanda)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani Buddhist College, Thailand
E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาวัด 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี มีขอบเขตด้านเนื้อหาการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน 2) ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด 3) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด 4) ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสามเณรและประชาชน จำนวน 398 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการและข้าราชการ จำนวน 5 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม/สัมภาษณ์ ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพรรณนาความ ผลการวิจัย พบว่า 1) พระภิกษุสามเณรและประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน

* Received November 6, 2021; Revised June 13, 2022; Accepted August 3, 2022

ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด 2) ข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน หาแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วม จัดฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด เพื่อพัฒนาศักยภาพและความรู้ความสามารถด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี 3) แนวทางการพัฒนาศาสนสถานใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน ประหยัด เน้นซ่อมแซมให้มีเอกลักษณ์ชุมชน ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัดให้ได้เข้ารับการศึกษาในระดับปริญญา เน้นกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ วิถีชีวิตชุมชน วันสำคัญทางพุทธศาสนา สิ่งแวดล้อม ควรปรับภูมิทัศน์ริมคลองให้สวยงาม เน้นการท่องเที่ยวทางน้ำ ชมวิธีชีวิตชุมชนคลองน้อย เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน และได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

คำสำคัญ: การพัฒนา, วัด, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the development of temples 2) to study recommendations 3) to study the guidelines for the development of temples for cultural tourism. in Khlong Noi Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province It is an integrated research method. There are 4 areas of content development scope, namely 1) Religious Site development 2) Person or personnel development within the temple 3) Development of activities within the temple 4) Environmental development The sample group consisted of 398 monks and novices/person. The key informants were monks and government officials, 5 figures/person. The instrument used was a questionnaire /interview. The questionnaire reliability was 0.92. The data were analyzed by using basic statistics such as mean, standard deviation. And describing the results of the research, it was found that 1) monks, novices and the people had opinions on the overall temple development at a high level in all aspects, namely the development of religious sites; Personnel development or personnel within the temple environmental development and on the development of activities within the temple 2) Recommendations The Sangha has cooperated with the government and private sectors. find a solution to the flood problem Organize training for monks and novices and personnel within the temple To develop potential and knowledge in sanitation and environment to be aware of the

conservation of natural resources and the proper management of the environment; 3) development guidelines Religious places can be used in many ways, economical, focusing on repairing to have a community identity. Encourage monks, novices and personnel within the temple to receive a degree Focus on activities related to the elderly community way of life Important Buddhist day. Environment should adjust the landscape along the canal to be beautiful. focus on water tourism See the way of life of the Khlong Noi community to generate income for the community and receive mutual benefits

Keywords: Development, Temples, Cultural Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทุกแง่ทุกมุมของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สามารถศึกษาถึงวิถีชีวิต เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว (อนุรักษ์ ปัญญานุวัตน์, 2542) ศาสนสถานและศิลปวัฒนธรรม ที่สำคัญที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัด พระปรางค์ อุโบสถ วิหาร สถูป เจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ หอไตรนั้น เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชนชาติไทย สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และเทคโนโลยี การจัดการของผู้คนในสังคม เป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่างๆ ทั้งด้านโบราณคดี ศาสนสถาน วัฒนธรรม จารีตประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ ฯลฯ ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดนั้น นับว่ามีคุณค่าและมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะวัดเป็นแหล่งที่เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและเป็นสถานที่รวบรวมมรดกศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามเพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษ นอกจากนี้วัดยังประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทั้งทางภูมิปัญญา สถาปัตยกรรมที่สวยงาม วัดจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางศิลปะที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์, 2533)

ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัจจุบันการสร้างวัดนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ส่วนใหญ่เป็นการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามเดิมซึ่งชำรุดและถูกปล่อยให้รกร้างให้กลับมาสู่สภาพเดิม และเน้นประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น ประกอบกับสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป คนในสังคมเน้นสร้างวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ รูปแบบการสร้างวัดจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หลายวัดจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงวัดของตนให้มีขนาดใหญ่ มีการพัฒนาศาสนสถานที่ดึงดูดประชาชนให้เข้าวัดเพิ่มมากขึ้น (พระแมนรัตน์ จตฺตมโล และคณะ, 2562) ทำให้การพัฒนาวัดเป็นไปอย่างยากลำบาก การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งซึ่งเน้น

ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยว วิถีชีวิต พิพิธภัณฑ์ แหล่งโบราณคดี ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (จุฑามาศ คงสวัสดิ์, 2550) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวัดในยุคปัจจุบัน แต่ด้วยตำบลคลองน้อยเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการวิจัยในเรื่องนี้ จึงขาดข้อมูลในหลายด้านที่จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ และเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาวัด บุคคล สังคม และประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสันติสุข สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนิน การวิจัย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการสังเคราะห์จากแนวคิดการพัฒนาวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน 2) ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด 3) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด 4) ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระภิกษุสามเณรและประชาชนตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 398 รูป/คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการและข้าราชการ จำนวน 5 รูป/คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของ

พระภิกษุสามเณรและประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรและประชาชน และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบแบบปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาวัด แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย และตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากเจ้าคณะตำบลคลองน้อยและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้องและข้อความในการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมด 398 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติบรรยาย การหาค่าความถี่ และร้อยละ 2. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรและประชาชน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
1. สถานภาพ		
ชาย	228	57.3
หญิง	170	42.7
รวม	**398**	**100**
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	29	7.3
20-40 ปี	138	34.7
41-60 ปี	172	43.2
61 ปี ขึ้นไป	59	14.8
รวม	**398**	**100**

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
3. วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษา	88	22.1
มัธยมศึกษา ตอนต้น	108	27.1
มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ปวช.	87	21.9
อนุปริญญา/ปวส.	51	12.8
ปริญญาตรี	44	11.1
สูงกว่าปริญญาตรี	20	5
รวม	**398**	**100**
4. อาชีพ		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	38	9.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	97	24.4
นักเรียน/นักศึกษา	58	14.6
ทำสวน/เกษตรกรรม	103	25.9
งานบริการ/รับจ้างทั่วไป	66	16.6
นักบวช	36	9
รวม	**398**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” จำแนกได้ดังนี้

สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 228 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 รองลงมา คือ เพศหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 ตามลำดับ

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 ปี จำนวน 172 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 20-40 ปี จำนวน 138 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 34.7 ถัดมา คือ มีอายุ 61 ปี ขึ้นไป จำนวน 59 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 และน้อยที่สุด คือ มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 29 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 108 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 รองลงมา คือ ประถมศึกษา จำนวน 88 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 22.1 ถัดมา คือ มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ปวช. จำนวน 87 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 ถัดมา คือ อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 51 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 ถัดมา คือ ปริญญาตรี จำนวน 44 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 และน้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 20 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำสวน/เกษตรกรรม จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 ถัดมา คือ งานบริการ/รับจ้างทั่วไป จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6 ถัดมา คือ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 58 คิดเป็นร้อยละ 14.6 คน ถัดมา คือ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

จำนวน 38 คิดเป็นร้อยละ 9.5 และน้อยที่สุด คือ นักบวช จำนวน 36 รูป คิดเป็นร้อยละ 9 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรและประชาชน ที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรและประชาชน ที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน	3.80	0.74	มาก
2. ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด	3.70	0.74	มาก
3. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด	3.55	0.79	มาก
4. ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม	3.66	0.77	มาก
รวม	**3.68**	**0.76**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี **โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการพัฒนาศาสนสถานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด ถัดมา คือ ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.1 ด้านการพัฒนาศาสนสถาน คณะสงฆ์ควรมีการติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อร่วมกันปรึกษาหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างจริงจัง เช่น จัดหางบประมาณมาก่อสร้างพนังกั้นน้ำ เพิ่มระดับพื้นดินให้สูงขึ้น ขุดรอกคลองให้ลึกและกว้างขึ้น เป็นต้น

3.2 ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันจัดฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด เพื่อพัฒนาศักยภาพความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เช่น ทักษะทางด้านภาษา การแนะนำประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวัดและโบราณสถาน บุคลิกภาพ การต้อนรับและการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีพื้นบ้าน เป็นต้น

3.3 ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด วัดควรมีการประชุมคณะกรรมการวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อปรึกษาหารือและขอความอนุเคราะห์

เพื่อให้ทุกฝ่ายมีบทบาทและส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์ จัดหางบประมาณ ฯลฯ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด

3.4 ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรร่วมกันจัดอบรมเพื่อถวายความรู้แก่พระภิกษุสามเณรให้มีความเข้าใจในด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธีและสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดผู้อื่นได้ และจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน และการรณรงค์ให้คนในชุมชนตระหนักถึงเขตปลอดขยะ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4.1 ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ศาสนสถานที่สำคัญ เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ สถูป พระพุทธรูป เป็นต้น ควรใช้ประโยชน์ได้ในหลายด้าน ประหยัดทรัพยากร ด้วยการการซ่อมแซม ปรับปรุง บูรณปฏิสังขรณ์ มากกว่าทุบทำลายแล้วสร้างใหม่ แต่หากศาสนสถานมีสภาพชำรุดทรุดโทรมมากเกินไป ก็สร้างขึ้นมาใหม่เพื่อประหยัดงบประมาณ การก่อสร้างศาสนสถานขึ้นมาใหม่นั้น ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีอัตตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวัฒธรรมของชาวคลองน้อย และควรมีการประยุกต์ให้ทันสมัย สร้างเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ควรจะปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบศาสนสถานและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเครื่องยึดเนี่ยวจิตใจให้ดูสวยงาม เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้วย

4.2 ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด การแต่งตั้งและสรรหาพระภิกษุสามเณรและบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ ควรแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร และได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐและเอกชนและประชาชน และทุกฝ่ายควรร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัดได้เข้ารับการศึกษาในระดับปริญญา มีการติดตามประเมินผลการทำงาน มีการอบรมเพื่อพัฒนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน อำนาจหน้าที่ กฎระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ พระธรรมวินัย มีความประพฤติที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม เสริมสร้างบุคลิกภาพและศักยภาพ

4.3 ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด วัดควรเน้นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ประชาชนเอกชน หรือคณะสงฆ์ ร่วมกันคิดร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆขึ้น คือ ก่อนจัดทำกิจกรรมนั้น ควรมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ เป็นการระดมความคิดให้ทุกฝ่ายมีบทบาทและมีส่วนร่วม โดยเน้นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเป็นหลัก เพราะผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่อยู่กับวัดเป็นส่วนมาก

4.4 ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม วัดในตำบลคลองน้อยมีพื้นที่ชิดติดกับคลองร้อยสายเป็นส่วนมาก เพราะฉะนั้น ทางวัดจึงควรปรับภูมิทัศน์ให้มันดูสวยงาม กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ เน้นไปที่การพัฒนาบริเวณริมคลองเป็นหลัก เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางน้ำ โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชนได้ หมายถึง เน้นให้การท่องเที่ยวผ่านทางคลองเป็นหลัก ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็น การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต และวิธีชีวิตชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านในตำบลคลองน้อย ทำให้ชุมชนมีรายได้ด้วย แล้วก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย วัดก็ได้รับประโยชน์ด้วย

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจะอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากผลการวิจัย พบว่า พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับหนึ่ง ยังสามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่วัดในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่เป็นวัดที่เก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีคุณค่าทางศิลปะวัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นวัดที่อยู่ในพื้นที่ติดกับคลองร้อยสาย ซึ่งมีความเป็นอยู่และวิถีชีวิตที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์อยู่แล้ว ประกอบกับประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากหลายพื้นที่ จึงมีวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม และความเชื่อที่ผูกพันสังคมที่หลากหลาย ทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคมหรือสร้างกฎกติกาที่เป็นคุณต่อสังคมโดยส่วนรวม รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้ จึงสามารถนำวัฒนธรรมเรื่องระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อ จารีตประเพณีที่ดีงามเป็นเครื่องมือสำหรับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคม เช่น นักท่องเที่ยวที่มีเพิ่มมากขึ้น อาจส่งผลให้ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมยิ่งมีมากขึ้นเพียงใด การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น การปลูกฝังให้เยาวชนได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนและของท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเร่งด่วนที่จะต้องอาศัยสถาบันทางสังคมทุกภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์

และคณะ, 2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ศาสนสถานที่สำคัญของวัดที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีศาสนสถานสำคัญ คือ พระพุทธรูป พระอุโบสถ เจดีย์ พระปรางค์ พระวิหารหลวง ความสำคัญของศาสนสถานคือเป็นวัตถุธรรมที่แสดงสัญลักษณ์ทางศาสนาและพระรัตนตรัย เช่น พระพุทธรูปแสดงสัญลักษณ์ถึงพระพุทธเจ้า พระอุโบสถเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เจดีย์ พระปรางค์เป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริธาตุพระพุทธเจ้า พระวิหาร มักเป็นสถาปัตยกรรม และภาพจิตรกรรมอันแสดงถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยของ (ประพัทธ์ชัย ไชยนอก, 2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านด่านซ้าย อำเภอ ด่านซ้าย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า บ้านด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวสถานที่สำคัญต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ ซึ่งส่งผลต่อการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอย่างยาวนาน

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาศาสนสถาน บริเวณวัดส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำอยู่ติดกับคลองร้อยสาย ซึ่งจะไหลสู่แม่น้ำตาปี จึงเป็นเหมือนทางระบายน้ำสู่ลำคลองตามธรรมชาติ เมื่อถึงช่วงฤดูฝนก็จะเกิดการท่วมขังของน้ำฝนอยู่ทุกปี ควรมีการติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อร่วมกันปรึกษาหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างจริงจัง ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัดขาดความรู้ความสามารถในด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันจัดฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด พัฒนาศักยภาพ ความรู้ความสามารถในด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ตามปกติ และมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมลดลง และวัดขาดการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชุมคณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปรึกษาหารือและวางมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด และขอความอนุเคราะห์ในการประชาสัมพันธ์ทางช่องทางสื่อสาร ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อมไม่ครอบคลุม ขาดการรณรงค์ส่งเสริมความรู้ด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดอบรมเพื่อถวายความรู้แก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนให้มีความเข้าใจในด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูพิทักษ์ศิลปาคม, 2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน

อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมอญและเผยแพร่สู่สาธารณชน ร่วมกันประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย ควรพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติโดยเสมอภาคกัน

3. แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะวัดเป็นแหล่งที่เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและเป็นสถานที่รวบรวมมรดกศิลปวัฒนธรรมและศิลปกรรมอันวิจิตร งดงาม เพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษ สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต เป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นที่ฝึกฝนอบรมและพัฒนาศาสนบุคคลที่สำคัญ เป็นศูนย์กลางสังคมของพุทธศาสนิกชน และเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมประเพณีในพระพุทธศาสนา เป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของชาวพุทธ ซึ่งพุทธศาสนิกชนนิยมไปกราบไหว้บูชา และร่วมกิจกรรมต่างๆ ในพุทธศาสนา การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งจะต้องอาศัยปัจจัยมากมาย และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด 7 ประการ คือ 1) Planning การประชุมเพื่อปรึกษาหารือในการวางแผนงานต่างๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 2) Organizing การจัดโครงสร้างองค์กรของวัดที่ต้องอาศัยหลายฝ่ายเข้ามารับหน้าที่ในด้านต่างๆ 3) Staffing การจัดบุคลากร จะต้องเป็นไปตามระเบียบขั้นตอน มีการประชุม ลงมติเห็นชอบ แต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร มอบหมายงานและอำนาจหน้าที่ ฯลฯ 4) Directing การอำนวยการ มีการสั่งงานไปตามขั้นตอนการทำงาน 5) Coordinating การประสานงาน เป็นการสื่อสารกันเพื่อให้งานดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย 6) Reporting การรายงานและสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อติดตามและประเมินการทำงานขององค์กร 7) Budgeting งบประมาณ เป็นทรัพยากรหลักที่จะช่วยหล่อเลี้ยงและสนับสนุนโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของวัด สอดคล้องกับการวิจัยของ (พระอธิการวัชรินทร์ กนฺตสีโล, 2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด จะได้รับผลกระทบกระเทือนจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมากทำให้มีผู้มองศาสนาในแง่ต่างๆ ทั้งในแง่ดีหรือแง่บวกและในแง่ร้ายหรือแง่ลบก็ตาม แต่พุทธศาสนาก็ยังนับว่ามีอิทธิพลทางด้าน

วัฒนธรรมอยู่มากในจิตใจของคนไทย และแสดงออกมาในรูปของโบราณสถานโบราณวัตถุ ประเพณี นิสัย วัฒนธรรม หรือความเมตตาปรานี และความโอบอ้อมอารี สิ่งเหล่านี้อาจเรียกว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งเป็นลักษณะอันเนื่องมาจากวัฒนธรรมของชุมชนและพระพุทธศาสนา 2) สภาพปัญหาการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สืบเนื่องมาจากผลกระทบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีทั้งความหลากหลายและรวดเร็วในการรับข้อมูลข่าวสาร ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัญหา 4 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดการศาสนสถาน (2) ด้านการจัดการศาสนบุคคล (3) ด้านการจัดการกิจกรรม และ(4) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมามากมาย 3) การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าประสงค์ของการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลักพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน และหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อให้คนประพฤติดีประพฤติชอบ สร้างความเจริญดีงาม และความมั่นคงทางจิตใจ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งหากคนในสังคมเกิดความเสื่อมใสศรัทธาตามหลักพุทธธรรมพระพุทธศาสนา ก็จะทำให้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

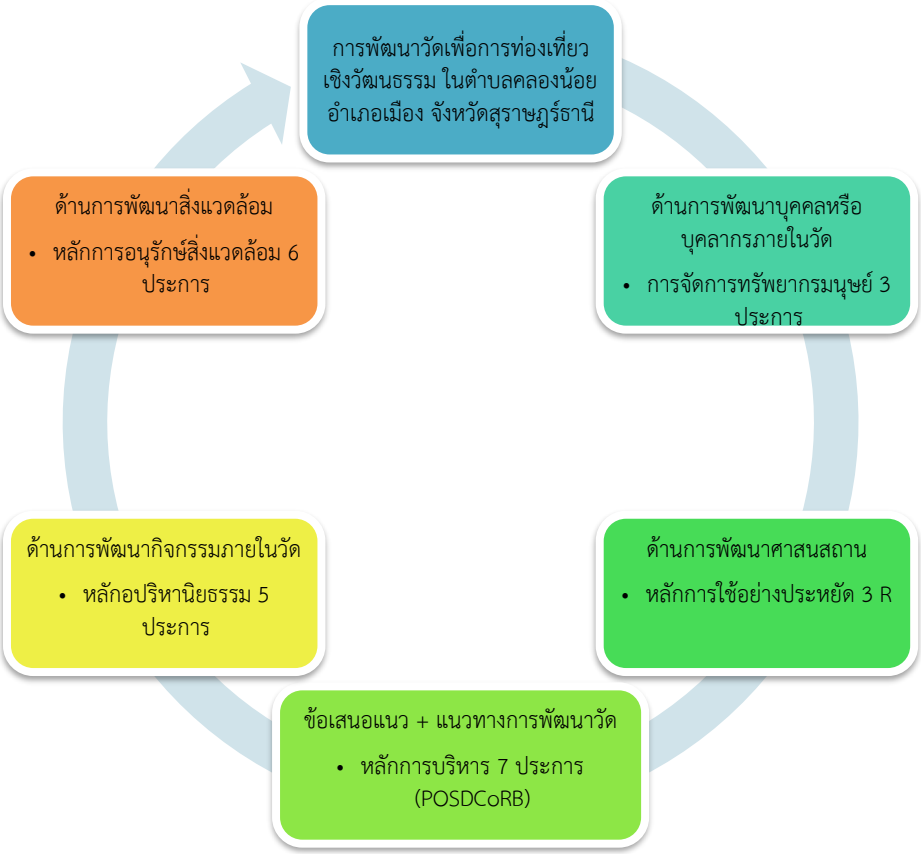

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพสามารถอธิบายได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทาง โดยให้ใช้หลักการบริหาร 7 ประการ (POSDCoRB) คือ 1) Planning การประชุมวางแผนงาน 2) Organizing การจัดโครงสร้างองค์กรของวัด 3) Staffing การจัดบุคลากร 4) Directing การอำนวยการ 5) Coordinating การประสานงาน 6) Reporting การรายงานผล 7) Budgeting งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของวัด ในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ใช้หลักการใช้อย่างประหยัด 3 R คือ 1) Reuse : คือ การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่ามากที่สุด หมายถึง การสร้างศาสนสถานให้สามารถใช้งานได้เอนกประสงค์ 2) Repair : คือ การซ่อมแซมสิ่งต่างๆ ให้สามารถใช้งาน หมายถึง เน้นการซ่อมบำรุงให้มากกว่าการทุบทำลายแล้วสร้างใหม่ 3) Recycle : คือ การนำทรัพยากรที่ใช้แล้ว

กลับมาใช้ใหม่ หมายถึง หากชำรุดเกินไปให้สร้างใหม่ เน้นการประยุกต์ให้ทันสมัย โดยอาศัยวัสดุที่ยังพอใช้การได้ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2563)

2. ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด ได้แก่ 1) การสรรหา (Recruitment) บุคคลให้เข้ามาทำงาน พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ใน ปาปณิกสูตร 3 ประการ คือ (1) จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล คัดเลือกคนที่มีความเหมาะสม (2) วิธูโร หมายถึง การจัดการสรรหาบุคคล รู้จักขั้นตอน วิธีการ ในการสรรหาบุคลากรเป็นอย่างดี (3) นิสยสัมปันโน หมายถึง การเป็นคนที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีความเชี่ยวชาญด้านประชาสัมพันธ์ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคคล พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในไตรสิกขา 3 ประการ คือ (1) การเจริญจิตภาวนา หรือการฝึกอบรม (2) การเจริญปัญญา ให้การศึก (3) การเจริญศีล การพัฒนาบุคลิกภาพ (3) การรักษาพนักงาน เมื่อได้คนที่เหมาะสมมาทำงานแล้ว ควรรักษาบุคคลไว้ให้อยู่กับองค์การให้นานที่สุด พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุธรรม 4 ประการ คือ (1) ทาน การแบ่งปันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน (2) ปิยวาจา การพูดด้วยความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน (3) อัตถจริยา ช่วยเหลือทำประโยชน์แก่กัน (4) สมานัตตตา การมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ใช้หลักการปกครอง อปริหานิยธรรม 7 ประการ คือ 1) ประชุมกันก่อน-หลังจัดกิจกรรม 2) ประชุมพร้อมเพรียง 3) ยึดตามระเบียบข้อบังคับ 5) ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน 6) ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน 7) ให้การสงเคราะห์ และอุปการะแก่สงฆ์ทั้งหลาย

4. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ใช้หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 6 ประการ ได้แก่ 1) ต้องมีความรู้ในการที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติ 2) รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นและหายากด้วยความระมัดระวัง 3) รักษาทรัพยากรที่ทดแทนได้ให้มีสภาพเพิ่มพูน 4) พิจารณาความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ 5) ปรับปรุงวิธีการใหม่ๆ ในการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 6) ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนเพื่อเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาสมดุลธรรมชาติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลคลองน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เจ้าอาวาสควรก่อสร้างศาสนสถานใหม่ที่คงเอกลักษณ์ และวิถีชีวิตชุมชนอย่างชัดเจน ควรพัฒนาทักษะทางด้านภาษาแก่บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมกิจกรรมด้านการปฏิบัติธรรมเชิงรุก ให้แก่ประชาชน ควรส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์และปลูกจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพุทธ

ศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพในโลกยุคปัจจุบัน ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานรัฐในการส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อจะได้ทราบถึงบทบาทของหน่วยงานรัฐในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ. (2550). ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดใน กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประพัทธ์ชัย ไชยนอก. (2553). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาบ้านด่านซ้าย อำเภอ ด่านซ้าย จังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พระครูพิทักษ์ศิลปาคม. (2562). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระแมนรัตน์ จตฺตมโล และคณะ. (2562). ารพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษาปริทรรศน์, 2(2), 25-33.

พระอธิการวัชรินทร์ กนฺตสีโล. (2562). การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2563). 5Rs วิธีง่ายๆ ช่วยรักษาโลก. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2564 จาก https://erdi.cmu.ac.th/? p=1987

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2533). “การท่องเที่ยว” ใน ตำรา-เอกสารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ. หน่วยศึกษานิเทศก์.

อนุรักษ์ ปัญญานุวัตน์. (2542). แผนปฏิบัติพัฒนาการท่องเที่ยว เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม*

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE LEARNING ACHIEVEMENT AT WAT PHO SRI SUKHARAM SCHOO

สุพัตรา คชสาร
Supattra Kochasan
โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
Organization Wat Pho Si Sukharam School Kanchanaburi Primary Educational Service Area District Office 1
E-mail: Jawsupt1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) เพื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำผลมาการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำ, เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ, ชุมชนกัลยาณมิตร, การทำงานเป็นทีมการมีวิสัยทัศน์ร่วม และโครงสร้างการพัฒนาชุมชน 2.การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม สามารถสรุปได้ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ หลักการพื้นฐาน ส่วนที่ 2 เนื้อหา ภาวะผู้นำ, เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ, ชุมชนกัลยาณมิตร, การทำงานเป็นทีม, การมีวิสัยทัศน์ร่วม และโครงสร้างการพัฒนาชุมชน ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการตรวจสอบรูปแบบและคู่มือมีความเหมาะสม3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเหมาะสม เป็นประโยชน์ 4. ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ไปใช้

* Received May 3, 2022; Revised May 30, 2022; Accepted July 14, 2022

พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ปี 2562 และ ปี 2563 มีค่าเฉลี่ย 81.95 ผลต่างร้อยละ 10.61
คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, ชุมชนแห่งการเรียนรู้, เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This mixed method research aimed to 1) study the components of professional learning community management to enhance learning achievement, 2) create a model of professional learning community management, 3) present the professional learning community management model, and 4) to apply the professional learning community management model to enhance learning achievement by using qualitative research and quantitative research. Related documents were studied and experts were interviewed, then the results were brought for objective analysis. The findings of the research showed that 1) there were 6 components: leadership, learning and professional development, community of friends, teamwork and shared vision. and community development structure, 2) the model of professional learning community management of Wat Pho Si Sukharam could be summarized as part 1: introduction part, basic principles, part: 2 content, leadership, learning and professional development, community of friends, teamwork, shared vision, and community development structures, and part 3: conditions for success. The results of the assessment of the model and the manual were appropriate, and 3) the results of the assessment of the model indicated that it was appropriate and useful to enhance academic achievement. It was found that the learning achievement of Wat Pho Si Sukharam School in 2019 and 2020 had an average of 81.95, a difference of 10.61 percent.
Keywords: management style, learning community, to enhance academic achievement

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่เพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติการศึกษาอันสำคัญยิ่งในการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ในประเทศนั้น ๆ การศึกษาเป็นพลังในการพัฒนาประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองต่อไป การพัฒนาความรู้ความคิดความประพฤติทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2547) มิติที่แตกต่างแห่งยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคความรู้มากมายที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดการพัฒนาทางนวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วโลกที่เปลี่ยนแปลงไปยังส่งผลต่อวิถีการเรียนรู้ของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2554) การเปลี่ยนเช่นนี้เป็นสัญญาณเตือนว่าการทำงานและการเรียนรู้ของวิชาชีพครูไม่สามารถทำอย่างโดดเดี่ยวแบ่งแยกกันทำตามสายงานหรือทำงานภายในกรอบแนวคิดเดิมที่มุ่งเน้นเนื้อหาเพื่อสอนมากกว่าการเรียนรู้ (Ministry of Education (MOE), 2017) การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีรูปแบบ และวิธีการที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำโดยเป็นการเรียนที่เน้นความร่วมมือและเรียนกันเป็นทีมมากกว่าจะเรียนเพื่อผลสัมฤทธิ์เฉพาะตนเองครูอาจารย์มีหน้าที่อำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ครูจึงต้องเปลี่ยนจากทำงานคนเดียวเป็นการทำงานเป็นทีมกำหนดเป้าหมายร่วมกันในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC) ความคิดเช่นเดียวกันนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศอย่างหลากหลายที่บ่งบอกถึงผลดีที่เกิดกับครูผู้สอนและผู้เรียนจากการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ขึ้นภายในโรงเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2560) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครู ผู้บริหารจึงมีหน้าที่อำนวยการทำงานโดยอาศัยทักษะการสร้างภาพในสมองขั้นสูง (วิเชียร ไชยบัง, 2560) การส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่มโรงเรียนระดับพื้นที่ให้เกิดเป็นความร่วมมือกันเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียน (มินตรา ลายสนิทเสรีกุล และปิยพงษ์ สุเมตติกุล, 2557) ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในประเทศไทยยังเป็นแนวคิดที่ยังไม่แพร่หลายเฉพาะกลุ่มโรงเรียนที่มุ่งปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ เพื่อพัฒนาวิชาชีพบนฐานงานจริงภายในโรงเรียนเป็นหลัก และความสำคัญความหมายการแบ่งระดับชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในบริบทสถานศึกษาโดยหวังว่าแนวคิดนี้จะสามารถจุดประกายความสนใจในการประยุกต์แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในโรงเรียน เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (วรลักษณ์ ชูกาเนิด และคณะ, 2557)

เพราะฉะนั้นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนและภายในกลุ่มโรงเรียนจะช่วยสร้างความสามัคคีแก่หมู่คณะกระตุ้นให้เกิดการวางแผนลงมือปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติร่วมกันมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของครูทั้งโรงเรียนและสถานศึกษาก็จะมีเครือข่ายร่วมปฏิบัติภายในท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม เพื่อผลลัพธ์แห่งการสร้างแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม

3. เพื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวิจัยผสมผสาน (Mixed method) การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชาววัง จำนวน 6 คน ครูผู้สอน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขา จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามจำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และการตรวจสอบเครื่องมือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวม 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (Cronbach, L. J., 1990) พบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .9

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากตำรา เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิด แล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์

2.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

3. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จากผู้บริหาร และครูผู้สอน

ดำเนินการโดยทำหนังสือเพื่อและส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและรวบรวมด้วยตนเอง จำนวน 31 ฉบับ ได้ตอบกลับมา จำนวน 31 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3. การวิเคราะห์คะแนนคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายข้อ และภาพรวมสำหรับเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.51 – 5.00 หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามรามในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามในระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ผู้วิจัยได้ใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis : EFA) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principle component analysis : PCA) ด้วยการหมุนแกนแบบอ๊อบลีค (oblique rotation) (แบบมุมแหลม) ด้วยวิธีโพรแมกซ์ (Promax rotation) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ (practically significant) มีค่าไอเกน (eigen values) ที่มากกว่า 1 และมีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจำนวนตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ตามเกณฑ์ของไกเซอร์ (Kaiser’s Criterion) (Kaiser’s Criterion, 2001)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1.1 ค่า IOC (Item Objective Congruence)

1.2 สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ค่าความถี่ (Frequency)

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis: EFA)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำ, เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ, ชุมชนกัลยาณมิตร, การทำงานเป็นทีม, การมีวิสัยทัศน์ร่วม และโครงสร้างการพัฒนาชุมชน

2. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 ผลการสร้างรูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม และวัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม

ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ, เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ, ชุมชนกัลยาณมิตร, การทำงานเป็นทีม, การมีวิสัยทัศน์ร่วม และโครงสร้างการพัฒนาชุมชน

ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม สรุปได้ว่า การยืนยัน

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมนั้น รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามมีความเหมาะสม

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม พบว่า คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม พบว่า โดยรวมรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

4. ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ไปใช้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ปีการศึกษา 2562 มีค่าเฉลี่ย 71.34 และ ปีการศึกษา 2563 มีค่าเฉลี่ย 81.95 เมื่อพิจารณาผลต่างของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2563 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 อยู่ร้อยละ 10.61

อภิปรายผล

ในการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ได้ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย แยกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม และการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม พบว่า องค์ประกอบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำ องค์ประกอบที่ 2 เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ องค์ประกอบที่ 3 ชุมชนกัลยาณมิตร องค์ประกอบที่ 4 การทำงานเป็นทีม องค์ประกอบที่ 5

การมีวิสัยทัศน์ร่วม และองค์ประกอบที่ 6 โครงสร้างการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในสภาพปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดอย่างรวดเร็วส่งผลให้สถานศึกษามีการปรับปรุงให้เข้ากับยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเฉพาะการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งในปัจจุบันวิชาชีพมีความสำคัญ ตลอดจนความต้องการของชุมชนยังคงมีความต้องการให้ผู้เรียนที่มีความสามารถเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจาวันได้ ดังนั้น องค์ประกอบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม มีอยู่ใน6 องค์ประกอบดังกล่าวซึ่งครอบคลุมภารกิจและเป้าหมายสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาให้เป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ผลการตรวจสอบรูปแบบ สรุปได้ว่า การยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามและ คู่มือการใช้มีความเหมาะสม

3. การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม พบว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

4. ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ไปใช้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขารามปีการศึกษา 2563 โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 81.51 เมื่อพิจารณาผลต่างของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2563 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 อยู่ร้อยละ 10.61

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำเร็จได้ต้องผสมผสานหลายองค์ประกอบ ควรมีการทำวิจัยหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา มีการทำวิจัยเชิงสถิติเกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ ที่ส่งผลต่อเป้าหมายของการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาแนวทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมาย และมีการศึกษาเชิงสำรวจโดยนำรูปแบบการบริหารจัดการ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีสุขาราม ไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อให้มีการพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบที่เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5thed) New York: Harper & Row.

Kaiser's Criterion. (2001). Using Multivariate Statistics. New York: Harper&Row Publishers.

Ministry of Education (MOE). (2017). Teachers-The Heart of Quality Education. เรียกใช้เมื่อ 22 May 2019 จาก http://www.moe.gov.sg/media/press/2017/03/teachers-the-heart-of-quality.php.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

มินตรา ลายสนิทเสรีกุล และปิยพงษ์ สุเมตติกุล. (2557). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบูรพา กรุงเทพมหานคร. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (OJED), 9(3) 392-406.

วรลักษณ์ ชูกาเนิด และคณะ. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. HatyaiJournal, 12(2) : 123-134.

วิจารณ์ พานิช. (2554). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตถาตาพลับลิเคชั่น จากัด.

วิจารณ์ พานิช. (2560). สอนอย่างไรในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2562 จาก http://elc.psu.ac.th/elcpsu_2012/phocadownload/ppt_seminar/130325_teach_in_21/130325_teach_in_21.pdf

วิเชียร ไชยบัง. (2560). PBL อย่างโรงเรียนนอกกะลา. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2562 จาก http : / / lamplaimatpattanaschool. blogspot. com/ 2 0 1 2 / 0 7 / blog-post_21.html.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2547). การนิเทศภายในสถานศึกษาประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร*

THE ECOTOURISM MODEL IN TAI KIAM MARKET LAMAE DISTRICT CHUMPHON PROVINCE

พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม
Phraadhikarn Kritsana Kantitommo
พระครูเนกขัมธรรมธาร
Phrakhru Nekkham Thammathan
พระสมุห์ชวลิต สุวรรณจันทร์
Phrasmu Chawalit Suwannachan
ภัชลดา สุวรรณนวล
Patchlada Suwannual
พระปลัดภูริวิศิษฐ์ ชูประดิษฐ์
Phrapaladphurivisit Chupradith
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani Buddhist College, Thailand
E-mail: krisana3153@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก มีขอบเขตด้านเนื้อหา 3 ด้าน คือ ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ด้านอัตลักษณ์ และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะปกครอง และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน 4 รูป กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยมจำนวน 5 คน กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมจำนวน 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 15 รูป/คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสักการะหลวงพ่อชม นิ้วเพชร

* Received April 13, 2022; Revised May 27, 2022; Accepted June 18, 2022

เพลิดเพลินกับธรรมชาติตลาดใต้เคี่ยม มีต้นเคี่ยมโดยรอบ ชายทะเลสวยงาม อาหารพื้นบ้าน ได้แก่ กะปิย่าง (เคยจี) สินค้าพื้นเมือง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทะเล ปลาแดดเดียว ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ไม้กวาดก้านมะพร้าว วัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านอัตลักษณ์ตลาดใต้เคี่ยมมีการส่งเสริมอัตลักษณ์ โดยใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติและใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง กะลามะพร้าว ปลีกล้วย 3) นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม “3B 2C MERITS MODEL” ซึ่งมีองค์ประอบที่สำคัญได้แก่ B1= bamboo B2= Banana leaf B3= Banana blossom C1= Coconut shell C2= Coconut broom M= Make a pilgrimage to E= Enjoyment R= Resak tembaga I= Identity T= Temple S=Shrimp paste

คำสำคัญ : รูปแบบการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ตลาดใต้เคี่ยม

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the cultural value of ecotourism in Talad Tai Kiam, 2) to study the identity and activities of ecotourism in Talad Tai Kiam, and 3) to present a model of ecotourism at Talad Tai Kiam, Lamae District. Chumphon. This is qualitative research by studying documents and in-depth interviews. There are three areas of content scope: cultural values. identity and conservation tourism activities. Two groups of key informants were the group of monks, namely the governing primate. and pastors at the abbot level in Lamae District, Chumphon Province Number of 4 photos, a group of village scholars about the model of ecotourism in Tai Kiam Market Number of 5 people Sociology and Community Development Academic Group Number of 3 people Cultural Academic Group Number of 3 people A total of 15 photos/person were analyzed by content and summarized as a whole. The results of the research found that 1) cultural values There are cultural tourism activities to pay homage to Luang Pho Chom, the diamond finger, and enjoy the nature of the Tai Kiam Market. There are trees around beautiful seaside Local food, including grilled shrimp paste (Kei Ji), local products Processing of seafood products, sun-dried fish, handicraft products Coconut broom products local culture 2) In terms of identity, the Tai Kiam market has promoted identity. by using natural packaging and using local materials made from natural materials such as banana leaves, coconut shells, banana blossoms “3B 2C MERITS MODEL”

whose key elements are: B1= bamboo B2= Banana leaf B3= Banana blossom C1= Coconut shell C2= Coconut broom M= Make a pilgrimage to E= Enjoyment R= Resak tembaga I= Identity T = Temple S=Shrimp paste.
Keywords: Tourism model, Ecotourism, Tai Kiam market

บทนำ

ปัจจุบันมนุษย์กับการเดินทางเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาควบคู่กันตั้งแต่โบราณกาล ซึ่งมนุษย์ในยุคแรก ๆ ออกเดินทางเพื่อแสวงหา อาหาร ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่มที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ต่อมาเมื่อมนุษย์พัฒนาขึ้นการเดินทาง ก็เริ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า การแลกเปลี่ยนสิ่งของ หรือการแสวงหาดินแดนใหม่จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ทั่วโลก เหตุนี้แสดงให้เห็นว่าการเดินทางมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาความเจริญของมนุษย์ รวมถึงประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการท่องเที่ยวในปัจจุบันพบว่ามนุษย์มีความต้องการศึกษาเรียนรู้ การเดินทางในรูปแบบผจญภัย รวมทั้งการได้เข้าไปมีส่วนร่วม และสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง (ทนงศักดิ์ วิกุล, 2547)

ดังนั้นการท่องเที่ยวในปัจจุบันถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ทั้งยังสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจซึ่งเกิดการกระจายรายได้ไปยังชุมชนท้องถิ่น ซึ่งภาพรวมจะนำไปสู่การสร้างความเจริญเติบโต รวมทั้งการมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางวัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ธรรมชาติในพื้นที่ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุดังกล่าวการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงได้รับการผลักดันส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งรวมถึงประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของการเปลี่ยนแปลงการสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ของการท่องเที่ยวใหม่ (วีระพล ทองมา, 2559) ปัจจุบันการท่องเที่ยวยุคใหม่ คือ การทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเป็นของชุมชนและเป็นรายได้ของชุมชน โดยการลงทุนร่วมกับท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยข้อจำกัดของทรัพยากรที่ไม่สามารถเพิ่มพูนได้ทันทีหรือเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ซึ่งนับวันจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ การนำทรัพยากรมาใช้จึงต้องคิดไตร่ตรองให้รอบคอบมากขึ้นนำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อผลสำเร็จสูงสุดในการพัฒนาซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีจำนวนประชากรเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นมีสถานที่ท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายแต่สิ่งที่เป็นปัญหา คือ ประชาชนขาดความตระหนักถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2564) เหตุนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามนโยบายของภาครัฐ เนื่องจากชุมชนเป็นผู้ที่รับรู้ปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยสร้างเครือข่ายชุมชน และแบ่งปันความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนโดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จะเป็นแรงผลักดันในการดำเนินงานพร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน (พรหมภัสสร ชุณหบุญญทิพย์, 2560)

จังหวัดชุมพร ได้ชื่อว่าเป็นประตูสู่ภาคใต้ เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมากมาย โดยเฉพาะท้องทะเลชุมพร อุดมสมบูรณ์ไม่แพ้ทางฝั่งอันดามันเลยทีเดียว มีสินค้าท้องถิ่น กินอาหารพื้นเมืองอร่อย ๆ ตลาดใต้เคี่ยม ตลาดวัฒนธรรมตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ท่ามกลางสวนยางอันร่มรื่นกว่า 7 ไร่ โดยมีการตกแต่งซุ้มร้านค้าด้วยวัสดุธรรมชาติ พร้อมทั้งตกแต่งสถานที่อย่างสวยงามด้วยวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นทำให้ทั่วทั้งตลาดมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และเป็นกันเองตลาดใต้เคี่ยม แบ่งออกเป็น 7 โซนมีชาวบ้านจาก 4 ตำบล นำสินค้าเข้ามาขายประมาณ 100 ร้าน แบ่งเป็นสินค้าพื้นบ้านเชิงวัฒนธรรมของกินพื้นเมือง 72 ร้าน และตลาดของสด ๆ อีกประมาณ 30 ร้าน โดยยึดหลัก 1 หมู่บ้าน 1 ซุ้มร้าน ทุก ๆ ซุ้มร้านต้องใช้หลังคามุงจาก ชาวบ้านที่นำสินค้ามาวางจำหน่ายในตลาดใต้เคี่ยมจะไม่เสียค่าเช่าซุ้ม เสียแค่ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าดูแลความสะอาด ซุ้มละประมาณ 100 กว่าบาท ต่อสัปดาห์ โดยมีคณะกรรมการบริหารตลาดใต้เคี่ยมเป็นผู้บริหารดูแล แต่กรรมการทุกคนจะไม่มีรายได้จากตลาด” โดยสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ชาวบ้านในพื้นที่นำมาขาย ไม่ว่าจะเป็นสินค้าทางการเกษตร สมุนไพร อาหารทะเลสด ๆ ผัก - ผลไม้ปลอดสารพิษ อาหารพื้นเมือง ขนมพื้นบ้านที่หาทานได้ยาก เครื่องดื่ม สินค้าส่วนใหญ่ที่วางขายในตลาดใต้เคี่ยมเป็นผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน เช่น น้ำลูกชกในกระบอกไม้ไผ่ อาหารทะเลสด ๆ ขนมโบราณที่หากินได้ยากในปัจจุบัน และสินค้าพวกโอท็อปต่าง ๆ โดยเน้นเรื่องความสะอาด อร่อย และราคาที่เป็นธรรม ใครมีเงินแค่ 100 บาท ก็สามารถอิ่มอร่อยในตลาดใต้เคี่ยมอย่างแน่นอน รวมไปถึงสินค้าแฮนด์เมดหลากหลายแบบนอกจากนี้ภายในตลาดใต้เคี่ยมก็ยังมีการจัดพื้นที่ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อน และทานอาหารกันอย่างชิล ๆ ใต้ร่มต้นไม้น้อยใหญ่อีกด้วย โดยชาวบ้านจะใส่อาหารและขนมในภาชนะที่ทำมาจากธรรมชาติเพื่อเป็นการลดขยะ และยังนำไปย่อยสลายได้ง่ายกว่าพลาสติก อีกทั้งราคาของสินค้ายังไม่แพง เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะซื้อของฝากติดไม้ติดมือกลับบ้านใครที่คิดว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมเรื่องราคาสินค้า ที่กองอำนวยการจะมีเครื่องชั่งกลางของกระทรวงพาณิชย์ที่สามารถนำไปตรวจสอบได้ ส่วนด้านคุณภาพของอาหาร สาธารณสุขอำเภอก็จะส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจสอบสารปนเปื้อนโดยตลอดเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภค (ตลาดใต้เคี่ยม ชุมพรตลาดชุมชนแห่งใหม่, 2564) ตลาดใต้

เคี่ยมเป็นตลาดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้กับตลาดชุมชนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ตลาดใต้เคี่ยม ที่อำเภอละแม ที่อยู่ห่างจากอำเภอเมืองชุมพร 101 กิโลเมตร แล้วยังสามารถเลยไปดูบ่อน้ำพุร้อนหนึ่งเดียวของจังหวัดชุมพร คือ บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู ที่อยู่ห่างจากตลาดใต้เคี่ยมไม่มากนัก และไปเล่นน้ำที่น้ำตกจำปูนที่มีความสวยมาก นอกจากนั้น ก่อนเลิกตลาดในช่วงเย็นทุกวันอาทิตย์ บรรดาพ่อค้าแม่ค้าในตลาดใต้เคี่ยมจะร่วมกันร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนาน ซึ่งเป็นอีกกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวเล่นเยี่ยมชมกันได้เพลิดเพลิน ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจที่กำลังถาโถมสังคมไทยในปัจจุบัน การรวมกลุ่มกันของชาวบ้านเพื่อพึ่งพาตนเองก่อนร้องขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ ถือเป็นสิ่งที่หลายชุมชนกำลังร่วมกันทำอย่างจริงจัง ทำให้คนในชุมชนสามารถอยู่ดีกินดีได้แน่นอน และตลาดใต้เคี่ยมแห่งนี้ถือเป็นตัวอย่างความเข้มแข็งของชุมชน ที่ร่วมกันทำตลาดนัดเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้กับชุมชนควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงได้เป็นอย่างดี (ตลาดนัดชุมชนต้นแบบของชุมพร, 2564)

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้คณะวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตลาดใต้เคี่ยม อัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดถึงข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำข้อเสนอแนะเพื่อไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชนพื้นที่ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เกิดคุณค่าประโยชน์แก่วิถีชีวิต ชุมชน และสังคมประเทศชาติอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ขอบเขตของการวิจัย และขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยทบทวนจากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3 ด้าน คือ ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ด้านอัตลักษณ์ และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. ขอบเขตด้านประชากร ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมี 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะปกครอง และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน 4 รูป กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยมจำนวน 5 คน กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมจำนวน 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 15 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยคือ ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ในการศึกษาผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ชุมชนตลาดใต้เคี่ยม เป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นตัวกำหนด กล่าวคือ ตลาดใต้เคี่ยมเป็นตลาดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้กับตลาดชุมชนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตลาดวัฒนธรรมตั้งอยู่ที่ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ท่ามกลางสวนยางอันร่มรื่นกว่า 7 ไร่ โดยมีการตกแต่งซุ้มร้านค้าด้วยวัสดุธรรมชาติพร้อมทั้งตกแต่งสถานที่อย่างสวยงามด้วยวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญวิถีชีวิตภูมิปัญญาจำนวน 5 คน โดยเน้นผู้มีประสบการณ์และมีบทบาทต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความเที่ยงตรง พร้อมทั้งนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ด้วย ซึ่งทำให้ทราบถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ด้านอัตลักษณ์ และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยมจำนวน 1 แหล่ง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศึกษาอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งหมดจำนวน 15 รูป/คน นำข้อมูลที่ได้จาก

ขั้นตอนที่ 1 คุณค่าทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3 ด้านมาศึกษาอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตลาดใต้เคี่ยม

การวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 มาประกอบการวิเคราะห์ และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะปกครอง และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน 4 รูป กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยมจำนวน 11 คน รวมทั้งหมดจำนวน 15 รูป/คน โดยเน้นผู้มีประสบการณ์และมีบทบาทต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตลาดใต้เคี่ยม ซึ่งทำให้ทราบถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 1 แหล่ง เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาศึกษาอัตลักษณ์และกิจกรรม รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตลาดใต้เคี่ยม

ผลการวิจัย

1. คุณค่าทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลนำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์สามารถสรุปเป็นประเด็น ดังนี้

1.1 ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ตลาดใต้เคี่ยมมีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม มีความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง “วัฒนธรรมประเพณี มีความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับชุมชนท้องถิ่น สร้างให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม และสามารถสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การสร้างจิตสำนึก และการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยวการจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้นำทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในชุมชนมาเป็นจุดเด่น” (พระครูปริยัติกิจวิธาน, 2565) และพัฒนาเป็นกิจกรรมจึงเห็นได้ว่า “การคงอยู่ของวิถีชีวิตชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนให้คงอยู่ตลอดไป ถือว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในวัฒนธรรมและเข้ามาสัมผัสในทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ด้วย” (พระครูวิเชียร ปัญญาภรณ์, 2565)

1.2 ด้านอัตลักษณ์ ตลาดใต้เคี่ยม “มีการส่งเสริมอัตลักษณ์โดยใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติและใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง กะลามะพร้าว ปลีกล้วย” (พระอนุสรณ์ อนุตตโร, 2565) “มีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่สร้างภาพลักษณ์การเป็นตลาดที่มีอาหารและสินค้าพื้นบ้าน ตลาดใต้เคี่ยมความเป็นเอกลักษณ์ด้าน

วิถีชีวิต ภูมิปัญญา” (วิสิทธิ์ น้อยไชยา, 2565) ตลอดจนการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม “เนื่องจากพื้นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจโดยเฉพาะมีต้นเคี่ยมกระจายอยู่โดยรอบซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ท้องถิ่นของอำเภอละแม รวมทั้งมีระบบการจัดการภายใต้กฎระเบียบของคณะกรรมการที่ดูแลโดยชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” (ดุสิต พรหมเรือง, 2565)

1.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ “มีบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู ที่อยู่ห่างจากตลาดใต้เคี่ยมไม่มากนัก มีน้ำตกจำปูนที่มีความสวยมาก” (สุชาติ แสงอรุณ, 2565) “และเย็นทุกวันอาทิตย์ พ่อค้าแม่ค้าในตลาดใต้เคี่ยมจะร่วมทำกิจกรรมร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนาน (เที่ยงธรรม ทับทุ่ม, 2565) และการมีส่วนร่วมของชุมชม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรม และการบริการ” (สุพรรณ นุ้ยพิน, 2565)

2. อัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม “มีการตกแต่งซุ้มร้านค้าด้วยวัสดุธรรมชาติ พร้อมทั้งตกแต่งสถานที่อย่างสวยงามด้วยวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยยึดหลัก 1 หมู่บ้าน 1 ซุ้มร้าน” (อดิศักดิ์ เขมากรณ์, 2565) “ทุก ๆ ซุ้มร้านต้องใช้หลังคามุงจากสินค้าที่ชาวบ้านในพื้นที่นำมาขาย ไม่ว่าจะเป็นสินค้าทางการเกษตร สมุนไพร อาหารทะเลสด ๆ ผัก - ผลไม้ปลอดสารพิษ อาหารพื้นเมือง ขนมพื้นบ้านที่หาทานได้ยาก อีกทั้งที่อยู่ห่างจากอำเภอเมืองชุมพร 101 กิโลเมตร” (สายันต์ นาคแก้ว, 2565) “ดูบ่อน้ำพุร้อนหนึ่งเดียวของจังหวัดชุมพร คือ บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู ที่อยู่ห่างจากตลาดใต้เคี่ยมไม่มากนัก และไปเล่นน้ำที่น้ำตกจำปูนที่มีความสวยมาก” (จตุวิทย์ ดิษฐ์นวล, 2565) “ในช่วงเย็นทุกวันอาทิตย์ บรรดาพ่อค้าแม่ค้าในตลาดใต้เคี่ยมจะร่วมกันร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนาน ซึ่งเป็นอีกกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวเล่นเยี่ยมชมกันได้เพลิดเพลิน” (สุวิทย์ หนูทอง, 2565) “เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม” (สุจิตรา คงสนิท, 2565) ซึ่งอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยมดังกล่าวนี้ทำให้เกิดลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สื่อผ่านลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวแบบชุมชนตลาดใต้เคี่ยม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อพื้นที่มีขนาดกว้างและตกแต่งพื้นที่อย่างน่าสนใจ และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

3. เสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นอัตลักษณ์ในชมชนมาส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

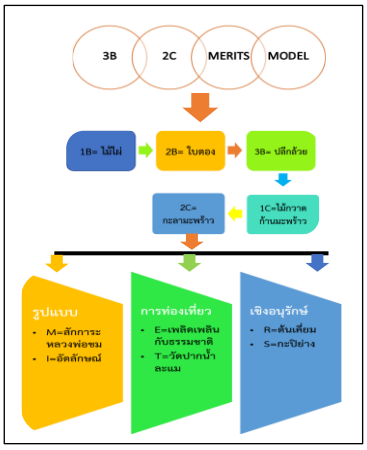

วัตถุประสงค์ คุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมประเพณี ความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับชุมชนท้องถิ่นเป็นความเข้มแข็งของชุมชน อย่างยั่งยืน

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

1. ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม
2. ด้านอัตลักษณ์
3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ภาพที่ 1 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

อภิปรายผล

1. คุณค่าทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

1.1 ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม พบว่า ตลาดใต้เคี่ยมมีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม มีความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมประเพณี มีความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับชุมชนท้องถิ่น สร้างให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม และสามารถสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยวการจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้นำทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในชุมชนมาเป็นจุดเด่น และพัฒนาเป็นกิจกรรมจึงเห็นได้ว่าการคงอยู่ของวิถีชีวิตชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนให้คงอยู่ตลอดไป ถือว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในวัฒนธรรมและเข้ามาสัมผัสในทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ (สมภพ สายมา, 2552) การวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน บ้านศรีนาป่าน ตำบลเรือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่าชุมชนได้รับการฝึกอบรมและเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากหน่วยงานต่าง ๆ พร้อม

กับได้นำองค์ความรู้ด้านภูมิสังคมมาประยุกต์ใช้โดยนำสภาพแวดล้อมที่เป็นภูมิประเทศที่ยังคงไว้เป็นธรรมชาติมาจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการด้านต่าง ๆ เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนในการที่จะมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชนเอง และมีกิจกรรมนันทนาการทางการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน จำนวน 8 กิจกรรมหลัก คือ 1) กิจกรรมศึกษาพืชพรรณไม้ในป่าธรรมชาติ 2) กิจกรรมศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า 3) กิจกรรมถ่ายรูปชมวิถีธรรมชาติ 4) กิจกรรมฟังเสียงนกร้อง ดูนก ธรรมชาติบนป่าดอยหลวงป่าเมี่ยงเขาสูงสลับซับซ้อน 5) กิจกรรมศึกษาสมุนไพรป่า ท้องถิ่น (สมุนไพรภูมิปัญญาพื้นบ้าน) 6) กิจกรรมประกอบอาหารป่าพื้นเมืองท้องถิ่น (วัฒนธรรมชุมชน) 7) กิจกรรมเล่าขานตำนานโบราณ 8) และกิจกรรนันทนาการรอบกองไฟ และกิจกรรมการเข้าค่ายพักแรม เป็นต้น ผลจากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน พบว่า ชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์พื้นที่และได้นำทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่น และพัฒนาเป็นกิจกรรม ทำให้เกิดความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยจะเห็นได้จากความสามัคคีในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ประชาชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยวเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

1.2 ด้านอัตลักษณ์ พบว่า ตลาดใต้เคี่ยมนั้นมีการส่งเสริมอัตลักษณ์ โดยใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติและใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตองกะลามะพร้าว ปลีกล้วย กระบอกไม่ไผ่ ใบบัว ซึ่งล้วนเป็นวัสดุธรรมชาติจากในชุมชน นับเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของตลาดใต้เคี่ยมที่สร้างความประทับใจ สร้างภาพลักษณ์ให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม ตลอดจนการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม เนื่องจากพื้นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจโดยเฉพาะมีต้นเคี่ยมกระจายอยู่โดยรอบซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ท้องถิ่นของอำเภอละแม รวมทั้งมีระบบการจัดการภายใต้กฎระเบียบของคณะกรรมการที่ดูแลโดยชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ (จิตตินุช วัฒนะ, 2555) การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม (ถนนคนเดิน) ของจังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่อกันกำหนดอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลกมีความคล้ายคลึงกันระหว่างประชากร 2 กลุ่ม โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเห็นว่าอัตลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก คือ 1. พระพุทธชินราช 2. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช 3. น้ำตก และ 4. ก๋วยเตี๋ยวห้อยขา มีสินค้า OTOP ประชาชนและผู้ประกอบการสินค้า OTOP เห็นว่ากล้วยตาก และสุนัขบางแก้วเป็นอัตลักษณ์ของพิษณุโลก นอกจากนี้การรับรู้ของประชากร 2 กลุ่มไม่ได้กล่าวถึงพระนางพญาไก่ชนพระนเรศวรและดนตรีมังคละ ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตราจังหวัดพิษณุโลก ภายใต้อัตลักษณ์ถนน

วัฒนธรรมเพื่อสร้างการรับรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลกที่จะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้ประชาชนในท้องถิ่นต่อไป

1.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า มีบ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู ที่อยู่ห่างจากตลาดใต้เคี่ยมไม่มากนัก มีน้ำตกจำปูนที่มีความสวยมาก และเย็นทุกวันอาทิตย์ รวมทั้งมีลานวัฒนธรรม ให้ลูกหลานมีเวทีในการแสดงออก หนังตะลุง มโนราห์ เพลงพื้นบ้านเป็นต้น พ่อค้าแม่ค้าในตลาดใต้เคี่ยมจะร่วมทำกิจกรรมร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนานและการมีส่วนร่วมของชุมชม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรม และการบริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ (ปิรันธ์ ชิณโชติ, 2559) การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง เป็นการสร้าง หรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สูงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม นำมาสร้างนวัตกรรมการสร้างสรรค์ ออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าหรือบริการการท่องเที่ยวใหม่ๆ โดยความร่วมมือจากทั้งผู้ประกอบการ และชุมชน โดยสามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยวได้

2. อัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

2.1 อัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้ พบว่า มีอัตลักษณ์และกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยมเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของตลาดใต้เคี่ยมเพื่อส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติและใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง กะลามะพร้าว ปลีกล้วย กระบอกไม้ไผ่ ใบบัว ซึ่งล้วนเป็นวัสดุธรรมชาติจากในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาด้านต่าง ๆ มีความโดดเด่น น่าสนใจ อันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ (ฐิรชญา มณีเนตร, 2557) การวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดบึงกาฬ” ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความศรัทธา แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และอาหารพื้นเมืองใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติและใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอัตลักษณ์ทของพื้นที่โดยประยุกต์ใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว และผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายของการพัฒนาด้านต่าง ๆ การท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

3. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ความแตกต่างจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมดังนี้ โดยที่มีชื่อว่า “3B 2C MERITS MODEL” ประกอบด้วย 1) B1= bamboo (ไม้ไผ่) คือ ส่งเสริมอัตลักษณ์โดยใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติและใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ ใช้ไม้ไผ่เป็นกระบอกน้ำแทนแก้วและถุงพลาสติก ชุมชนสามารถใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน คนในชุมชนต้องสามารถจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาได้อย่างเป็นระบบ สามารถถ่ายทอด ทักษะ ความสามารถได้อย่างยั่งยืน 2) B2= Banana leaf (ใบตอง) คือ มีการใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติใช้ใส่อาหารแทนกล่องโฟม ทำให้เกิดการดัดแปลงหรือประยุกต์ให้เข้ากับบริบทในปัจจุบันได้ 3) B3= Banana blossom (ปลีกล้วย) คือ ใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติใช้บรรจุอาหารแทนกล่องโฟม ถุงพลาสติก ทำให้เกิดการดัดแปลงหรือประยุกต์ให้เข้ากับบริบทในปัจจุบันได้ 4) C1= Coconut shell (กะลามะพร้าว) คือ ใช้วัสดุท้องถิ่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติใช้ใส่อาหารแทนจาน กล่องโฟม ทำให้เกิดการดัดแปลงหรือประยุกต์ให้เข้ากับบริบทในปัจจุบันได้ 5) C2= Coconut broom (ไม้กวาดก้านมะพร้าว) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตวัสดุใช้เองในชุมชนก่อให้เกิดนวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ 6) M= Make a pilgrimage to (สักการะ) คือ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสักการะหลวงพ่อชม นิ้วเพชร ที่วัดปากน้ำละแม ก่อให้ประชาชนเกิดความศรัทธาทางพุทธศาสนา ด้ายการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง 7) E= Enjoyment (เพลิดเพลิน) คือ เพลิดเพลินกับธรรมชาติตลาดใต้เคี่ยม ทะเลสวยงาม 8) R= Resak tembaga (ต้นเคี่ยม) คือ มีต้นเคี่ยมล้อมรอบซึ่งเป็นชื่อและอัตลักษณ์ ของตลาดใต้เคี่ยมอันก่อให้เกิดการส่งเสริมต่อการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดใต้เคี่ยม 9) I = Identity (อัตลักษณ์) คือ คุณลักษณะเฉพาะตัว ที่บ่งบอกหรือมีความชี้ชัดของตลาดใต้เคี่ยม เช่น อาหารพื้นบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่มีทั่วไป 10) T = Temple (วัดปากน้ำละแม) คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 11) S = Shrimp paste (กะปิย่าง) คือ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเคย หรือกุ้ง ด้วยการหมักกับเกลือในอัตราส่วนที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการย่อยสลายและมีรสเค็ม กะปิเป็นวัฒนธรรมอาหาร การผลิตกะปิย่างในกะลามะพร้าวขาย (เคยจี) ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนของตลาดใต้เคี่ยม ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ (ศิวนิต อรรถวุฒิกุล, 2560) การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของจังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษามีความพร้อมในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แนวโน้มมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ระดับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้รูปแบบมีชื่อเรียกว่า “MADANA Model” มีองค์ประกอบย่อย

ได้แก่ 1) M = Managing to Tourism (การจัดการการท่องเที่ยว) 2) A = Attraction for Tourism (สิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว) 3) D = Diversity of Tourism(ความหลากหลายของการท่องเที่ยว) 4) A = Activity of Tourism (กิจกรรมทางการท่องเที่ยว) 5) N = Networking of Tourism (เครือข่ายการท่องเที่ยว) และ6) A = Amenity of Tourism (ความประทับใจในการท่องเที่ยว) 3) การประเมินความรู้ของกลุ่มเป้าหมายจากการอบรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ที่สร้างขึ้นในครั้งนี้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ด้านอัตลักษณ์ และด้านกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การทบทวนแนวคิดทฤษฎี การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ กลุ่มพระสังฆาธิการได้แก่ เจ้าคณะปกครอง และพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน 4 รูป กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม จำนวน 11 คน รวมทั้งหมดจำนวน 15 รูป/คน ทำให้ผู้วิจัยสามารถ ยกร่างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม ที่มีชื่อว่า“3B 2C MERITS MODEL” ซึ่งมีองค์ประกอบด้วยย่อยสำหรับการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม ดังนี้ 1) B1= bamboo (ไม้ไผ่) 2) B2= Banana leaf (ใบตอง) 3) B3= Banana blossom (ปลีกล้วย) 4) C1= Coconut shell (กะลามะพร้าว) 5) C2= Coconut broom (ไม้กวาดก้านมะพร้าว) 6) M= Make a pilgrimage to (สักการะ) 7) E= Enjoyment (เพลิดเพลิน) 8) R= Resak tembaga (ต้นเคี่ยม) 9) I= Identity (อัตลักษณ์) 10) T= Temple (วัดปากน้ำละแม) 11) S=Shrimp paste (กะปิย่าง) จากผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “3B 2C MERITS MODEL” ดังนั้นประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องใน ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ควรนำไปจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่สอดรับกับยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร รวมถึงการขับเคลื่อน “3B 2C MERITS MODEL” ให้เกิดขึ้นในจังหวัดชุมพรอย่างจริงจัง เพื่อเป็นแนวทางและการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนสามารถจัดการกระบวนการตามหลักการจัดการการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ อันส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของตำบลในการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ด้านอัตลักษณ์ และด้านด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2564). ยุทธศาสตร์จังหวัดชุมพร. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2565 จาก http:/tourism-dan1. blogspot.com.

จตุวิทย์ ดิษฐ์นวล. (18 มกราคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

จิตตินุช วัฒนะ. (2555). การศึกษาเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ถนนวัฒนธรรม (ถนนคนเดิน)ของจังหวัดพิษณุโลก. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2565 จาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php.

ฐิรชญา มณีเนตร. (2557). อัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดบึงกาฬ. ในรายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดุสิต พรหมเรือง. (15 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

ตลาดใต้เคี่ยม ชุมพรตลาดชุมชนแห่งใหม่. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/ download/ article/article

ตลาดนัดชุมชนต้นแบบของชุมพร. (2564). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2565 จาก https://www.technologychaoban.com

ทนงศักดิ์ วิกุล. (2547). การศึกษาการรับรู้ของชุมชนต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมในเขตเมือง กรณีศึกษา เขตเทศบาลนครลำปาง”. ใน รายงานวิจัย. พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

เที่ยงธรรม ทับทุ่ม. (18 มกราคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

ปิรันธ์ ชิณโชติ. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2565 จาก https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/.

พรหมภัสสร ชุณหบุญญทิพย์. (2560). การท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พื้นที่ลุ่มน้ำหนองไชยวาน บ้านดอนแดง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม. วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 13(2), 30-34.

พระครูปริยัติกิจวิธาน. (11 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

พระครูวิเชียร ปัญญาภรณ์. (11 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

พระอนุสรณ์ อนุตตโร. (11 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

วิสิทธิ์ น้อยไชยา. (15 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

วีระพล ทองมา. (2559). การท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2565 จาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc

ศิวนิต อรรถวุฒิกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของจังหวัดราชบุรี. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2565 จาก https://he02.tci-thaijo.org/index .php/.

สมภพ สายมา. (2552). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน บ้านศรีนาป่าน ตำบลเรือ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สายันต์ นาคแก้ว. (20 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพ. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

สุจิตรา คงสนิท. (18 มกราคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

สุชาติ แสงอรุณ. (15 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

สุพรรณ นุ้ยพิน. (20 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

สุวิทย์ หนูทอง. (18 มกราคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพ. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

อดิศักดิ์ เขมากรณ์. (20 ธันวาคม 2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดใต้เคี่ยม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. (พระอธิการกฤษณา ขนฺติธมฺโม, ผู้สัมภาษณ์)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกฺก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากโรและเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณฺโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม**.** (หน้า112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พลับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุอริยสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก https://www.dailynews.co.th/article/666936

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกํ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺ.โต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุอริยสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาอาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ได้ที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิ้งค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)